

Seinäjoen
ammattikorkeakoulun
julkaisusarja

A

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Kari Jokiranta

Konkretisoituva uhka

**Ilkka-lehden
huumekirjoitukset
vuosina 1970–2002**

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
A. Tutkimuksia 6

Kari Jokiranta

Konkretisoituva uhka

Ilkka-lehden huumekirjoitukset
vuosina 1970–2002

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Seinäjoki 2008

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
Publications of Seinäjoki University of Applied Sciences

- A. Tutkimuksia Research reports
- B. Raportteja ja selvityksiä Reports
- C. Oppimateriaaleja Teaching materials
- D. Opinnäytetöitä Theses

Myynti:

Seinäjoen korkeakoulukirjasto
Keskuskatu 34 PL 97, 60101 Seinäjoki
puh. 020 124 5040 fax 020 124 5041
seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-5336-91-7
ISBN 978-952-5336-92-4 (verkkojulkaisu)

ISSN 1456-1735
ISSN 1797-5565 (verkkojulkaisu)

ESIPUHE

Huumeiden käytön ymmärtäminen ongelmaksi on yleensä pienin yhteinen nimittäjä aihetta käsitteleville kirjoituksille. Yksimielisyys asian edellyttämistä toimista loppuu tavallisesti tuohon lähtökohtaan. Kysymys muotoutuu poliittiseksi ongelmaksi, jossa on tehtävä valintoja eri vaihtoehtojen välillä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten Etelä-Pohjanmaalla on jäsennetty hiljalleen konkretisoitunutta huumeuhkaa ja millaisia vaateita ongelman ratkaisemiseksi maakunnan valtalehden kirjoituksissa on esitetty.

Olen toiminut yli 20 vuotta yhteiskuntatieteellisten aineiden opettajana eteläpohjalaisia aikuistuvia nuoria ja keski-ikäisiä ihmisiä kouluttavissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Valtaosan tuosta ajasta olen työskennellyt Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Minulla on työssäni ollut mahdollisuus lukea toista tuhatta koevastausta tai opintopäiväkirjaa, joissa opiskelijat ovat esittäneet näkemyksiään vallitsevasta huumeitilanteesta. Ongelma koetaan pääosin vakavana. Kirjoittajien omat kokemukset sukulaisten tai tuttavien huumeiden käytöstä näyttävät selvästi lisääntyneen. Etenkin nuorimmat opiskelijat ovat kertoneet tarinoita siitä, miten he uskovat oman ikäluokkansa olevan viimeinen ikäryhmä, joka on vielä onnistunut pysyttelemään erossa huumeista. Uhkakuvat nuorten ajautumisesta huumeiden pariin elävät voimakkaina ikäpolvesta toiseen. Tästä huolimatta selkeä enemmistö eteläpohjalaisista ammattiin opiskelevista ihmisistä näyttää onnistuneen elämään elämänsä vailla varsinaisia kytkentöjä huumeitodellisuuteen.

Eteläpohjalaisten ihmisten käsitykset huumeongelmasta ja sen edellyttämistä toimenpiteistä ovat konkretisoituneet oleellisesti viimeisten vuosikymmenien aikana. Muiden maiden vitsaukseksi tiedetystä ongelmasta on tullut uhka, josta myös tavallisilla kansalaisilla odotetaan olevan tietoa ja näkemyksiä. Työni tarkoituksena on tutkia sitä, miten tämä huumeita koskeva sosiaalinen todellisuus on rakentunut maakunnan kiistatta merkittävimmän mielipidevaikuttajan, *Ilkka*-lehden huumeita käsitelleissä kirjoituksissa vuosina 1970–2002. Valtakunnallisen lehdistön muokkaamaa kuvaa aiheesta on tutkittu aiemmin, mutta oma näkökulmani on maakunnallinen. Miten vahvaan identiteettiinsä ja perinteisiin arvoihin nojautuva Etelä-Pohjanmaa on kohdannut huumeongelman?

Viha ja rakkaus ovat liian voimakkaita sanoja kuvaamaan suhdetta sanomalehteen, mutta jotain niihin viittaavaa voi sanoa kokeneensa kasvettuaan voimakkaasti kantaa ottavan lehden vaikutuspiirissä. Lehden vahvat tulkinnat eri asioista eivät luonnollisestikaan aina ole vastanneet omia näkemyksiä ja lehteä lukiessa pihi-nää on aamiaispyödyssä kuulunut muualtakin kuin kahvinkeitimestä. Toisaalta levikkialueen ulkopuolella asuessaan on askel herkästi suuntautunut kirjastoon, jossa eteläpohjalaistulkinnat maailman menosta ovat luoneet mukavaa kotoista

---

---

tunnelmaa verrattuna valtakunnallisten lehtien usein korrektiin pidättyvyyteen. Tästä nousee kiinnostus kotiseutulehden analysointiin.

Työni aikana huomasin, että teksteistä muistiin jääneet mielikuvat olivat usein vääristyneitä. Muistikuvat huumekirjoituksista eivät aina enää vastanneetkaan todellisuutta, kun kirjoituksiin palasi systemaattista näkökulmaa käyttäen. Aineiston läpikäynti oli mielenkiintoinen "aikamatka" siihen todellisuuteen, jonka kautta Etelä-Pohjanmaa maakuntana on päätenyt nykyiseen tilanteeseensa. Huumeet ja niihin liittyvät ongelmat ovat lehden sivuilla olleet osa nykyaikaistumista ja kansainvälistymistä. Ne ovat olleet pohjimmiltaan vieraita ilmiöitä, jotka kuitenkin muodostavat yhä konkreettisemmän uhkan. Tilanne ja tapahtumat ovat edellyttäneet tulkintaa maakunnan keskeiseltä mielipiteen esiintuojalta, *Ilkka*-lehdeltä. Lehti on tuottanut vuosien varrella yhä monimuotoisemman tulkinnan suomalaisesta ja erityisesti eteläpohjalaisesta huumeetodellisuudesta. Tämän konstruktion tutkiminen on työni tarkoitus.

Kiitokset työni toteutumisesta kuuluvat ennen kaikkea ohjaajalleni professori Matti Alestalolle. Saamani ohjaus oli paneutuvaa, kärsivällistä ja rakentavaa. Tässä tapauksessa ohjaajan työskentelytapa sopi erinomaisesti ohjattavalle. Työni esitarkastajina toimineet dosentti Pekka Hakkarainen ja professori Jukka Törrönen antoivat tarkastusprosessin aikana rakentavaa kritiikkiä, joka ryhdisti työn lopputulosta oleellisesti. Työni retorisia osioita on oivaltavasti kommentoinut myös professori Jari Aro.

Olen saanut tutkimuksen tekoön tukea myös työtovereiltani Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikössä. Englannin kieleen liittyvissä pulmissa apuaan antoi Tiina Vahvaselkä ja monissa tietoteknisissä ongelmissa työtäni auttoivat yksikön tietotekniikkaosaajat Petri Keskisen johdolla. Työni edistymiselle suuri merkitys oli kollegallani ja työhuonetoverillani Simo Rannalla, jonka kanssa käymäni keskustelut avasivat oleellisia näkökulmia tutkimukseni aihepiiriin ja sen maakunnalliseen taustaan.

Etelä-Pohjanmaan liitto tuki tutkimustani apurahalla ja Seinäjoen ammattikorkeakoulu julkaisi työn julkaisusarjassaan. Kiitokset tästä molemmille organisaatioille.

Erityiskiitokset kuuluvat läheisilleni, joiden elämään tämä kuuden vuoden urakka eniten vaikutti. Vanhempieni Aino ja Jouko Jokirannan loputon valmius olla apuna käytännön askareissa mahdollisti tämän työn tekemisen. Perheelleni Sonjalle, Roosalle ja Ristolle kuuluu suuri kiitos tuesta ja jaksamisesta. Poikani Risto syntyi tutkimusprosessin aikana ja olkoon tämä työ sen kunniaksi omistettu Sinulle.

Seinäjoella 22.9.2008

Kari Jokiranta

TIIVISTELMÄ

Tämä on tutkimus huumeongelman konstruoinnista *Ilkka*-lehden kirjoituksissa vuosina 1970–2002. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten tulkinnat huumeiden käytöstä muotoutuvat ja muuttuvat tutkimusjakson aikana. Näkökulma tutkimuksessa on korostetusti maakunnallinen. Tutkimus esittelee eteläpohjalaista näkökulmaa huumeongelmaan. *Ilkka*-lehti on keskeinen eteläpohjalaisuuden määrittelijä. Lehti kokee tehtäväkseen koota ja edustaa maakunnan mielipidettä. Sen kirjoituksissa ilmenevä konstruktio huumeongelmasta kertoo vahvojen perinteiden maakunnan tavoista kohdata ja ymmärtää uudenlaista uhkaa.

Millaisena ongelmana huumeiden käyttö koetaan? Millaisten tekijöiden nähdään selittävän aineiden käyttöä? Mitä asialle vaaditaan tehtäväksi? Kenen ongelmaksi huumeiden käyttö ymmärretään? Ketkä esiintyvät aiheen asiantuntijoina? Millaisia retorisia menetelmiä kommentoijat käyttävät? Mitä eteläpohjalaisuus merkitsee huumeongelman tulkintahorisonttina? Nämä ovat kysymyksiä, joihin tutkimuksessa pyritään vastaamaan. Aihetta tarkastellaan sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta. Tämä tarkoittaa lähestymistapaa, jossa kirjoituksia tarkastellaan tuotoksina, joissa subjektiiviset merkitykset muuttuvat sosiaalisiksi tosiasioiksi. Sosiaalinen todellisuus luodaan keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Sosiaalinen konstruktionismi keskittyy niihin vaateisiin, joiden esittämisen kautta jokin ilmiö määrittyy sosiaalisesti ongelmaksi. Varsinaisina tutkimusmetodeina työssä ovat retorinen analyysi ja laadullinen sisällönanalyysi. Tarkastelen erilaisia strategioita, joita kirjoittajat käyttävät luodakseen vakuuttavuutta kirjoituksiinsa. Tulosten tulkinnassa käytetään sekä klassisen että uuden retoriikan käsitteitä.

Tutkimuksesta ilmenee, että huumeongelman tulkintänäkökulma muuttuu tutkimusjakson aikana. Huumeiden käyttö ymmärretään 1970-luvun kirjoituksissa ennen kaikkea käyttäjien terveysongelmana. Aiheen asiantuntijana esiintyvät pääosin lääkärit. Ongelmaa selitetään myös yhteiskunnallisten rakenteiden näkökulmasta. Painotukset muuttuvat 1980-luvulta lähtien. Keskeiseen asiantuntija-asemaan nousee poliisi ja kirjoitukset korostavat yhteiskunnan tarpeita suojautua huumeiden käytön aiheuttamilta ongelmilta. Eteläpohjalaisuus huumeongelman tulkintänäkökulmana tarkoittaa aktiivisten toimien korostamista. Huumeongelmaa ei niinkään haluta ymmärtää vaan yhteisöä halutaan suojella. Maakunnalliset perinteet näkyvät vaateiden jyrkkyydessä. Asiat halutaan sanoa suoraan ja selvästi. Jonkun on myös tehtävä jotain ja lehti antaa tähän oman panoksensa esittelemällä persoonallisia ehdotuksia huumeongelman ratkaisuksi. Ratkaisuvaihtoehdot ja perusteet huumeongelman tulkintaan löytyvät perinteistä, joiden varaan hyvä elämä on rakentunut aiemminkin. Velvollisuudet ovat tärkeämpiä kuin vapaudet ja yhteisön joutessa vaaraan, sillä on oikeus puolustaa itseään arvostelusta piittaamatta.

Asiasanat: huumeet, *Ilkka*, Etelä-Pohjanmaa, sosiaalinen konstruktionismi, retoriikka, lehdistökirjoittelu

---

ABSTRACT

This study deals with the social construction of the drug problem in the articles of the newspaper *Ilkka* in the years 1970–2002. The purpose of the study is to explore how interpretations of drug use have been formulated and varied during the study period. The drug problem is examined from a regional point of view; The study presents the South Ostrobothnian way of understanding the drug problem. The newspaper *Ilkka* is a central definer of what the regional outlook on life involves, as it considers itself as a collector and representative of the South Ostrobothnian opinion. The construction of the drug problem in *Ilkka*'s articles reveals how a region of strong traditions meets and understands a new kind of threat.

In what way is drug use experienced as a problem? What factors are considered to explain the drug use? What solutions are demanded? Whose problem is it? Who present themselves as experts in the issue? What kind of rhetorical methods do these experts use? How does the South Ostrobothnian outlook on life affect the interpretation of the problem? These are the questions to which this study seeks answers. The topic is approached from the perspective of social constructionism. The articles are considered as constructs, in which subjective meanings turn into social facts. Social reality is created in reciprocal interaction. Social constructionism deals with the claims that define a phenomenon as a social problem. Rhetorical analysis and qualitative content analysis are used as the actual research methods to examine the strategies applied by writers seeking to persuade their readers. The interpretation of the results rests on the concepts of both classical and new rhetoric.

The study reveals that the interpretations of the drug problem have varied during the period studied. In the 1970's, drug use is primarily understood as a health problem of the drug users. Doctors are the main experts in the issue. The problem is also seen to be related to the structure of society. The shift in the emphasis occurred in the early 1980's. The police become the main expert in the drug problem and the articles start to stress the needs of society to protect itself from the consequences of drug use. The South Ostrobothnian way to see the world means placing the emphasis on action. Rather than seeking to understand the drug problem, the Ostrobothnians concentrate on protecting society by active measures. The regional traditions are visible in categorical opinions; the writers want to state their purpose clearly and directly. Someone needs to take action, and the newspaper wants to contribute by publishing original suggestions for solving the problem. The interpretations and solutions are derived from tradition, which is seen as the foundation of good life. Responsibility is more important than freedom, and a society in jeopardy has the right to protect itself, irrespective of criticism.

Keywords: drugs, *Ilkka*, South Ostrobothnia, social constructionism, rhetoric, newspaper articles

---

Sisällys

1	JOHDANTO	11
2	HUUMEET JA HUUMEPOLITIIKKA SUOMESSA	16
2.1	Varhaisvaiheet	16
2.2	Ensimmäinen aalto	18
2.3	Toinen aalto	20
2.4	Huumepolitiikka Suomessa	22
2.5	Huumeongelman suomalainen tulkinta	26
3	AIEMMAT TUTKIMUKSET JA TUTKIMUSAINEISTO	28
3.1	Sanomalehtien huumekirjoittelu tutkimuskohteena	28
3.2	Tutkimusaineisto	39
4	TEOREETTISET JA METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	45
4.1	Tutkimusongelma	45
4.2	Sosiaalinen konstruktionismi	46
4.3	Sisällönanalyysi	52
4.4	Retoriikka	53
4.5	Tutkimuksen toteutus	62
5	ETELÄ-POHJANMAA JA ILKKA	67
5.1	Etelä-Pohjanmaa	68
5.2	Etelä-Pohjanmaa mielikuvana ja kirjallisena konstruktiona	72
5.3	Päihteiden käyttö Etelä-Pohjanmaalla	85
5.4	Ilkka	87
5.5	Ilkka eteläpohjalaisten äänenä	98
6	MUUTTUVAN ONGELMAN MÄÄRITTELY (1970–1972)	100
6.1	Hahmottuva huumeongelma	100
6.2	Hoidollista retoriikkaa	111
7	PAIKALLISTUVA HUUMEONGELMA (1974–1995)	117
7.1	Kokeiluja ja kontaktipintoja	118
7.2	Perinteisiä aineita ja heroiinihuolia	125
7.3	Poliisi vahvistaa asiantuntija-asemaansa	130
7.4	Ylilyöntejä ja yhteisöllistä vastuunottoa	138
7.5	Kokemuksellista retoriikka	143

8 VAKAVOITUVA HUUMEONGELMA (1996–2002)	151
8.1 Hämärtyvä käyttäjäkuva	152
8.2 Monitahoinen ongelma.....	156
8.3 Vastuunkantajat kateissa	163
8.4 Huumekirjoittelun vaiheet	171
9 ILKKA PAIKALLISENA HUUMEPOLITIIKAN TOIMIJANA	178
9.1 Ilkan huume poliittinen linja	178
9.2 Ilkkalaista retoriikkaa	190
9.3 Kirjoittajat herättäjinä ja tien näyttäjinä	211
10 HUUMEET ILKAN ETELÄPOHJALAISESSA RETORIIKASSA	218
10.1 Retoriikan kiteytys.....	218
10.2 Eteläpohjalaisuus huumeongelman tulkintahorisonttina.....	223
10.3 Huumeongelman instituutioituminen.....	224
10.4 Onko Ilkka omaleimainen?.....	227
LÄHTEET	234

Kuviot

Kuvio 1. Artikkelien lukumäärä aineistossa vuosina 1970–2002.....	42
Kuvio 2. Etelä-Pohjanmaan maakunta vuonna 2007.....	68

Taulukot

Taulukko 1. Yhteenveto suomalaisesta huumeongelmasta.....	26
Taulukko 2. Sanomalehtiaineistoja käyttäneet suomalaiset huumetutkimukset.....	29
Taulukko 3. Tutkimusaineiston jakautuminen tekstilajeittain	43
Taulukko 4. Huumetilannetta kommentoineiden jakautuminen asiantuntijakompetenssin mukaan.....	65
Taulukko 5. Ongelman määrittely ja toimenpide-ehdotukset.....	173
Taulukko 6. Ilkan huumepoliittinen linja	190
Taulukko 7. Kaksi kirjoitusta orgaanisen skeeman näkökulmasta tarkasteltuna	212

---

1 JOHDANTO

Eteläpohjalaisuus ja ekstaasi tuntuvat melko vaikeasti toisiinsa kytkettäviltä ilmiöiltä. Tuota tässä tutkimuksessa kuitenkin yritetään. Tarkastelen työssäni sitä, miten Etelä-Pohjanmaa maakuntana on kohdannut hiljalleen konkretisoituneen huumeongelman. Etelä-Pohjanmaan rikas historiallinen perinne tarjoaa monenlaisia tulkintavaihtoehtoja huumeongelmaan. Maakunnasta löytyy esimerkkejä erittäin äkkivääristä reaktioista yhteiskunnallisiin muutoksiin ja niistä aiheutuneisiin sosiaalisiin ongelmiin. Toisaalta Etelä-Pohjanmaalla on poikkeusaikoja lukuun ottamatta aina eletty hyvin vakaasti ja rauhallisesti. Millaiseksi uhkaksi huumeongelma on näistä lähtökohdista tulkittu ja onko eteläpohjalaisten tavassa käsitellä huumeongelmaa jotain ainutlaatuista?

Huumeella tarkoitetaan narkoottista ainetta. Käsite on peräisin kreikan kielen sanasta *narkoun*, jolla tarkoitetaan saamattomaksi, tylsäksi tai tunnottomaksi tekemistä. (Christie & Bruun 1986, 65.) Huumeet ovat psykoaktiivisia aineita, jotka vaikuttavat ihmisen toimintoihin ja ainevaikutustensa vuoksi niitä käytetään päihteinä (Pylkkänen 1992, 13). Osa näistä aineista, kuten kahvi ja alkoholi, ovat laillisia päihteitä. Tässä työssä huumeilla tarkoitetaan kuitenkin laittomia huumeita, jotka voidaan määritellä psykoaktiivisiksi aineiksi, joiden tuotanto, jakelu tai käyttö on kielletty kansainvälisessä lainsäädännössä (Sarvanti 1997, 25). Termejä ”huume” ja ”huumausaine” käytetään tässä tutkimuksessa toistensa synonyymeinä. Varsinaisten huumeiden lisäksi, tutkimuksessa tarkastellaan myös kirjoituksia, jotka käsittelevät huumaantumistarkoituksessa käytettävien lääkkeiden ja teknisten liuottimien, kuten liimojen käyttöä.

Huumausaineiden käyttö, kauppa ja siihen liittyvä rikollisuus muodostavat erittäin vakavan maailmanlaajuisen ongelman. Myös Suomessa tilanne on kärjistynyt ja aiheuttanut runsaasti tuskaa aineita käyttäneille ja suuren joukon toimenpiteitä, joilla tämä ongelma on yritetty pitää kurissa. Maan eri osien välillä on tässä suhteessa suuria eroja. Etelä-Pohjanmaan osalta on todettava, etteivät nämä huumeiden käytön seuraukset ole alueen ihmisten enemmistölle vielä aivan jokapäiväistä arkea. Alueen huumeitodellisuus konkretisoituu ennen kaikkea tietyille ammattiryhmille, kuten poliiseille, lastensuojelutyöntekijöille ja muille sosiaali- ja terveysalan työntekijöille. Väestön enemmistön arjessa huumeiden käytön seurauksista merkkejä näkyy vain harvoin. Käsitukset ongelman laajuudesta ja vakavuudesta perustuvat yleensä tilannetta tuntevien ihmisten lausuntoihin. Näkemykset eteläpohjalaisesta huumeitodellisuudesta rakentuvat omien jokapäiväisten kokemusten sijaan kuultujen ja luettujen kertomusten pohjalta.

Matti Piispaa mukailten lehtikirjoitukset voidaan nähdä yhteiskunnallisesti merkittävänä tutkimusmateriaalina, joka sopii myös huumeekysymyksen yhteiskunnallis-poliittisten jäsenyys- ja määrittelytapojen analysointiin. Lehdistö osallistuu sosiaalisten ongelmien määrittelyyn kahdella tavalla. Se esittää määritelmiään sosiaalisista ongelmista. Tämä toteutuu paitsi pääkirjoituksissa, myös uutis- ja reportaasikirjoituksissa, joissa määrittely tapahtuu painotusten ja poissulkemisten kautta. Toisaalta lehdet toimivat foorumeina, joissa lukuisat muut toimijat pääsevät määritelmiseen ja mielipiteineen esille. Sosiaalisten ongelmien määrittelyt kilpailevat keskenään lehtien palstoilla. Niiden läpäisyvoima ja hyväksyttävyyys testataan tässä kilpailussa. (Piispa 1997, 246–247.)

Sosiaalinen todellisuus tuotetaan sosiaalisissa käytännöissä. Ihmiset kertovat toisilleen tarinoita, tulkitsevat niiden merkityksiä ja esittävät vaateita siitä, miten eri tilanteissa tulisi toimia. Sanoilla luodaan todellisuutta. Yhteiskunta vaikuttaa kieleen, mutta myös kieli muokkaa yhteiskuntaa. Se tekee joistain asiantiloista hyväksyttäviä itsestäänselvyyksiä ja toisista parannusta vaativia epäkohtia. Perimmäiset uskomuksemme sosiaalisen todellisuuden luonteesta näyttäytyvät kielessä. Tarinamme muista ihmisistä ja ilmiöistä kertovat usein lopulta eniten meistä itsestämme.

Uutisetkaan eivät ole koskaan pelkästään puhdasta informaatiota, vaan ne ovat luovan toiminnan ja ammatillisten normien seurauksena muotoutuneita konstruktioita. Kirjoittajat eivät aina tietoisesti "konstruoi tilanteita" vaan he kokevat raportoivansa uutisia. Journalistisilla valinnoillaan he kuitenkin tarjoavat tiettyjä lähestymiskulmia aiheeseen ja tämän kautta raamittavat esimerkiksi tapaamme tarkastella huumeongelmaa. (McCombs & Shaw 1989, 114.)

Sosiaalisessa konstruktionismissa todellisuutta tarkastellaan ihmisten ajattelun, vuorovaikutuksen ja muun toiminnan tuotoksena. Se on historiallisesti ja kulttuurisesti määräytynyt kokonaisuus. Tulkintamme avaavat tiettyjä toimintalinjoja ja sulkevat pois toisia. Osaa näistä pidetään realismina ja toisia taas haihatteluina. Tulkintojen painoarvo riippuu usein niiden esittäjän asemasta. Kyse on siten myös hegemonisesta vallasta käytävästä kamppailusta.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa huumeongelman eteläpohjalaisia tulkintoja. Onko niissä jotain omaleimaista? Millaisista näkökulmista ongelmaa hahmotetaan ja miten toimintalinjauksia perustellaan? Kenelle annetaan valta määrittellä tilanne ja kenen näkemyksiä mitätöidään? Kertooko huumeikirjoitusten muodostama konstruktio jotain tämän päivän eteläpohjalaisuudesta (joka myös on konstruktio)? Tarkoituksenani ei ole kuvata huumeiden käyttöä Etelä-Pohjanmaalla. Sen sijaan pyrin aineiston pohjalta luomaan tulkinnan siitä, miten ja millaisin perustein huumeongelma on konstruoitu maakunnan päälehden sivuilla vuosina 1970–2002.

Aineistoni koostuu *Ilkan* edellä mainittujen vuosien huumeita käsitelleistä teksteistä. Kyse on suuresta aineistosta (650 kpl) erityisesti laadullisia menetelmiä käyttävään tutkimukseen. En luonnollisestikaan analysoi työssäni yksityiskohtaisesti jokaista artikkelia, vaan pyrin nostamaan esiin oleellisia teemoja ja niitä erityisen hyvin valottavia tekstioitteita. Neljä keskeiseksi ymmärtämäni tekstiä analysoin kokonaisuudessaan. Aineistoni on monipuolinen. Se sisältää mm. pääkirjoituksia, kolumneja, uutistoimistoilta hankittuja tilannekuvauksia ja kommentteja, haastatteluja, esiintymistilanteiden raportteja, yleisönosastokirjoituksia ja uutisia. Tarkoitukseni on esittää kattava kokonaiskuva *Ilkan* sivuilla olleista kirjoituksista.

Olen jaksottanut aineistoni kolmeen osaan. Suomalaisessa huume keskustelussa on tapana puhua kahdesta huumeiden käytön aallosta. Käytän aineistoni periodisoinnissa myös tuota aaltokonstruktiota. Yhteiskunnallinen tilanne vaikuttaa kunkin aikakauden puhetapoihin ja selvitän työssäni eri ajanjaksoina diskursseissa tapahtuneita muutoksia. Aineistoni alkaa ensimmäisen aallon loppuvaiheilta (1970). Suomalainen yhteiskunta oli tuolloin tilanteessa, jossa huumeiden käyttö oli levinnyt lähinnä kaupunkilaisnuorison keskuuteen. Etelä-Pohjanmaalla havaintoja huumeista ei ollut. Lehti raportoi valtakunnallisista tapahtumista ja aiheesta keskusteltiin maakunnassakin. Aaltojen välisenä aikana aineiden käyttö levisi maakuntiin, mutta ongelma pysyi kuitenkin melko pienenä. Tilanne hankaloitui toisen aallon aikana (1996- 2002) ja ongelmia ilmaantui myös Etelä-Pohjanmaalle.

Varsinaisena tutkimusmetodinä käytän työssäni retorista analyysia ja sisällönanalyysia. Selvitän tapoja, joilla aihetta kommentoineet ihmiset rakentavat esitystensä vakuuttavuutta. He haluavat muuttaa maailmaa ja tämän toteutumiseksi he tarvitsevat kannattajia. Kamppailu hegemonisesta vallasta edellyttää kykyä vakuuttaa lukijat esittäjän kyvykkyydestä ja kompetenssista. Kannattajia on pystyttävä liikuttamaan myös tunteiden tasolla ja heidät on saatava hyväksymään esityksen varsinainen asiasisältö. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on olemassa erilaisia keinoja. Työni tarkoituksena on selvittää, millaisia keinoja *Ilkka*-lehdessä huumeongelmaa kommentoineet ihmiset käyttivät eteläpohjalaisyleisön vakuuttamiseksi. Retorisen analyysin ohella pyrin esittämään kattavan kuvauksen huumekirjoittelun kehittymisestä tutkimusjakson aikana. Jäsennän aineistoani sisällönanalyysin avulla teemoiksi, joiden muutoksen kautta kuvaan eteläpohjalaista asennoitumista huumeongelmaan eri aikakausina.

Paikallisen huume politiikan osapuolina ovat ongelmaa hoitamaan ja ratkaisemaan pyrkivät toimijat. Jaottelen asiaa kommentoineet henkilöt heidän asiantuntijuutensa perusteiden mukaisesti ryhmiin, ja esittelen ryhmille tyypillisiä argumentointitapoja. Tutkimukseni kannalta erityisen oleellinen maakunnallisen huume politiikan toimija on kuitenkin itse *Ilkka*-lehti. Päätoimittajansa johdolla se otti 1980-luvun puolivälissä

---

merkittävän roolin eteläpohjalaisen huumeilanteen tulkitsijana ja ratkaisuehdotusten esiintuojana. Esittelen työssäni erikseen tätä *Ilkan* omaa huumepoliittista linjaa ja sen vakuuttavuuden rakentamiseksi käytettyjä keinoja.

Tutkimus rakentuu siten, että työn toisessa luvussa luodaan katsaus suomalaisen huumeongelman historiaan. Esittelen käytön varhaisvaiheita ja tutkimustani ajallisesti jäsentäviä huume keskustelun aaltoja. Luvun lopussa käsitellään suomalaisen huume politiikan keskeisiä linjauksia.

Kolmannessa luvussa esitellään tutkimusperinnettä, johon tämä työ liittyy. Tarkastelen alan keskeisimpien tutkimusten lähtökohtia ja tuloksia. Esittelen kolmannessa luvussa myös oman tutkimusaineistoni ja sen erityispiirteet aiempaan tutkimukseen verrattuna.

Neljännessä luvussa keskitytään työn metodologiseen taustaan. Luvun alussa esitellään työn tutkimusongelmat. Tämän jälkeen esittelen tutkimuksen paradigmaattisena viitekehyksenä toimivaa sosiaalista konstruktionismia ja varsinaisina tutkimusmetodeina toimivia sisällönanalyysejä ja retorista analyysiä.

Viidennessä luvussa tarkastellaan tutkimusaineiston kontekstia. Esittelen Etelä-Pohjanmaata maakuntana, sen historiaa, elinkeinorakennetta, hyvinvoinnin tilaa ja alueen henkistä ilmapiiriä. Samassa luvussa taustoitetaan tutkimusaineistoa läpikäymällä *Ilkka*-lehden historiaa, toimituksellista linjaa ja sen asemaa suomalaisen lehdistön kentässä.

Kuudennessa, seitsemännessä ja kahdeksannessa luvussa tarkastellaan *Ilkan* sivuilla tuotettua kokonaiskonstruktiota valtakunnallisesta ja paikallisesta huumeilanteesta. Esittelen kirjoitusten näkemyksiä ongelman luonteesta ja käytön syistä sekä niissä esitettyjä ehdotuksia tilanteen parantamiseksi. Tarkastelen myös huumeongelman tulkinnasta käytyä hegemonista kamppailua eri aikakausina. Jäsenän aineistoani ajallisesti siten, että käsittelen kirjoituksia kolmessa jaksossa (1970–1972, 1974–1995 ja 1996–2002). Esitän kuudennen ja seitsemännen luvun loppuissa kokonaisanalyysit aikakauden kirjoituksista valituista esimerkkiteksteistä. Toisen aallon esimerkkitekstin kokonaisanalyysi toteutetaan yhdeksännessä luvussa, jossa sitä tarkastellaan suhteessa lehden pääkirjoituksesta suoritettuun kokonaisanalyysiin.

Ilkan huume poliittinen linja kiteytetään yhdeksännessä luvussa. Esittelen pääkirjoitusten ja päätoimittajan kolumnien keskeiset huumeita koskevat painotukset. Päätän luvun analysoimalla kokonaisuudessaan kahdessa vuosituhannen vaiheen keskeisessä artikkelissa käytettyä retoriikkaa.

Kymmenes luku sisältää koko tutkimuksen tulosten yhteenvedon. Siinä sidotaan kirjoituksista esiinnousseita teemoja käytettyyn teoreettiseen viitekehykseen. Ko-koan yhteen kirjoitusten keskeisimpiä vaateita ja tarkastelen tekstien yhtymäkohtia aiempaan tutkimukseen.

---

2 HUUMEET JA HUUMEPOLITIikka SUOMESSA

Huumeiden käyttö on yksi globalisoituvan maailman keskeisistä yhteisistä ongelmista. Huumeiden käytöllä on kuitenkin myös suomalainen historiansa. Aihe on saanut enemmän julkisuutta sen muututtua nuoriso-ongelmaksi. Lähdän liikkeelle 1900-luvun alkupuolelta, vähemmän tunnetuista huumeiden käytön alkuvaiheista Suomessa. Kuvaan suomalaisen huumeongelman muutosta boheemien, hoitoalan työntekijöiden ja sodan runtelemien ihmisten vaivasta kapinallishenkiseksi maailmanparannukseksi ja lopulta jopa viihteeksi ymmärretyksi vapaa-ajan vietteeksi.

Huumeiden käytössä on kyse yhteiskunnallisesta ongelmasta. Sen hoitaminen on politiikkaa, jossa on tehtävä valintoja erilaisten toimintavaihtoehtojen välillä. Esittelen tässä luvussa suomalaisen huumeepolitiikan keskeiset linjaukset. Tarkoituksena on taustoittaa sitä huumeepoliittista tilannetta, jonka puitteissa *Ilkka*-lehden huumekirjoitukset on laadittu.

2.1 Varhaisvaiheet

Huoli huumeiden käytöstä on perinteisesti kasvanut silloin kun niiden on ymmärretty vaarantavan nimenomaan nuorison tulevaisuutta. Ilmiö ei kuitenkaan ilmestynyt suomalaiseen yhteiskuntaan 1960-luvulla tyhjästä, vaan huumeiden käytöllä on ollut myös Suomessa omat hiljaiset perinteensä. Esittelen kuvauksen huumeiden käytön varhaisvaiheista taustaksi nuorison huumeiden käytön ensimmäiselle aal- lolle. Tarkoitukseni on osoittaa, että nykyaikainen nuorisokulttuuriin pohjautuva ajatus huumeiden käytöstä ei ole ainoa mahdollinen konteksti huumeongelmalle.

Huumeiden käyttö oli toista maailmansotaa edeltävänä aikana yleiseurooppalaiseen tapaan melko elitistinen ilmiö. Käyttäjät kuuluivat ylempiin yhteiskuntaluokkiin ja urbaaneihin boheemeihin sekä usein myös hoitoalan ammattilaisiin. Maamme syrjäinen sijainti suojasi tilanteen kärjistymiseltä. Morfiinin ja heroinin kulutus oli kuitenkin huomattavaa. Johtavat kotimaiset lääkevalmistajat tarjosivat myyntiin poikkeuksellisen menestyksekkäästi yskänlääkettä, joka sisälsi heroinia. Lääkkeen huumeepitoisuudet olivat matalia, mutta laaja kysyntä nosti kulutuslukuja. Vallitseva huume oli kuitenkin morfiini, joka menetti asemiaan tehokkaammalle heroiniin vasta välirauhan jälkeisinä vuosina. (Hakkarainen 1992, 51; Westling & Riippa 1956, 151.)

Heroiini valtasi nopeasti alaa ennen kaikkea halpuutensa vuoksi. Vuonna 1948 heroinin kulutus oli Suomessa 66 kiloa, joka tarkoitti 16,5 kiloa miljoonaa asukasta kohti. Luku on noin viisinkertainen useimpiin muihin maihin verrattuna. (Westling & Riippa 1956, 152.)

Hoidossa olleiden huumeapotilaiden sukupuolijakauma oli Suomessa poikkeava. Tuohon aikaan narkomaanit olivat tutkimusten mukaan yleisesti miehiä, mutta Suomessa hoidetuista potilaista puolet oli naisia. Sodan jälkeen sukupuolijakautuma muuttui miesvaltaiseksi. (Hakkarainen 1992, 52; Westling & Riippa 1956, 153–161.)

Ennen toista maailmansotaa huumeiden käyttäjät olivat ylempistä yhteiskuntaluokista. Naisista potilaina oli eniten sairaanhoitajia. Huumeiden käyttäjien lisäksi sodan jälkeen tarkoitti keskiluokan ja työläisten joutumista ongelman piiriin. Sodan jälkeisen huumeongelman kasvua taustoitettiin suurilla väestön siirroilla, sodan tuhojen korjaamisella ja kasvaneella ”demoralisaatiolla”, joka vähensi yleistä lain kunnioittamista. Vammautuneiden sotilaiden osuus hoitoon hakeutuneista narkomaaneista oli kuitenkin yllättävän pieni. (Westling & Riippa 1956, 152, 161–162.)

Sodan aikana heroinia käytettiin yskänlääkkeenä ja reumaattisten kipujen lieventäjänä. Tablettimuodossa ainetta jaettiin vailla sen suurempaa kontrollia sekä joukkosidontapaikoilla että sotilassairaaloissa. (Huhtala 1955, 1540.) Sodan jälkeen armeijan varastoista katosi heroinia. Käyttäjät myös naamioivat heroini-pakkauksiinsa sodan aikaisiksi lääkepakkauksiksi. (Jokivartio 1947, 268.) Käsitukset amfetamiinin käytöstä sodan aikana ja sen jälkeen ovat vaihtelevia. Narkomaaneja hoitaneen Helsingin lääninvankilan lääkäri A. Huhtalan (1955, 1540) mukaan amfetamiinin käyttö oli tuohon aikaan minimaalista. Kirjallisuudessa on kuitenkin runsaasti esimerkkejä amfetamiinin käytöstä rintamalla. Aineen avulla pysyttiin hereillä. Se tunnettiin kotoisella nimellä ”höökipulverina”. Nimi tuli saksalaislähtöisestä *Pervitin*-amfetamiinivalmisteesta. (Hakkarainen 1992, 55–56; Kärhä, 1970, 16.)

1950-luvun puoliväliin tultaessa huumeiden käyttäjien joukko oli pienentynyt koko maassa korkeintaan kolmeen sataan. Käytön vähenemisen syynä oli aineiden saatavuuden vaikeutuminen ja hintojen nousu. Osa käyttäjistä oli kuollut ja jotkut olivat lähteneet maasta. Huumeiden hankinta oli edelleen korostuneesti lääkärin resepteihin pohjautuvaa. Huhtala arvioi jokseenkin yhden prosentin Suomen lääkärinkunnasta olevan narkomaaneja. Lähes kaikki huumeita käyttävät lääkärit olivat morfinisteja. Tavalliset huumeiden käyttäjät siirtyivät 1950-luvun Suomessa morfiinista ja heroiinista metadoniiniin. (Huhtala 1955, 1541–1543.)

Sodan jälkeisten vuosien huumeiden käyttäjät luokiteltiin yleensä ”psykopaateiksi”. Yleisimmin ”neurasteeniseen tyyppiin” kuuluvilla katsottiin olevan hallitsevana piirteenä ”ruumiillis-sielullinen jänniteheikkous”. Se taas oli tyypillistä suurkaupunkien boheemipiireille. Huumausaine piristi ja helpotti ”tunne-elämän disharmoniaa”. Huumeiden käyttäjien ajateltiin nauttivan aineiden synnyttämästä apaattisesta hyvinolon, huolettomuuden, laiskuuden ja henkisen rauhan tunteesta. (Jokivartio 1947, 265–266.)

2.2 Ensimmäinen aalto

Suomalaisessa huume keskustelussa on yleensä käytetty aaltometaforia kuvaamaan huumeiden käytön ajallista vaihtelua. Huumausainevalikoima monipuolistui Suomessa 1960-luvulla. Kannabistuotteet ja amfetamiini nousivat keskeiseen asemaan. Niiden maahantuontiin liittyi myös jo ammattimaista salakuljetusta. Kannabistuotteiden maahantuojina toimivat usein käyttäjät. Klassisten huumeiden kohdalla ei varsinaista salakuljetusta vielä 1960-luvulla juuri havaittu, mutta lääkemääräyksillä hankituilla aineilla käytiin kauppaa. Kuva ei ole yksiselitteinen, sillä eri viranomaisen tilastot vaihtelevat melkoisesti. Vuonna 1968 sekä sosiaali- ja lastensuojeluviranomaisten että koulujen ja vankienhoitolaitoksen tietoon tulleissa tapauksissa 93 prosentissa kyse oli tinnerin tai lääkeaineiden väärinkäytöstä. Amfetamiinin väärinkäyttö oli korostetusti pääkaupunkiseudun ongelma. Hasista alkoi vuosikymmenen vaihteessa löytyä eri puolilta maata. Lääkeaineiden ja teknisten liuotteiden saatavuus oli hyvä. Siksi niiden käyttö levisi tasaisemmin maan eri osiin. (Jaakkola 1970, 91–117.) Ainakin Helsingin *underground*-piireissä ilmeni kiinnostusta myös lähialueiden kärpässienisatoa kohtaan (Lindfors & Salo 1988, 168).

Tinnerin käyttäjiä olivat useimmin alle 15-vuotiaat pojat. Käyttö oli tyypillisesti ryhmätoimintaa, jota esiintyi lyhytaikaisina epidemioina. Pitempiaikainen käyttö oli ominaista erityisen häiriintyneissä kasvuoloissa eläneille pojille. Täysi-ikäisistä tinneriä käyttivät lähinnä vain aineen kanssa työssään tekemisiin joutuneet. Vangit käyttivät tinneriä alkoholin korvikkeena. (Jaakkola 1970, 104–105.)

Amfetamiinia Suomessa käyttivät ennen kaikkea narkomaanit, jotka nauttivat ainetta suonensisäisesti opiaattien rinnalla. Amfetamiini poistettiin kaupasta 1968, vaikka se ei kuulunut Suomen vuonna 1965 ratifioimaan YK:n huumausaineyleissopimukseen. Sen saantia oli hiljalleen rajoitettu neljännesvuosisadan ajan. Vuoden 1968 jälkeen sitä luovutettiin ainoastaan lääkintöhallituksen tapauskohtaisella luvalla. Lupapyyntöjä tuli lääkintöhallitukseen runsaasti, vaikka lääkärit alkoivat rajoittaa aineen määräämistä. Keski-ikäisten ja keskiluokkaisten ihmisten keskuudessa amfetamiinia oli alettu käyttää ainetta piristys- ja laihdutustarkoituksiin. (Jaakkola 1970, 106–107.)

Lääkkeiden väärinkäytön laajuuden selvittäminen on vaikeaa, koska väärinkäytön erottaminen puhtaasti lääkinnällisestä käytöstä on hankalaa. Lääkkeiden kokonaiskulutus Suomessa oli kuitenkin 1960-luvun loppupuolella massiivista. Kansainvälisessä valvonnassa olevien lääkeaineiden kulutus oli Suomessa maailman toiseksi korkeinta vuonna 1966. Suhtautuminen lääkeaineisiin oli vapaata ja käytettävissä oleva lääkevalikoima oli runsas. Lääkevalmisteiden pakollinen rekisteröinti oli alkanut vasta 1960-luvun puolivälissä ja uusien valmisteiden saaminen markkinoille

---

oli edelleen suhteellisen helppoa. Myös lääkkeiden hinnat olivat laskeneet koko 1960-luvun ajan suhteessa yleisiin elinkustannuksiin. Lääkkeiden väärinkäyttäjät poikkesivat muista huumeidenkäyttäjistä siinä, että heidän ympärilleen ei muodostunut ryhmittymiä tai alakulttuureja. Lääkkeiden väärinkäyttö jakautui tasaisemmin kuin huumausaineiden käyttö. Yleis- ja mielisairaaloissa hoidettavat lääkkeiden väärinkäyttäjät olivat tyypillisesti 40–50-vuotiaita. Sosiaalitoimen kanssa asioineissa käyttäjissä oli runsaasti nuorisoa. (Jaakkola 1970, 100–104.)

Ensimmäiset havainnot kannabiksen käytöstä Suomessa ovat vuodelta 1964. Sitä käytettiin parempien piirien kotioloissa. Aine levisi vuosikymmenen loppupuolella nopeasti alle 30-vuotiaiden keskuuteen. Elitistisyys säilyi, sillä kannabiksen käyttäjien sosiaalinen tausta oli keskimäärin korkeampi kuin muiden huumeidenkäyttäjien. Nuorison kannabiksen käyttö oli vahvasti ryhmäsidonnaista. Mallit saatiin aiemmin käyttäneiltä. (Jaakkola 1970, 108–111.)

Huumausainekomitean syksyllä 1968 asevelvollisten keskuudessa suorittamassa tutkimuksessa 19-vuotiaista helsinkiläisistä 11 prosenttia ja 20-vuotiaista 14 prosenttia ilmoitti käyttäneensä jotain huumausainetta. Muualta maasta tulleiden 20-vuotiaiden varusmiesten kohdalla luku oli neljä prosenttia. Käyttö oli jäänyt yhteen kokeilukertaan 58 prosentilla kokeilijoista. Useammin kuin kymmenen kertaa käyttäneitä oli 11 prosenttia aineita kokeilleista. Kaikista kokeilleista kannabista oli ensi kerralla käyttänyt kaksi kolmasosaa, tinneriä ja lääkkeitä kymmenesosa. (Hakkarainen 1992, 61; Jaakkola 1970, 114–117.)

Huumeiden leviämisen ensimmäinen aalto on yleensä luettu osaksi länsimaissa tapahtunutta yhteiskunnallista murrosta, joka vaikutti erityisesti nuorison asemaan. Kannabiksen käytön ensimmäinen aalto ajoittuu vuosille 1967–1971. Huumeiden käyttö omaksuttiin osaksi nuorisokulttuuria. Se oli seurausta ulkomailta tulleista muotivirtauksista. (Salasuo 2004, 87, 90–91.) Aikalaistodistajat nostavat keskeisiksi näköpiirejä avanneiksi kokemuksi muun muassa John Coltranen kaksi konserttia Kulttuuritalolla sekä *Rolling Stonesien* vierailun Ytyerissä. Lisääntyneet ulkomaanmatkat altistivat tajunnan laajentamiseen myös kotikonnuilla. Taidepiireissä avoimesti maailmalle julistettu innostus uusista huumeista tuntui toimivalta keinolta järkytyksen aikaan saamiseksi. (Lindfors & Salo 1988, 12–16.) Nuoruuden into näkyi esimerkiksi M.A. Nummisen kirjoituksessa 1960-luvun lopulta:

Huumausaineita on kyllä vaarallisiakin: älkää siis kokeilko LSD:tä enempää kuin kerran ja jos tunnette kivan lääkärin, niin antakaa sen katsoa vieressä. Mutta hasista voi kuka tahansa polttaa, ja kaikissa vähänkin rajuisissa hipoissa niin tehdään.
(Lindfors & Salo 1988, 35.)

Ensimmäinen aalto oli ennen kaikkea kannabistuotteiden käyttöä. Myös LSD:tä kokeiltiin, mutta sen käyttö jäi melko vähäiseksi. Monet kannabiksesta innostuneet *underground*-liikkeen jäsenet kertovat jättäneensä kokeilujen jälkeen voimakkaaksi koetun LSD:n. (Lindfors & Salo 1988, 79–83.) Kuusikymmentäluvun lopun kannabiskulttuurilla oli aluksi melko selkeät ideologiset päämäärät. Yhteiskunnallinen protesti, psykedelia ja *underground*-kokeilut siirtyivät kuitenkin taustalle 1970-luvulle tultaessa. Taiteilijoiden sijaan käyttäjäkuntaa dominoivat lähiöiden koululaiset ja opiskelijat. Myös poliisi kiristi otettaan. Kannabiksen käyttö kriminalisoitui yhä selvemmin. Pieni osa kannabiksen käyttäjistä siirtyi 1970-luvun alkupuolella kovempien aineiden käyttäjiksi. Enemmistö palasi perinteisen alkoholin pariin sen saatavuuden parantuessa. Taitekohdaksi muodostui vuosi 1972, jolloin kannabiksen käyttö kääntyi selkeään laskuun. (Salasuo 2004, 94–98.)

1970-luvun loppu oli Suomessa käytön suhteen rauhallista aikaa. Samaan aikaan julkinen tiedostus kuitenkin kertoi ilmiön kasvusta. Tämä johti kymmenien kansanedustajien allekirjoittamaan eduskuntakyselyyn vuonna 1981. He olivat huolissaan huumeiden käytön voimakkaasta lisääntymisestä. Todellisuudessa kehitys oli päinvastainen. (Pylkkänen 1983, 72.)

2.3 Toinen aalto

Suomalainen huumeiden käyttö lisääntyi oleellisesti vasta 1990-luvulla. Pauliina Seppälän ja Mikko Salasuon (2001) mukaan näistä kahdesta aallosta löytyy pinnallisesti tarkasteltuna yhtenäisiä piirteitä. Molemmissa nuorisokulttuuri ja musiikki olivat keskeisessä asemassa. Huumeet toimivat myös arvojen ja erottelujen ilmentäjinä. Pienet taidepiireissä toimineet ryhmät aloittivat. Myöhemmin huumeet levisivät opiskelijoiden kautta muun nuorison keskuuteen. Kirjoittajat näkevät kuitenkin aalloissa oleellisia erojakin. 1960-luvulla ei ollut valistusta, viranomaiskontrollia eikä negatiivista huumejulkisuutta. Toinen aalto kehittyi ajanjaksona, jolloin huume-kulttuuri löi itsensä läpi näistä tekijöistä huolimatta. Huumeiden käyttö ei uudessa tilanteessa myöskään aina merkinnyt siirtymää pois valtakulttuurin piiristä ja arvomaailmasta. Nykyisin huumeiden käyttö tapahtuu usein työssäkäynnin rinnalla. Kyse ei ole kapinasta, vaan juhlimisesta, viikonloppuisesta irtiotosta arjesta. Ainoa alue, jossa järjestelmän rajoja koetellaan, on huumeiden käyttö itsessään. Uusi huumeiden käyttö tapahtuu myös uudessa valistuksellisessa ilmapiirissä. Globalisoituminen ja uusi teknologia ovat luoneet vaihtoehtoisia tietokanavia, joiden kautta saatava informaatio haastaa virallisen tiedotuksen aivan eri tavalla kuin 1960- ja 70-luvulla. (Seppälä & Salasuo 2001, 71–75.)

Toinen aalto merkitsi suomalaisen huumeongelman vakavoitumista, vaikka käytön kasvu näyttääkin pysähtyneen 2000-luvun alussa. Vuonna 2002 noin 14 prosenttia miehistä ja 11 prosenttia naisista ilmoitti kokeilleensa tai käyttäneensä jotain huumetta ainakin kerran elämässään. Miltei kaikki huumeita kokeilleet olivat joskus elämänsä aikana käyttäneet kannabista. Selkeimmin käytön kasvu painottui 20–29-vuotiaisiin. Kannabista kokeilleiden osuus kasvoi vuosina 1992–2002 12 prosentista 29 prosenttiin. Jatkuva käyttö oli kuitenkin tässäkin ikäryhmässä kokeiluja harvinaisempaa. (Hakkarainen & Metso 2003, 247–248.) Amfetamiinien ja opiaattien ongelmakäyttäjää arvioitiin Suomessa olevan vuonna 2002 noin 16 1000–21 100 (Partanen ym. 2004, 280).

Huumeiden käyttö painottui edelleen pääkaupunkiseudulle, jonka asukkaista runsas viidennes ilmoitti kokeilleensa kannabista joskus elämänsä aikana. Maaseudulla vastaava lukema oli muutaman prosentin tuntumassa. Koulutuksen mukaiset erot olivat suhteellisen pieniä. Kasvu oli voimakkainta ammattikoulusta vailla olevilla, mutta kokeilut olivat ylipäänsä hieman yleisempiä akateemisen loppututkinnon suorittaneiden keskuudessa. (Hakkarainen & Metso 2003, 248–250.)

Kannabiksen jälkeen yleisimpiä käytettyjä aineita olivat edelleen lääkeaineet. Niiden käyttö lisääntyi erityisesti vuosien 1998–2002 välillä. Yli 40-vuotiailla kokemukset lääkeaineiden väärinkäytöstä olivat samalla tasolla (6 prosenttia) kuin kannabiksenkäyttökokemukset (5 prosenttia). Amfetamiinin ja ekstaasin käyttö lisääntyi merkittävästi vuosituhannen vaihteessa. Alle 40-vuotiaista neljä prosenttia ilmoitti vuonna 2002 käyttäneensä joskus elämänsä aikana amfetamiinia ja kolme prosenttia ekstaasia. Käytön kasvu painottui alle 30-vuotiaisiin. Huumeiden käytön lisääntyminen 1990-luvulla oli ennen kaikkea nuorisoilmiö. Käyttö oli kuitenkin edelleen valtaosaltaan satunnaista kokeilua. (Hakkarainen & Metso 2003, 250–251.) Opiaattien osalta ainejakautuma ryhmän sisällä muuttui 2000-luvulle tultaessa. Buprenorfiinien (*Subutex*) osuus kasvoi oleellisesti. Ainetta takavarikoitiin useammin kuin heroiniin ja buprenorfiini ohitti selvästi heroiniin hoitoon hakeutumisen ensi sijaisena syynä. (Virtanen 2004, 66, 69.) Vuonna 2002 arvioitiin noin 450 000 suomalaisen joskus elämässään kokeilleen jotain huumausainetta. Viimeksi kuluneen vuoden aikana käyttäneitä oli noin 100 000 ja viimeksi kuluneiden 30 päivän aikana käyttäneitä noin 40 000. (Hakkarainen & Metso 2003, 247.)

Suomalaisista 81 prosenttia ilmoitti vuonna 2003, ettei tiedä tuttaviansa joukossa ketään, joka oli kokeillut huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana. Käyttäjien tunteminen painottuu nuorempiin ikäluokkiin, sillä lähes puolet 15–24-vuotiaista tunsi vähintään yhden huumeita käyttäneen henkilön. Huumeita oli viimeksi kuluneen vuoden aikana tarjottu vain viidelle prosentille vastaajista. Noin puolet suomalaista pitää huumeiden käyttöä erittäin vakavana tai suurena ongelmana. Luku

oli laskenut vuodesta 2001 (58 %) hieman vuoteen 2003 verrattuna (47 %), mutta toisaalta noussut vuoden 1996 tilanteesta, jolloin noin 30 prosenttia kansasta piti huumeongelmaa suurena ongelmana Suomessa. Omia asuinalueita huumeiden käytön ei kuitenkaan katsota koskettavan yhtä vakavasti. Omalla asuinalueellaan huumeongelman suureksi arvioivia oli 11 prosenttia. Vanhemmat ihmiset ovat nuoria useammin huolestuneita huumeiden käytöstä. Huolestuneisuus on suurempaa maaseutualueilla. Näin on huolimatta siitä, että käyttö painottuu kaupunkiseuduille. Noin kolmannes suomalaisista katsoo huumeiden käytön aiheuttavan maassamme enemmän ongelmia kuin alkoholin käytön. Runsas kolmannes suomalaisista oli sitä mieltä, ettei huumeita pidä erotella miedoiksi ja koviksi huumeiksi. Toisaalta kannabiksen kokeilua pidetään selvästi vähäisempänä riskinä kuin muiden huumeiden kokeilua. Kolmasosa suomalaista oli syksyllä 2002 sitä mieltä, että kannabiksen kokeilusta aiheutuu enintään vähäinen riski. Säännölliseen kannabiksen käyttöön suhtaudutaan kuitenkin selvästi kielteisemmin ja vain noin viisi prosenttia pitää säännöllisen käytön riskin vähäisenä. Noin kymmenesosa ilmoittaa kannattavansa oikeutta käyttää kannabista ja mahdollisuutta ostaa sitä laillisesti. (Hakkarainen & Metso 2004, 41 -45; Jallinoja ym. 2003, 4.)

2.4 Huumepolitiikka Suomessa

Suomalainen huumausainepolitiikka perustuu kansainvälisiin sopimuksiin, kansalliseen lainsäädäntöön ja yleisiin yhteiskuntapoliittisiin toimiin. Suomen ratifioimista sopimuksista tärkeimpiä ovat YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimus ja siihen vuonna 1972 tehty yleissopimuksen muutospöytäkirja sekä vuodelta 1988 oleva huumausaineiden laitonta kauppaa koskeva yleissopimus. Keskeisiä kansainvälisiä strategioita ovat YK:n julistus huumeiden kysynnän vähentämistä ohjaavista periaatteista (1998) ja EU:n huumestrategiat. (Soikkeli 2001a, 9-16; Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepolitiikasta 1988.)

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on Suomessa päävastuu huumausainepolitiikan koordinoinnista. Myös muut ministeriöt osallistuvat huumausainelainsäädännön toimeenpanoon ja valmistelevat tähän liittyvät säädökset omilla vastualueillaan. Aluetasolla lääninhallitusten sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt ohjaavat ja valvovat sosiaali- ja terveydenhuollon toteutumista alueellaan sekä osallistuvat kehittämistyöhön paikallistasolla kuntien kanssa. Kunnat ovat vastuussa lakisääteisten palvelujen toteuttamisesta. Palvelut voidaan tuottaa itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa (kuntayhtymät) tai ostaa yksityiseltä tai järjestösektorilta. Järjestö- ja vapaaehtoistyö toimii julkisen sektorin toiminnan täydentäjänä. Järjestöjen toiminnallinen vastuu päihdetyössä on suuri ja yhteistyömuodot eri viranomaisten kanssa ovat vakiintuneita. Huomattava osa järjestöistä toimii verovaroin. Myös raha-

---

---

automaattiyhdistyksen panos on merkittävä huumeiden vastaisen työn rahoittajana. (Virtanen 2004, 11,16.)

Huumausainelain (41/1972) säätäminen 1970-luvun alussa merkitsi huumausainekeskeytyksen yhteiskunnallista määrittelyä. Keskeisin kysymys koski lainsäädäntövaiheessa käytön rangaistavuutta. Lakiesityksen antanut hallitus ei kannattanut käytön kriminalisointia, mutta hallituksen vaihdoksen ja lain eduskuntakäsittelyn seurauksena huumeiden käyttö kuitenkin kriminalisoitiin. Rintamalinjat asiassa kulkivat pääosin oikeiston ja vasemmiston välillä. Porvarilliset puolueet vaativat käyttöä rangaistavaksi. Vasemmisto taas näki huumeiden käytön heijastukseksi kapitalistisen yhteiskunnan sosiaalisista ongelmista ja halusi rangaistusten sijasta painottaa hoitoa. Huumausaineiden käytön kriminalisointi sai yhteiskunnan moraalikehitykseen liittyviä symbolisia merkityksiä ja se kytkettiin vapaamielisyyden osoittimina pidettyihin alkoholilakiin, keskiolutlakiin ja aborttilakiin. Alkoholin kulutuksen ja aborttien lisääntyminen tarjosi hyvän pohjan rangaistuksista luopumisen kritiikille. Suomi päätyi asiassa kansainvälistä käytäntöä rajoittavammalle linjalle. Huumausaineiden käyttö määriteltiin ratkaisun yhteydessä ensi kertaa laajoja toimenpiteitä vaativaksi kansalliseksi ongelmakysymykseksi. (Hakkarainen 1992, 136 -141, 146.)

Suomalaista huume politiikkaa oleellisesti linjaavat asiakirjat vuosituhatosen vaihteessa olivat keskeisten ministeriöiden edustajista kootun Huumausainepoliittisen toimikunnan laatima *Huumausainestrategia 1997* ja sen pohjalta laadittu *Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepoliitikasta 1998*. Suomalaisen huume politiikan tavoitteeksi määritellään huumausaineiden levittämisen ja käytön ehkäiseminen. Tavoitteeseen pyritään huumausaineiden kokonaiskieltoon perustuvaa huume kontrollia tehostamalla, ehkäisemällä huumausaineiden kokeilua ja käyttöä sekä järjestämällä riittävästi hoitomahdollisuuksia ja helpottamalla hoitoon hakeutumista. (Huumausainestrategia 1997; Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepoliitikasta 1998.)

Huumausainepoliittiset valinnat vaihtelevat Euroopan eri maissa. Peruslinjoiksi Suomen strategiassa nähdään rajoittava politiikka ja haittoja minimoiva politiikka. Rajoittavan huumausainepoliittikan tarkoituksena on pitää huumausaineiden käyttö sosiaalisesti tuomittavana käyttäytymisenä ja marginaali-ilmiönä. Tavoitteeseen pyritään kaiken huumeiden käytön kriminalisoinnilla ja kieltojen tehokkaalla valvonnalla. (Huumausainestrategia 1997.)

Haittojen vähentämiseen tähtäävä huume politiikka on yleistä maissa, joissa huumeiden käyttö on laajaa ja vakiintunutta. Huumeiden käytöstä aiheutuvat haitat käyttäjälle itselleen, hänen lähiympäristölleen ja koko yhteiskunnalle pyritään mini-

---

moimaan. Keinot painottuvat hoidon tarjoamiseen ja aineiden käytön, ja joskus jopa kaupan, sallimiseen. Huumausainekaupan kannattavuutta pyritään vähentämään erottamalla erityisesti kannabiksen käyttö ja pienimuotoinen säännelty kaupustelu muista laittomista huumemarkkinoista. Suuntaus korostaa myös helposti saatavilla olevia terveyspalveluja, neuvontaa, sekä mahdollisuutta vaihtaa käytetyt neulat puhtaisiin. Tyypillisimpänä esimerkkinä haittoja minimoivaa huumausainepoliittikka harjoittaneista maista esitetään yleensä Hollanti. Vaikka näitä linjauksia pidetään usein toisensa poissulkevinä, käytännössä toteutetaan aina niiden yhdistelmiä. Esimerkiksi Ruotsissa käytetään laajasti metadon-hoitoa huolimatta pyrkimyksestä huumeettomaan yhteiskuntaan. (Huumausainestrategia 1997.)

Suomen huumeepoliittisessa strategiassa lievienkin huumausainerikosten rankaisemisella katsotaan olevan huumeiden käyttöä ehkäisevä vaikutus. Tavoitteena on pitää Suomi kansainvälisen huumeikaupan kannalta mahdollisimman merkityksettömänä ja riskialttiina markkina-alueena. Huumausainekysymys ei ole Suomessa monien muiden maiden tavoin politisoitunut eikä se ole saanut ideologisia painolasteja. Huolimatta toteutetun huumeepoliittikan kontrollipainotteisuudesta strategiassa korostetaan, että yleisillä yhteiskunnallisilla arvoilla ja rakenteilla sekä sosiaali- ja terveyspoliittisilla toimilla on todennäköisesti suurempi merkitys huume- ja muiden päihdeongelmien ehkäisyssä kuin yksinomaan päihteisiin ja niiden käyttöön keskittyvillä toimilla. (Huumausainestrategia 1997.)

Lehdistöä kritisoidaan sensaatiohakuisuudesta ja sen käsityksiä huumeista ja niiden käytöstä pidetään kaavamaisina. Tämän asennoitumisen katsotaan vaikeuttaneen opettajien työtä kun he ovat hankkineet taustatietoa huumeopetukseensa. Valituksen tulisi strategian mukaan olla sellaista, että se tekee näkyväksi ja kyseenalaistaa myös omia ajattelutapojamme, arvojamme ja käytäntöjämme. Ongelmiin tulisi puuttua varhaisessa vaiheessa tavalla, joka ei ole leimaava ja jonka nuori itse voi hyväksyä. Yleisenä periaatteena tulisi olla nuorten vahvistaminen aktiivisena toimijana omassa elämässään ja ympäristössään. (Huumausainestrategia 1997.)

Poliisin huumetorjuntatyössä painotetaan kolmea aluetta: kysynnän vähentämistä, tarjonnan vähentämistä ja rikoshyödyn poisottoa. Suomalainen huumerikostutkinta arvioidaan strategiassa monia muita maita ”takapainotteisemmaksi”. Se keskittyy jo tapahtuneisiin rikossarjoihin. Tiedustelutoiminta koetaan yhä tärkeämmäksi ja kiinnijoutumisriskin ja rangaistusten yleisestävän vaikutuksen arvioidaan tehoavan erityisesti juuri laskelmoivaan, taloudellista voittoa hakevaan rikollisuuteen. Toimikunta katsookin, että oikeuskäytäntö oli muodostunut tiukemmaksi kuin mitä eduskunta oli edellyttänyt. (Huumausainestrategia 1997.)

Suomen huumestrategian 1997 arvioinneissa korostuu sen kompromissiluonne (Hakkarainen & Tigerstedt 2002; Soikkeli 2001; Tammi 2003). Huumausainepoliittisen toimikunnan työssä oli kyse viranomais- ja asiantuntijanäkemyksen yhteensovittamisesta tilanteessa, jossa huumeongelmiin liittyvä julkinen keskustelu oli lisääntymässä. Suomessa rajoittavaa ja haittoja minimoivaa politiikkaa ei nähty toisensa poissulkevinä vaihtoehtoina, vaan niiden katsottiin voivan toimia rinnakkain toisiaan täydentävinä. Tuukka Tammi nimittää mallia maltilliseksi kontrollipoliittiseksi ja näkee sen muistuttavan enemmän Britannian kuin Ruotsin huume politiikkaa. (Tammi 2003, 465–477.)

Strategia nosti Tammen mukaan ensi kertaa Suomessa kansanterveydellisiä haittoja rajoittavan liikkeen näkökohdat huume politiikan asialistalle. Näkökulman menestykseen vaikuttivat lääkärinkunnan kannanotot. Terveysviranomaisten välttämättömyysretoriikka uhkaskenaarioineen sai aikaan sen, että toimikunta ehdotti lopulta yksimielisesti neulojenvaihtotoiminnan aloittamista. Poliisi vastusti tätä aivan toimikuntatyön loppumetreille asti. Suomessa ei kuitenkaan syntynyt Ruotsin tavoin yhtenäistä rintamaa neulojen vaihtoa vastaan. Toimikunnassa kuultu vanhempainjärjestö suhtautui toimiin varauksellisesti, mutta ei tyrmännyt niitä. Toiminnassa arvelutti mahdollinen ”väärän viestin” antaminen kansalle. Päihdehuollossa suhtautuminen etenkin lääkehoitoihin oli ristiriitaista. Alan yhteistyöelin (PÄIVYT) asettui kuitenkin kannattamaan sekä neulojen ja ruiskujen vaihto-ohjelmia että korvaavaa lääkehoitoa, johon tosin vaadittiin ”korkeaa kynnystä”. Ensimmäiset kokeiluhankkeet näistä toimista käynnistettiin päihdehuollon erityis palveluiden–ei terveydenhuollon–piirissä. (Tammi 2003, 465–477.)

Tammi näkee toimikunnan työn poliisin ja rationaalista ja humaania kriminaalipoliittikkaa kannattaneiden jäsenten välisenä kamppailuna. Poliisin mukaan yleistavoitteeksi olisi täytynyt asettaa huumeeton yhteiskunta. Keskeisinä keinoina olisivat olleet laillisuuskasvatus ja muu huumevalistus sekä entistä tehokkaampi poliisivalvonta ja rangaistukset. Hoito olisi ollut toimenpiteiden tärkeysjärjestyksessä viimeisenä. Näkemys oli ollut vaikeasti hyväksyttävä rationaalista ja humaania kriminaalipoliittikkaa kannattaneille toimikunnan jäsenille. He nojasivat 1960- ja 1970-luvuilla vallalla olleeseen kriminaalipoliittiseen traditioon, jossa kriminaalipoliittikka nähdään osana yleistä hyvinvointipoliittikkaa. Toiminnan yleisinä päämäärinä pitää heidän mukaansa olla ”kärsimyksen minimoiminen ja sen oikeudenmukainen jakautuminen”. Epärealistisia tavoitteita tulee välttää, sillä niiden katsotaan toteutumattomina johtavan sosiaalisiin konflikteihin ja suurten nuorisoryhmien kriminalisoimiseen ja sen kautta lain kunnioituksen rapautumiseen. Tammi näkee strategian edustavan sellaista päihdehuollon sosiaaliettistä periaatetta, jonka mukaan ihmistä on tuettava kaikin keinoin silloinkin, kun hän kerta toisensa jälkeen epäonnistuu hoidossa tai kieltäytyy siitä. (Tammi 2003, 465–477.)

Pekka Hakkarainen ja Chirstoffer Tigerstedt katsovat, että toimikunnan strategias-
sa on vältetty keskustelua huumeiden käytön kiellosta ja ohitettu kysymys kovien
ja mietojen huumeiden erottelemisesta. Asiakirja onnistuu kuitenkin kirjoittajien
mielestä laajentamaan käsitystä huume politiikan kohteesta ja huumeongelmien
torjunnan toimenpiteistä. (Hakkarainen & Tigerstedt 2002, 259.)

2.5 Huumeongelman suomalainen tulkinta

Huumeongelman kehitys on kaikkialla kehittyneissä länsimaissa ollut hyvin saman-
kaltaista. Aluksi huumeita käyttivät hyväosaiset eikä huumeita pidetty vakavana
sosiaalisena ongelmana. Käyttö tapahtui kotioiloissa, eikä siitä aiheutunut häiriötä
enemmistölle. Käyttäjät olivat erilaisia eksentrikkoja tai vähemmistökuultuurien
edustajia. Huoli huumeiden käytöstä on laajentunut vasta niiden käytön leviyttyä
keski- ja työväenluokkaan. Varsinaiseksi ongelmaksi tilanne konstruointiin siinä
vaiheessa, kun huumeiden käyttö levisi nuorison keskuuteen.

Taulukko 1. Yhteenveto suomalaisesta huumeongelmasta

	Varhaisvaiheet	Ensimmäinen aalto	Toinen aalto
Käytetyt aineet	Morfiini, heroini, metadoni, amfeta- miinit	Kannabis, amfetamiinit, lääkkeet, tekniset liuottimet (tinneri), opiaatit, LSD	Kannabis, lääkkeet, amfetamiinit, ekstaasi, subutex, heroini
Arviot käyttäjäkunnan laajuudesta	Noin 400-500 huumeriippuvaista 40-luvun lopussa	Aineita kokeilleita runsas 10 prosenttia pääkaupunkiseudun nuorista. Maaseudulla 4 prosent- tia	40 000 säännöllistä käyttäjää, noin 450 000 kokeiltutta,
Käyttäjät	Ylemmät yhteiskunta- luokat ja "boheemit" ennen sotia Sotaveteraanit Keskiluokka ja työläiset sodan jälkeen	Teini-ikäiset (tinneri) Aikuistuvat nuoret, opiskelijat ja sittemmin myös koululaiset (kannabis) Keski-ikäiset (amfeta- miinit, lääkkeet)	Aikuistuvat nuoret Pääkaupunkiseutu, mutta käyttö levisi myös maaseuduille
Leviämis- kanavat	Lääkäreiden antamat lääkemääräykset Reseptivääreännökset	Nuorisokulttuurin muotivirtaukset Lääkemääräykset Salakuljetus ja laiton kauppa	Juhlimiskulttuuri Salakuljetus ja laiton kauppa

Kansainvälisen nuorisokulttuurin vaikutukset ovat näkyneet myös suomalaisnuorten huumeiden käytössä. Ongelma saatiin ensimmäisen aallon jälkeen, 1970-luvulla kuitenkin hyvin hallintaan. Päihdepoliittiset uudistukset, poliisien aktiivisuus ja hyvinvointivaltion rakentaminen edesauttoivat yhdessä syrjäisen sijainnin kanssa ongelmilta suojautumisessa. Tilanne vakavoitui 1990-luvun lopussa, mutta konkreettiset kokemukset huumeiden käytön vitsauksista olivat edelleen enemmistölle harvinaisia.

Huumeongelma on edellyttänyt huumeepoliittisten toimintalinjojen laatimista. Suomalainen huumeepolitiikka on rakentunut käytön kokonaiskiellolle ja siinä on korostunut kontrollipolitiikka. Viimeisen kymmenen vuoden aikana huumeepoliittisissa linjauksissa on kuitenkin lisätty myös haittoja minimoimaan pyrkiviä painotuksia. Huumeekysymys ei ole Suomessa varsinaisesti politisoitunut, mutta eri asiantuntijat rakentavat ongelmaa ja sen ratkaisuvaihtoehtoja omista näkökulmistaan. Toimintalinjaukset ovat kompromisseja eri painotusten välillä. Aihe on herkkä ja valinnat nähdään signaaleina, joiden antamisessa tulee olla varovainen. Huumeiden vastaisen asenneilmaston säilyttäminen koetaan tärkeäksi. Toisaalta kuitenkin aihetta halutaan käsitellä myös totuudenmukaisesti ja uskottavasti. Tasapainoilu asiassa näkyy erityisesti suhtautumisessa kannabiksen vaaroihin. Aineen käytön riskejä ei haluta vähätellä, mutta ylilyövät uhkakuvat voivat heikentää huumevalistuksen yleistä uskottavuutta.

---

3 AIEMMAT TUTKIMUKSET JA TUTKIMUSAINEISTO

Tämän luvun tarkoituksena on valottaa tutkimusperinnettä, johon työni liittyy. Esittelen tässä yhteydessä myös aineistoni, joka poikkeaa aiemmista tutkimuksista näkökulman maakunnallisuuden perusteella. Selvitän aineistoni kokoamiseen liittyneitä periaatteita, sen jäsentämiseen käytettyä periodisointia sekä kirjoitusten jakautumista tekstilajien mukaan.

3.1 Sanomalehtien huumekirjoittelu tutkimuskohteena

Suomalaisten sanomalehtien huumekirjoituksia on tutkittu kattavammin noin viisi-toista vuotta. Tutkijat ovat selvittäneet tietyille aikakausille ominaisia puhetapoja ja näkökulmia, esitelleet asiantuntijoina käytettyjen henkilöiden ammatillisia jakaumia ja tarkastelleet eri lehtien huume poliittisia asemoitumisia.

Sanomalehtien huume kirjoittelua selvitelty tutkimus on ollut tyypillisesti konstruktionistista tutkimusta. Lehdistö toimii ongelmien esiin nostajana. Se esittää vaateita niin lukijoilleen kuin muillekin yhteiskunnallisille toimijoille. Monesti kiinnostus huume ongelmaan herää nimenomaisesti tiedotusvälineiden aktiivisuuden seurauksena. Suomalaiset pitävät tiedotusvälineitä (lehdistö, televisio ja radio) tärkeimpänä kanavana, jonka kautta he saavat tietoa huumeista (Hakkarainen & Metso 2004, 49). Toimittajat toimivat portinvartijoina, joilla on valta säännöstellä aiheen esilläoloa. Esimerkiksi puheet suomalaisen yhteiskunnan huumeaalloista ovat tietenkin toimittajien ja tutkijoiden luomia käsitteellisiä konstruktioita. Asialla on kytköksensä varsinaiseen huumeiden käyttöön ja sen vaihteluihin, mutta tapahtumien nimeäminen ihmisten ajattelutapoja järjesteleviksi aalloiksi, on julkisuuden luomaa konstruktioita. Ilmiö konkretisoitui Pekka Hakkaraisen väitöskirjatutkimuksen yhteydessä. Kirja julkaistiin vuonna 1992 ja siinä kirjoitettiin jo suomalaisen yhteiskunnan toisesta huumeaallostasta, jota oltiin lehdistössä konstruoimassa 1980-luvun alkupuolelle. (Hakkarainen 1992, 112–114.) Huumeiden käyttö oli kuitenkin tuon ajan Suomessa melko vähäistä ja konstruktio tavallaan epäonnistui siinä mielessä, että siitä ei tullut osaa vakiintunutta puhetapaa. Kyse on kaksisuuntaisesta suhteesta reaali maailman ja siitä luotavan konstruktion välillä. Konstruktioit ovat todellisuutta, mutta säilyäkseen hengissä ne yleensä tarvitsevat kytköksensä todellisiin tapahtumasarjoihin. Huumeiden käyttö Suomessa lisääntyi oleellisesti 1990-luvun puolivälissä ja huumeiden käytön toisella aallolla tarkoitetaan nykyään tuon ajan tilannetta, joka loi perustelut konstruktion käytölle.

Toimittajat näyttäytyvät sanomalehtikirjoittelua selvitellessä tutkimuksessa tavallaan orkestroijina (Juppi 2004), jotka säätelevät kokonaisuutta ja sitä, mikä ääni

---

kulloinkin on esillä. He päästävät eri asiantuntijatahot kirjoituksiinsa ja tämän kautta ilmiölle annettavat selitykset rakentuvat tietynlaisiksi. Työtä kuitenkin taustoittoa erityisesti iltapäivälehdissä myös vaatimus lehtien myymisestä. Tämä vaatii tekemään jutuista kiinnostavia ja jännittäviä. Tässä apuna käytetään esimerkiksi julkisuuden henkilöitä, huolta lasten tulevaisuudesta, nimeämisiä, draaman luontia ja viranomaisten reviiirikiistoja, kuten Kaukonen ja Halmesaho (1998) sekä Jaatinen (1998) iltapäivälehtiin painottuneissa tutkimuksissaan osoittivat.

Esittelen taulukossa 2 aiempaa suomalaista sanomalehtiaineistoja käyttänyttä huumetutkimusta. Selvitän siinä töissä käytettyjä aineistoja ja tutkimusten keskeisiä teemoja.

Taulukko 2. Sanomalehtiaineistoja käyttäneet suomalaiset huumetutkimukset

Tutkimus	Tutkimusaineisto	Keskeiset teemat
Pekka Hakkarainen: Suomalainen huumeekysymys (1992)	Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien huumeita käsitelleet kirjoitukset vuosina 1936–1988	<ul style="list-style-type: none"> Huumeiden käytön esiin nosto ja legitimaation haku tilanteen määrittelylle toimenpiteitä vaativaksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi Huumausaineiden paikka suomalaisessa yhteiskunnassa
Teemu Rantanen: Lehtien huume-kirjoittelu. (1997)	Helsingin Sanomien (yli 80 prosenttia aineistosta) ja perhe- ja sosiaalialan erikoislehtien huumeikirjoitukset vuonna 1996	<ul style="list-style-type: none"> Teksteissä painottuvat kontrollipoliittiset näkökulmat. Miten huumeiden käyttöä selitetään ja mitä huumeiden käytöllä selitetään?
Olavi Kaukonen & Matti Halmeaho: Yhteisellä asialla? Lehtien huumaus-aineikirjoittelu syksyllä 1996 (1998)	Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja Iltalehden huumeikirjoitukset ajanjaksolta 1.8.–31.12. 1996	<ul style="list-style-type: none"> Minkä alojen asiantuntijoita lehdet käyttävät huumeekysymyksen määrittelyssä ja miten nämä asiantuntijat teksteissä määrittelevät huumeongelmaa? Tarinatyyppeinä rikos- ja rangaistustarinat, joissa painottuu erityisesti Viron kautta tuleva uhka. Rikos- vai terveysriski-tarinoissa kiistellään injektiovälineiden jakamisesta narkomaaneille Seuraako huumeikirjoittelu vaihtelevaa huumetilannetta vai ongelman kunkin hetkistä julkisuusarvoa?
Jaana Jaatinen: Koulun huumeongelma lehdistön retorisenä tuotoksena (1998)	Ilta-Sanomien kirjoitukset Vallilan ammattioppilaitoksen huumeongelmasta	<ul style="list-style-type: none"> Yksittäisen koulun huumetilanteen kuvaus retorisenä tuotoksena Lehdistön luoma tarina kulkeutuu kauas poliisien tiedoista, joita käytetään valikoivasti tarinan siteinä Tarina ei avaa koulun huumeongelmaa vaan mystifioi sen koulun sisällä tapahtuvaksi huumeliigojen toiminnaksi.

Matti Piispa: Sanomalehtien tarjoamat huume- viestit (2001)	Helsingin Sanomien, Hufvudstadsbla- detin, Kansan Uutisten ja Demarin huumekirjoitukset keväällä 2001	<ul style="list-style-type: none"> • Arkipäiväisen huumeviestinnän tutkimus ja siinä käytetyt keskeiset fraasit
Jukka Törrönen: Lehdistön huumepoliittinen asemoituminen vuosina 1993–2000 (2002)	Aamulehden, Etelä- Saimaan, Helsingin Sanomien, Ilta-Sa- nomien ja Iltalehden pääkirjoitukset vuosina 1993–2000	<ul style="list-style-type: none"> • Pääkirjoitukset pysäytettyjä kertomuksia, joiden avulla yleisölle luodaan toiminta- valmiuksia. • Jännitteiden poistamiseksi viitoitetut tarinalinjat
Pekka Hakkarainen & Jukka Törrönen: Huumeet ja hyvin- vointivaltiollisen kehityksen muutos lehtien pääkirjoituk- sissa (2002)	Sanomalehtien pääkirjoitukset vuosina 1966–1971, 1972–1985 ja 1993–2000 {Ks. Hakkarainen 1992; Törrönen 2002}	<ul style="list-style-type: none"> • Huumeongelman ja huumepoliitikan jäsentäminen pääkirjoituksissa. • Hyvinvointivaltio poliittisena rationaliteet- tina, konstruktiona, joka problematisoi sosiaaliset ongelmat ja ohjaa niiden sääätelyä

Pekka Hakkarainen käytti väitöskirjassaan *Suomalainen huumeekysymys* tutkimusaineistona myös sanomalehtiaineistoja. Hän oli kerännyt systemaattisen otoksen *Helsingin Sanomien* ja *Turun Sanomien* huumeita käsittelevistä kirjoituksista vuosilta 1936–1988. Tämän lisäksi hän käytti Alkon kirjaston leikekokoelmaa. Huumeita käsitteleviä kirjoituksissa oli lehdistössä ollut hyvin vähän aina 1960-luvun puoliväliin saakka. Tämän jälkeen kirjoitukset yleistyivät ja huippujakso huumeartikkeleissa oli Hakkaraisen mukaan 1960- ja 70-lukujen vaihteessa. Aiheesta kirjoitettiin 1970-luvun lopulla melko vähän, mutta uusi nousu tekstien määrässä alkoi 1980-luvun alussa. (Hakkarainen 1992, 101–105.)

Hakkarainen jakaa työssään 1960-luvulta alkaneen kirjoittelun kolmeen jaksoon. Ensimmäiselle kaudelle oli ominaista huumeiden käytön esiin nostaminen ja legitimaation hakeminen sen määrittelylle toimenpiteitä vaativaksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Aina 1960-luvun alkuun saakka huumekirjoituksissa oli pääosin esitelty ulkomaiden tilanteita. Vuosikymmenen puolivälissä oltiin jo tilanteessa, jossa aiheita riitti myös kotimaasta. Lehdistö omaksui aktiivisen ongelman esiin nostajan roolin suhteessa viranomaisiin. Tyypillistä kirjoituksille oli konfrontaatiopyrkimys viranomais- ja asiantuntijankemiksi kohtaan. Lehdistön linja ei ollut viranomaisten mieleen ja he pyrkivät tynnyttelemään mielialoja. Lehdistö kuitenkin vaati huumeaineiden tunnustamista vakavaksi sosiaalisesti ongelmaksi. (Hakkarainen 1992, 107–109.)

Toisella kaudella poliisi vielä syytti lehdistöä käytön leviämisen kiihdyttämisestä, mutta toisaalla se myös kiitti siitä, että lehdistön huomion kautta poliisin ja tullin johtoportaat alkoivat kiinnostua asiasta 1960-luvun lopulla. Sittemmin lehdistö laajensi kiinnostustaan Helsingin ohella myös muille paikkakunnille. Tuon aikainen kirjoittelu tiivistyi vuosina 1970 ja 1971 debatiksi uuden huumelain sisällöstä. (Hakkarainen 1992, 110–112.)

Kolmannessa vaiheessa 1980-luvun alkupuolelta lähtien huumeekysymys joutui lehdistössä uudelleenmäärittelyn kohteeksi. Alkoi puhe ”uudesta tai toisesta huumeaallostaa”. Käytön yleisen lisääntymisen ohella syntyi oletus myös kovien aineiden käytön kasvusta ja käytön laajenemisesta tasaisemmin koko maahan. Tuolloin alkoi jälleen väittely tilanteen mahdollisesta paisuttelusta tai vähättelystä. Uutta oli nyt kuitenkin se, että viranomaiset jakautuivat lehdistökeskustelussa kummallekin puolelle väittelylinjoja. Huumeepoliisia syytettiin tilanteen paisuttelusta ja sosiaali- ja terveystieteiden sekä tutkijoiden katsottiin vähättelevän ongelmaa. Uusina toimijoina tilanteeseen ilmestyivät vanhempien vapaaehtoisjärjestöt, joiden tilannearviot olivat kaikkein synkimpiä. (Hakkarainen 1992, 112–114.)

Väitöskirjassaan Hakkarainen tarkastelee niitä kehyksiä, joihin huumeiden käyttö lehdistössä liitettiin. Päähuomio kirjoittelussa koski huumeiden käytön leviämistä nuorison keskuuteen. Aiheen tarkempi paikallistaminen jäi kuitenkin yleiselle tasolle. Aineiden ominaisuuksien esittely ja niiden vaarallisuuden konstruointi oli oleellisessa osassa 1960-luvun teksteissä. Keskustelua käytiin kannabiksen suhteesta alkoholiin ja muihin huumeisiin. Aluksi käyttäjät itse päästettiin julkisuuteen kertomaan kokemuksistaan, mutta vähin erin keskustelu sulkeutui asiantuntijadiskurssiksi. Aineiden luokittelukeskustelu käynnistyi uudelleen 1980-luvulla ja määrittelykiistaa käytiin myös siitä, pitäisikö lääkkeiden käyttö nähdä osana huumeongelmaa vai ei. (Hakkarainen 1992, 114–120.)

Kirjoitusten kestoaihe oli käytön kriminalisointi. Keskustelu jatkui aina huumeainelain säätämiseen saakka. Kriminalisointi sai kannatusta ennen kaikkea porvarillisessa lehdistössä. Vasemmistolaiset ja sitoutumattomat lehdet vastustivat pitkään kriminalisointia. Käytön dekriminalisoinnista keskusteltiin 1980-luvun puolivälissä, mutta sosiaali- ja terveystieteiden virkamiesten ja asiantuntijoiden keskustelunavaus tuomittiin lehdistön, poliisin ja vanhempainyhdistysten kannanotoissa jyrkästi. Tuohon aikaan esitettiin myös uusien toimivaltuuksien antamista poliisille huumeiden vastaiseen työhön. Narkomaanien hoito oli ollut lehdistössä teemana ajoittain 1960-luvulta lähtien. Hoidon puutteet nostettiin erityisesti esille 1981 ”uuden huumeaallon” yhteydessä. Hoidon katsottiin tuolloin olleen hunningolla. Ongelmaksi nähtiin myös se, että käytön rangaistavuus ja hoitopaikkojen puute ehkäisee hoitoon hakeutumista. Vanhempainyhdistykset vaativat tuolloin myös pakkohoitoa alaikäisille käyttäjille. (Hakkarainen 1992, 119–121.)

Toimittajien rooli huumeongelman konstruoinnissa oli sen esiin nostamisen jälkeen painunut taka-alalle. Tilalle nousivat erilaiset asiantuntijat. Poliisit ja muut rikos-oikeudellisen kontrollin edustajat hallitsivat keskustelua erityisesti ajanjaksolla 1973–1983, jolloin vajaa 70 prosenttia kirjoituksissa käytetyistä asiantuntijoista kuului mainittuun ryhmään. Lehdistön aloittaessa keskustelun 1960-luvulla poliisi oli ikään kuin altavastaajan asemassa. Sitten se osallistui huumeongelman konstruointiin aktiivisesti ja huumeepoliisi omaksui eräänlaisen hälyttäjän roolin humerintamalla. Terveystieteiden ammattilaisten roolina oli ollut toimia aineiden käyttöön liittyvien vaarojen asiantuntijamäärittelijöinä. Lääkärit nostivat esiin erityisesti lääkkeiden väärinkäyttöongelmaa. Sosiaaliseksi osallistui huume keskusteluun sen alkuvaiheissa pääosin lastensuojeluviranomaisten ominaisuudessa. Leimallista heidän osuudelleen oli kiinnittyminen käyttäjien ja käytön leviämisen sosiaalisiin taustatekijöihin. Tutkijat saivat sanansa julkisuuteen lähinnä kyselyjen kautta, joiden tuloksia lehdistö mielellään julkaisi. Poliitikkojen osuus keskustelussa lisääntyi vuosien kuluessa. Erityisesti vanhempainjärjestöjen aloitteet toivat poliitikkoja enemmän esille. Koulu- ja raittiusviranomaisten osallistuminen huume keskusteluun oli vähäistä. (Hakkarainen 1992, 121–126.)

Teemu Rantanen kysyi vuonna 1996 kirjoitettuihin lehtien huume teksteihin perustuen sosiaalisen ja psykologisen näkökulman perään. Hän käytti tutkimusaineistonaan *Helsingin Sanomien* ja perhelehtien sekä sosiaalialan erikoislehtien huume kirjoituksia. Aineiston selkeä pääpaino oli *Helsingin Sanomien* huume kirjoituksissa (HS 107/Muut 21), joten tutkimusta voidaan pitää sanomalehtiaineiston analyysinä. (Rantanen 1997, 201–202.)

Rantasen aineistossa poliisi oli edelleen käytetyin tietolähde kun lehdet hakivat asiantuntijanäkemyksiä teksteihinsä. Poliisien suhteellinen osuus ei kuitenkaan ollut enää niin suuri kuin varhaisempia aikoja edustaneessa Hakkaraisen aineistossa. Toiseksi käytetyimpiä asiantuntijoita olivat terveydenhuollon edustajat ja kolmantena tulivat entiset ja nykyiset käyttäjät. Sosiaalitoimen edustus jäi vähäiseksi. He esiintyivät lähinnä virkamiehinä, eivät asiakastyötä tekevinä sosiaalityöntekijöinä. Psykologeja, nuorisotyöntekijöitä, koulukuraattoreita tai opettajia ei oltu käytetty asiantuntijoina. Eri alojen ammattilaiset edustivat kuitenkin vain harvoin pelkästään yhtä, omalle ammattikunnalleen tai organisaatiolleen ominaista näkökulmaa. Esimerkiksi poliisit korostivat laittomuuden ohella myös terveydellisiä vaaroja. (Rantanen 1997, 202–205.)

Rantanen jaotteli tekstit kontrollipoliittista, terveyspoliittista, sosiaalista tai psykologista näkökulmaa edustaneiksi. Sosiaalisella näkökulmalla hän tarkoitti huumeiden käytön ja sosiaalisten ongelmien välisen yhteyden korostamista. Psykologisella näkökulmalla taas tarkoitettiin huumeiden käytön ja psyykkisten ongelmien välisen

---

---

suhteen tarkastelua. *Helsingin Sanomien* teksteissä yleisin näkökulma oli kontrol-
lipoliittinen ja toiseksi yleisin terveystoliittinen näkökulma. Sosiaalista näkökulmaa
teksteistä löytyi jonkin verran, mutta psykologista ei käytännössä lainkaan. (Ran-
tanen 1997, 204–206.)

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös sitä, miten huumeiden käyttöä selitettiin, ja mitä
huumeiden käytöllä selitettiin. *Mielenterveyteen ja psyykkisiin ongelmiin* viitattiin
kirjoituksissa usein korostettaessa hasiksen käytön ja psykoosien välistä yhteyt-
tä. Psykoosit nähtiin teksteissä huumeiden käytön seurauksina eikä päinvastoin.
Ilmiöiden psyykkisiä syitä pohdittiin vain vähän. Selitysten sävy oli varovainen ja
yleisluonteinen. Selittävinä tekijöinä käytettiin esimerkiksi paha oloa, perus-
turvattomuutta, juurettomuutta ja henkistä tyhjiötä. Joissain selityksissä nämä
psyykkiset ilmiöt ymmärrettiin välittäviksi tekijöiksi, joiden kautta rakenteelliset
muutokset ja taloudelliset suhdanteet vaikuttivat huumeiden käyttöön. (Rantanen
1997, 206–207.)

Perheen ihmissuhteet esitettiin kirjoituksissa yleensä ongelmakeskeisyyden sijasta
voimavaroina. Monista teksteistä heijastui myös pelko vanhempien syyllistämisestä.
Erityisesti *Irti Huumeista ry:n* edustajat näkivät tilanteeseen syyllisenä nimenomaan
huumausaineen. Vanhempien mukaan: ”Asioita ei pidä turhaan tehdä monimut-
kaisiksi. Selitykseksi huumausaineiden käytölle riittää huumausaine itse.” Näille
selityksille oli ominaista nuorten huumeiden käytön näkeminen perheen ihmissuh-
de- ym. ongelmien aiheuttajana eikä päinvastoin. *Mallioppimiseen, itsetuntoon ja*
vuorovaikutustaitoihin pohjautuvat selitykset olivat Rantasen mukaan yksinkertaista-
via. Ne perustuivat psykologiseen reduktionismiin, jossa monimutkaiset sosiaaliset
ilmiöt palautetaan yksilön sisäisiksi ominaisuuksiksi. (Rantanen 1997, 207–209.)

Asenteisiin pohjautuvien selitysten ongelmana on se, ettei affektiivisen asenteen
pohjalta voi ennustaa käyttäytymistä. Kielteinen asenne kohdistuu usein johonkin
mystiseen aineeseen, syvälle vajonneeseen narkomaaniporukkaan tai suonensi-
säiseen käyttöön. Asenne ei välttämättä yllä ystävän tarjoamaan sätkään, joka on
paljon arkipäiväisempää kuin kielteisen asenteen kohteena oleva huume. *Kave-*
reiden ja kaveripiirien vaikutusta huumeiden käyttöön selitettiin esimerkiksi seu-
rusteluvaikeuksilla. Kirjoituksissa oli esitelty sosiaalista riippuvuutta, jossa pilven
poltto oli koettu yhteisenä salaisuutena, joka toi elämään jännitystä. Pikkuhiljaa
sosiaalisesta tavasta kerrottiin kuitenkin kehittyvän henkisen riippuvuuden, jonka
kautta sittemmin edettiin aina fyysiseen riippuvuuteen saakka. Alkoholin käytöstä ja
runsaasta humalajuomisesta poiketen huumeiden käytön ei katsottu kirjoituksissa
liittyvän sosiaalisuuteen ja kaverikeskeiseen elämäntyyliin. Huumeiden käyttäjien
kuvauksissa huumejengien epäsosiaalisuus tuotiin selvästi esiin. (Rantanen 1997,
209–211.)

Toisinaan huumeiden käyttö nähtiin osana *syrjäytymistä*. Yleensä syrjäytyminen mainittiin ohimennen, mutta ei syvällisesti pohdittu, mitä syrjäytyminen on ja miten se etenee. Vain harvoista kirjoituksista nousi esiin näkemys syrjäytymisen ja huumeiden käytön mieltämisestä kehäksi, jossa toinen vahvistaa toista. *Tarjonnan katsottiin johtavan riippuvuuden kautta ongelmakäyttöön*. Tässä lajityypissä oli mukana rakenteellisia selityksiä. Tarjonnan lisääntymistä selitettiin rajojen avautumisella ja poliisin katuvalvonnan vähentymisellä. Myös hoitojärjestelmän heikkouden katsottiin jättävän pitkään aineita käyttäneitä kaduille myymään huumeita. (Rantanen 1997, 211–212.)

Rantanen totesi tutkimuksensa johtopäätöksinä, että kirjoituksissa unohdettiin usein sosiaalinen ja psykologinen näkökulma. Jos niitä käytettiin, niin ne olivat usein yksinkertaistavia ja jopa virheellisiä. Tyypillistä oli suoraviivaisten kausaalisuhteiden käyttö jäsenyksissä. Esimerkiksi huumeasenteiden muuttumisen sallivammiksi katsottiin johtavan huumeiden käytön lisääntymiseen. Poliisi ja terveydenhuoltohenkilöstö ei kirjoituksissa välttämättä pyrkinytkään ymmärtämään huumeiden käyttöä, vaan heidän kannaltaan keskeisempää ajateltiin olevan huumeiden käyttöön ja sen seurauksiin vaikuttaminen. Kirjoituksista kuvastui Rantasen mukaan mystinen pelko ja halu herätellä ihmisiä huomaamaan vaara. Niissä korostettiin sattumanvaraisuutta, joka esiintuottiin kommenteilla siitä, miten ”sinunkin lapsesi voi kokeilla huumeita”. Käyttäytymistieteellisten selitysten vähäisyyden ja pinnallisuuden tutkija arvioi palvelevan tiukkaa huume politiikkaa. Tuolloiselle huume keskustelulle ei hänen mielestään kuitenkaan ollut ominaista sellainen lioittelu, josta keskustelua oli usein syytetty. (Rantanen 1997, 212–213.)

Matti Piispa tutki sanomalehtien tarjoamia huumeviestejä kevättalvelta 2001. Hän käytti tutkimusaineistonaan *Helsingin Sanomien*, *Hufudstadsbladetin*, *Kansan Uutisten* ja *Demarin* huumeita käsitelleitä kirjoituksia. Piispa pyrki tutkimaan arkipäiväistä huumeviestintää ja tuona aikana ei ollut esillä mitään erityistä suurta huumeisiin liittyvää kiistakysymystä. (Piispa 2001, 463.)

Yksi useimmin toistettuja fraaseja suomalaisessa huume keskustelussa on Piispa mukaan väite siitä, että *huumeet ovat läsnä kaikkialla*. Käytön kerrotaan olevan ”räjähdyksmäisessä kasvussa nuorison keskuudessa”. Yleensä kirjoitusten vakiolähteenä toimivat poliisin rikostilastot. Yleiskatsaukselliset uutiset operoivat luvuilla ja ovat Piispan mukaan ikään kuin viileän objektiivisia. Paikalliset uutiset taas ovat tyypillisesti dramaattisia ja huumetilannetta voimakkain värein kuvaavia. Usein kirjoituksen palstatilasta suuren osan vie ”klassinen” pelottelukuva huume piikistä ja kynnärtaipeesta. Sanomalehtensä tarkkaan läpikäyvä saattoi kuitenkin löytää myös vastapainoa huume ongelman lisääntymistä ja vaikeutumista kuvaavalle informaatiolle. Näissä teksteissä yleensä huume ongelmaa vertailtiin alkoholin käyttöön tai kerrottiin huume kokeilujen

---

olevan huomattavasti yleisempiä muualla Euroopassa. Uutisoinnista kuitenkin syntyi lukijalle uhkakuva Suomessakin kaikkialle ja yhä nuorempien keskuuteen leviävästä huumeiden käytöstä. Muualta Euroopasta tuleva tieto ei lievittänyt huumehuolta, vaan päinvastoin vahvisti uhkakuva luomalla konkreettisia visioita siitä, kuinka tulevaisuudessa voi käydä myös täällä. (Piispa 2001, 463–465.)

Toinen keskeinen viestityyppi oli varoitus siitä, että *yksikään lapsi ei ole turvassa*. Näissä kirjoituksissa oli yksilötason tapauskuvauksia, jotka luovat tehokkaasti huolen ja pelon ilmapiiriä huumeiden ympärille. Tarinoihin oli helppo samastua ja tajuta, että riippuvuudesta voi tulla todellisuutta missä tahansa perheessä. Myös *”huumehörhöt uhkaavat kenen tahansa turvallisuutta”* - tyyppiset tekstit olivat yleisiä. Ennen kirjoituksissa asiat asetettiin kontekstiinsa toteamalla tekstissä, että *”alkoholilla oli osuutta asiaan”*. Nyt sama asia todettiin huumeiden tai päihteiden käytön seuraukseksi. Jotain rikollista oli tehty aineiden vaikutuksen alaisena tai siksi, että oli tarvittu rahaa huumeisiin tai huumevelkojen maksamiseen. *”Huumehörhöjen”* uhka oli kaikkialla julkisissa tiloissa ja se tuntui muuttuvan todellisiksi vaaratilanteiksi sattumanvaraisesti – missä tahansa ja kenen kohdalla tahansa. (Piispa 2001, 465–467.)

Teksteissä väitettiin usein huumeiden käytön taustalla olevan kovan *kansainvälisen rikollisuuden*. Huoli huumeiden käytöstä herätti kysymyksiä siitä, mistä kehitys johtuu? Sanomalehdistä löytyi vastauksia, joissa piirrettiin kuva ammattimaisesta, erittäin tuottoisasta, liigoiksi järjestäytyneestä huumerikollisuudesta. Tarjonnan kuvaaminen on helpompaa kuin vastata kysymykseen kysynnän syistä. Huume-kaupan kerrottiin kirjoituksissa olevan vahvasti virolais-venäläisessä otteessa. Huumeutisten suhteen Suomessa oli tultu *”omavaraisiksi”*. Myös oletus siitä, että *ongelmat eivät ole oikein kenenkään hallinnassa* oli yksi tyypillisimmistä huume-kirjoitusten viesteistä. Teksteissä kyseltiin, mitä ongelman torjumiseksi oli tehty, tehdään tai aiotaan tehdä. Haluttiin tietää, ollaanko asian suhteen hereillä. Uutiset poliisin kiinniotoista ja tullin takavarikoista sisälsivät kaksoisviestin. Ne ruokkivat kuvaa huumerikollisuudesta kovana rikollisuutena, mutta nostivat samalla poliisin ja oikeuslaitoksen esiin vahvoina vastatoimijoina. (Piispa 2001, 467–469.)

Kaikkiaan sanomalehtiutisoinnin perusteella muodostui Piispan mukaan kuva siitä, että niin viranomaiset kuin kansalaisyhteiskunnan toimijatkin olivat tietoisia huumeongelmasta ja meneillään oli laaja huumeiden vastainen mobilisaatio. Samalla kuitenkin oli esillä runsaasti viestejä tuon mobilisaation riittämättömydestä ja voimattomuudesta. (Piispa 2001, 469–470.)

Jukka Törrönen tutki lehdistön huume politiittista asemoitumista vuosina 1993–2000. Hänen tarkastelukulmansa aiheeseen oli se, miten lehdistö osallistui 1990-luvun kamppailuun huume politiikan laaja-alaisesta. Millaisia jännitteitä ja ongelmia

---

---

lehdet tunnistivat huume kentältä ja millaisia tavoitteita ja keinoja ne asettivat yhteiskunnallisille toimijoille ongelman poistamiseksi. Aineistona Törrösen tutkimuksessa olivat kolmen päivälehdhen (*Aamulehti, Etelä-Saimaa ja Helsingin Sanomat*) sekä kahden iltapäivälehdhen (*Ilta-Sanomat, Iltalehti*) pääkirjoitukset vuosina 1993–2000. (Törrönen 2002, 523–525.)

Pääkirjoituksille oli Törrösen mukaan luonteenomaista se, että ne olivat niin sanottuja pysäytettyjä kertomuksia. Käsitteellä tarkoitetaan semioottista makrorakennetta, jonka avulla yleisölle luodaan valmiuksia toimia asetetun päämäärän puolesta käyttämällä kolmea diskursiivista elementtiä: Ensinnäkin jännitteen tunnistamista ja määrittelyä käyttämällä vastakkainasetteluja. Tähän kuuluu meidän ja muiden välisten arvojen erojen korostaminen. Huumeiden käyttäjät kuvataan ennakoimattomien halujen ja vaarallisten himojen liikuttamiksi luontokappaleiksi toisin kuin meidät, joiden toimintaa säätelee kulttuuri. Huumeet edustavat yhteisön ”poissa paikoiltaan oloa”. Törrönen kutsuu tätä *moraalisen vastakkainasettelun diskurssiksi*. Toiminnan viitoittamista hän luonnehtii *paremman maailman rakentamisen diskurssiksi tai utooppiseksi diskurssiksi*. Nämä edellyttävät velvoitetta, tahtoa, kykyä ja osaamista. Lehdistö on kautta vuosien velvoittanut viranomaisia puuttumaan huumeongelmiin vetoamalla esimerkiksi nuorten tulevaisuuden suojeluun. Tällä velvoitteella on voitu luoda päättäjille tahtoa myöntää poliiseille lisää resursseja (kykyä) valvoa huumeiden katukauppaa tai kehittää uudenlaisia taktiikoita (osaamista) huumerekollisuuden paljastamiseen. Pysäytetyssä kertomuksessa konstruoitu toimintaohjelma oikeutetaan tavallisesti lainaamalla jonkin toimijan kokemuksia, mielipiteitä tai tietoa (auktorisoituna) totuutena. Tätä pysäytetyn kertomuksen kolmatta diskursiivista elementtiä Törrönen kutsuu *totuusdiskurssiksi*. Pysäytetyssä kertomuksessa tarina pysähtyy kun ongelma on tunnistettu, tavoite osoitettu ja subjekti viritetty toimintavalmiuteen. Tarinan pysäyttäminen siirtää vastuun toiminnan loppuun viemisestä yleisölle. Se luo yleisölle velvoittavaa tahtoa ryhtyä toimintaan tai kannattaa toimintaa. (Törrönen 2002, 525–526.)

Keskeiset teemat pääkirjoituksissa olivat huumerekollisuus, jossa vastakkainasetteluissa olivat poliisit ja järjestäytynyt rikollisuus, rajoittava huume politiikka ja salliva ilmapiiri sekä turvallisuus ja huumeväkivalta. Huumehoitojärjestelmää koskevissa pääkirjoituksissa vastakkainasettelut koskivat tartuntatauteja ja neulanvaihtojärjestelmiä sekä hoitoa ja rankaisemista. Kasvatuksen ja ehkäisevän päihdetyön teemoissa asiaa käsiteltiin terveellisen elämän ja päihteiden liikakäytön sekä yhteistyön ja viranomaistyön välisten vastakkainasettelujen näkökulmista. Huumetestejä koskevissa kirjoituksissa asiaa tarkasteltiin yksilön perusoikeuksien näkökulmasta. (Törrönen 2002, 526–528.)

Jännitteiden poistamiseksi lehdet viitoittivat neljä tarinalinjaa eri versioineen: 1) *Huumerikollisuus on torjuttava ja paljastettava*. Erityisesti *Helsingin Sanomat* siirtyi vuosina 1998–2000 kansalaisen näkökulman ja yksityiselämän suojelemisen puolestamisesta argumentoimaan poliisilähtöisen näkökulman ja yhteiskunnallisen järjestyksen puolesta. *Aamulehti* kritisoi kuitenkin huumerikollisuudella politikointia. Törrönen katsoo poliisin ja sanomalehtien välisen liiton purkautuneen vuoden 2000 lopulla kun lehdet tunnistivat poliisin politikoivan huumerikollisuudella vaatiessaan itselleen lisää resursseja. 2. *On kehitettävä kattava huumehoitojärjestelmä*. Lehdet rakensivat sisäisen uhkan haltuun ottamiseksi uusia toimintajärjestelmiä, joista yksi kietoutui huumehoitojärjestelmän kehittämiseen. Huumekaupan ja rikollisuuden nähtiin roihahaneen sellaiseen kasvuun, ettei niitä pystytty hallitsemaan enää yksin poliisin toimintavalmiuksia ja resursseja lisäämällä. Huumehoitojärjestelmän kehittämisessä nähtiin kuitenkin kolme vaikeaa kysymystä. Ensinnäkin se, miten rajoittavan ja haittoja vähentävän hoitopolitiikan välinen suhde pitäisi ymmärtää. Toiseksi oli kysymys siitä, millaista hoitoa huumeriippuvaisille voitiin antaa. Kolmas kysymys koski sitä, miten huumeiden käyttäjän identiteetti tulisi määritellä. Lehdet purkivat käyttäjiin iskostettuja stereotyyppioita, joiden mukaan nämä olivat joko tottaolennaisen passiivisia uhreja tai läpeensä vaarallisia rikollisia. Lehdet korostivat sitä, että yhden ominaisuuden sijasta käyttäjät tuli nähdä monikerroksisina ihmisinä. 3. *Nuoret, perheet ja yhteisö on aktivoitava päihteettömän elämäntavan piiriin*. Kirjoituksissa huolenpidon kohteina olivat nuoret ja subjekteina, joita vastuullistettiin toimimaan päihteettömän kulttuurin puolesta, esiintyivät vanhemmat, perheet ja lähiyhteisöt tai julkinen sektori yhteistyössä vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. Kirjoituksissa nähtiin kommunitaristisia piirteitä. Keskeinen elementti toiminnassa oli valistus, joka ei kuitenkaan saanut olla liioittelevaa tai kauhukuvia luovaa. Valistus tuli kytkeä elämäntavan kontekstiin ja se tuli ymmärtää kokonaisvaltaisesti osana kasvatus- ja muuta opetusta. 4. *Huume-testit loukkaavat yksilön perusoikeuksia*. Gallup-tutkimusten mukaan enemmistö suomalaisista oli valmis hyväksymään huume-testit. Lehdet eivät kuitenkaan tässä yhteydessä liittoutuneet kansalaisten kanssa, vaan pikemminkin oikeusviranomaisten ja tietosuojavaltuutetun kanssa. (Törrönen 2002, 528–536; 2004, 43–69.)

Jukka Törrönen käytti samaa aineistoaan myös Pekka Hakkaraisen kanssa tekemässään tutkimuksessa (2002), jossa tarkasteltiin huumeita ja hyvinvointivaltiollisen kehityksen muutosta lehtien pääkirjoituksissa. Tutkijat vertailivat sanomalehtien pääkirjoituksissa esiintynyttä huumeongelman ja huume-politiikan jäsentämistä ja määrittelyä kolmella ajanjaksolla vuosina 1966–1971, 1972–1985 ja 1993–2000. He tarkastelivat hyvinvointivaltiota poliittisena rationaalisena konstruktiona, joka problematisoi sosiaaliset ongelmat erityisellä tavalla ymmärrettäviksi ja ohjaa niiden säätelyä. Hakkarainen ja Törrönen analysoivat sitä, miten pääkirjoituksissa oli käsitelty valtion roolia suhteessa kansakunnan sisäisiin ja ulkoihin huumeuhkiin.

Tutkijat tarkastelivat myös valtion suhdetta huumeiden käyttäjiin ja sen vastuuta huumehoitojärjestelmän kehittämisestä sekä asiantuntijoiden roolia huumeongelman yhteiskunnallisessa säätelyssä. Kenen tuli toimia jännitteen lieventämiseksi tai eliminomiseksi, millaisilla velvoitteilla, millaisin keinoin ja millaista tulevaisuutta varten toiminta tapahtui? Millaisia koko väestöön kohdistuvia hyvinvointivaltiollisia toimintaohjelmia ja säätelypyrkimyksiä lehdet konstruoivat huumeongelman poistamiseksi? Millaiseen positioon säätelyn kohdetta, kuten huumeiden käyttäjää, pääkirjoituksissa asemoitiin? (Hakkarainen & Törrönen 2002, 539–541.)

Ajanjaksolla 1966–1971 Suomi tutkijoiden mukaan kategorisoitiin maaksi, jota uhkasi ulkoa päin tuleva saastuminen. Kansakuntaa puhuteltiin teksteissä yhteinäisenä kansana, me-suomalaiset - subjektiasemassa. Uhka määrittyi ulkoa päin tulevaksi, mutta kirjoitusten kärki suuntautui useimmiten kuitenkin yhteiskunnan sisälle päin. Viranomaisten vähättely ja välinpitämättömyys koettiin ongelmana. Ongelmakäyttäjiksi määriteltiin hairahtunut nuoriso, jonka kohdalla pohdittiin sitä, pitäisikö heidät hoitaa takaisin yhteiskuntaan vai rangaista ankarasti varoittavana esimerkkinä muille nuorille. Vuosikymmenen vaihteessa pääkirjoituksissa alkoi liukuma kontrollia korostavaan suuntaan. Tyytymättömyys viranomaisten toimia ja tehottomuutta kohtaan lisääntyi. Huumausainelain säätämisen jälkeen poliisi sai vähitellen hallitsevan auktoriteettiaseman huumeekysymyksen kansallisena asiantuntijana. (Hakkarainen & Törrönen 2002, 539–548.)

Vuosien 1972–1985 pääkirjoituksissa arviot ongelman laajuudesta olivat ristiriitaisia jopa samoissakin lehdissä. Kansakuntaa pyrittiin pitämään teksteillä eheänä ja alistumismentaliteetille ei niiden mukaan saanut antaa sijaa. Ongelmakäyttäjiksi nähtiin vastustuskyvytön ja vieraille vaikutteille altis nuoriso. Enemmistö lehdistä oli valmis koko nuorison kasvattamiseksi uhraamaan aineita käyttävät nuoret kansakunnan yhtenäisyyden nimissä. Valvontaviranomaisten toimintaa kiitettiin ja tuettiin 1980-luvulla ja pääkirjoituksissa heräteltiin keskustelua valvonnan vielä pitemmälle menevästä tehostamisesta. (Hakkarainen & Törrönen 2002, 542, 544, 546.)

Vuosina 1993–2000 puhe yhtenäisestä kansakunnasta murentui moniaineksiseksi. Huumepolitiikka pirstoutui moniksi politiikoiksi, joissa paikalliset kumppanuusohjelmat korostuivat ja valtiollisen politiikan painoarvo väheni. Tämä herätti huolta ja asemoi huumeikäntä toimijoita uudella tavalla. Käyttäjäkuvauksissa uutuutena nousi esiin alaikäisten tyttöjen huumesekoilujen tunnistaminen. Myös nuorten asemoiminen passiivisen uhrin asemaan herätti nyt vastustusta. Uutena teemana nousi muiden kansalaisten suojelu tartuntataudeilta. Poliisi nähtiin nyt spesifimmin huumekaupan ja huumerikollisuuden asiantuntijana. Erityisesti sosiaali- ja terveysviranomaisia oli syytetty 1960-luvulla ongelman vähättelystä. Kun hoitokysymys tuli vahvemmin esiin 1990-luvulla, annettiin myös sosiaali- ja terveysviranomai-

---

sille aikaisempaa näkyvämpi subjektiasema pääkirjoitusten argumentoinneissa. Luottamus tutkimukseen perustuvaan asiantuntijuuteen lisääntyi 1990-luvun kirjoituksissa. Lehdet alkoivat myös poistaa aineiden käyttäjiltä poikkeavuuden leimaa argumentoimalla, että käyttäjät olivat tavallisia suomalaisia nuoria, joita oli autettava eikä eristettävä. Toiminnan painopiste siirtyi poikkeavuuden kontrollista hoidon kehittämiseen. Ilmiö kuvasi hyvinvointivaltiossa siirtymää paternalistisesta suojelusta yksilön oikeuksia ja asiakkuutta korostavaan klientismiin. (Hakkarainen & Törrönen 2002, 543–548.)

Aiempi tutkimus on keskittynyt valtakunnallisiin ja suurimpien kaupunkien sanomalehtiin. Tämä on ollut ymmärrettävää sen kautta, että huumeongelma Suomessa on painottunut kaupunkeihin. Huumeongelman kehittymistä on kuitenkin seurattu myös maaseudulla ja huolestuneisuus asiasta on ollut jopa kaupunkeja suurempaa. Ulkopuolisten silmin huume-tilanne on vaikuttanut pahemmalla kuin niiden mielestä, jotka ovat eläneet arkeaan ympäristöissä, joissa huumeiden läsnäolo on ehkä jo jossain määrin totuttu. (Hakkarainen & Metso 2004, 40–41.) Tämän työn tarkoituksena on selvittää, miten tuo huolestuneisuus on kehittynyt Etelä-Pohjanmaalla. Aiheen maakunnalliseen käsittelyyn on vaikuttanut huumeongelman valtakunnallinen kehitys ja huumeepoliittinen keskustelu. Tämän tutkimuksen kannalta on oleellista selvittää, poikkeako maakuntalehden luoma konstruktio huumeongelmasta ja sen edellyttämistä toimista aiheen valtakunnallisesta käsittelystä. Miten huumeiden käytön aallot ovat näkyneet eteläpohjalaisessa huume-kirjoittelussa? Millaista retoriikkaa eteläpohjalaislukijoiden vakuuttamiseen on käytetty? Valtakunnallisessa kirjoittelussa käsitellään pääosin koko suomalaisen yhteiskunnan suhdetta huumeongelmaan. Maakuntalehden kirjoituksissa mukana on myös yhteisöllisempi näkökulma. Mitä huumeongelma tarkoittaa nimenomaan eteläpohjalaisesta tulkintahorisontista tarkasteltuna? Voiko maakuntalehden rajatumpaan yhteisöön sitoutunut näkökulma muuttaa kuvaa suomalaisten suhtautumisesta huumeongelmaan?

3.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoni muodostuu *Ilkka*-lehden huumeita käsitelleistä kirjoituksista vuosilta 1970–2002. Keräsin aineistoni siten, että selasin mikrofilmeiltä läpi *Ilkan* vuosikerrat 1970, 1972, 1974, 1976, 1978, 1980, 1982 ja 1984–1998. Pysin löytämään lehdistä ne tekstit, joissa oli käsitelty huumeekysymystä. Vuosien 1999–2002 tekstit hain *Verkko-Ilkan* sivuilta hakusanalla *huume*. Ehtona tässä tietokonepohjaisessa haussa oli, että sana huume esiintyi tekstissä vähintään kolme kertaa. Näin sain rajattua haun ulkopuolelle ne tekstit, joissa huumeita käsiteltiin vain satunnaisesti. Tämän lisäksi kävin vielä vuosien 1999–2002 lehtiä läpi mikrofilmeiltä löytääk-

seni mahdolliset oleelliset huumeongelmaan liittyvät tekstit, jotka olivat jääneet tietokonehaun yhteydessä huomioimatta. Tässä tarkistuksessa löytyi muutama merkityksellinen artikkeli. Vuosien 1970–1998 huumekirjoituksista on epäilemättä jäänyt joitain löytymättä, sillä lehtiä oli paljon ja virheet silmäilyyn perustuvassa etsinnässä ovat todennäköisiä.

Tämän jälkeen suoritin aineistossani karsintaa. Poistin aineistosta vähämerkitykselliseksi katsomani kirjoitukset. Lähinnä tämä tarkoitti esimerkiksi uutisia Etelä-Pohjanmaan ulkopuolella tapahtuneista huumerikoksista, joissa ei mitenkään kommentoitu suomalaista huumetilannetta. Lopullinen aineisto kattaa kaikkiaan 650 huumeita käsitellyttä kirjoitusta. Nämä ovat tekstejä, joissa käsitellään huumeongelmaa Etelä-Pohjanmaalla tai niissä esitetään jonkinlainen kannanotto huumeiden käytöstä.

Kokoamaani aineistoa voi pitää suurena, erityisesti laadullisia menetelmiä sovelta-vaan tutkimukseen. Tarkastelen kuitenkin huumekirjoittelua pitkältä ajanjaksolta, jonka aikana kirjoittelun määrä vaihteli. Luotettavan kokonaiskuvan saamiseksi päädyin tähän hyvin työlääseen, mutta kiinnostavaan tutkimustapaan. Lehtien kokonaisvaltainen selailu kytki huumekirjoittelun ajan yleiseen puheavaruuteen¹ ja taustoitti huumekirjoittelun kontekstia.

Suuren aineiston analyysi laadullisin menetelmin aiheutti omat pulmansa, jotka edellyttivät aineistoa järjesteleviä valintoja. Olen nostonut artikkeleista tarkempaan analyysiin ne kirjoitukset, jotka parhaiten kuvaavat kunkin ajan tapaa käsitellä huumeongelmaa. Valitsin kokonaisuuksina käsiteltävän analyysin kohteeksi neljä keskeiseksi mieltämäni kirjoitusta, joista yksi on haastatteluun perustuva toimit-tajan laatima artikkeli, yksi maakunnassa vierailleen luennoitsijan haastatteluun perustuva uutinen, yksi kolumni ja yksi pääkirjoitus. Valitut tekstit ovat näkemykseni mukaan edustavimmin aikakautensa huumeepoliittista ajattelua kuvaavia esimerk-kejä lehden kirjoituksista. Aineiston alkuosassa huumekirjoitukset olivat tyyppisesti maakunnan ulkopuolelta tulevien asiantuntijoiden näkemyksiin perustuvia katsa-uksia huumeongelmaan ja sen edellyttämiin toimintalinjauksiin. Niissä kyse ei ole varsinaisesta tilanteen eteläpohjalaisesta tulkinnasta, mutta tekstejä tarkastellaan siitä näkökulmasta, jonka ne huumeongelmasta maakunnan lukijoille tarjosivat. Toisen aallon teksteistä valitut kirjoitukset ovat keskeisiä linjanvetoja, joissa lehden omat kirjoittajat tulkitsevat huumetilannetta omien näkemystensä pohjalta. Muusta

¹ Pertti Alasuutari tarkastelee kirjassaan *Toinen tasavalta* (1996) suomalaisen yhteiskunnan kehitystä ns. puheavaruuksien muuttumisen kautta. Hänen mukaansa jonakin aikakautena vallitsevaan puheavaruuden rakenteeseen on välttämättä ”sisäänkirjoitettuna” yhteiskunnan kulloinkin taloudellinen ja organisatorinen rakenne ja puheavaruudella tarkoitetaan juuri niitä kulloinkin vallitsevia totuuksia, realiteetteja ja arvolähtökohtia, joiden puitteissa olosuhteista ja niiden muuttamisesta keskustellaan. (Alasuutari 1996, 245)

---

aineiston tekstimassasta olen pyrkinyt nostamaan esiin kiinnostavia yksityiskohtia. Pysin aineiston avulla antamaan kattavan kuvauksen kunkin aikakauden eteläpohjalaisesta tavasta käsitellä huumeongelmaa.

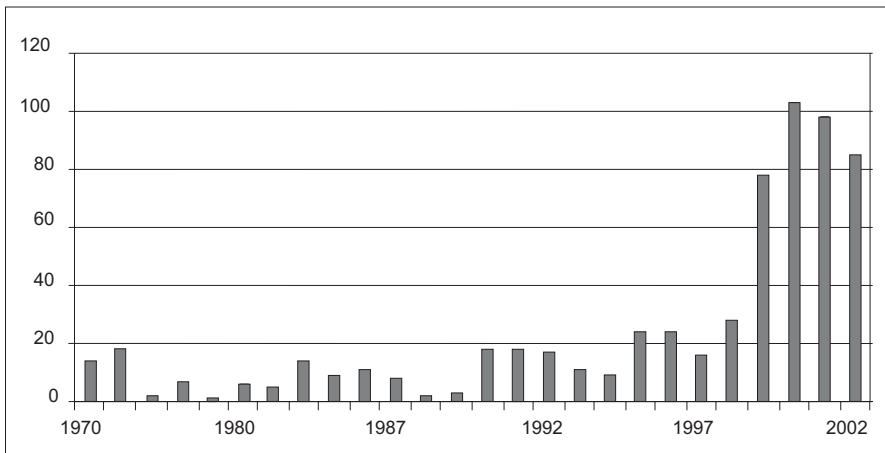
Olen jakanut aineistoni siten, että tarkastelen erikseen *Ilkan* sivuilla rakentuvaa kokonaiskonstruktiota vallinneesta huumeilanteesta ja lehden varsinaista huumeepoliittista linjaa, jonka tulkitseen tulleen esiin pääkirjoituksissa ja päätoimittajan kolumneissa. Vertaan tekstejä aikaisempien tutkimusten tuloksiin. Kiinnostavaa on erityisesti se, miten maakuntien Suomen asukkaille, joiden kytkennät huumeiden käytön todellisuuteen ovat hyvin vähäisiä, on muodostunut käsitys kunkin aikakauden huumeongelmasta. Tässä prosessissa keskeisessä asemassa ovat paikallisten tiedotusvälineiden luomat kuvaukset huumeongelmasta. *Ilkka* toimituksellisen linjauksensa mukaisesti pyrkii pitämään uutis- ja mielipideaineistot erillään toisistaan. Tämän kautta voi olettaa, että lehdessä ovat päässeet esille myös muunlaiset mielipiteet kuin ne, jotka ovat edustaneet lehden tekijöiden linjaa. Tämä lehden sivuilta esiin noussut kokonaiskonstruktio huumeilanteesta on toinen työni keskeisistä tutkimuskohteista. Toisen muodostaa lehden oma linja. *Ilkka* näkee tehtäväkseen koota ja kiteyttää maakunnan mielipidettä ja välittää sitä sekä maakuntaan että sen ulkopuolelle. Vastaus siihen, millainen tämä kiteytys on ollut huumeongelman kohdalla, on työni toinen tavoite.

Aineiston periodisointi

Jaottelen tutkimusaineistoni kolmeen periodiin, joista ensimmäistä (1970–1972) kutsun *ensimmäiseksi aalloksi*. Tämän jälkeistä rauhallista aikaa suomalaisessa huumeiden käytössä ja huumekirjoittelussa kuvaan *suvantovaiheeksi* (1974–1995). Huumekirjoittelun kolmatta vaihetta, jossa aihetta käsitellään huomattavasti aikaisempaa enemmän, kutsun suomalaisen huume tutkimusperinteen mukaisesti *toiseksi aalloksi* (1996–2002).

Huumekirjoittelun vuosittainen määrä *Ilkassa* vaihteli tutkimusajanjakson aikana voimakkaasti. Vähimmillään kirjoituksia oli vain yksi vuodessa (1978) ja enimmillään 103 (2000). Keskimäärin aiheesta kirjoitettiin vuosittain noin kymmenen kertaa vuodessa aina 1990-luvun lopulle asti, jolloin suomalainen huumeongelma vakavoitui ja *Ilkkakin* aktivoitui yhä selkeämmin huume keskustelun osapuoleksi.

Kuvio 1. Artikkelien lukumäärä aineistossa vuosina 1970–2002

Luvut antavat pienin varauksin perusteluja aaltometaforien käytölle myös tämän aineiston jäsennyksessä. Aineiston kaksi ensimmäistä vuotta ajoittuvat suomalaisen huumeiden käytön ensimmäisen aallon loppuvuosiin. Tuolloin vuosittain julkaisu- tekstejä oli enemmän (15 ja 19) kuin seuraavan kymmenen vuoden aikana. Vastaaviin lukuihin kuitenkin päästään aineistossa ennen toisen aallon alkua, sillä 1990-luvun alussa kirjoituksia oli saman verran kuin 1970-luvun alussa. Kirjoituksissa ilmenneistä aalloista puhumista puoltaa kuitenkin se, että 1970-luvun *Ilkka* oli sivu- ja artikkelimäärältään selvästi suppeampi kuin 1990-luvun alun lehti. Kirjoitusten suhteellinen määrä on suurempi 1970-luvun alun aineistossa. Täten voidaan perustellusti todeta, että huumeongelman käsittelyssä lehdessä on ollut kaksi aaltoa, jotka ovat liittyneet suomalaisen huumeiden käytön muutoksiin. Ensimmäisen aallon ero suvantovaiheeksi nimittämäni aaltojen väliseen ajanjaksoon ei kuitenkaan ole kovin suuri. Perusteltua olisi ollut käyttää huumeiden käytön toisen aallon alkamiskohtana myös vuotta 1993 (vrt. Hakkarainen & Törrönen 2002). Jos asiaa tarkastellaan suomalaisen huumeongelman vakavoitumisen näkökulmasta, merkit toisen aallon alusta olivat näkyvissä jo tuolloin. Periodisointini pohjautuu suomalaisen huumeongelman aaltokonstruktiointiin, mutta käytän jaotteluni perusteena kuitenkin *tutkimusaineistossani* ilmenneitä ”aaltoja”. *Ilkan* kirjoituksissa huumeiteeman käsittely lisääntyi oleellisesti vasta 1990-luvun lopulla ja tämän vuoksi olen määrittänyt toisen aallon alkamaan aineistossani vuodesta 1996.

Mitä nämä huumekirjoittelun aallot *Ilkassa* merkitsevät? Lehdistön reagointia huumeongelmaan käsitelleessä tutkimuksessa on pohdiskeltu sitä, onko aktiivisuus sidoksissa suoraan ongelman laajuuteen vai joihinkin muihin tekijöihin (ks. s. 48). Aineiston määrällinen vaihtelu kertoo Ilkan seuranneen huumeilanteen valtakunnallista kehitystä. Ensimmäisen aallon aikana aihe ei nousut esiin oman maakunnan tapahtumien kautta, sillä uutisia eteläpohjalaisesta huumeiden

käytöstä ei tuolloin vielä ollut. Lehti kuitenkin tarjosi lukijoilleen informaatiota muualla ongelmaksi tiedetystä asiasta. Tilanteen vaikeutumiseen varauduttiin myös Etelä-Pohjanmaalla. Aiheen oletettiin kiinnostavan maakunnan lukijoita. Toisen aallon vuosien aikana oltiin jo tilanteessa, jossa huumeiden käyttö kosketti myös Etelä-Pohjanmaata. Huumeiden käyttö aiheutti ongelmia, jotka edellyttivät suojautumistoimia. Paikallisilta päättäjiltä edellytettiin toimenpiteitä vaikeuksien vähentämiseksi ja ongelmiin joutuneiden auttamiseksi. Tässä tilanteessa *Ilkka* toimi aktiivisena vaikuttajana ja vaateiden esittäjänä.

Aineiston tekstilajit

Sanomalehtikirjoitusten tekstilajit jaetaan tavallisesti kahteen ryhmään: uutisen, haastattelun, taustajutun tai reportaasin kaltaisiin tiedottaviin tai viihdyttäviin teksteihin ja keskustelun herättäjiin, kuten arvosteluihin, artikkeleihin, kolumneihin ja pääkirjoituksiin. Uutisen tulisi vastata kysymyksiin mitä, missä, milloin, miksi, miten, kuka ja millä seurauksella. Reportaasi on uutisen tavoin uutta asiaa tiedottava tekstilaji, mutta se ei ole kuitenkaan yhtä ajankohtainen kuin uutinen. Artikkelit ovat tietoa jakava asiantuntijateksti, joka pyrkii objektiivisuuteen, mutta joka asia-argumentein myös arvottaa ja arvioi ympäröivää todellisuutta. Taidekriitikot ovat analyyttisiä mielipidekirjoituksia. Kolumnien tehtävänä on pyrkiä vaikuttamaan lukijoiden mielipiteisiin. Niille on tyypillistä asioiden kärjistäminen ja ironia. Pakinoista poiketen kolumnien edellytetään yleensä toimivan kuitenkin tuntemassamme todellisuudessa ja sen faktojen varassa. Pääkirjoitukset muodostavat lehden virallisen äänen. Ne käsittelevät yleensä ajankohtaisia yhteiskunnallisia kysymyksiä. Lehden oma mielipide ilmaistaan tavallisesti pääkirjoituksen lopussa. (Suhola ym. 2005, 100–125.)

Taulukko 3. Tutkimusaineiston jakautuminen tekstilajeittain

Tekstilaji	1970–1972 %	1974–1995 %	1996–2002 %
Pääkirjoitukset	0	1	5
Uutiset	70	67	64
Kolumnit	9	9	13
Artikkelit ja reportaasit	21	17	15
Yleisönosasto	0	5	1
Taidekriittikki	0	1	2
Yhteensä (N)	100 (34)	100 (179)	100 (437)

Kirjoitusten tekstilajit eritellään tämän tutkimuksen lähdeviitteissä siten, että päivämäärän jälkeen oleva iso kirjain kertoo tekstin lajityypin. P tarkoittaa pääkirjoitusta, U uutista, K kolumnia, A artikkelia, R reportaasia, Y yleisönosastokirjoitusta ja T taidekriittikää.

Muutokset kirjoitusten lajityypeissä eivät ole suuria eri ajanjaksoina. Ensimmäisen aallon kirjoitukset ovat informatiivisia kuvauksia siitä, mistä huumeongelmassa on kyse. Ne ovat uutisia, mutta myös ilmiötä laajasti taustoittavia artikkeleita ja reportaaseja. Aineiston loppuosissa huumeiden käyttö muotoutuu yhä konkreettisemmaksi ongelmaksi ja tämä näkyy myös kirjoitusten tekstilajeissa. Kanta-aottavat kirjoitukset lisääntyvät informatiivisten tekstien kustannuksella, joskaan muutos ei ole kovin suuri. Huumeiden käyttöä ja siihen liittyvää problematiikkaa käsitellään *Ilkka*-lehdessä läpi aineiston pääosin uutisina. Uutiset ovat kuitenkin usein raportteja jostain pidetystä informaatiotilaisuudesta ja ne sisältävät yleensä puhtaan fakta-aineiston ohella runsaasti mielipiteisiin ja näkemyksiin perustuvaa materiaalia. Työni tarkoituksena on kuvailla sitä huumeongelman kokonaiskonstruktiota, joka *Ilkan* sivuilta lehden lukijalle avautuu. Tähän vaikuttavat oleellisesti toimittajien tekemät tulkinnot esimerkiksi puhetilaisuuksissa esitetyistä asioista. Lopputulos ei aina välttämättä tee oikeutta alkuperäisesitykselle, mutta tutkimusnäkökulmani aiheeseen on se, millaisena ongelma rakentuu siinä muodossa, jossa se on lehdessä luettavaksi asetettu.

Tutkimusaineiston erityispiirteet

Tutkimusaineistoni poikkeaa aiemmasta sanomalehdistön huumekirjoitustutkimuksesta siltä osin, että tarkastelen vain yhden lehden huumekirjoittelua. Muissa tutkimuksissa on käsitelty useita valtakunnallisia sanomalehtiä. Oma näkökulmani on maakunnallinen ja tarkastelen huumekirjoittelua nimenomaan eteläpohjalaisena tuotoksena.

Pekka Hakkarainen käytti väitöskirjassaan (1992) pitkittäisaineistoja *Helsingin Sanomien* ja *Turun Sanomien* huumekirjoituksista. Hänen tutkimuksessaan keskityttiin kuitenkin pääkirjoitus- ja pääuutissivuille (Hakkarainen 1992, 48). Myös Jukka Törrösen tutkimuksissa huumekirjoittelua on tarkasteltu vuosilta 1993–2000, mutta Törrönen käsitteli vain pääkirjoituksia (Törrönen 2002; 2004; Hakkarainen & Törrönen 2002). Tässä tutkimuksessa *Ilkan* huumekirjoituksia tarkastellaan kokonaisuutena eli mukana ovat myös esimerkiksi kolumnit, artikkelit ja yleisönosastokirjoitukset yli kolmenkymmenen vuoden ajanjaksolta. Muut huumekirjoittelua käsitelleet tutkimukset ovat olleet läpileikkausaineistoja eri lehtien huumekirjoituksista tietynä ajankohtana.

---

4 TEOREETTISET JA METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

Konkretisoituuko huumeiden uhka Etelä-Pohjanmaalla? Onko olemassa erityinen eteläpohjalainen huumeongelman tulkintahorisontti? Eroaako paikallislehden huumekirjoittelu valtakunnallisten lehtien näkemyksistä? Tämän luvun tarkoituksena on selvittää, millaisia teoreettisia ja metodisia välineitä tarvitaan näiden ongelmien ratkaisemiseksi.

Aluksi esittelen käyttämäni teoreettista viitekehystä, sosiaalista konstruktionismia. Kyse on tietoisesta valinnasta tarkastella tutkimusaineistoa tietystä näkökulmasta. Tutkin *Ilkan* huumekirjoituksia kielen ja ajattelun kautta tuotettuna todellisuutena. Huumekirjoituksista muodostuvaa kokonaiskonstruktiota jäsennän sisällönanalyysin näkökulmasta. Pyrin nostamaan esiin aineistosta avautuvat keskeiset teemat sisällönanalyysin avulla.

Mitä eteläpohjalaisuus merkitsee huumeongelman tulkintahorisonttina? Tähän pyrin vastaamaan tutkimalla aineistoani ennen kaikkea retorisen analyysin avulla. Esittelen retoriikan tutkimusta ja sitä, miten retoriikkaa tutkimusmetodinä on käytetty tässä tutkimuksessa.

4.1 Tutkimusongelma

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on siis selvittää, miten Etelä-Pohjanmaalla on kohdattu konkretisoituva huumeongelma. *Ilkka*-lehti on läpi satavuotisen historiansa ollut keskeinen määrittäjä sille, mitä eteläpohjalaisuudella ymmärretään. Sen tulkintaa huumeongelmasta voidaan pitää merkittävimpänä osoituksena eteläpohjalaisesta asennoitumisesta uuteen uhkaan. Tästä yhdistelmästä muotoutuu tutkimustyöni pääongelma:

- Miten huumeongelman eteläpohjalainen tulkinta rakentuu *Ilkka*-lehden kirjoituksissa vuosina 1970–2002?

Olen työssäni kiinnostunut ennen kaikkea siitä, mitä konstruktio huumeongelmasta kertoo tämän päivän eteläpohjalaisuudesta. Mitä eteläpohjalaisuus tarkoittaa huumeongelman tulkintahorisonttina ja millaisia oletuksia lukijakunnan mielenlaadusta kirjoittajat sisällyttävät teksteihinsä? Miten menneisyyteen painottuvat mielikuvat eteläpohjalaisuudesta näyttäytyvät tulkinnoissa, joita kirjoittajat esittävät uudenlaisesta ongelmasta? Näihin kysymyksiin vastaaminen edellyttää aineiston tutkimista retoriikan näkökulmasta. Työni ensimmäinen alaongelma on:

- Millaisia retorisia keinoja kirjoittajat käyttävät vakuuttaakseen eteläpohjalaisen lukijakunnan? (retorinen näkökulma)

Tutkimusaineistoni on laaja ja se kattaa yli kolmenkymmenen vuoden ajanjakson. Koko aineiston retorinen analyysi ei ole mahdollista ja tämän vuoksi tarkastelen myös lehden sivuilla rakentuvaa kokonaiskuvaa huumeongelmasta. Tarkoitukseni on kuvailla artikkelien kirjoja ja niissä esiintyvää ongelman määrittelyä. Lehdellä on oma linjansa huumeekysymyksissä, mutta se antaa tilaa myös vaihtoehdoisille näkemyksille. Selvitän tätä lehdessä rakentunutta kokonaiskonstruktiota tarkastelemalla näkökulmia, jotka korostuvat huumeikirjoituksissa eri ajanjaksoina. Tästä näkökulmasta muotoutuu työni toinen alaongelma:

- Millaisena ongelmana huumeiden käyttö kuvataan lehden kirjoituksissa eri ajanjaksoina? (sisällönanalyttinen näkökulma)

4.2 Sosiaalinen konstruktionismi

Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole selvittää eteläpohjalaista huumeiden käyttöä vaan sitä, miten aiheesta kirjoittaneet ihmiset rakensivat teksteissään käsitystä huumeongelmasta ja sen edellyttämistä toimenpiteistä. Eli tarkastelen eteläpohjalaista tulkintaa huumeiden käytöstä. Kyse on vuorovaikutuksessa syntyvästä kokonaisuudesta, sosiaalisesta konstruktiosta. Täten työni paradigmaattisena viitekehityksenä toimii sosiaalinen konstruktionismi.

Sosiaalinen konstruktionismi perustuu näkemykseen, jonka mukaan ihmiset tuottavat todellisuuden omalla ajattelullaan ja toiminnallaan. Tämä todellisuus myös säilyy vain heidän ajattelunsa ja toimintansa kautta. Huomio kohdistetaan siihen, miten subjektiiviset merkitykset muuttuvat objektiivisiksi tosiasioiksi. (Berger & Luckman 2002, 28, 30.) Asioista tulee esimerkiksi sosiaalisia ongelmia vasta silloin kun joku määrittelee ne ongelmiksi. Sosiaaliset ongelmat sosiologian tutkimuskohteena syntyvät ja jäsentyvät aina subjektiivisen merkityksenannon kautta. (Piispa 1997, 245.) Keskeisessä asemassa sosiaalisen todellisuuden rakentumisessa on kieli, joka sinällään on sosiaalisen toiminnan muoto. Maailma rakentuu ihmisten puhuessa toisilleen, eikä kieli ole vain passiivinen väline ajatusten ja tunteiden ilmaisemiseen. (Burr 2003, 8.) Sosiaalisessa konstruktionismissa kieli ei ole kuva todellisuudesta vaan osa todellisuutta itseään (Jokinen ym. 1993, 9).

Kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä, kutsutaan diskurssianalyysiksi (Jokinen ym. 1993, 9–10) tai diskursiiviseksi analyysita-

---

voiksi (Eskola & Suoranta 2001, 196). Kyse on väljästä teoreettisesta viitekehuksesta, johon kuuluu oletus kielen sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta (Jokinen ym. 1993, 17). Kieltä ei nähdä välineenä jonkin muun asian tutkimiseksi, vaan kieli ja sen funktiot itse ovat tutkimuskohde. Selontekoja tutkitaan siinä kontekstissa, missä ne on tuotettu, ei yhteyksistään irrotettuina. (Eskola & Suoranta 2001, 198.) Kielen käyttö ei ole erotettavissa 'oikeasta todellisuudesta' vaan se ja muu todellisuus ovat erottamattomasti yhteen kietoutuneita. Näemme asiat erilaisten merkityssysteemien avulla emmekä voi siirtyä versiottomaan todellisuuteen. Nämä merkityssysteemit eivät ole yksilöllisiä vaan rakentuvat osana sosiaalisia käytäntöjä. (Jokinen ym. 1993, 21.) Kieli rakentaa sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita ja tieto- ja uskomusjärjestelmiä ja näitä voidaan myös osaltaan muuttaa ja uudistaa luovalla kielenkäytöllä. Kielen käyttö on vallan käyttöä. Kielen kautta luodaan itsestäänselvyyttä esimerkiksi tiettyjen ryhmien välisiin valtasuhteisiin. (Fairglough 2002, 75–76.)

Tietoisuus maailmasta luodaan ja ylläpidetään sosiaalisissa prosesseissa. Tapamme ymmärtää maailmaa ei johdu sinällään maailman luonteesta, vaan ihmiset luovat nämä ymmärtämisen tavat keskenään päivittäisessä vuorovaikutuksessaan. (Burr 2003, 4.) Lukuisten mahdollisten todellisuuksien joukosta erottuu yksi, joka esittäytyy todellisuutena *par excellence* ja se on jokapäiväisen elämän todellisuus. Se näyttäytyy ihmisille intersubjektiivisena maailmana, joka jaetaan toisten yksilöiden kanssa. Juuri tämä intersubjektiivisuus erottaa jokapäiväisen elämämaailman muista tiedostettavista todellisuuksista. (Berger & Luckman, 2002, 31, 33.) Ymmärtämistapamme eivät synny suoraan objektiivisesta todellisuudesta, vaan ne ovat yhteydessä niin menneisyyden kuin nykyisyydenkin ihmisten tapoihin ymmärtää maailmaa (Burr 2003, 7).

Sosiaalista konstruktionismia on kritisoitu siitä, että se laiminlyö olemassa olevan objektiivisen todellisuuden, jonka pitäisi olla sosiologisen tutkimuksen keskiössä (Holstein & Miller 1993, 5). Konstruktionistit haluavat kuitenkin korostaa, että sosiaalisten ongelmien määrittely perustuu aina subjektiivisiin päätöksiin. Joel Bestin mukaan (1995) sosiaalisessa konstruktionismissa ongelmia tarkastellaan vaateiden esittämisen näkökulmasta. Siinä tutkitaan erilaisten vaateiden esittämistä, esittäjiä, kytkentöjä erilaisiin kampanjoihin ja yleiseen sosiaalipolitiikkaan. Perinteiset objektivistit tutkivat esimerkiksi kodittomuutta kodittomien määrinä, syinä, jotka johtavat kodittomuuteen tai kodittomuutta yhteiskunnallisena tilana. Konstruktionistit taas tutkivat sitä, kenen väitteiden ja vaatimusten seurauksena kodittomuus nousee julkiseen keskusteluun, miten näissä vaateissa tyypitellään tyypilliset kodittomat, miten poliitikot vastaavat vaateisiin jne. Kritiikkiin objektiivisten ongelmallisten olosuhteiden laiminlyönnistä konstruktionistit vastaavat korostamalla, että asioiden käsittäminen sosiaalisiksi ongelmiksi kuitenkin edellyttää aina, että jotkut esittävät asiaa esiin nostavia vaateita. Objektivismi ja konstruktionismi esittävät eri kysy-

myksiä ja niiden kysymysten arvo vaihtelee sen mukaan, mitä kulloinkin halutaan tietää. (Best, 1995, 337–339.)

Huumetutkimuksissa painotuserot objektivistien ja konstruktionistien välillä ovat näkyneet esimerkiksi siinä, mitkä tekijät on ymmärretty keskeisimmiksi vaikuttajiksi huumeita koskevan huolestuneisuuden syinä. Objektivistien lähtökohtana on ollut oletus siitä, että kansan näkemykset huumeongelman vakavuudesta heijastelevat todellisia aineiden käytön muutoksia. Lisääntyneen käytön on ajateltu lisäävän ihmisten mielissä myös huumeiden painoarvoa yhteiskunnallisena ongelmana. Konstruktionistit ovat tutkimuksillaan kyseenalaistaneet tämän korrelaatio-suhteen (esim. Johnston 1989, 97–106). Kathrine Beckettin tutkimustulokset tukivat hypoteesia, jonka mukaan ihmisten huolestuneisuus huumeilanteesta on sidoksissa - todellista käyttöä enemmän - tiedotusvälineiden julkaisemiin teksteihin ja viranomaisten tekemiin aloitteisiin (Beckett 2003, 71–92).

Sosiaalinen konstruktionismi jakautuu kahteen linjaan sen mukaan, miten se suhtautuu objektiivista todellisuutta koskeviin oletuksiin:

Tiukka konstruktionismi lähtee näkökulmasta, jonka mukaan sosiaalisten ongelmien analyysissa tulisi välttää tekemästä mitään oletuksia objektiivisesta todellisuudesta. Olisi keskityttävä tutkimaan vain vaateiden perspektiivejä ja esittäjiä ja nähtävä varsinaiset olosuhteet tutkimuksen kannalta irrelevantteina. Vain sillä on merkitystä, mitä keskusteluun osallistujat sanovat olosuhteista. Väitteitä pyritään ymmärtämään, mutta niiden "totuudenmukaisuutta" ei arvioida. (Best 1995, 341–344.)

Kontekstuaalisessa konstruktionismissa esitetyt vaateet pyritään liittämään kontekstiinsa. Ne syntyvät tietyissä historiallisissa tilanteissa, tiettyjen esittäjien toimesta tietyille yleisöille. Sosiaalisia ongelmia koskevien vaateiden ymmärtäminen riippuu usein niiden kontekstin ymmärtämisestä. Kontekstilla on aina monia elementtejä ja tutkijan täytyy tehdä oletuksia näistä elementeistä ja niiden merkityksestä. Osa oletuksista on eksplisiittisiä ja osa implisiittisiä. Ei ole tarpeellista tai mahdollista välttää kaikkia oletuksia, mutta tutkijan täytyy varautua tunnistamaan ja puolustamaan tekemiään oletuksia. Oletusten teko sinällään ei ole heikkous ennen kuin kritiikki pystyy osoittamaan, miksi tehdyt oletukset pitäisi kyseenalaistaa. (Best 1995, 345–347.)

Tässä tutkimuksessa huumekirjoituksia tarkastellaan kontekstuaalisen konstruktionismin näkökulmasta. Tulkinnan lähestymiskulmana on kirjoitusten sidokset eteläpohjalaiseen elämäntilanteeseen. Eteläpohjalaisuudella on pitkät ja vaikuttavat perinteet, mutta toisaalta sen sisältö määritellään ja päivitetään jokapäiväisessä kanssakäymisessä. Maakunnan kiistaton valtalehti on oleellisin vaikuttaja tässä

---

prosessissa. Se tuottaa tulkintanäkökulmia uusiin ilmiöihin ja käyttämänsä kielen kautta määrittää ihmisten tapaa antaa ilmiöille merkityksiä. Lehti pystyy esillepanollaan ja vaateillaan vaikuttamaan siihen, minkä painoarvon eri yhteiskunnalliset keskustelunaiheet ihmisten arjessa saavat.

Instituutioituminen

Peter L. Berger ja Thomas Luckman korostavat kirjassaan *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen* (1966/2002) yhteiskunnallisen järjestyksen olevan ihmisen tuotosta, jatkuvaa tuotantoa. Kun eri toimijatyyppit osallistuvat vastavuoroiseen toiminnan tyypittelyyn, on kyse instituutioitumisesta. Toisin sanoen jokainen tällainen tyypittely on instituutio. (Berger & Luckman 2002, 64–67.) David Garlandin (2006, 158) mukaan nimenomaan tiedotusvälineet institutionalistavat yhteisiä kokemuksiamme. Näkemyksemme ja mielipiteemme esimerkiksi rikollisuudesta ovat kulttuurisesti jaettuja kokemuksia pikemmin kuin konkreettista tietoa itse tapahtumista.

Instituutioiden koetaan ilmentävän omaa todellisuuttaan, joka asettuu yksilöä vastaan ulkoisena ja pakottavana tosiseikkana. Instituutioiden maailma koetaan objektiiviseksi todellisuudeksi. Sen historia ulottuu kauas yksilön syntymää edeltäneeseen aikaan. Instituutiojärjestelmä tai sen yksittäinen osa voidaan kokea myös ihmisen toiminnasta riippumattomaksi muodostumaksi, esinemäiseksi ei-inhimilliseksi ilmiöksi ja tätä tilannetta kutsutaan reifioitumiseksi. (Berger & Luckman 2002, 71–73, 103.)

Sanomalehden merkitys uuden ilmiön jäsentämisessä on keskeinen. Huumeongelmassa on kyse vieraasta ilmiöstä, jonka tulkintaan tarvitaan jäsentäviä käsitteitä. Työni tarkoituksena on tarkastella sitä, millaisia identiteettejä *Ilkka*-lehti konstruoii huumeongelman osapuolille. Lehden esille tuoma tietovaranto ja ongelman osapuolien asemoiminen rakentavat käsitystä siitä, millaisten näkökulmien kautta uutta tilannetta tulkitaan. Lehti on myös poliittinen vaikuttaja, joka kannanotoillaan ja asioiden esillepanollaan pystyy tukemaan tai vastustamaan ongelman instituutioituneiden osapuolien toimintaa. Selvitän tutkimuksessani sitä, miten *Ilkka* kirjoituksissaan asemoi ongelmaa käsitteleviä osapuolia. Miten teksteissä rakentuu esimerkiksi tiettyjen toimijoiden itsestäänselvyys ongelman keskeisinä määrittelijöinä? Miten nämä asetelmat muuttuvat teksteissä tutkimusjakson aikana? Miten osapuolten asemointiin liittyvät oletukset näkyvät esitetyissä kommentteissa?

Legitimaatio

Legitimoinnilla tarkoitetaan instituutioituneiden objektivoitumien tekemistä subjektiivisesti uskottaviksi. Tämän toiminnan päämääränä on integraatio. Legitimaatio

---

”selittää” instituutiojärjestelmän tekemällä sen objektivoituneista merkityksistä kognitiivisesti päteviä. Erottavissa on eri legitimaatiotasoja, joista kattavimpia kutsutaan symboliuniversumeiksi. Ne ovat teoreettisia traditioita, jotka integroivat instituutiojärjestelmän eri merkitysalueineen yhdeksi symboliseksi kokonaisuudeksi. Kyse on järjestystä luovasta perustasta, johon tukeutuen yksilö tulkitsee omia elämäkokemuksiaan. Se nivoo eri todellisuusalueille kuuluvat kokemukset saman kaikenkattavan merkitysuniversumin osaksi ja määrittää sosiaalisen todellisuuden rajat sen perusteella, mikä on relevanttia sosiaalisen vuorovaikutuksen kannalta. (Berger & Luckman 2002, 107 -117.)

Integraatiojärjestelmää ja yksilön elämänhistorian järjestystä uhkaavat alituisesti todellisuudet, joilla ei ole mieltä sen näkökulmasta. Instituutiojärjestelmän pitää kyetä pitämään kaaos loitolla. Tavallisesti yksilö elää symboliuniversumissa pitäen sitä selviönä. Kun symboliuniversumista tulee ongelma, täytyy sen legitimoinnissa tukeutua erityisiin käsitejärjestelmiin. Sosialisaatio ei koskaan onnistu täydellisesti, sillä jotkut yksilöt kiinnittyvät asuttamaansa universumiin toisia löyhemmin. Ongelma korostuu, jos symboliuniversumin ”asukkaat” omaksuvat kilpailevia versioita samasta universumista ja kyseenalaistavat alkuperäisen symboliuniversumin. Pyrkimys poikkeamien tukahduttamiseen täytyy legitimoida. Tämän seurauksena otetaan käyttöön erilaisia käsitejärjestelmiä ”virallisen” universumin suojelemiseksi harhaoppisilta haastajilta. (Berger & Luckman 2002, 119 -123.)

Symboliuniversumeita ylläpidetään Bergerin ja Luckmanin mukaan kolmenlaisilla käsitejärjestelmillä:

- 1) Mytologia, joka on lähimpänä naivia tasoa. Siinä spesialistien tieto ei ole kovin kaukana siitä, mikä on yleisesti tiedossa.
  - 2) Teologinen käsitteellistämistapa pyrkii eliminoimaan mytologiaan liittyviä epäjohdonmukaisuuksia ja säilyttämään universumin teoreettisesti integroituneena. Teologinen tietovaranto on jo etäämpänä yhteiskunnan yleisestä tietovarannosta ja siten itsessään vaikeammin omaksuttavissa. Kyse on kuitenkin naiivin mytologian ja eliittiteoreetikkojen pitkälle jalostetun teologian rinnakkaiselosta, jossa molemmat ylläpitävät samaa symboliuniversumia.
  - 3) Tiede edustaa ääriaskelta tässä kehityksessä, samoin kuin universumin ylläpitämisen maallistumisessa ja jalostamisessa. (Berger & Luckman 2002, 126-128.)
-

Näiden lisäksi kirjoittajat esittelevät vielä kaksi universumia ylläpitävien käsitejärjestelmien sovellusta:

- 1) Terapia, joka varmistaa, että tosiasialliset ja potentiaaliset normien rikkojat pysyvät instituutioituneiden todellisuuden määritelmien rajojen sisäpuolella. Sillä pyritään estämään universumin "asukkaiden" maastamuutto soveltamalla legitimoivaa käsitejärjestelmää yksittäisiin tapauksiin. Tämä edellyttää käsitejärjestelmän kehittämistä, joka selittää poikkeamat ja kykenee säilyttämään uhatuiksi tulleet todellisuuden määritelmät. Poikkeavuudesta kärsivä yksilö pyritään saamaan sisäistämään tämä specialistien kehittämä ja soveltama käsitejärjestelmä. Keinoina käytetään esimerkiksi syyllisyyden herättämistä, jossa yksilö syyllisyyden alaisena hyväksyy subjektiivisesti terapeuttien käsitteellistämistävän ja alkaa "ymmärtää" tilanteensa. Poikkeava yksilö sosiaalistetaan uudelleen yhteiskunnan symboliuniversumin objektiiviseen todellisuuteen ja paluu "normaaliuteen" tuottaa huomattavaa subjektiivista tyydytystä.

- 2) Mitätöinnissä käytetään samanlaista käsitteistöä kaiken samaisen universumin ulkopuolella olevan tukahduttamiseen. Kyse on negatiivisesta legitimaatiosta, jossa kielletään kaikkien tähän universumiin sopimattomien ilmiöiden ja tulkintojen todellisuus. Mitätöinti sisältää myös yrityksen selittää kaikki poikkeavat todellisuuden määritykset omaan symboliuniversumiin kuuluvilla käsitteillä. Tavoitteena on käsitysten mitätöinti sisällyttämällä ne omaan symboliuniversumiin. (Berger & Luckman 2002, 129–132.)

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää sitä, millaisen symboliuniversumin etelä-pohjalainen näkökulma maailmaan muodostaa. Millaisen historiallisen perinteen varaan se rakentuu ja mitä tämä tarkoittaa huumeongelman tulkintahorisonttina? Huumeet näyttävät uhkana vallitsevalle symboliuniversumille. Niihin liittyvät houkutukset haastavat perinteiset elämänmallit ja yhteisö joutuu perustelevaan alttiina oleville ihmisille, miksi on syytä pitäytyä aiemmissä tulkinnoissa hyvästä elämästä ja hylätä uusien muotien tarjoamat viettelykset. Se, millaisiin käsitejärjestelmiin puolustautuminen perustui ja millaisia retorisia strategioita *Ilkan* kirjoittajat käyttivät tässä legitimaatiokamppailussa, on työni keskeinen tema.

4.3 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysilla tarkoitetaan metodia, jossa kommunikaatiota käsittelevää aineistoa tarkastellaan systemaattisesti. Menetelmää on sovellettu monentyyppisten vuorovaikutustilanteiden tutkimiseen. Sen avulla on analysoitu esimerkiksi elokuvia, puheita, kirjeitä, mainoksia ja lasten kirjoja. Tyypillisimmin sisällönanalyysissa tarkastellaan sitä, kuka sanoo mitä, kenelle, miksi, kuinka ja millä vaikutuksella. (Adler & Clark 1999, 335, 341–342.)

Sisällönanalyysin keskeinen tavoite on osoittaa tulkintojen kontrolloitavuus ja riidattomuus. Sen avulla jäsennetään aineistoja ja luodaan tulkintakategorioita. Tarkoituksena on vahvistaa tulkinnallisten aineistojen tutkimuksen reliabiliteettia. (Slater 1999, 234–236.)

Sisällönanalyysia on tyypillisesti käytetty määrällisissä tutkimuksissa, mutta menetelmää voidaan soveltaa myös laadullisiin tutkimuksiin. Tällöin tarkoituksena ei ole laskea aineistosta muuttujien arvoja, vaan etsiä tiettyjä teemoja, joita aineistosta löytyy. Laadullisen sisällönanalyysin lähtökohdat ovat induktiivisia. Siinä esitetään aineistolle tutkintakysymyksiä ja niihin löytyneiden vastausten perusteella suoritetaan empiirisiä yleistyksiä, joiden avulla aineistoa teemoitellaan. (Adler & Clark 1999, 346–347.)

Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysia käytetään huumekirjoituksista muodostuvan yleiskuvan jäsentämiseen. Olen teemoitellut eri ajanjaksojen kirjoituksista löytyviä vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Millaisena ongelmana huumeiden käyttö esitetään?
- Kenen ongelmaksi se ymmärretään?
- Mitä syitä ja tarkoituksia käytöllä nähdään olevan?
- Mitä ongelmalle täytyisi kirjoitusten mukaan tehdä?
- Ketkä asiasta puhuvat?
- Minkä aineiden käyttöä ja leviämistä kirjoitukset kuvaavat?

Tarkoitukseni on sisällönanalyysin avulla jäsentää huumekirjoittelun painopisteiden muutosta eri aikakausina. Tutkimusaineistoni kolmenkymmenen vuoden ajanjakso tarkoittaa huumeongelman konkretisoitumista. Se muuttuu yhä selväpiirteisemmäksi uhkaksi eteläpohjalaiselle elämänmuodolle. Millaisina teemoina tämä näkyy eri aikakausien teksteissä, on yksi tutkimukseni keskeisistä kysymyksistä.

4.4 Retoriikka

Klassinen retoriikka on määritelty oppialaksi, joka käsittelee ”hyvin puhumisen taitoa” (*ars bene loquendi*), jonka päämääränä on suostuttelu (Lehtonen 2000, 166). Aristoteleen mukaan retoriikan tehtävä on saada havaitsemaan, mikä kunkin asian yhteydessä on vakuuttavaa. Puheella voi Aristoteleen mukaan olla kolmenlaisia vakuuttamisen syitä (2000, 10–13):

1. Puhujan luonteeseen perustuvat syyt (*Ethos*)

Vakuuttaminen tapahtuu puhujan luonteen perusteella puhuttaessa niin, että puhe tekee puhujasta luotettavan (Blomstedt 2003, 80). Hyvä *ethos* tarkoittaa sitä, että puhuja ymmärretään ”hyväksi neuvonantajaksi”. Käsite ottaa kantaa yhtä lailla puhujan hyvään tahtoon ja älykkyyteen kuin siihen, millainen kokonaisvaikutelma esiintyjästä henkilönä muodostuu. (Puro 2005, 32.)

2. Kuulijoiden tunnetilaan perustuvat syyt (*Pathos*)

Pathos viittaa yleisön vastaanottokykyyn, mielentilaan ja tunteisiin, jotka vaikuttavat argumenttien vastaanottotapaan ja arvioon (Kakkuri-Knuuttila 2003, 233). Puhujan on tiedettävä, missä tunnetiloissa kuulijat ovat ja kyettävä mukauttamaan puheitaan niin, että tuo tunnetila muuttuu puhujan näkökulmasta tarkoituksenmukaiseen suuntaan (Puro 2005, 32). *Pathoksen* tavoitteena on toiminnan aikaansaaminen. Ihmiset pyritään saamaan liikahuttamaan apaattisesta (*a-pathos*) liikkumattomuuden tilastaan. (Karvonen 1997, 218.)

3. Argumentteihin perustuva vaikuttaminen (*Logos*)

Logoksen yhteydessä kysytään sitä, kuinka järkiperaistä ja hyvin perusteltua puhujan retoriikka on (Puro, 2005, 33). Jan Blomstedtin mukaan *logos* voidaan liittää puheen ”totuuteen”. Puheen odotetaan sanovan jotain pätevää ja sen väitteet on esitetty ilman virhepäätelmiä. (Blomstedt 2003, 81–82.)

Aristoteles jakoi puheet myös kolmeen eri lajiin: poliittisiin, oikeudellisiin ja epideiktisiin puheisiin. Poliittisissa puheissa kyse on kehottamisesta tai varoittamisesta jonkin tulevan suhteen. Oikeuspuheen lajeina ovat syyttäminen ja puolustus ja niissä painotus on menneissä tapahtumissa. Epideiktiset puheet sisältävät ylistystä tai moitetta ja niissä tärkeintä on nykyhetki. (Aristoteles 2000, 16–17.)

Käytän Aristoteleen jakoa kattavimmin neljän kokonaisuudessaan analysoimani kirjoituksen retorisisissa analyysissä. Tarkastelen erityisesti *ethos*- ja *pathos*-elementtien osalta sitä, miten niissä ilmenee se, että kirjoitusten pääasiallinen luki-

jakunta koostuu eteläpohjalaisista ihmisistä. Millaisia keinoja kirjoittajat käyttävät pyrkiessään vakuuttamaan lukijoita oman persoonansa uskottavuudesta aiheen asiantuntijana? Millaiset esioletukset lukijakunnan mielipiteistä ja sietokyvystä näkyvät oman persoonan esillepanossa? Mikä on se tiedollinen, kokemuksellinen tai asenteellinen pohja, jonka varassa kirjoittajat uskovat lukijoiden vakuuttuvan esittäjän luotettavuudesta? Mitä ovat ne tunteet, joiden nostatuksella eteläpohjalainen lukijakunta oletetaan voitettavan omalle kannalle? Miten perinteiden pohjalta rakentuvat stereotyyppit eteläpohjalaisuudesta näkyvät näissä valinnoissa?

Retoriikka säilyi keskeisenä osana vanhan Euroopan koulujärjestelmää aina 1800-luvulle asti, mutta sen jälkeen retoriikka menetti asemansa ja vakavasti otettavuutensa. Kiinnostus aiheeseen heräsi uudelleen 1950–60-luvuilla ns. uuden retoriikan myötä. (Lehtonen 2000, 162–163.) Uusi retoriikka merkitsi painopisteen siirtymistä pois julkisista esiintymisistä ja kaunopuheisuudesta. Kyse ei ollut enää käytännön neuvoista, ohjeista ja opastuksesta, vaan retoriikan tuli olla retorisen kritiikin henkistä analyysiä, erittelyä ja tulkintaa. Uuden retoriikan syntyminen liittyy yhteiskunnalliseen muutokseen. Tiedotusvälineiden kehittyminen, kansainvälistyminen ja siihen liittyvät väärinymmärrysten mahdollisuudet sekä elämäntavan kaupallistuminen loivat tarpeen uusien retoristen analyysivälineiden kehittelyyn. (Puro 2005, 109–110.)

Uuden retoriikan keskeisimpiä hahmoja ovat Chaïm Perelman ja Stephen Toulmin. Myös tässä tutkimuksessa *Ilkka*-lehden huumekirjoituksia analysoidaan Perelmanin ja Toulminin kehittämien näkökulmien ja käsitteistöjen avulla. Valintani perustuu siihen, että mainittujen tutkijoiden kehittämät analyysimenetelmät keskittyvät argumentoinnin rakenteisiin ja siten ne soveltuvat käytettyyn aineistoon. Aineiston tunteisiin vetoavia piirteitä tarkastellaan tutkimuksessa jo Aristoteleen *pathos*-elementtien yhteydessä ja tämän myötä esimerkiksi I.A. Richardsin ja Richard Weaverin tarjoamat näkökulmat retoriikkaan rajautuivat tässä tutkimuksessa tarkastelun ulkopuolelle. Kenneth Burken tuotannon kulmakivenä toimiva identifikaation käsite olisi voinut olla analyysivälineenä myös tässä tutkimuksessa. Katson kuitenkin Chaïm Perelmanin yleisösuhdetta analysoivien näkökulmien tarjoavan riittävästi välineitä myös identifikaatioiden tarkasteluun ja päätin siten rajoittaa metodiset välineeni uuden retoriikan osalta Perelmanin ja Toulminin tuotantoon.

Chaïm Perelmanin määritelmien mukaan retoriikka on niiden argumentaation keinojen tutkimista, joiden avulla hankitaan ja vahvistetaan ihmisten hyväksyntä esitetuille väitteille (Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 4). David A. Frank (2004) kirjoittaa uuden retoriikan jakautuvan kolmeen osaan: kehykseen, joka sisältää argumentoinnin filosofian, lähtökohtaan, joka kuvailee yleisön psykologiaa ja tekniikoihin, joita argumentoinnissa käytetään.

Perelmanin mukaan retoriikka on argumentoinnin teoriaa. Se ei perustu matemaattiseen varmuuteen, vaan retoriikka rajoittuu todennäköisen, uskottavan ja kontingentin alueelle. Formaalista logiikasta poiketen, argumentti retoriikassa ei ole koskaan täysin oikea tai väärä, vaan kyse on heikoista tai vahvoista, relevanteista tai irrelevanteista argumenteista. Argumentoinnissa ei Perelmanin mukaan ole myöskään ristiriitaisuuksia, vaan yhteensovittamattomuuksia. (Dearin 2000; Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 13–14, 195–196.) Retoriikassa ei ole pakkoa. Ketään ei voida pakottaa kannattamaan jotain tiettyä väitettä tai hyljeksimään sitä jonkin ristiriitaisuuden vuoksi. Retoriikassa on vain yhteensovittamattomuuksia, joita voi aina käsitellä eri tavoin. Argumentointi on aina suhteessa esimerkiksi aikaan ja aika voi poistaa yhteensovittamattomuuksia. (Palonen 1997, 82; Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 195–205.)

Perelman ymmärsi totalitaristisen ajattelun perustuvan absoluuttiseen sitoutumiseen ”didaktisen päättelyn kylmään logiikkaan”. Hän näki pluralismin välttämättömänä suojana totalitarismia vastaan. Uusi retoriikka pyrkii vaalimaan ”henkien kohtaamista”, joka on välttämätöntä yhteisön rakentamisessa. Erimielisyys on merkki sosiaalisesta terveydestä niin kauan kun erimielisyydet ratkaistaan argumentoinnin ja henkien kohtaamisen, ei väkivallan ja irrationaalisuuden kautta. Uuden retoriikan keskeiset arvot ovat Perelmanin mukaan lähentyminen, harmonian tavoittelu konfliktissa olevien voimien uudelleen ryhmittelyn kautta (*rapprochement*) ja empatia (*einfuehlung*). Arvot kiteyttävät uuden retoriikan pyrkimyksen inhimillistää päättely tuomalla se osaksi ihmisten elämän todellisuutta. Sen tarkoituksena on laajentaa päättelyn ala koskemaan myös tunteita ja arvoja. Argumentaatio antaa ihmisille mahdollisuuden kiinnittyä ja kiinnittyminen on uuden retoriikan filosofinen ydin. Yleisöillä on täysi vapaus hylätä tai hyväksyä esitetty päättely. Suostuttelusta tulee tärkeä filosofinen arvo, ei pelkästään käytettävä tekniikka. (Frank 1998; Frank 2004; Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 1–2.)

John M. Murphy (1994) tulkitsee Perelmanin tuotantoa yhdysvaltalaisen pragmatismien näkökulmasta. Hän näkee kirjoittajan vastustavan perinteistä näkemystä objektiivisesta totuudesta siksi, että se kieltää ihmisten eksistenssin historiallisuuden. Ihmiset ovat väistämättä ehdollistuneet oman aikansa tapoihin ymmärtää asioita. Uusi retoriikka korostaa lingvistisiä strategioita, joita käytetään tiettyjen sosiaalisten käytänteiden auktorisoinnissa konkreettisissa tilanteissa. Perelman tarjoaa yksityiskohtaisen uuden retoriikan, joka painottaa tyyllisiä valintoja, joita ihmiset käyttävät muokatessaan tai vahvistaessaan vallitsevan todellisuuden rakenteita. Me hyväksymme uudet kuvaukset maailmasta, koska ne ”täyttävät tietoisuutemme kentän”, emme siksi, että ne olisivat objektiivisiä totuuksia.

Perelman jakaa yleisöt erityisyleisöihin ja universaaliyleisöihin. Erityisyleisö voidaan suostutella sitoutumaan johonkin väitteeseen vetoamalla yleisön erityisiin intresseihin tai taipumuksiin. (Summa 1996, 68). Esimerkiksi maataloustuottajien kokouksessa puhuja saattaa turvallisesti lähteä siitä, että ajatus maanviljelijöiden aseman parantamisesta ei kohtaa yleisössä vastarintaa, mutta koko maan väestölle puhuttaessa tämä ei kelpaa itsestään selväksi lähtökohdaksi, vaan se kaippaa tuekseen perusteluja (Karvonen 1997, 220).

Universaaliyleisö on puhujan mielikuvituksen luoma konstruktio, joka on ehdollistunut historiallisista, kulttuurisista ja sosiologisista tekijöistä. Puhuja ei koskaan voi vakuuttaa kaikkia potentiaalisia kuulijoitaan, mutta universaaliyleisö on sellainen, jonka hyväksyessään esittäjän päättelyn, voidaan olettaa hyväksyvän myös sen seurauksena syntyneet johtopäätökset. Sosiologisesta näkökulmasta universaaliyleisö muodostuu aikakauden tai sivilisaation rationaalisesta tietoisuudesta. Oletukset universaaliyleisöistä osoittavat, mitä ihmiset eri aikakausina ovat pitäneet totena, todellisena ja objektiivisesti pätevänä. (Dearin 2000; Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 31–35.)

Perelmanin mukaan argumentaatioissa ei itse asiassa pyritä todistamaan johtopäätöksiä vaan siirtämään premisseille osoitettu hyväksyntä koskemaan myös johtopäätöksiä. Hyväksynnän siirto edellyttää tietyn sidoksen luomista premissien ja hyväksyttäviksi tarjottujen johtopäätösten välille. (Perelman 1996, 28). Tämä näkökulma kytkee Perelmanin käsitteistön Aristoteleen *logos*-elementtiin.

Puhujan on huolehdittava argumentaatioissaan yleisön hyväksynnästä premisseilleen, tai hän syyllistyy luvattoman ennakkopäätelmän (*petitio principii*) virheeseen (Perelman 1996, 28). Tämä määrittää argumenttien laadun puhujalle, jonka tarkoituksena on universaaliyleisön suostuttelu. Perelmanin käsitteistössä *lokus* ja *loqi* viittaavat yleisiin arvoihin ja käyttäytymissääntöihin, jotka ovat arkikielestä lainattuja. Nämä esisopimukset yhteisymmärryksestä ovat yleisimpiä argumentin lähtökohtia, jotka liittyvät määrään, laatuun, järjestykseen, olemassa olevaan, olemukseen ja henkilöön. Nämä tekijät muodostavat arvojen ja hierarkioiden perustan ja palvelevat välttämättöminä suostuttelun lähteinä, joita argumentoijan on käytettävä. Ne on sovellettava ja muokattava puhujan tarkoituksia vastaaviksi. Ne tuottavat läsnäoloa, joka on argumentoinnin keskeinen elementti. (Dearin 2000; Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 83–85.)

Argumentoinnin tekniikat Perelman jakaa assosiativisiin ja dissosiativisiin tekniikoihin. Assosiativisia tekniikoita käyttävä kommentoija pyrkii yhdistämään erilaisia asioita samaan ryhmään kuuluviksi, yhteisen nimikkeen alle (Kuusisto 1997, 26).

Assosiativiisiin tekniikoihin kuuluvat kvasiloogiset argumentit, todellisuuden rakenteen perustuvat argumentit ja todellisuuden rakennetta muokkaavat argumentit. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000.)

Kvasiloogiset argumentit vakuuttavat kuulijat siksi, että niissä on yhtäläisyyksiä formaaliin loogisen päättelyn ja matematiikan kanssa. Ne eivät kuitenkaan ole luonteeltaan formaalisia. Vain pyrkimys reduktioon saa ne näyttämään demonstraatiivisilta. Kvasiloogisilta argumenteilta edellytetään aina tiettyjen, luonteeltaan ei-muodollisten väitteiden hyväksymistä, jotka vasta mahdollistavat argumentin soveltamisen (Perelman 1996, 59). Ne vastaavat antiikin retoriikan *enthymemoja*, joissa kvasiloogiset argumentit on esitetty syllogismin muodossa (Dearin 2000). Nykykulttuurin varmuuden, yksinkertaisuuden ja säästäväisyyden korostukset suosivat kvasiloogisia argumentteja. Rajoitettu määrä termejä ja suorat kytkennät niiden välillä luovat vakuuttavuutta. (Warnick & Kline 2002.) Kvasiloogista argumentointia on esimerkiksi vastavuoroisuus eli yhdenmukaisen kohtelun vaatimus samankaltaisille tapauksille ja yritykset arvioida tarkasti jonkin vahvasti inhimillisistä tekijöistä riippuvan tapahtuman todennäköisyyttä (Kuusisto 1997, 27; Perelman 1996, 78). Huumekirjoittelussa kvasiloogista argumentointia käytetään esimerkiksi väitteissä, joissa huumetestausten käyttöönottoa perustellaan rinnastamalla ne rattijuopporatsioissa käytettäviin puhallustesteihin.

Myös ristiriitaisuuksien ja yhteensovittamattomuuksien esiintuonti on kvasiloogista argumentointia. Jonkin väitteen tai asiantilan kritisointi sen sisältämiä ristiriitaisuuksia esittelemällä, pyrkii saamaan näkemyksen kannattajat kyseenalaiseen asemaan. (Perelman 1996, 63–64.) Tätä menetelmää on huume keskusteluissa käytetty esimerkiksi neulanvaihto-ohjelmia kohtaan esitettyssä kritiikissä. Argumentoijat ovat korostaneet asetelman ristiriitaisuutta tilanteessa, jossa yhteiskunta toisaalla jakaa huumeiden käytön välineistöä ja toisaalla rankaisee antamiensa välineiden avulla tapahtuvaa huumeiden käyttöä.

Logiikka ei kuitenkaan voi Perelmanin mukaan toimia retoriikan perustana. Se ei osoita, mikä on oikeudenmukaista, inhimillistä ja eettistä, vaan itse asiassa vie näissä arvoihin liittyvissä päätelmissä usein harhaan. Arvopäätelmien pitää lähteä argumentaatiosta, joka on luonteeltaan sekä-että-painotteista. Kvasilooginen argumentointi pyrkii osoittamaan väistämättömyyden, kun argumentoinnissa tulisi aina kyetä erilaisten näkökulmien koettelemiseen ja vastaväitteidenkin hyväksymiseen. (Puro 2005, 131.) Puhtaiden neuojen jako voi olla inhimilliseltä kannalta katsottuna oikea teko, vaikka siihen liittyikin lain näkökulmasta ristiriitaisuuksia. Demonstroiva argumentaatio on oleellinen osa yhteiskunnallista keskustelua, mutta sen alue tulee ymmärtää ja rajata oikein (Puro 2005, 131–132).

Todellisuuden rakenteeseen perustuvissa argumenteissa pyritään luomaan yhteenkuuluvuutta yleisesti hyväksytyjen arvioiden ja esittäjän tarjoamien väitteiden välille. Kytkennot jo hyväksytyjen ja hyväksyttäväksi haluttavien väitteiden välille luodaan tyypillisesti turvautumalla joko peräkkäisyys- tai rinnakkaisuussuhteisiin. Peräkkäisyys viittaa kausaalisuuteen. Kyse voi olla esimerkiksi oletuksesta siitä, että jos henkilö luovuttaa jonkin asian suhteen nyt, tulee hän tekemään niin jatkosakin. Todellisuuden rakenne kuvataan sarjana askelia, jotka johtavat vääjäämättä lopputulokseensa. (Dearin 2000; Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 261–350.) Huumeeskusteluissa tämä näkyy erityisesti porttihilypoteesissa, jossa miedomprien huumeiden käyttö ajatellaan kriittiseksi tapahtumaksi, joka johtaa sittemmin kovempiin aineisiin ja onnettomaan loppuun.

Rinnakkaisuus todellisuuden rakenteeseen perustuvissa argumenteissa viittaa teon ja tekijän väliseen yhteyteen. Henkilön oletetaan olevan pysyvä kokonaisuus, jonka ominaispiirteet, teot ja päätökset perustuvat hänen persoonaansa. (Dearin 2000.) Yleisöillä on yleensä spontaani taipumus luokitella, suurentaa ja yksinkertaistaa ilmiöitä. Symboliset siteet eri ilmiöiden välillä toimivat *metonymioina*, jotka muokkaavat yleisön havaintoja. Metonymiat assosioivat merkityksiä ja saattavat osan edustamaan kokonaisuutta (Fiske 2000, 127). Ne ovat operaatioita, joissa yksi, yleensä abstrakti, termi korvataan toisella niin, että uusi termi ilmaisee abstraktin asian konkreettisemmin (Blomstedt 2003, 97). Esimerkiksi huumeiden käytöstä aiheutuneiden kustannusten kuvaamista laskuna, voidaan pitää metonymiana, joka konkretisoi ilmiön seurauksia. Rinnakkaisuuteen lukeutuu myös kaksoishierarkioiden käyttö, jossa käytetään aiemmin hyväksytyjä arvoluokituksia tukemaan uusien arvostusten hyväksyttävyyttä. Nämä perimmäiset arvoluokitukset ovat *lokuksia*, jotka mahdollistavat kaksoishierarkioiden käytön. Tähän kuuluvat esimerkiksi määrän *lokus* (suurin mahdollinen määrä hyvää suurimmalle joukolle) ja olemassaolon *lokus* (konkreetti on arvokkaampaa kuin mahdollinen). (Warnick & Kline 2002.)

Toisin kuin edelliset argumentointitekniikat, jotka perustuivat yleisön aiemmin havaitsemiin kytkentöihin, todellisuuden rakennetta muokkaavat tekniikat pyrkivät muuttamaan yleisön havainnointitapoja. Tähän kuuluu esimerkkien, havainnollistamisen, mallien ja anti-mallien, metaforien, analogioiden ja allegorioiden käyttö. Esimerkillä esitetään uutta periaatetta turvautumalla yksittäiseen ilmiöitä ilmentävään tapaukseen. Ne konkretisoivat tiettyjä säännönmukaisuuksia (Perelman 1996, 120). Havainnollistaminen muistuttaa esimerkkiä, mutta sen tehtävänä ei ole ilmaista periaatetta, vaan korostaa asian tärkeyttä ja luoda väitteeseen läsnäoloa. Malli ja vastamalli ilmentävät henkilöä tai ryhmää mallina, jota tulee joko jäljitellä tai karttaa. Allegorialla tarkoitetaan toisen rinnakkaisen merkityskokonaisuuden asettamista tekstin yhteyteen (Lehtonen 2000, 205). Analogioissa ja metaforissa yhdistetään kaksi rakennetta, joista paremmin tunnettuun perustaan (*phoros*) kyt-

---

ketään vähemmän tunnettu teema (*thema*). Analogia ilmaisee suhdetta, jossa a:n ja b:n suhteen väitetään muistuttavan c:n suhdetta d:hen. Analogiat tarjoavat teemalle rakenteen ja käsitteistön. Kaikissa analogioissa korostetaan tiettyjä suhteita ja jätetään toisia varjoon. Ne mahdollistavat yleisön huomion kiinnittämisen niihin piirteisiin, joita esittäjä pitää tärkeänä. Metaforat ovat Perelmanin käsitteistössä teeman ja perustan sulautumisen tuloksena syntyneitä tiivistyneitä analogioita. Jos analogia sanoo vanhuuden olevan elämälle samaa kuin illan päivälle, voidaan vanhuus metaforaksi tiivistettynä ilmaista elämän iltana. Usein toistuvia metaforia, joiden vertauskuvallinen luonne on päässyt unohtumaan, kutsutaan - metaforisesti - kuolleiksi, uinuviksi tai kivettyneiksi metaforiksi. (Perelman 1996, 120, 122, 125–137; Warnick & Kline 2002.) Metaforan tehtävänä on tehdä tuntematon tutuksi ja määritellä jokin toistaiseksi tuntematon tiedon tai kokemuksen alue osoittamalla samankaltaisuuksia jonkin tutun alueen kanssa. Metafora korostaa ilmiöstä jotain piirteitä ja samalla se peittää näkyvistä jotain toisia piirteitä. (Aro 1999, 140.)

Tyypillisiä huumekirjoituksissa käytettyjä metaforia ovat esimerkiksi huumeongelman kuvaaminen syöpänä tai sotana (esim. Elwood 1994). Huumeiden vastaisen työn kuvaaminen taisteluna on vakiintunut yleiseen kielenkäyttöön niin vahvasti, että siinä on jo kuolleen tai kivettyneen metaforan piirteitä. Kyse on kuitenkin rajaavasta näkökulmasta, jonka kautta huumeongelma ja sen ratkaisukeinot määrittyvät tietynlaisiksi. Metafora tukee lainvalvontakoneiston mieltämistä keskeiseksi toimijaksi huumeongelmien ratkaisuisissa.

Arkiajattelun epäjohdonmukaisuuksien ratkaiseminen todellisuuskuvan eheyden säilyttävällä tavalla on usein mahdollista vain erottamalla alun perin yhtenäisiksi oletettuja käsitteitä toisistaan. Näitä käsite-erotteluja Perelman kutsuu dissosiaatiivisiksi argumentointitekniikoiksi. (Perelman 1996, 142.) Käsitteiden dissosiaatio tarjoaa tavan sisällyttää universaali partikulaariseen, suvaita ristiriitaisuuksia ja edistää moniarvoisia identiteettejä argumentaatiossa (Frank 1998). Ilmiötodellisuus on tietoisuuden annettu ja välitön lähtökohta. Näitä ilmiöitä kuvaavat termit merkitään Termi I:llä. Varsinainen todellisuus, joka yleensä tunnetaan vain ilmentymiensä ansiosta, nimetään Termi II:lla. Tämä Termi II:n mukainen syvempi todellisuus tarjoaa kriteerin, normin, jonka avulla voidaan erotella Termin I arvokkaat puolet arvottomista. (Perelman 1996, 142–143.) Perelmanin konstruoima erottelujärjestelmä viittaa Platonin ideaoppiin (esim. 2000, 147–226) ja sen mukaiseen kahden maailman järjestelmään, jossa järjellä tavoitettava ideoiden maailma on jotain ylivertaista aisteilla havaittavaan varjojen maailmaan nähden. Tyypillisiä argumentaatiossa käytettäviä käsittepareja ovat esimerkiksi keinojen erottaminen päämääristä, sattuman olemuksesta, suhteellisen absoluuttisesta, teorian käytännöstä ja kirjaimen hengestä. Myös määrittely on dissosiaatiivinen tekniikka siinä mielessä, että se vaatii selvittämään käsitteen todellisen merkityksen vastakohtana sen tavalliselle käytölle. (Dearin 2000; Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 411–460.)

Dissosiatiiivista argumentointia sisältyy huumekeskusteluissa esimerkiksi puheeseen huumeiden viihdekäytöstä. Käsitteen käytöllä pyritään irrottamaan osa huumeiden käytöstä varsinaisesta ongelmakäytöstä, joka tyypillisesti määrittää lähes kaikkia kuvauksia huumeiden käytöstä. Irrottamalla hallitun viihdekäytön mahdollisuus osaksi huumeongelman kokonaiskuvaa, kommentoijat pyrkivät kattavampaan kokonaiskäsitteeseen asiasta.

Tarkastelen Perelmanin käsitejärjestelmän näkökulmasta ennen kaikkea kirjoittajien yleisösuhdetta. Miten argumentaatiota muokataan oletetuille erityisyleisöille ja näkykö kirjoituksissa ajatus eteläpohjalaisista erityisyleisönä, jolle argumentoinnissa voidaan käyttää erityisiä painotuksia? Miten tämä ilmenee esimerkiksi suhtautumisessa huumeiden käyttäjiin? Ovatko he yksiä meistä vai oletetaanko kirjoituksissa, että lukijakunta on valmis syrjäyttämään käyttäjät osallisen kansalaisuuden ulkopuolelle? Miten teksteissä luodaan läsnäoloa ja henkien kohtaamista? Tässä yleisön ominaisuudet huomioivassa argumentaatioissa painottuvat *ethos*- ja *pathos*-ominaisuudet.

Tutkin Perelmanin käsitteistön avulla myös kirjoituksissa käytettyjä argumentaatiotekniikoita. Pyrin löytämään kirjoituksista esiin nostetuista siteerauksista esimerkkejä assosiatiiivisista ja dissosiatiiivisista argumentointitekniikoista. Analogioiden ja metaforien merkitys korostuu kokonaisuudessaan analysoimieni artikkelien kohdalla. Tarkastelen niissä käytettyjä kielikuvia huumeongelman luonnetta rakentavina näkökulmina.

Stephen Toulminin pyrkimyksenä on rakentaa siltaa filosofian ja retoriikan välille. Tämä on tarkoittanut formaalin logiikan korostuneen aseman kyseenalaistamista. Toulmin korostaa "pääteltävyyttä" (*reasonableness*), jossa korostuvat formaalin logiikan ulkopuolelle jäävät kontekstin ja tilanteen merkitykset esitetyille väitteille. Argumentaation käytännöt ovat erilaisia eri elämäntilanteilla ja vasta tämän pohjalta voidaan osoittaa kullekin alalle ominaisia pätevän päättelyn muotoja (Summa 1996, 75). Argumentaatio perustuu usein onnistuneisiin symbolisiin kamppailuihin tapahtumien luokittelussa, pikemmin kuin varsinaiseen hyvään päättelyyn. Tiettyjen auktoriteettien symbolisia muotoja kytetään uusintamaan ja toisia rajoittamaan. Kentät eivät ole stabiileja, vaan diskursiivisen kamppailun areenoja, joilla haastetaan vallassa olevat sosiaaliset auktoriteetit. Toulmin on kiinnostunut käytännön argumentoinnista ja pyrkii kehittämään mallin, joka palvelee välineenä argumenttien analysoinnissa. Toulmin ei etsi väitteistä ideaalisia ja absoluuttisia piirteitä, vaan käytännöllistä, epävarmaa ja kontingenttia. Analyysirakennelmaa sovelletaan kuitenkin vain väitteiden *logos*-ominaisuuksiin. Toulmin ei käsittele argumentaation yleisösuhdetta eikä *ethos*- ja *pathos*-elementtejä. (Hill 2000; Prosis ym. 1996.)

Jukka-Pekka Puron tulkinnan mukaan Toulminin näkökulma argumentaation tutkimiseen on käytännönläheisempi kuin Perelmanilla. Toulminin teesejä argumentaation empiirisen analyysin perusteista on mahdollista testata hyvin erilaisissa tutkimuskohteissa. Lähestymistapa on selvärajainen, sillä Toulmin tarkastelee substantiaalista (sisällöllistä) eikä demonstratiivista (deduktiivisen logiikan mukaista) argumentaatiota. Toulmin pyrkii Perelmanista poiketen kuvailemaan, mikä on ominaista juuri substantiaaliselle argumentaatiolle, kun sitä analysoidaan ilman demonstratiivisen argumentaation luomaa virheellistä ja tarkastelua vääristävää ennakkokäsitystä siitä, millainen muoto argumentilla pitäisi olla. (Puro 2005, 135–136.)

Keskeisessä osassa Toulminin analyysirakennelmassa on modaalisten termien uudelleenarviointi. Näillä tarkoitetaan ilmaisuja, jotka ilmentävät mahdollisuutta tai varmuutta, kuten sanoja ehkä, mahdollisesti, välttämättä, voida ja ei-voida. Modaalisilla määreillä säädellään argumenttien voimakkuutta. Osa näistä sanoista on kenttä-riippuvaisia (*field-dependent*) ja osa yleispäteviä (*field-invariant*). Tämä tarkoittaa sitä, että jotkut asiat voivat olla esimerkiksi fyysisesti mahdollisia, mutta eivät sosiaalisesti hyväksyttävissä olevia. Kentät määrittävät ne tavat, joilla väitteitä voidaan tukea. Todistamisen standardit ovat siten kenttä-riippuvaisia. (Hill 2000; Toulmin 2003, 11– 15.)

Toulmin kehitti ”organiseksi skeemaksi” nimittämänsä argumentin analyysin viitekehyksen, jolla hän pyrki kuvaamaan luonnollisella kielellä esitettyyn argumenttiin sisältyvät osat tai ”elimet” ja niiden väliset suhteet. Luonnolliset argumentit koostuvat Toulminin mukaan seuraavista osista:

- lähtötiedot (*data; D*)
- johtopäätös (*claim; C*)
- peruste (*warrant; W*)
- varaukset (*rebuttals R*)
- tarkennus (*qualifier; Q*) ja
- taustatuki (*backing; B*) (Summa 1996, 77–78.)

Mikäli esitämme väitteen, joka tulee haastetuksi, meidän tulee pystyä esittämään näyttöä sille, että väitettä voidaan pitää oikeutettuna. Sen todentamiseksi täytyy kyetä esittämään tosiasioita, joiden varaan väite perustuu. Lähtötilanteen (D) ja johtopäätöksen (C) välille tulee pystyä kytkemään peruste (W), jonka pohjalta on päädytty esitettyyn lopputulokseen. Tämä peruste esiintyy lauseessa usein vain implisiittisesti eli jonkinlaisena ääneen lausumattomana selitteenä, joka oikeuttaa siirtymän johtopäätökseen. Kyse on askelista ja niiden oikeutuksesta matkalla kohti johtopäätöstä. Suhde lähtötietojen, perusteiden ja johtopäätöksen välillä ei ole aina

ehdoton, vaan siihen voi liittyä erilaisia varauksia. Kyse voi olla tilanteesta, jossa johtopäätös seuraa esimerkiksi ehdottomasti, todennäköisesti (Q) tai tietyin ehdoin (R) annettua lähtötilannetta. Myös peruste sinällään voidaan asettaa kyseenalaiseksi ja se saattaa tarvita taakseen taustatukea (B), joka oikeuttaa perusteen soveltamisen kyseisessä tilanteessa. Taustatuki on kenttä-riippuvaista eri tieteenaloilla ja erilaisista asioista argumentoitaessa. Se voi perustua esimerkiksi normeihin, luokituksiin tai tilastollisiin tosiasioihin. (Summa 1996, 79–80; Toulmin 2003, 90–99.)

Käytän Toulminin viitekehystä erityisesti kokonaisuudessaan analysoimieni kirjoitusten logos-ominaisuuksien analysoinnissa. Pyrin erittelemään sitä, miten tekstit jäsentyvät Toulminin käsitejärjestelmän kautta. Käytän kirjoitusten *logoksen* erittelyssä Toulminin jäsenyyksen rinnalla myös argumentaatioanalyysia, jossa etsitään kirjoitusten pääväitettä ja siihen johtaneita perusteita. (Kakkuri-Knuutila & Halonen 2003, 101–106; Ylikoski 2003, 160–169) Kirjoituksissa säätelevinä elementteinä toimivia modaalisia termejä tarkastelen erityisesti voida-sanan käytön kohdalla. Selvitän sanan käytön kenttä-riippuvuutta eri yhteyksissään ja sitä, miten ilmaisun eri merkityksillä suojataan väitteitä mahdolliselta kritiikiltä.

4.5 Tutkimuksen toteutus

Olen jäsentänyt aineistoni suomalaisessa huume keskustelussa käytettyjen aalto-metaforien mukaisesti kolmeen jaksoon. Hahmotan kullekin ajanjaksolle ominaisia tapoja tuottaa vastauksia tutkimusongelmiin. Toteutin analyysini siten, että kävin kunkin ajanjakson tekstit läpi jokaisen alaongelman näkökulmasta erikseen. Luin siis aineiston läpi etsien kuvauksia siitä, millaisena ongelmana huumeiden käyttöä pidettiin, mitkä tekijät nähtiin käytön syiksi, mitä ongelmalle ehdotettiin tehtäväksi, mitä aineita kirjoittelu koski, kenen ongelmaksi asia ymmärrettiin, kuka antoi ongelmalle kasvot ja ketkä esiintyivät ongelman asiantuntijoina. Nämä kysymykset muodostivat analyysirungon, jota vasten tekstejä tarkastelin. Tässä vaiheessa minulla ei ollut aineiston jäsentämisessä mitään varsinaista teoreettista taustaa vaan teemoittelin aineistoni noiden keskeiseksi ymmärtämieni kysymysten kautta. Kokosin teemoihin liittyneet tekstiosat yhteenvedoiksi vihkoihin ja laadin näiden muistiinpanojen pohjalta kuvaukset, joista ilmenivät ajanjaksojen keskeiset painotukset. Tällä menetelmällä pyrin luomaan kuvauksen *Ilkka*-lehden sivuilla luodusta huumeongelman kokonaisrakenteesta.

Tämän jälkeen jatkoin aineiston lukemista työni taustalla olevien teoreettisten käsitteiden näkökulmasta. Tämä tarkoitti aineiston läpikäyntiä etsien tekstiosia, joissa ilmeni huumeongelmaan liittyvä instituutioituminen ja symboliuniversumi,

---

josta käsin ongelmaa tulkittiin sekä näiden legitimointi. Samassa yhteydessä tarkastelin tekstejä siitä näkökulmasta, miten ne käsittelevät vallinnutta järjestelmää uhanneita "vääräoppisia" haastajia. Esitellyllä muistiinpanomenetelmällä pyrin jäsentämään tekstiesimerkit muotoon, joka mahdollisti laajojen tekstimassojen tarkastelun. Tässä yhteydessä poimin teksteistä myös eri asiantuntijakommentit ja laadin luokittelun, jonka mukaan jaottelin kommentoijat asiantuntijuutensa perusteiden mukaisesti ryhmiin.

Huumeongelmaa kommentoivalla kentällä käydään kamppailua hegemonisesta vallasta. Joidenkin henkilöiden tiedollista pääomaa ja kompetenssia pidetään arvokkaampana kuin toisten. Huumeongelman asiantuntijoina esiintyvät henkilöt pyrkivät maksimoimaan oman pääomansa arvoa huume keskustelun kentällä. Perusteet, joiden pohjalta tiettyjä ihmisiä pidetään huume kentän asiantuntijana, vaihtelevat eri ajankohtina. Ongelman konkretisoituminen edellyttää valintoja sen suhteen, kenelle annetaan valta suojella ihmisiä huumeiden käytön aiheuttamilta ongelmilta.

Huume kirjoittelussa ei ole kyse puhtaasta asiantuntijadiskurssista, vaan aiheeseen ottavat kantaa myös maallikot. Heidän näkemyksissään keskeisessä osassa ovat yleensä vaateet, joita he esittävät päättäjille ja suurelle yleisölle. Kyse on kansalaiskeskustelusta, jossa vain osalla kommentoijista on kytköksiä huumeisiin ja huumeiden käyttäjiin. Aihe kiinnostaa laajoja piirejä ja sen kautta voidaan esiintuoda moraalisia sitoumuksia. Tämä kansalaisaktiivisuuteen perustuva halu esittää näkemyksiään on merkittävä osa huume kirjoittelua ja siten aiheesta kirjoittaneita ei voi jaotella pelkästään ammatillisen tai kokemuksellisen tietämyksen perustella. Tämän lähtökohdan huomioiden päädyin jaottelemaan huume ongelmasta näkemyksiään esittelevät henkilöt viiteen luokkaan.

1) Huolestuneiden kompetenssi perustuu moraaliseen valveutuneisuuteen. Ongelma halutaan nostaa keskustelun kohteeksi. Pelko tilanteen pahentumisesta saa vaatimaan jotain konkreettista toimintaa. Tähän liittyy yleensä voimakas luottamus autoritaarisuuteen, valvontaan ja valistukseen. Ongelman uskotaan olevan hoidettavissa, kunhan vastuussa olevilta ihmisiltä löytyy riittävästi päättäväisyyttä ja määrätietoisuutta.

Osaa huolestuneista kirjoittajista voi pitää aiheeseen perehtyneinä. He perustavat esityksensä tutkimuksiin ja asiantuntijalausuntoihin. Teksteissä käydään vuoropuhelua vaihtoehtoisten näkökulmien välillä ja väitteiden retorista vakuuttavuutta tuetaan esimerkiksi tilastotiedoilla. Todistusaineistosta huolimatta kyse on valistuneista mielipide kirjoituksista. Näkemysten takana ei ole varsinaista omaa käytännöllistä tai teoreettista kokeneisuutta.

- 2) **Kokeneet** ovat huumeita itse käyttäneitä tai heidän läheisiään. Ryhmään kuuluvat myös kasvattajat, joiden näkemysten voidaan ajatella perustuvan arjen tuntemukseen. Huumeita käyttäneiden kertomukset aineista vaihtelevat jonkin verran. Puhetilanteen konteksti näkyy painotuksissa. Jos kyse on huumeidenkäyttöä ehkäisemään pyrkivän valistustilaisuuden yhteydessä annetuista lausunnoista, kommenttien sävy on usein yksinkertaistava ja ehdottoman negatiivinen. Irtipäässeiden lausunnoissa ilmenee terapeutisen synninpäästön piirteitä heidän tuomitessaan aiempaa toimintaansa. Huumenuorten vanhempien lausunnoissa pitäydytään melko yksinkertais- tavissa tulkinnoissa. Asioihin vaaditaan monilta tahoilta nopeaa ja voima- kasta puuttumista. Yksilön oikeudet ovat uhrattavissa, jos vastapainona on toimettomuuden uhka. Kirjoittajat ovat yleensä varmoja asioiden syistä ja ratkaisukeinoista. Ongelmaa ei haluta spekuloida teoreettisesti. Opettajien ja ammattikasvattajien puheenvuoroissa aihe sijoitetaan laajempaan yhteyteen ja pohditaan erilaisten ratkaisuvaihtoehtojen seurauksia. Ongelmaa tarkas- tellaan näissä kirjoituksissa myös aineiden käyttäjän oman elämäntilanteen pohjalta. Opettajien sijoittaminen käytettyyn jaotteluun oli osaksi ongelmallista. Heidät on luokiteltu kokeneiden ryhmään silloin, kun heidän kommenttinsa ovat sisältäneet viittauksia opetustyössä saatuihin kokemuksiin.
- 3) **Valvojiin** lukeutuvat ennen kaikkea poliisit, mutta myös tulli- ja tuomiois- tuinlaitosten viranomaiset. Heidän uskottavuutensa rakentuu oletukselle ”pimeään puolen” tuntemuksesta. Kirjoituksissa painottuu käytännön korostus ja omat kokemukset nostetaan toisinaan erityisen merkittäviksi. Valvojien teksteissä ei kuitenkaan ole mitään selkeää yleislinjaa. Omaa asemaa painottavien ja valvontaa korostavien tekstien ohella lausunnoissa näkyy myös maltillisia ja toisten työtä arvostavia sävyjä. Valvontaviranomaisten kommentteihin perustuvissa teksteissä saattaa olla tilastointiin perustuvaa tilanneanalyysia, mutta pääsääntöisesti niissäkin korostuu voimakas sitou- tuneisuus käytännön kokemukseen pikemmin kuin tutkimukseen. Käyttäjien toimintaa ei yritetä ymmärtää vaan painotus on yhteiskunnan oikeudessa puolustautua huumeiden käytöstä koituvia uhkia vastaan.
- 4) **Hoitajat** ovat lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Heidän kommentteissaan korostuvat potilaan tai asiakkaan roolit. Kyse on yksilöiden auttamisesta, vaikka itse ilmiö tuomitaan selkeästi. Teksteissä ei varsinaisesti viitata erilaisiin teorioihin, vaan kommentit ovat etenkin 1970-luvun jälkeen hyvin käytännönläheisiä. Hoitajien kommentteissa painottuu toisinaan aineita koskeva farmakologinen tietämys ja kokemus hoitojen onnistumisen edelly- tyksistä. Myös hoitajien kohdalla luokittelussa ilmeni vaikeuksia. Esimerkiksi vuoden terveydenhoitajaksi valittu henkilö luokiteltiin ammattiasemastaan
-

huolimatta kokeneiden joukkoon, koska hänen asiantuntijuutensa huume-kysymyksissä rakentui pääosin roolille huumenuoren vanhempana.

- 5) **Tutkijoiden** kirjoitukset perustuvat yleensä omaan ja kansainväliseen huume-tutkimukseen. Näissä teksteissä irrottaudutaan perinteisistä näkemyksistä. Tutkijoiden näkemyksiä on *Ilkassa* yleensä uutisoitu ilman kommentointia, vaikka heidän väitteensä ovat tosinaan poikenneet merkittävästi muiden kirjoitusten yleisestä linjasta.

Taulukko 4. Huumetilannetta kommentoineiden jakautuminen asiantuntijakompetenssin mukaan

	1970–1972 %	1974–1995 %	1996–2002 %
Huolestuneet	18	20	24
Kokeneet	0	15	11
Valvojat	13	35	31
Hoitajat	40	19	23
Tutkijat	24	8	6
Muut	5	3	5
Yhteensä (N)	100 (38)	100 (191)	100 (470)

Viimeisessä vaiheessa tutkin kirjoituksia niissä käytettyjen retoristen ratkaisujen näkökulmasta. Tuossa vaiheessa aineistosta olivat jo erottuneet kaikkein merkityksellisimmät tekstit ja keskityin tässä vaiheessa niiden analyysiin. Lähestyin aineistoa retoriikan osuudessa esittelemieni keskeisten käsitteiden näkökulmasta. Erittelin kirjoituksissa käytettyjä retorisia keinoja, joilla rakennettiin tekstin sisäistä uskottavuutta (*logos*), esittäjän puhujakuvaa (*ethos*) ja pyrittiin vaikuttamaan lukijoiden tunnetiloihin. (*pathos*). Selvitin soveltuvien osin myös teksteissä käytettyjä päätelmätyyppejä (*enthymemat*) ja käytettyjä analogioita ja metaforia. Uuden retoriikan mukaisesti tarkastelin kirjoituksia suhteessa retoriseen tilanteeseen ja siihen yleisöön, jolle ne oli suunnattu. Selvitin myös tapoja, joilla teksteissä aktualisoitiin huume-kentän osapuolia tietynlaisina toimijoina. Chaïm Perelmanin käsitteistön mukaisesti tarkastelin teksteissä käytettyjä tekniikoita uskottavuuden rakentamiseksi. Stephen Toulminin orgaanisen skeeman pohjalta analysoin teksteissä käytettyjä ratkaisuja, joilla niissä siirryttiin lähtötilanteesta perusteiden tukemana johtopäätökseen sekä sitä, millaisia sääteleviä tekijöitä väitteissä käytettiin.

Tutkimusmetodini poikkeavat aiemmasta huumekirjoittelututkimuksesta siinä mielessä, että tarkastelen tekstejä maakunnallisesta näkökulmasta. Tulkitseen kirjoituksia eteläpohjalaista symboliuniversumia vasten ja pyrin löytämään aineistosta erityispiirteitä, joiden merkitykset voidaan päätellä eteläpohjalaiseen erityisyleisöön liitettyiksi esioletuksiksi. Omaleimaista aiempaan tutkimukseen nähden työni metodisessa rakenteessa on myös tarkastelun kytkeminen klassisen retoriikan *ethos-pathos-logos*-näkökulmiin sekä pyrkimys soveltaa argumentaation analyysissa Perelmanin ja Toulminin uuden retoriikan käsitteistöä. Huumekirjoittelututkimus on tyypillisesti ollut konstruktionistista, mutta aiheen tarkastelu selkeästi retoriikan näkökulmasta on ollut harvinaisempaa. Näkökulmani huumekirjoitteluun on teemoiltaan aiempaa tutkimusta vastaava, mutta pyrin saamaan työhöni omaleimaisuutta sitomalla tarkastelukulmani eteläpohjalaiseen symboliuniversumiin ja soveltamalla aiheen analysointiin retoriikan näkökulmia.

Aiemmasta tutkimuksesta poikkeavaa työssäni on myös se, että analysoin retoriikan näkökulmasta neljä huumeita käsitellyttä kirjoitusta kokonaisuudessaan. Pyrin näillä esimerkeillä valottamaan kullekin aikakaudelle tyypillistä huume puhetta. Tekstit ovat keskenään eri tyyppisiä, mutta tarkoitukseni on ollut kuvata niitä muotoja, joissa huumenäkemykset kunakin aikakautena esiin tuotiin. Ensimmäisen aallon teksti on aihetta runsaasti käsitelleen lääkärin haastatteluun perustuva toimittajan laatima artikkeli. Esittelen siinä käytettyä retoriikkaa kokoavana esimerkkinä ensimmäisen aallon aineistoa esittelevän osuuden loppuksi. Suvantovaiheen huumeretoriikkaa tarkastellaan entisen huumeiden käyttäjän haastatteluun perustuvan uutistekstin kautta. Valistajaksi siirtyneen entisen käyttäjän näkemysten esittelyssä kiteytyy suvantovaiheelle ominainen siirtymä henkilökohtaista kokeneisuutta painottaneisiin maallikkonäkemyksiin. Toisen aallon esimerkkitekstit kuvaavat eteläpohjalaisten omia tulkintoja huumeongelmasta. Kiteytän pääkirjoituksen ja huumekirjoittelun kannalta keskeisimmän kolumnistin tekstin kautta huumeongelman eteläpohjalaista käsittelytapaa. Analysoin artikkelit Ilkan huumeoliittista linjaa käsittelevän luvun loppuksi. Katson näiden tekstien edustavan selkeimmin sitä, mistä huumeongelman eteläpohjalaisessa tulkinnassa on kyse.

---

5 ETELÄ-POHJANMAA JA ILKKA

Edellisissä luvuissa on esitelty tutkimusaineistoa ja sen analyysimenetelmiä. Tämän luvun tarkoituksena on selvittää niitä esioletuksia, joiden pohjalta huumeongelman eteläpohjalainen tulkinta rakentuu. Uudessa retoriikassa korostetaan puhujakuvan ohella yleisön merkitystä asioiden esittämistavalle. Argumentoinnilla tavoitellaan yleisön hyväksyntää. Yleisöt jaetaan universaaliyleisöön ja erityisyleisöihin, joiden koostumus tunnetaan jo ennakolta. Tässä luvussa pyritään vastaamaan siihen, millaisen erityisyleisön eteläpohjalaiset muodostavat? Onko Etelä-Pohjanmaalla sosiaalisia, taloudellisia ja alueellisia erityispiirteitä? Millainen on maakunnan historia ja millaisia väitteitä ja mielikuvia siihen on liitetty? Maakunnasta on myös kirjallinen konstruktio. Millainen kuva Etelä-Pohjanmaasta on rakennettu kirjallisuudessa? *Ilkka*-lehden kirjoitukset on suunnattu yleisölle, jonka on ajateltu olevan vastaanottavaista tietynlaisille painotuksille ja esittämistavoille. Mitä tämä eteläpohjalaisuus on tarkoittanut symboliuniversumina, jonka puitteissa huumeongelmalle annetaan merkityksiä?

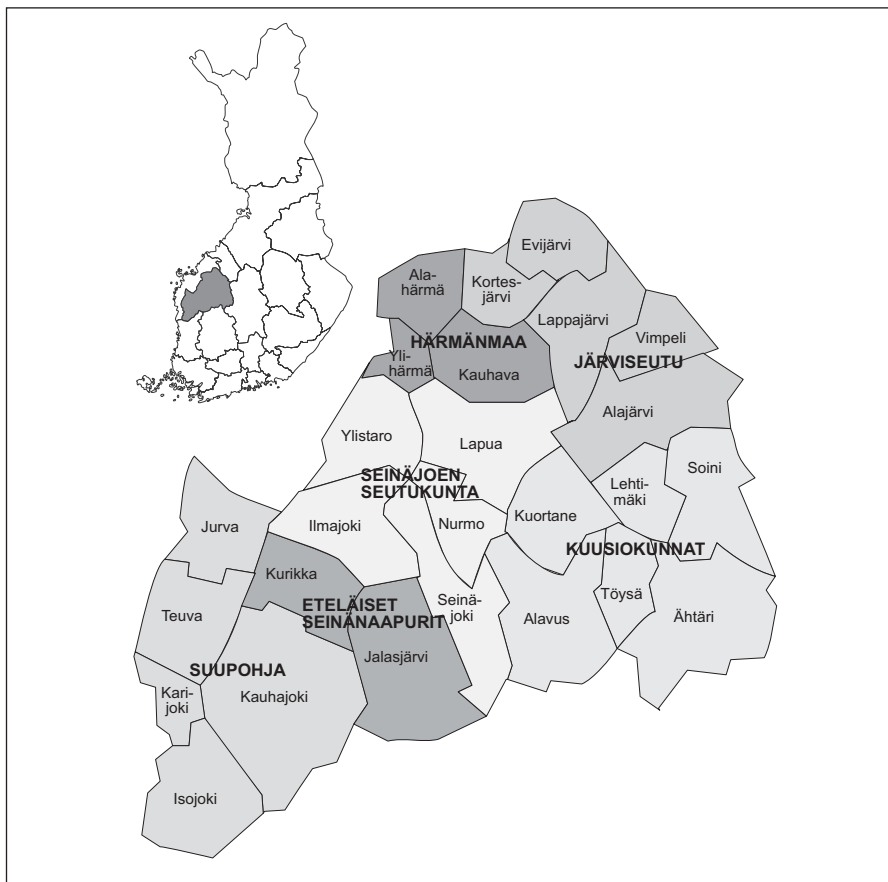
Yleisön ohella oleellista on myös tarkastella sitä forumia, jolla huumekeskustelua on käyty. Tässä yhteydessä esitellään *Ilkka*-lehden kehitystä ja sen toimituksellisia linjauksia. Lehti on kehittynyt nykyisen muotoonsa monenlaisten kamppailujen ja linjanvetojen seurauksena. Se on vuosien varrella luonut itselleen omaleimaisen profiilin. Luvun tarkoituksena on valottaa sitä laajempaa historiallista, ajatuksellista ja toimituksellista linjaa, joka taustoittaa myös lehden huumekirjoitusten tutkintaa ja tulkintaa.

Näen näiden taustojen selvittämisen tärkeänä sen vuoksi, että eteläpohjalaisuus ilmiöiden tulkintahorisonttina tarkoittaa usein perinteiden korostamista. Myyttiset tarinat historiallisista tapahtumista luovat pohjan eteläpohjalaisuudesta luodulle vahvalle konstruktiolle. Perinteiden kunnioitus on maakunnassa usein itsestään selvä arvo. Myös *Ilkka* ilmoittaa toimivansa perustajiensa hengessä. Niin *Ilkan* kuin koko maakunnan perinteissä korostuvat provosoivat ja haastavat elementit. Ne toimivat taustana myös *Ilkan* huumekirjoitusten eteläpohjalaiselle tulkinnalle. Tämän vuoksi näen tärkeäksi selvittää sekä Etelä-Pohjanmaan maakunnan että *Ilkka*-lehden historiallista kehitystä. Huumeet ovat uusi asia maakunnassa, mutta tarinat aiemmista reagoinneista elämänmuotoa uhanneisiin ilmiöihin taustoittavat myös huumeepoliittisia asennoitumisia.

5.1 Etelä-Pohjanmaa

Käsitys pohjalaisuudesta on vaihdellut jonkin verran vuosien varrella. Maakunnallisessa tietoisuudessa alue jakautui aiemmin yleispohjalaisuuteen, keskipohjalaisuuteen, eteläpohjalaisuuteen ja ruotsinkieliseen pohjalaisuuteen (Paasi 1986, 155). Myös tässä luvussa, eteenkin sen historiallisessa osuudessa, puhutaan usein pohjalaisuudesta, joka rajautuu pääosiltaan entisen Vaasan läänin alueelle ja sisältää täten esimerkiksi rannikkoalueita. Vuonna 1994 voimaan tulleen uuden aluelainsäädännön myötä vanhat läänit hävisivät. Etelä-Pohjanmaa on tuosta ajankohdasta lähtien tarkoittanut aluetta, jonka kunnat kuuluvat Etelä-Pohjanmaan liittoon. Tämä on tarkoittanut esimerkiksi historiallisen Etelä-Pohjanmaan ytimessä olleen Isokyrön rajautumista maakunnan ulkopuolelle. (Salokangas 2006, 18; Laukkonen 2006, 758.) Tutkimukseni varsinaisena kohteena on nimenomaan suomenkielinen Etelä-Pohjanmaa (kartta), jonka maakunnallinen identiteetti on vahvistunut oleellisesti 1900-luvun lopulla. Tässä identiteetin muodostumisesta *Ilkka*-lehdellä on ollut oleellinen osuutensa.

Kuvio 2. Etelä-Pohjanmaan maakunta vuonna 2007

Talous, työ ja koulutus

Etelä-Pohjanmaa on sisämaan maaseutua. Suurimman kaupungin, Seinäjoen osuus väestöstä on viisi prosenttia. Satamakaupunkeja, suuria lentokenttiä ja yliopistoja ei ole. Ulkomaalaisväestön osuus on pienin kaikista Suomen maakunnista. Elinkeinorakenne Etelä-Pohjanmaalla eroaa merkittävästi muusta maasta alkutuotannon suuren osuuden vuoksi. Maakunnan työllisistä toimii alkutuotannossa 10 prosenttia kun vastaava luku koko maassa on neljä prosenttia. Jalostuksessa toimii 28 % (koko maa 25 %) ja palvelusektorilla 58 % (koko maa 69 %) maakunnan työtätekevistä. Alkutuotannon osuus on maakuntien suurin ja palvelusektorin pienin. Työttömyysaste Etelä-Pohjanmaalla on ollut yleensä hieman maan keskiarvojen alapuolella. Pitkäaikaistyöttömiä maakunnassa on selvästi vähemmän kuin koko maassa. Etelä-Pohjanmaan merkittävimmät teollisuusalat ovat elintarviketeollisuus, metallinjalostus- ja metallituoteteollisuus sekä koneteollisuus. Yritystoimintaa maakunnassa on väkilukuun nähden melko runsaasti. Vuosina 1999–2005 yritysten määrän nettomuutos oli positiivinen maakunnan kaikissa seutukunnissa. (etelä-pohjanmaa.fi/ennakointi.html; Lehtola ym. 2003, 58.)

Tilastokeskuksen kehittämän koulutustasomittaimen (VKTM-indeksi) mukaan koulutustaso on Etelä-Pohjanmaalla maan alhaisin. Maakunnassa on keskiarvoa enemmän ihmisiä, jotka eivät ole perusasteen jälkeen suorittaneet mitään tutkintoa. Tutkimus- ja kehittämistoimintaan maakunnassa vuonna 2004 käytetyt menot olivat 0,5 prosenttia koko maan t&k-menoista. Asukaslukuun suhteutettuna käytetyt 147 euroa/asukas (koko maa 1003 €/asukas) olivat Ahvenanmaan jälkeen maan toiseksi pienimmät. (etelä-pohjanmaa.fi/ennakointi/.html.)

Hyvinvointi

Veronalaiset tulot Etelä-Pohjanmaalla jäävät verraten alhaisiksi. Vuosien 1998–2003 keskiarvoina mitattuna maakunnan tulotaso oli maan viidenneksi alhaisin. Keskimääräiset veronalaiset tulot maakunnassa olivat 15 500 euroa vuodessa kun ne koko maassa olivat 18 500 euroa. Alhaisesta tulotasosta huolimatta toimeentulotukea maakunnassa haettiin hieman maan keskiarvoa vähemmän. Asunnottomia Etelä-Pohjanmaalla on vähemmän kuin missään muussa maakunnassa. Kuolleisuus alueella on hieman maan keskiarvoa korkeampi. Työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä maakunnassa on lähellä maan keskiarvoa. (etelä-pohjanmaa.fi/ennakointi.html; Lehtola ym. 2003, 58.)

Avoliitot ovat perinteisesti Etelä-Pohjanmaalla kestäneet muuta maata paremmin. Tämä ero on pienentynyt viime aikoina. (Suomen tilastollinen vuosikirja 2004, 130–131.) Yksinhuoltajaperheitä Etelä-Pohjanmaalla on kuitenkin vähiten koko maassa.

Myös lasten sijoituksia maakunnassa on selvästi muuta maata vähemmän. Vähäiset sijoituspäätökset voivat kuitenkin kertoa joko vähäisestä tarpeesta tai puutteista lastensuojelun toimintakäytännöissä. (Lehtola ym. 2003, 21,24.)

Itsemurhien yleisyyttä kuvaavissa alueellisissa tutkimuksissa entinen Vaasan lääni näyttäytyi perinteisesti maan alhaisimpana itsemurhakuolleisuusalueena (Esim. Lönnqvist 1989, 178). Maakuntien näkökulmasta tarkasteltuna Etelä-Pohjanmaa ei säilytä tuota hyvää tilannetta. Erityisen pieni itsemurhakuolleisuus näyttää painotuvan entiseen Vaasan lääniin kuuluneisiin Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntiin. Toki Etelä-Pohjanmaankin itsemurhalukema vuosilta 1996–2000 (0,16/1000) asukasta oli alle maan keskiarvon (0,19), mutta kärkisijaa maakuntien välisessä vertailussa sillä ei lähennellä. (Lehtola ym. 2003, 21.)

Rikollisuuden suhteen Etelä-Pohjanmaata voidaan pitää yhtenä maan turvallisimmista seuduista. Maakunnassa tehtiin vuosina 1998–2003 vuosittain keskimäärin 4,5 henkeen ja terveyteen kohdistunutta rikosta tuhatta asukasta kohden kun luku koko maassa oli 5,8. Omaisuusrikoksia tuona aikana maakunnassa tehtiin maan vähiten, vain 30,5 rikosta tuhatta asukasta kohti kun koko maan luku oli 57,1. Rikollisuus Etelä-Pohjanmaallakin näyttää kasaantuvan kaupunkitaajamiin kuten Seinäjoelle ja Kauhajoelle. (etelä-pohjanmaa.fi/ennakointi.html.)

Terveyskäyttäytymistä ja terveydentilaa koskeva Kansanterveyslaitoksen tutkimus tiivistää eteläpohjalaisen terveystilanteen seuraavasti:

Naisten päivittäinen tupakointi maakunnassa on harvinaista ja raittius yleistä molemmilla sukupuolilla. Alkoholia käytetään vähän. Miehet harrastavat vapaa-ajan liikuntaa koko maata vähemmän ja myös työmatkaliikunta on kummallakin sukupuolella koko maata vähäisempää. Maakunnassa syödään leipää koko maata vähemmän, käytetään leivän päällä voi-kasviöljyseosta yleisemmin, juodaan rasvaista maitoa enemmän ja miehillä vihannesten päivittäinen käyttö on harvinaista. Terveelliset ruokatottumukset ovatkin kokonaisuudessaan koko maata vähäisempiä ja ylipainoisuus tavallisempaa. Maakunnassa ollaan harvoin masentuneita, mutta hampaita puuttuu ja hammaslääkärissä käydään koko maata harvemmin. (Nummela ym. 2000, 14.)

Hyvinvointia koskevat tiedot kertovat Etelä-Pohjanmaasta maakuntana, jossa vahva yhteisöön kiinnittyminen on tuottanut hyvinvointia. Olavi Riihinen tutki 1960-luvulla sosiaalista irrallisuutta ja näki sen painottuvan Suomessa järvi-suomen alueelle ja erityisesti Savoan. Pohjanmaalla tutkimuksen mukaan sosiaalinen irrallisuus oli tuolloin kaikkein vähäisintä. Riihinen selitti asiaa historiallisella kyläasukuksen synnyllä Länsi-Suomen suurille viljelyskelpoisille savimaille. Itä-Suomelle taas oli ominaista haja-asutus, joka oli seurausta järvien pirstomasta vähäisemmästä viljelyskelpoisesta maasta. Suvun, talon ja kylän pysyvä yhteys ilmeisesti sai aikaan Länsi-Suomessa voimakasta yhdenmukaistavaa painetta ja satoi yksilöt

---

---

tiukasti ryhmäänsä ja sen sääntöihin. Tämä näkyi Riihisen mukaan esimerkiksi huollonsaajien vähäisempinä määrinä Länsi-Suomessa vielä tuolloinkin. Tämä kiinnittyminen yhteisöön ilmeni myös äänestysaktiivisuutena ja Pohjanmaalla tämä tarkoitti tyypillisesti myös yhden porvarillisen puolueen selkeää valta-asemaa. Yhdenmukaistavan paineen Riihinen katsoi olevan tyypillistä agraarisiin elinkeinoin painottuneille alueille, joissa väestön koulutustaso oli suhteellisesti matala. (Riihinen 1965, 160–168, 196.)

Äänestysaktiivisuus on edelleen Pohjanmaalla muuta Suomea korkeampaa. Vuoden 2003 eduskuntavaaleissa Vaasan vaalipiirissä äänesti kaikkiaan 73,5 prosenttia äänioikeutetuista (koko maa 69,7 %). Äänestysaktiivisuus painottuu myös Etelä-Pohjanmaalla alueen maaseutumaisiin kuntiin, joissa äänestysprosentti on yli kymmenen prosenttia korkeampi kuin alueen kaupunkimaisissa kunnissa. Etelä-Pohjanmaan selkeä valtapuolue on Suomen Keskusta, joka sai vuoden 2003 eduskuntavaaleissa Vaasan vaalipiirissä 33,9 % äänistä. (Suomen tilastollinen vuosikirja 2004, 564–567.)

Sosiaalinen kiinnittyminen on perinteisesti näkynyt Etelä-Pohjanmaalla myös aktiivisena uskonnollisuutena. Vielä nykyäänkin Lapuan hiippakunnassa on jumalanpalveluskäyntejä Porvoon jälkeen toiseksi eniten koko maassa. Tilastot osoittavat kuitenkin uskonnollisen aktiivisuuden vähentyneen Etelä-Pohjanmaalla ainakin evankelisluterilaisen kirkon piirissä. Vuosina 2000–2004 jumalanpalveluksissa käynti laski Lapuan hiippakunnassa 7,7 % kun vähennys koko maassa oli 2,8 %. (Kirkon tilastollinen vuosikirja 2004, 18–20; 86–89.)

Nuorisokulttuuri

Etelä-Pohjanmaan keskeiset urheilulajit ovat tyypillisesti olleet paini ja pesäpallo. Niissä maakunnan menestys on ollut pysyvää ja pitkät perinteet ovat pitäneet lajit suosittuina aina nykypäiviin saakka. Pesäpallossa neljä maakunnan joukkuetta on vakiinnuttanut paikkansa korkeimmalla sarjatasolla. Suomen viime vuosina saamista painin arvokisamitaleista suurin osa on ollut eteläpohjalaispainijoiden hankkimia. Uusista lajeista amerikkalainen jalkapallo on osoittautunut eteläpohjalaiselle luonteelle sopivaksi. Seinäjokelainen *Crocodiles* on vakiinnuttanut paikkansa yhtenä korkeimman sarjataso kärkejoukkueista.

Maakunnan edustajat ovat onnistuneet muissakin lajeissa, mutta menestys on kuitenkin ollut lyhytaikaisempaa ja sattumanvaraisempaa. Jalkapalloilussa seinäjokelaisjoukkueet ovat pelanneet muutaman kauden maan korkeimmalla liigatasolla. Lajia harrastetaan maakunnassa junioritasolla runsaasti, mutta varsinaisesta koko maakuntaa koskevasta jalkapallokulttuurista puhuminen Etelä-Pohjanmaan

---

kohdalla ei ole oikein perusteltua. Sen sijaan hevosurheilu on maakunnassa ollut perinteinen elämäntapa, jonka piirissä huomattava osa nuorisostakin aikaansa viettää. Viime vuosina Seinäjoki on saanut vakiinnutettua paikkansa myös salibandyyn korkeimmalla sarjatasolla. Joukkue (SPV) on osoittanut persoonallisia piirteitä profiloitumalla päihteettömyyden edustajaksi.

Taiteiden puolella Etelä-Pohjanmaa on kunnostautunut ennen kaikkea tapahtumien järjestelijänä. Perinteisesti maakunta on toiminut aktiivisesti tanssien järjestäjänä, joista merkittävä osa on ollut nimenomaan nuorisoseurojen toimintaa. Erityisesti 1970-luvulla Etelä-Pohjanmaa dominoi suomalaista tanssilavakulttuuria. Vuodesta 1979 lähtien järjestetty *Provinssirock* on ollut merkittävä osoitus maakunnan talkoohengestä ja kyvystä järjestää suuria nuorisokulttuuritapahtumia. Etelä-Pohjanmaalle onkin ollut tyypillistä onnistua juuri erilaisissa massatapahtumissa. Eteläpohjalaisista rock-yhtyeistä selkeimmin menestyneitä ja jotain omaleimaista suomalaiseen nuorisokulttuuriin tuoneita ovat olleet Alavuden ja Töysän seuduilta lähtöisin ollut *Kolmas Nainen* ja nykyään erityisen suosittu teulalainen *Lauri Tähhä ja Elonkerjuu*, jonka tuotanto ja ulkoinen tyyli pohjaavat vahvasti eteläpohjalaiseen kansanperinteeseen.

Kansainvälistä menestystä eteläpohjalaisista esiintyjistä ovat saaneet ainakin nuorison suosimat *Extreme Duudsonit* ja rullalautailija Arto Saari. Kivun ja kiusallisuuden kanssa tempuillevat *Duudsonit* ovat saaneet esityksiään esille eri maiden televisiokanavilla. Ryhmä korostaa esillepanossaan vahvasti eteläpohjalaisia perinteitä ja mielikuvia.

Yhdessä luvussa 1 esitettyjen huumeiden leviämistä koskevien tietojen kanssa Etelä-Pohjanmaa näyttäytyy alueena, jonne huumeiden laajalla käytöllä on vain vähän leviämisedellytyksiä. Kytkökset huumeekulttuuriin ovat harvinaisia ja vahvat sidokset perinteiseen elämäntapaan tarjoavat suojaa. Yhteinen arvopohja toimii symboliuniversumina, jonka puitteissa elämäntapaa uhkaavat tekijät kyetään mitätöimään.

5.2 Etelä-Pohjanmaa mielikuvana ja kirjallisena konstruktiona

Historialliset tapahtumat ja niistä luodut kirjalliset konstruktiot ovat rakentaneet käsitystä siitä, millaiseksi eteläpohjalaisuus on ymmärretty. Tulkintoja on leimannut tietty kaksijakoisuus, jossa yhdistyy toisaalta väkivaltaisuuteen taipuvainen hyökkäävyys ja toisaalta hiljainen pidättyväisyys. Pyrin tässä yhteydessä selvittämään syntyneiden mielikuvien taustoja ja niiden merkitystä myös huumeongelman tulkinnalle.

Radikaaleja vai konservatiiveja?

Radikalismien ja konservatismien välinen kamppailu muodostaa mielenkiintoisen näkökulman Etelä-Pohjanmaan historiaan. Päälimmäisenä on kuva maakunnasta konservatismiin työssijana. Heikki Ylikangas näkee kuitenkin Etelä-Pohjanmaan olleen radikalismien lipunkantaja aina 1900-luvun alkuun saakka. Nuijasodassa 1500-luvun lopulla pohjalaiset kapinoivat aatelisherroja vastaan lujemmin kuin mikään muu maakunta. Seuraavalla vuosisadalla kamppailtiin oikeudesta myydä tuotteet oman mielen mukaan porvareille ja maksaa verot aatelisille läänityksen haltijoille rahana. Tämä kamppailu jatkui 1700-luvulla rantakaupunkien ja talonpoikien vaatimuksina vapaakaupan puolesta tilanteessa, jossa ulkomaankauppa oli näiltä kiellettyä. Kansallisuusaatteen ensimmäinen tukialue maaseudulta löytyi 1800-luvulla Etelä-Pohjanmaalta. Tosin tämä kulttuuriaktivismi sai antaa melko pitkään tilaa hengelliselle radikalismille. Savossa syntynyt herännäisyys muuttui merkittäväksi liikkeeksi vasta kun se saapui Etelä-Pohjanmaalle. Tuolloin siihen liittyi mukaan pappeja ja muuta säätyläisväkeä ja se sai sijaa myös kaupungeissa. (Ylikangas 1985, 43–46.)

Ylikankaan mukaan Etelä-Pohjanmaa muuttui 1800–1900-lukujen vaihteessa radikalisminsa huippuvaihetta eläneestä maakunnasta konservatismiin kärjeksi Suomessa. Radikalismi katosi maakunnasta täysin. Ylikangas ei pidä 1930-luvun oikeistoradikalismia varsinaisena radikalismina siinä mielessä, että siinä olisi pyritty muuttamaan vallitsevaa järjestelmää. Kyse oli erityisen jyrkkämuotoisesta konservatismista. Muuttuiko Etelä-Pohjanmaa vai maailma sen ympärillä? Ylikangas päätyy jälkimmäiseen vaihtoehtoon. Ei ole ollutkaan mitään sen erityisempää kapina-aluetta tai konservatiivista maakuntaa, vaan kyse on koko ajan ollut harvinaisen yksinvaltaisesti hallinneesta talonpoikaistosta, joka on käyttänyt valtaa yhdessä merikaupunkien porvariston kanssa. Aateliston ja työväestön poliittinen merkitys on maakunnassa aina ollut vähäinen. Maakunta on vuosisadasta toiseen pysynyt rakenteellisesti samanlaisena, mutta se on joutunut reagoimaan eri tavoin valtakunnalliseen kehitykseen ja ulkoa tulevaan paineeseen. Milloin talonpoikien ja porvarien asema on ollut heikko ja alistettu, silloin vallalla on ollut radikalismi. Vahvoina aikoina taas on omaksuttu konservatismi. Työväestön muututtua uuden yhteiskuntajärjestelmän radikaaleiksi, talonpoikainen Etelä-Pohjanmaa edusti konservatismia. Kyse on ollut pohjimmiltaan vain talonpoikien ja yrittäjien puolustautumisesta työväestön valtapyrkimyksiä vastaan. (Ylikangas 1985, 46–49.)

Ylikangas näkee Etelä-Pohjanmaan kuitenkin olleen 1900-luvulla ennen kaikkea demokratian ja tasa-arvon maakunta. Kamppailuissa vallanjaosta maakunnan talonpoikaiston enemmistö on vastustanut vallan keskittämistä niin kuningasseikkailun aikana kuin 1930-luvun alun vaikeuksissa. Talonpoikien asettuminen kansanvallan

taakse määrittä maalaisliiton ja osaksi kokoomuksenkin kannat. Ylikangas uskoo, ettei maltillinen työväestö olisi yksinään pystynyt demokratiaa suojaamaan. Vaikka Etelä-Pohjanmaalla on ollut äärioikeistolaisuuden ja oikeistoradikalismien aktiivista ja äänestä kannatusta, kyse on aina kuitenkin ollut vähemmistöstä. Maakunnan asukkaiden enemmistö on antanut tukensa kansanvaltaisen eduskunnan kautta tehtävälle uudistustyölle. Tämä talonpoikien pitäytyminen eduskuntakeskeisessä vallankäytössä on Ylikankaan mukaan taannut demokraattisen järjestelmämme jatkuvuuden. (Ylikangas 1985, 46–50.)

Eteläpohjalaisuudelle on ollut ominaista ennen kaikkea sosiaaliradikalismi ja arvokonservatismi. Raimo Salokankaan ja Toivo Nygårdin mukaan poikkeusaikojen toimintamalleja on jaettu torjuviin ja hyökkääviin. Torjuviin toimintamalleihin kuuluvat ongelmien väistäminen piiloutumalla tai pakenemalla, niskurointi ja valehtelu olemalla kuulematta, ymmärtämättä tai noudattamatta. Hyökkääviä toimintamalleja ovat aktiivinen puolustautuminen, liittoutuminen ja yhteistyö. Eteläpohjalaisuudessa on merkkejä molemmista suhtautumistavoista (esim. siirtolaisuus), mutta pääpaino maakunnassa on kuitenkin ollut aktiivisessa asioihin vaikuttamisessa. (Salokangas & Nygård 2006, 818.)

Kirjoittajat näkevät monien tottuneen jääkärivärväyksen aikana tekemään asioita harkitsematta tekojensa poliittisia seurauksia sen enempiä kuin laillisuuttakaan. Jääkäri liikkeen perintönä maakunnan poliittisen käyttäytymisen perusstrategiana olivat radikaalit menettelytavat, mutta konservatiivinen arvojärjestelmä. Aktiivinen ajattelutapa nousi uudelleen esiin lapuanliikkeessä. Jos lait eivät tukeneet pyrkimyksiä, vika oli lakien, jotka oli muutettava. Jos muuttaminen ei käynyt päinsä tai se oli liian hidasta, oli toimittava laeista piittaamatta. Lapuanliike jatkoi aktivistista toimintamallia, johon kuului aloitteellisuus, tietynlainen rämöpäisyyden ihannoiti ja toiminta tavanomaisista menettelytavoista piittaamatta. (Salokangas & Nygård 2006, 824; Niinistö 2006, 629–670.)

Lapuanliike on usein kuvattu ”koko Pohjanmaan” tai ”lakeuden” nousuna kommunisteja vastaan. Etelä-Pohjanmaalla oli kuitenkin tuolloin myös kommunistivoittoinen työväenliike. Lapualla paikallinen työväenyhdistys oli kommunistien käsissä. Melkein joka viides lapualaisäänestäjä kannatti vasemmistososialisteja. Lapuanliikkeen kuvaa nimenomaan eteläpohjalaisena liikkeenä onkin viime aikoina kyseenalaistettu. Eteläpohjalaisuus haluttiin pitää esillä taktisessa mielessä, vaikka lapuanliike toimi paikallisella tasolla näyttävästi monissa muissakin maakunnissa. Lapuanliikkeen eteläpohjalaisuuskytkennällä vahvistettiin ajatusta keskenjääneestä vapaussodasta. Etelässä vuoden 1918 sota oli ollut selkeästi punaisten ja valkoisten sisällissota. Etelä-Pohjanmaalla kapinaan ryhtyneitä punaisia ei juuri ollut ja sota maakunnassa tarkoitti venäläisten sotilaiden aseistariisumista ja siten vapaussotaa.

Tuossa ympäristössä kommunisti oli erityisen outo lintu, jonka sulkeminen ”oikean” todellisuuden ulkopuolelle tuntui luonnollisemmalta kuin siellä, missä kilpailevat todellisuudet olivat tasavahvemmat. (Salokangas & Nygård 2006, 824–826; Ruismäki 2006, 699–722.)

Raimo Salokangas näkee uskonnollisten herätysliikkeiden olleen Etelä-Pohjanmaalla esteenä sosialismin leviämislle. Oleelliseksi tekijäksi hän nostaa kuitenkin myös Santeri Alkion ”porvarillisen radikalismien”. Se johdatti nuorisoseuraliikkeen ja poliittisen toiminnan kautta osan työväenliikkeen potentiaalista kannattajakuntaa poliittiseen keskustaan, porvarilliseen vasemmistoon, olemalla yhteiskunnallisesti radikaali ilman marxilaista sosialismia. (Salokangas 1987, 917–918.)

Risto Alapuro kysyy, millaisen politiikkakäsityksen 1900-luvun ensimmäinen kolmannes Suomeen loi? Kohteena eivät ole murrostapahtumien jälkikuvat vaan niiden synnyttämät perusoletukset, joiden yhteys alkuperäisiin tapahtumiin on saattanut kadota näkyvistä. Hän näkee vuodet 1905–1907 ja 1917–1919 eräänlaisiksi täydentymiksi, jatkoksi 1890-luvun kehitykselle. Alapuro vertaa täydentymistä muun muassa Charles Tillyn (1976) tutkimaan *Vendéen* nimellä tunnettuun talonpoikien kapinaan Ranskan vallankumousta vastaan vuonna 1793. Kahtiajaon syntyminen kansan keskuuteen edellytti pitkäaikaisten syiden lisäksi ”satunnaista” syytä, vallankumouksen puhkeamista. Dramaattinen tapahtuma synnytti kollektiivisen psykologian, joka teki kapina-alueesta konservatismien linnakkeen. (Alapuro 1994, 304.) Vastaavasti Raimo Salokangas näkee Etelä-Pohjanmaan oikeistolaisuuden vuoden 1918 perintönä. Maakunta oli jo autonomian kaudella ollut vanhasuomalainen, mutta eteläpohjalaisessa vanhasuomalaisuudessa oli ollut kapinaa etelän herroja vastaan. Salokangas kysyy, käännsikö Etelä-Pohjanmaan oikeistolaiseksi vasta tyytymättömyys sisällissodan jälkeiseen kehitykseen. Vaikka oli taisteltu maakunnan erityisluonteen puolesta, sitä hallittiin yhä enemmän etelästä ja se oli yhä enemmän sidoksissa muuhun Suomeen ja sen Etelä-Pohjanmaan kannalta kielteiseen kehitykseen. (Salokangas 1987, 918.)

Kansanluonne

Liisa Keltikangas-Järvisen mukaan kansanluonnetta sellaisena, jona sitä yleisessä keskustelussa käytetään, ei ole olemassakaan. Tieteellisessä mielessä käsitettä voidaan pitää käyttökeltvottomana, mutta kuvailevassa mielessä sillä on kuitenkin oikeutuksensa. Kansanluonne on kulttuurin muovaama samankaltaisuus ihmisissä. Kyse ei ole samalla alueella kasvaneiden ihmisten luonteiden samanlaisuudesta vaan asteesta, mihin saakka kulttuuri kykenee muokkaamaan luonteeltaan erilaisten ihmisten käyttäytymisen ja ajatus- ja arvomaailman samanlaiseksi. Ihmisten tunne-elämä ei eroa toisistaan eri kulttuureissa, mutta heidän kulttuurinsa säätelemät

---

tavat ilmaista tunteitaan ovat erilaisia. Näistä syntyvät stereotypiat, jotka elävät ihmisten mielissä ympäristöä jäsentävinä malleina. Ne auttavat tekemään ympäristön ymmärrettävämmäksi ja maailman tutuksi ja turvalliseksi. Ihminen ei voi syntyä suoraan maailmankansalaiseksi, vaan hänen identiteettinsä rakentuu vähitellen laajenevien jäsenryhmien–perheen, suvun, kansalaisuuden- kautta. Identiteetin rakentamiseen tarvitaan ihmisiä, jotka ymmärtävät täsmälleen mitä toinen sanoo, kokee, tuntee, ja mille hän nauraa. (Keltikangas-Järvinen 1996, 217–218, 223.)

Seppo Knuuttilan ja Anssi Paasin mukaan käsitykset kansanluonteista ovat kiinnostavia nimenomaan sosiaalisina konstruktioina. Olennaista ei ole se, onko jollain tapaa mahdollista osoittaa kansanluonteiden ”todellinen olemassaolo” vai ei. Näitä käsityksiä kuitenkin tuotetaan ja aktiivisesti ylläpidetään. Ne ovat kiinnostavia sosiaalisen maailman luokittelun kategorioina. Kirjoittajat puhuvatkin *spatiaalisesta sosialisaatiosta* prosessina, jonka kautta yksittäiset toimijat ja sosiaaliset kollektiivit sosiaalistuvat tiettyjen territoriaalisesti rajattujen spatiaalisten kokonaisuuksien jäseniksi. Tämän kautta omaksutaan kollektiivisia territoriaalisia identiteettejä ja kollektiivisiksi nimettyjä ja selitettyjä traditioita. Tämä tapahtuu jatkuvasti erilaisilla spatiaalisilla tasoilla lähtien naapurustoista ja päätyen aina globaaliin todellisuuteen. (Knuuttila & Paasi 1995, 59, 63.) Lopputuloksena syntyy Benedict Andersonin sanoin *kuviteltua yhteisöllisyyttä*, joka elää ja on olemassa yhteisön jäsenten yhtenäisten kertomusten ja symbolien kautta. Yhteisöllisyys on siinä mielessä kuviteltua, että yhteisön jäsenet eivät tunne ryhmän kaikkia muita jäseniä, mutta tästä huolimatta kaikkien mielissä elää mielikuva yhteisöstä. Kuvittelun yhteisön rakentamisessa ovat olleet Andersonin mukaan tärkeitä kirjat ja sanomalehdet. Niiden kautta yhteisön jäsenet ovat voineet ”kohdata” toisensa ja identifioitua yhteisöön. (Anderson 2006, 6–7, 13, 37–46.)

Etelä-Pohjanmaalla maakuntana on poikkeuksellisen vahva identiteetti ja maakuntatietoisuus. Anssi Paasin mukaan Etelä-Pohjanmaa on suomalaisessa kulttuurihistoriassa tunnettu alueena, johon maakunnallisuus ideana kytkeytyy. Alueen asukkailla on voimakas alueellinen itsetajunta, joka ei ole syntynyt itsestään, vaan se on aktiivisten poliittisten, hallinnollisten ja kulttuuristen toimien seurausta. Kuva pohjalaisuudesta on oleelliselta osaltaan syntynyt ”uhmakasta talonpoikaisuutta” korostavien kaunokirjallisten tuotosten pohjalta. Myös varhaisimmat maantiedon oppikirjat ovat olleet luomassa stereotyyppioita pohjalaisten ”tulusuudesta” ja ”kii-vaudesta”. Sakari Topelius kuvasi nykyisen Etelä-Pohjanmaan ydinalueilla asuvia ihmisiä lapuanroduksi, jolle oli ominaista pitkäkasvuisuus, mustasukkaisuus, ruskeat salamoivat silmät, kaareva kotkannenä sekä luonteen tietynlainen hurja tarmo, joka maanviljelyyn suunnattuna hämmästyttävällä sisulla raivasi erämaita, mutta humalan harhauttamana punasi kotiseutuaan julmien murhien verellä (Topelius 1845-52/1998, 544). Väkivaltainen imago alueen asukkaille luotiin varsinaisesti

---

1900-luvun alun oppikirjoissa (ks. esim. Verkko 1949, 99–104). Mielikuvat ovat sittemmin täydentyneet muun muassa oletuksilla eteläpohjalaisten jäyhydestä, yritteliäisyydestä ja isänmaallisuudesta. Nämä stereotyyptit ovat Paasin mukaan kanonisoituneet suomalaisten alueelliseen tietoisuuteen ehkäpä voimakkaimpana alueellisena stereotyyppinä, mitä alueisiin yleensä Suomessa liitetään. (Paasi 1986, 83, 152–153, 256.)

Eteläpohjalaisuudessa on korostuneena koko suomalaisuutta koskevia mielikuvia. Härmäläisyys on populaarikulttuurin kielessä laajennettu tarkoittamaan yleisesti suomalaisuutta suhteessa muihin kansoihin. Hiljainen pidättyvyys, umpimielisyys ja sopimuksiin sitoutuneisuus, joka toisinaan sitten purkautuu äärimmäisyyskäyttäytymisenä esimerkiksi alkoholin suhteen, on ominaista paitsi pohjalaisille suhteessa muihin suomalaisiin, myös koko kansaa koskevalle mielikuvalle.

Eteläpohjalaisen kansanluonteen konstruktiolla on poikkeuksellisen vahvat historialliset juuret. Ennen kaikkea 1800-luvun väkivaltaiset vuodet leimaavat edelleen mielikuvaa maakunnan ihmisistä, vaikka tilastollisia perusteita väitteelle eteläpohjalaisten väkivaltaisuudesta ei enää löydykään. Entisaikojen vitsauksista on tullut kulttuuriperintöä, jota käytetään markkinoinnissa ja identiteetin vahvistamisessa. Suhde väkivaltaiseen historiaan on ambivalentti. Kyse on rikollisista, mutta toisaalta uhrien kärsimykset ovat jo unohtuneet ja rikollisromantiikassa on jotain houkuttelevaa ylpeää piittaamattomuutta. Antti Tuurin tuotantoa tutkinut Juhani Sipilä tulkitsee maakunnan tavallaan ihailevan väkivaltaista perinnettään (Sipilä 2002, 221–223). Toinen Tuuri-tutkija Markku Kulmala puolestaan pitää Sipilän käsitystä liioiteltuna ja kehottaa tarkastelemaan esitettyjä kommentteja ironian näkökulmasta (Kulmala 2003, 154).

Myyttiä ylläpitävät eteläpohjalaiset itse, mutta eteläpohjalaisuus on kiinnostanut ainakin maakunnan ulkopuolisia elokuvantekijöitä. Antti Tuurin eteläpohjalaisuutta kuvaavista romaaneista monet ovat päätyneet elokuviksi ja fiktiivinen *Häijt*-elokuva pyrki luomaan kuvaa junkkareiden perinnön jatkumisesta pidikkeettömänä rikollisuutena tämän päivän eteläpohjalaisessa yhteisössä. Mielikuva mystisestä kulttuuriperimästä, joka selittäisi edelleen käyttäytymisen järjettömyyttä, tuntuu kiinnostavan käsikirjoittajia.

Väkivaltaista historiaa ei maakunnassa ole ainakaan hävetty, vaan sitä käytetään alueellisen identiteetin rakentamisessa. Ennen kaikkea Härmänmaalla (Ylihärmä, Alahärmä, Kauhava) ja Lapualla kiistanalaisetkin historialliset henkilöt elävät omaa elämäänsä yritysten ja julkisten rakennusten nimissä. Ylihärmässä kuntoilukeskus nimettiin *Anssin Jussin* areenaksi Siperiaan tuomitun murhamiehen mukaan. Lapua leikittelee lapuanliikkeen perinnöllä esimerkiksi tiekylteillä, joissa kehote-

---

taan olemaan ohittamatta *Lapuan liikettä* (erikseen kirjoitettuna) ja kunnassa on viime vuosina valittu myös vuoden *Vihtori* ja *Hilja*. Henkilökohtaisesti olen lukenut monia hatarammin historiaa tunteneiden opiskelijoiden kirjoitelmia, joissa he ovat kertoneet mieltäneensä puukkojunkkarit lähinnä sotaveteraanien kaltaisiksi sankarihahmoiksi.

Anssi Paasin mukaan seuduilla, joissa kollektiivinen tietoisuus alueesta ja sen historiallisista ja kulttuurisista sisällöistä on voimakkaasti kanonisoitu, voi olla olemassa erityisiä *odotusten struktuureja*, jotka ilmenevät paitsi alueiden itsetajunnassa, myös ulkopuolisten imagossa alueesta. Käsitykset voivat perustua esimerkiksi alueen luontoon liittyviin seikkoihin, sen kulttuuriin tai asukkaiden ”kansanluonteeseen” liitettäviin aineksiin. (Paasi 1986, 38–39.)

Kaj Zimmerbauer on tutkinut ihmisten mielikuvia Etelä-Pohjanmaasta. Maakunnan ulkopuolella asuvien arvioinneissa korostuvat hyvinä puolina alueen turvallisuus ja ihmisystävällisyys. Alueella ei ajatella olevan suurkaupunkien ongelmia kuten esimerkiksi rikollisuutta ja huumeita. Eteläpohjalaiset ihmiset mielletään yritteliäiksi ja ahkeriksi sekä ystävällisiksi ja luotettaviksi. Maakunta nähdään taloudellisesti vakaana alueena ja tähän liitetään näkemykset hyvistä työmahdollisuuksista sekä hyvästä työvoiman saatavuudesta. Maakunnan pienyritykset nähdään hyvin menestyvinä teollisuusyrityksinä. Etelä-Pohjanmaahan liitetyt negatiiviset piirteet koskevat kuitenkin suunnilleen samoja teemoja kuin mitä ovat myönteisiksi katsotut seikat. Suurten keskusten ja yliopistokoulutuksen puute koetaan kielteisenä. Myös mielikuvat sisäänpäin kääntyneisyydestä ja vanhoillisuudesta heikentävät alueen imagoa. Työllisyystilanteen maakunnassa uskotaan olevan huonon ja heikoudeksi koetaan myös ennen kaikkea suurteollisuuden puuttuminen. Elinkeinorakenne nähdään yksipuolisena ja maatalousvaltaisena. Tämän kautta koko alueeseen liitetään taantuvia mielikuvia. Negatiivisissa kuvauksissa eteläpohjalaiset ihmiset koetaan kateellisina, sulkeutuneina, itsepäisinä ja uppiniskaisina. Heille ajatellaan olevan luontaista myös uhoaminen ja sisäänpäin lämpiävyys. Maiseman ankean tasaisuuden uskottaan näkyvän ihmisten luonteessa, mutta toisaalta heissä nähdään myös äkkijyrkkyyttä. Omahyväisyyden ja itseluottamuksen koetaan olevan maakunnassa niin voimakasta, että niistä nähdään aiheutuvan jo suurta haittaa. (Zimmerbauer 2002, 56–59.)

Eteläpohjalaisten omissa arvioissa positiivisina seikkoina koettiin alueen väestön luonne ja maakunnan henki. Eteläpohjalaiset pitävät itseään reiluina, ystävällisinä ja omatoimisina. Meiningin maakunnassa kerrotaan olevan suoraa ja reilua eli se pidetään, mitä luvataan. Maakunta nähdään myös virikkeellisenä ja toiminnallisena vahvan kulttuurin alueena. Se koetaan turvallisena seutuna, jossa ei tarvitse pelätä. Koulutusmahdollisuuksia pidetään melko hyvinä ja pienempienkin keskusten katso-

---

taan kykenevän tarjoamaan kohtuullisia palveluita. Työelämässä korostuu voimakas ja rehellinen yrittäjyys ja työympäristöä pidetään muutoinkin hyvänä. Teollisuusrakenne nähdään monipuolisena ja yritykset erikoistuneina. Myös maakunnan sisäisen kuvan kohdalla huonot puolet liittyvät osin samoihin seikkoihin kuin hyväksi koetut asiat. Työpaikkoja ei alueelta koeta löytyvän tarpeeksi varsinkaan koulutetulle nuorisolle. Korkean teknologian työpaikkoja toivotaan lisää ja liikaa maatalousvaltaisuutta kritisoidaan. Palkkataso nähdään huonona ainakin Etelä-Suomeen verrattuna. Elinkeinorakenne kaikkiaan koetaan hieman yksipuolisena ja vanhanaikaisena. Yliopistokoulutuksen puute on selkeä ongelma. Mymälöiden, kyläkoulujen, postien ja pankkien sulkemiset sekä kyläkeskusten surkastuminen ja koulutetun nuorison poismuutto koetaan myös negatiivisena. Pohjalaisuutta ei juuri sinällään moitita, mutta jonkin verran kritisoitavaa löytyy kateellisuudesta, ahdasmielisyydestä, suvaitsemattomuudesta ja vanhoillisuudesta. (Zimmerbauer 2002, 71–74.)

Etelä-Pohjanmaata ei koeta muuttomielessä kovinkaan houkuttelevaksi asuinympäristöksi. Sekä Itä- että Pohjois-Suomi on yleensä nähty Etelä-Pohjanmaata vetovoimaisemmiksi alueiksi. Poikkeuksen tässä mielessä muodostavat ainoastaan ne ihmiset, joilla on juuret Pohjanmaalla. (Itäpuisto 1999, 143–144.) Pääsääntöisesti ihmiset Etelä-Pohjanmaalla näyttävät kuitenkin viihtyvän melko hyvin. Parhaiten viihtyvät 25–35-vuotiaat sekä yli 65-vuotiaat ja maakunnassa syntyneet. Keskimääräistä huonommin alueella viihtyvät 15–24-vuotiaat, opiskelijat ja yliopistokoulutuksen saaneet henkilöt sekä muualta maakuntaan muuttaneet. (Zimmerbauer 2002, 62.)

Eteläpohjalainen huumori ja suoraan sanomisen perinne

Väkivaltaisen historian esillä pitämisessä on tietyllä tapaa kyse eteläpohjalaisesta huumorista. Heimostereotyyppioita edellytetään ja odotetaan ylläpidettäväksi. Juhani Sipilä näkee Antti Tuurin tuotantoon pohjautuen niihin liittyvän nimenomaan tietoisien performatiivisen aspektin, jonka mukaan pohjalaisen pitää esittää hurjaa luontoaan, ettei asia pääse itseltään ja muilta unohtumaan. (Sipilä 2002, 176.) Eteläpohjalaiselle huumorille on ominaista tietty suoraan sanova kolkkaus. Kuulijan oletetaan ymmärtävän asiat liioitteluksi, Ilkka Malmbergin mukaan groteskiksi paisutteluksi: ”Jos ei tykätä niin tapetahan” (Malmberg 1985, 72). Käytettäessä korskeaa ja töykeää puhetapaa sisään rakennettuna oletuksena on, että asioita ei oteta aivan kirjaimellisesti. Huumoria, joka ei aina ole kovinkaan hyväntahtoista, syntyy myös sanojen ja tekojen ristiriidasta, kerskailun ja aikaansaannosten epätasapainosta. (Sipilä 2002, 186, 188.) Esimerkkinä tästä käy vaikkapa sanonta: ”Kylän kohoralla komiasti, vaikka mettällä vähän kompurootooki” (3.7.2007).²

Toisaalta suoraan sanomisen kulttuuri edellyttää sekä kykyä itseironiaan että kovanahkaisuutta. Pohjalaisessa perinteessä rehellisyyden vaatimus ajaa helposti

² Tässä tutkimuksessa päivämäärä lähdeviitteenä tarkoittaa aina Ilkka-lehden kyseisen päivän numeroa.

toisen ihmisen tunteiden loukkaamattomuuden ohi. Tämä hienotunteisuuden puute on Keltikangas-Järvisen mukaan erottanut eteläpohjalaisuutta esimerkiksi karjalaisesta kulttuurista, jossa pelko loukatuksi tulemisesta näyttyy pohjalaisuutta herkempänä. (Keltikangas-Järvinen 1996, 218–219.) Eteläpohjalainen sanavaihto voi tuntua jatkuvalta riitelyltä, vaikka se lopulta osoittautuukin kovakouraiseksi leikinlaskuksi. Oleellista on vastapuolen provosoitumattomuus. Antti Tuuri on haastattelussaan selittänyt tällaisen kanssakäymisen olevan tietyillä alueilla maakunnassa suoranainen seurustelumoto. Yritetään saada toinen suuttumaan sanomalla mahdollisimman pahasti. Mikäli toinen suuttuu, on se kuitenkin häpeä, sillä häneltä nimenomaan edellytettäisiin kykyä sanoa yhtä fiksusti ja terävästi takaisin. (Sipilä 2002, 171.)

Eteläpohjalaisessa huumorissa ja uhoamisessa on oleellista nimenomaan itseironinen aspekti. Savolaisten väittämiä siitä, että molempien maakuntien asukkaat keuhuvat itseään, mutta ero on siinä, että pohjalaiset ovat tosissaan, ei välttämättä pidä paikkaansa. Toki maakunnasta löytyy hahmoja, jotka eivät kykene melskauksessaan humoristiseen etäisyyden ottoon, mutta oleellista eteläpohjalaisessa itsekehussa on nimenomaan ymmärrys oman puheen ylilyövydestä ja luottamus kuulijoiden kykyyn ymmärtää missä mennään. Markku Kulmala kiteyttää ilmiön esitellessään sananlaskun ”Komia lakki olla pitää, vaikka korvat kylmettyys” itsensä tuhoavana itsekehuna eli itseironiana. Itseironian tunnistettavuus on hänen mukaansa yhteisössä itsestänselvyyttä, mutta ulkopuolinen ei ehkä tunnista ”trossailua” huumoriksi. Siksi sitä voidaan käyttää myös yhteisön lujittajana, jolloin keskustelua käydään ikään kuin ulkopuolisen yli. (Kulmala 2003, 79.)

Itselleen nauraminen ja naurun kohteena oleminen on vaikeaa, mutta eteläpohjalaiset ovat välillä mielellään asettuneet näihin asemiin. Seinäjoen kaupunginteatterissa olivat vuosituhaten vaihteessa menestyksiä esitykset, jotka tekivät pilaa pohjalaisiksi ymmärretyistä luonteenpiirteistä (*Komian tähären ja Kuriis päitten*). Lapualla harrastajateatteri esitti täysille katsomoille *Lapualaisoopperaa* ja maakunnan kestosuosikki on ollut *Rehupiikles*-yhtye, jonka koko esillepano perustuu ylilyöväälle eteläpohjalaiselle hulluudelle. Epäselvää tietenkin on se, onko ilmiössä kyse aidosta kyvystä nauraa itselleen vai ylipäänsä riemua siitä, että saa olla huomion kohteena. Juhana Torkin mukaan ihmiset jaksavat kuunnella loputtomasti itseironista naljailua omasta yhteisöstään, kunhan se on hyväntahtoista. Puhuja kutittelee tällä yleisönsä kollektiivista narsismia:

On yleinen totuus, että ryhmänä otamme imartelua vastaan paljon helpommin kuin yksilönä. Jos puhuja puhuu pohjalaisille, hän voi aloittaa täysin järjettömällä ja perusteettomalla ”pohjalaisen luonteen” ylistyksellä ”Kuulijoiden kasvoille leviää itsetyytyväinen hymy, vaikka kehu olisi silkkaa potaskaa. (Torkki 2006, 130.)

Seppo Knuutilan mukaan eteläpohjalaisille on erityisen tunnusomaista hirtehis- eli hirsipuuhuumori (Knuutila 1994, 88). Kyse on melko kolkosta huumorin lajista, jolle on tyypillistä arkisten pyrkimysten ja luonteenpiirteiden esiinnousu tilanteessa, jossa kuoleman pitäisi jo suhteellistaa kaiken muun merkitys. *Ilkka*-lehti julkaisi 1970-luvun alussa suositun kirjusen *Lakeus nauraa*, johon oli koottu eteläpohjalaisia huumoria. Tyypillisimmillään lajityyppiä edustaa esimerkiksi tarina miehestä joka putoaa kerrostalon katolta ja huutaa oman ikkunansa kohdalla, ettei hänelle tarvitse laittaa ruokaa. (1971, 85, variaatioita samasta teemasta esim: 7, 35, 59.) Etelä-Pohjanmaan autoileva nykynuoriso arkipäiväistä suhdettaan kuolemaan kuvaamalla sitä kilpien viemiseksi asemalle.

Menestymisen eetos

Etelä-Pohjanmaalla on perinteisesti arvostettu henkilökohtaista menestystä, joka on perustunut onnistuneisiin yksilösuorituksiin. Innostuneisuus ja aktiivisuus ovat parhaimmillaan aikaan saaneet merkittävää yrittäjyyttä. Historiallisesti katsottuna Etelä-Pohjanmaata voi pitää melko edistyneenä maakuntana aina 1700-luvun jälkipuoliskolta asti. Karjankasvatus, tervanpoltto ja laivanrakennus tuottivat tuohon aikaan maakunnalle vientituloja ja nimenomaan rahaa. Taloudellinen toiminta ja yritteliäisyys edellyttivät vapauksia ja matalia säätyrajoja. Menestys kaupankäynnissä tuotti alueelle varallisuutta ja tämän annettiin näkyä esimerkiksi tarpeettoman komeissa pohjalaisissa kaksikerroksisissa rakennuksissa. (Ylikangas 1981, 228–230.)

Tervanpolton varaan rakentuneen kaupankäynnin tuottoisuus kuitenkin heikentyi hiljalleen 1800-luvulla. Siirryttäessä peltoviljelyyn yhä useamman talollisen pojan kohtalona oli laskeva säätykierto ja torpparin osa. Tämä ahdistava uusi todellisuus sai etsimään pakoteita lyhytjännitteisistä voimakkaista elämyksistä, kuten alkoholin käytöstä, muista laittomuuksista ja ennen kaikkea väkivallasta. Heikki Ylikankaan mukaan maakunnan valtasi tuon alenevan säätykierron seurauksena tavoitekato. Arvojärjestelmä oli perinteisesti perustunut yksilösuorituksiin ja se pakotti jatkuviin näyttöihin omasta pätevydestä. Ihmisiin oli iskostunut maineen ja kunnian himo. Yhteisö oli erittäin kilpailuhenkinen ja pilkka epäonnistuneita kohtaan avointa. Piti olla jotain ja piti tehdä jotain, josta ”mainittaisiin”. Oma tilaa vaille jääneet liittyivät rikollisten häjyjen joukkoihin ja pyrkivät hakemaan arvonantoa ja kunnioitusta pelon kautta. (Ylikangas 1974, 212–215.)

Hyväksynnän kaipuu ja menestyksen jano näkyvät pohjalaiskirjallisuuden klassikossa Artturi Järviluoman *Pohjalaisia*- kirjassa. Vanheneva Salttu kuvaa häpeäänsä ja yhteisön julmuutta seuraavasti:

Helppo sun on niin sanoa. Sinä olet rikas ja väkevä. Sun päällesi ei kukaan katso virnistelleen. Toista on mun- Mutta minä en enää viitsi olla naurun alaisena ja kärsiä kaikkea. Minä olen jo väsynyt sellaisehen sovintohon. Mieluummin tappelen ja otan selkähäni. (Järviluoma 1914/ 1970, 87.)

Santeri Alkio kuvaa katkeran lapsuuden elänyttä Karhun Esaa, joka löytää häjyilystä uuden pohjan elämälleen:

Hän kuului itsestään ”parhaiten” joukkoon. Pohjaton maineen halu kiihotti häntä pyrkimään parhaaksi, etevimmäksi. Voittaa kaikki, tulla tappelijain kuninkaaksi—kas siinä elämän suunnitelma, päämäärä! Ja kun hän ei pannut hengelleen suurta arvoa—mitä arvoa sillä olisikaan, jos pitäisi antaa jonkun voittaa itsensä—pääsikin hän tuon himonsa ajamana hyvin pitkälle. Hänestä tuli kuin itsestään nuorisoin johtaja. He rupesivat häntä kunnioittamaan, vieläpä vanhemmatkin pitämään oikein arvossa. (Alkio 1894/ 1964, 95.)

Etelä-Pohjanmaa oli kuitenkin tuohon aikaan hyvin suotuisaa aluetta myös muille joukkoliikkeille. Aiemmin väkivaltaisuuksina ilmenneitä paineita alettiin purkaa uskonnollisiin herätysliikkeisiin (ennen kaikkea körttiläisyyteen), jotka levisivät voimakkaimmin juuri samoilla alueilla, joissa aiemmin oli turvauduttu puukkoon elämän sisällön etsinnässä. Myös nuorisoseuraliikkeellä oli merkityksensä vaihtoehtoisena statuksenostoväylänä. Oleellisin tekijä väkivaltaisuuksien vähentäjänä oli kuitenkin siirtolaisuus Amerikkaan. Eteläpohjalaiset osallistuivat tähän siirtolaisaalttoon jokseenkin vastaavalla osuudella kuin millä he olivat aiemmin ylittäneet koko maan henkirikollisuusluvut. Amerikka oli lupaus paremmasta kunniansta kuin mitä häjyily pystyi koskaan tarjoamaan. Yksityistä yritteliäisyyttä ja suorituksia arvostaneet pohjalaiset eivät kokeneet kotiseutupidikkeitä sellaisiksi esteiksi, että ne olisivat pakottaneet jäämään kotiin. (Ylikangas 1974, 214–215.)

Äärimmäisyyshmisiä vääryyksiä äärellä

Pohjalaisuuteen on usein liitetty taipumus äärimmäisyyksiin. Asioihin tartutaan rivakasti ja innostus ylittää helposti ymmärryksen. Pääasiallisesti seutu on aina ollut maan rauhallisimpia osia, mutta kun on innostuttu esimerkiksi väkivallasta tai päihteistä, on sekin yleensä tehty sitten raskaimman mukaan. Esimerkiksi kylätappeluinstituutio rappeutui Etelä-Pohjanmaalla ensimmäisenä säännöttömäksi puukkotappeluksi (Haavio-Mannila 1958, 117–129). Ilmari Turja luonnehti kirjassaan *Voi hyvät ihmiset* eteläpohjalaisia seuraavasti:

Toinen ominaisuus on yksipuolinen ehdottomuus ja fanaattisuus eli kaistapäinen kollous, joka ilmenee kaikessa mihin hän sitten ryhtyykin. Nuorukaisena hän on niin ehdottoman raitis, että pastillerin makukin veisi hänet siveellisesti rappiolle. Kun hän sitten ensi kerran koukistaa kätensä, ei hän voi enää muuta ajatella eikä tehdä vaan siinä viina virtaa, eikä hän etene muuta kuin nelinkontin. Tämän jälkeen hän muuttuu niin jumalalliseksi, että hänelle ei kelpaa tavalliset vaatteetkaan, vaan pitää olla ’sataykstoista perse-päällä’ eli körttivaatteet, ja hän

kulkee kotonsa ja kirkon väliä, niin että tie on ravalla. Siinä parannuksen teossa hän unohtaa talonsa ja maalliset askareensa. (Turja 1953, 64–65.)

Antti Tuurin *Pohjanmaassa* esitetään Hakalan mummon suulla hyvin samansisältöinen määritelmä eteläpohjalaisesta heilunnasta ääripäiden välillä:

Mummo piti koko Mäntsälän vaihetta hyvänä esimerkkinä siitä, mitä meikäläiset saivat aikaan ja kuinka innostuessaan asioita hoitivat; se sanoi pohjalaisen olevan luonteeltaan sellaisen, että uskoon tultuaan puristelee kaikkia kurkuista ja vaatii muitakin tulemaan uskoon ja heti, ja juopotellessaan juo niin kauan että mieli varmasti on tiessään, makaa sitten jossain maantienojassa omassa oksennuksessaan, yrittää nostaa päätään, mutta ei jaksa ja tukehtuu omaan oksennukseensa. (Tuuri 1988, 35.)

Järviluoman *Pohjalaisissa* sankarihahmo Jussi selittää voivansa tulla ensimmäiseksi hyvässä, mutta myös pahassa. Samassa kirjassa herastuomari yrittää selittää vallesmannille maallikkojärjellä eteläpohjalaista kansanluonnetta. Mies vertaa maakunnan ihmisiä jokeen, joka tyynenä ja rauhallisena virtaa omaa uraansa, kunnes se jostain syystä alkaa tulvia ja silloin sillä ei ole enää mitään rajoja. (Järviluoma 1914/1970, 138, 167.) Taipumus jyrkkien voimakeinojen käyttöön ei Etelä-Pohjanmaan historiassa ole koskenut vain rikollisia, vaan esimerkiksi puukojunkkarien tapauksessa myös körttiläiset rohkaisututtuaan nousemaan häyjä vastaan käyttivät ankaraa väkivaltaa (esim. Alkio 1894/1964, 112–125). Kauhavan rumana vallesmannina tunnettu Aadolf Hägglund ei myöskään kursailut väkivaltan suhteen kun vastustajana oli ympäristöään terrorisoinut rosvojoukko (esim. Ylikangas 1984, 279–281).

Äärimmäiset reaktiot ovat saaneet yleensä käyttövoimansa raskaista vääryyden kokemuksista. Eteläpohjalaiset mieltävät itsensä hyvin oikeudentuntoisiksi ihmisiksi ja kokemus epäoikeudenmukaisuudesta altistaa omasta edusta piittaamattomiin tekoihin. Harrin Jussi kuolee syyttömänä ylpeytensä seurauksena *Pohjalaisissa* (Järviluoma 1914/1970, 181) ja Hakalan Veikko makaa *Pohjanmaan* lopputeksteissä poikkeuksellisen rauhallisen näköisenä vailla ainaista kokemusta jonkinlaisesta vääryydestä (Tuuri 1988, 363).

Eteläpohjalaisuuden kirjallisissa kuvauksissa korostuu yhteisön moraalinen merkitys. Oma käsitys oikeudenmukaisuudesta johtaa toimintaa ja sen joutuessa ristiriitaan yhteiskunnallisen oikeuden kanssa kansalaiset asettuvat tietynlaisen marttyyriin rooliin. Sympatit ovat yksilön ja pienen yhteisön puolella suurta valtiovaltaa vastaan. Kapinointi on oikeutettua oman elämänmuodon joutuessa uhatuksi. Aina kyse ei ole konkreettisista ja fyysisistä teoista vaan vastustus voi toteutua huumorin tai pilkan kautta. Tyypillinen muoto tälle on maakuntaa kuvanneessa kirjallisuudessa ollut kuulusteltavan heittäytyminen nokkelalla tavalla tyhmäksi tärkeilevän kuulustelijan edessä. Tämän lajin klassikoksi on muodostunut Paavo Hakalan haastattelu Kau-

havan poliisiasemalla (Tuuri 1988, 255–263), josta tuli ikimuistettava viimeistään lapualaislähtöisen Esko Nikkarin näyttelijäsuorituksen jälkeen Pekka Parikan ohjaamassa *Pohjanmaa*-elokuvassa. Vastaava tarina esiintyy Järviluoman *Pohjalaisissa*, jossa Kaappo kuulusteltaessa kieltäytyy löytämästä yhteistä aaltopituutta vallesmannin kanssa (Järviluoma 1914/1970, 154–159).

Väinö Linnan tuotannossa pohjalaista luodaan hieman toisenlainen kuva. Pohjalaiset henkilöahmot ovat sivuosissa, mutta mielenkiintoisen asiasta tekeekin se, että kirjoista puuttuvat tyypillisimmät pohjalaiset stereotyyptit. Linna kirjoittaa yleisemmin pohjalaisista eikä eteläpohjalaisista. *Tuntemattomassa sotilaassa* pohjalaisuutta kuvataan kahden henkilöahmon kautta, joita molempia luonnehtii hyväuskoinen sitoutuneisuus virallisiin päämääriin. Varustehuoltotehtävänsä äärimmäisen tunnollisesti hoitava laihialainen Mäkilä on yksitotinen hahmo, jonka kohtalona on olla muun ryhmän naurun kohteena. Mies kokee vastuunsa raskaana ja on kykenemätön ottamaan etäisyyttä tehtävästään. Hän on yksin suhteessa sekä ylempiinsä että aseveljiinsä. Mäkilä ei nöyristele kapteenien edessä, mutta ei myöskään tavoittele miehistön suosiota. Muut voivat heittäytyä lapsiksi huolta pitävän Mäkilän murehtiessa asioita selviytymisen eetoksen riivaamana. Huumoria ja ihmissuhdetietoja hallitsemattoman huoltoaliupseerin sitoutuneisuus tehtävänsä kestää romaanissa aina hänen loppuunsa asti. Muiden kieltäytyessä tehtävistään jatkaa velvollisuudentuntoinen Mäkilä korkeamman käteen luottaen hevosesta ja kannuistaan huolehtimista aina kuolemaansa asti. (Linna 2001, 39–42, 304–308, 367–371.)

Toinen pohjalaishahmo (tosin keskipohjanmaalta) romaanissa on matalan profiilin keskinkertaisuus sotamies Salo, joka tuntuu ryhmässä ainoalta, joka ottaa jossain määrin tosissaan rivimiehille suunnatun propagandan ja viralliset totuudet. Muiden miehistön jäsenten pitäessä etäisyyttä tilanteeseen huumorin, purnaamisen tai miehisen jäyhyyden kautta, on Salo kuvattu asiaansa uskovaksi rivimieheksi, jonka katse ei yllä näkemään korulauseiden taakse. Mies uskoo puheisiin kolmen viikon sodasta ja on toiveikas kun kaksi viikkoa on jo kulunut. Hänen hyväuskoisuutensa ärsyttää jopa upseeristoa. Salosta ei kuitenkaan ole sankaritekoihinkaan ja tämä ilmeisesti vaivaa häntä ja saa lopulta uhraamaan itsensä jokseenkin turhaan. Havoittumisen hetkelläkin mieltä painaa tieto omien kykyjen vajavaisuudesta ja halu saada tunnustusta sille, että on kuitenkin miehen paikan täyttänyt. (Linna 2001, 36, 66, 148, 366–367.)

Vuoden 1918 tapahtumia kuvaavassa osassa *Täällä Pohjantähden alla*-teosta pohjalaiset näyttävät lähinnä kasvottomana kohtalona, joka vääjämättömänä laskeutuu Pentinkulman ylle. He ovat kylän valkoisille sankareita, jotka entisaikojen haamujen velvoittamina tulevat palauttamaan järjestyksen. Rovasti näkee miehissä nousseen vapaan talonpojan, jonka niskaa ei maaorjuus ole koskaan painanut. Nyt

pohjalaisia ei kuitenkaan kuvata hyväuskoisina hölmöinä. Valloittajat eivät innostu pappilan pariskunnan palvonnasta, vaan lähinnä kiusaantuvat tilanteesta. Lapualaisvuosien kuvauksessa pohjalaiset esitetään kirjassa sivistyneistön silmin myyttisenä kansana, jonka toimien edessä Hämeessä tunnetaan jonkinlaista syyllisyudentuntoa. Toivo sarastaa pohjoisesta, jossa vapaiden miesten mitta on täyttynyt. (Linna 1996, 522, 631–632, 871–872, 875, 928–929, 937–938, 963, 967, 969.)

5.3 Päihteiden käyttö Etelä-Pohjanmaalla

Alkoholijuomien kulutus maakunnassa on koko maan keskiarvoa vähäisempää. Etelä-Pohjanmaalla myytiin asukasta kohden vuonna 2002 alkoholijuomia kaikkiaan 5,7 litraa 100 prosenttiseksi alkoholiksi muutettuna. Koko maan vastaava lukema oli 7,6 litraa. Etelä-Pohjanmaata vähemmän alkoholia myytiin vain Ahvenanmaalla ja Pohjanmaalla. Poliisin tietoon tulleita huumerikoksia maakunnassa oli vuonna 2002 kaikkiaan 1,6 huumerikosta 1000 asukasta kohti. Luku oli maan neljänneksi pienin. Koko maan vastaava lukema oli 2,7. Huumeiden käyttö näyttää painottuvan Etelä-Pohjanmaalla Seinäjoelle, jossa lukema oli 5,6/1000 asukasta. Jonkin verran tilanteeseen Seinäjoella vaikuttavat paikkakunnalla järjestettävät suuret tapahtumat, kuten *Provinssirock*. Rattijuopumusta tai huumautuneena ajamista Etelä-Pohjanmaalla harjoitettiin muuta maata vähemmän. Myös päihtymyksen takia tapahtuneita säilöönottoja ja alkoholisairauksiin kuolleita Etelä-Pohjanmaalla oli selvästi koko maata vähemmän. (Hein ym. 2004, 19, 26, 53, 60, 75.)

Päihteiden käytöstä aiheutuneet kustannukset jäivät Etelä-Pohjanmaalla selvästi muuta maata vähäisemmiksi. Päihdehuollon katkaisu- ja kuntoutushoitopäiviä Etelä-Pohjanmaalla oli vuonna 2002 keskimäärin 3,1/1000 asukasta kun koko maassa lukema oli 59,8. Päihdehuollon avopalveluja käytettiin maakunnassa selvästi maan vähiten. Sairaalahoitopäivien kohdalla ero ei ole näin selvä. Alkoholisairauksien osalta Etelä-Pohjanmaan lukema lähentelee maan keskiarvoa, mutta huumesairauksissa maakunnan hoitopäivät jäävät alle puoleen maan keskiarvosta (4,9/10,6 päivää/1000 asukasta). Myös päihdehuollon kaikkinaiset kustannukset olivat Etelä-Pohjanmaalla maan toiseksi alhaisimmat. Maakunta käytti päihdehuoltoon 7,1 euroa/asukas kun koko maan lukema oli 18 euroa. Kulut tässäkin kohdin painottuvat suurimpaan kaupunkiin Seinäjokeen, jonka 16 euron päihdehuoltokustannukset olivat jo lähellä koko maan tasoa. (Hein ym. 2004, 31, 40, 65, 68.)

Luvut kertovat eteläpohjalaisen kulttuurin vaikutuksesta päihdeongelmien käsittelyssä. Kynnys avun hakemiseen ja ehkä myös sen tarjoamiseen on maakunnassa muuta Suomea korkeampi. Päihdeongelmat kertovat epäonnistumisista niillä kentillä, joilla paikkansa täyttäminen määrittää yksilön arvon yhteisönsä silmissä. Ihmisen

työuran ja elämän ei Etelä-Pohjanmaalla tarvitse olla sankarillinen menestystarina, mutta kyvyttömyys selvittää sosiaalisten roolien vaatimuksista kertoo henkilökohtaisesta huonommuudesta. Liiallisesta päihteiden käytöstä seuraava avuttomuus on avoimesti halveksittua yhteisössä, jossa selviytymisen eetos määrittää kriteerit hyvälle elämälle. Alkoholin tai huumeiden varaan rakentuva arki kertoo selän käännöstä niille arvoille, jotka muodostavat eteläpohjalaisen symboliuniversumin ytimen. Irtautuminen yhteisestä arvopohjasta kyseenalaistaa osallisuuden tarinaperinteeseen, jonka varaan positiivinen käsitys eteläpohjalaisuudesta rakentuu. Avun hakeminen merkitsee epäonnistumisen tunnustamista ja pyrkimys itsekunnioituksen rippaiden säilyttämiseen saattaa tehdä sen mahdottomaksi. Addiktioiden ymmärtäminen sairauksiksi on vaikeaa yhteisössä, joissa asioiden ymmärretään olevan ”susta ittestä kiinni”. Ankaru normisto suojaa selviytyvää enemmistöä, mutta vahvistaa pudonneiden huonommuutta. Maakunnan suuremmissa kaupungeissa näkyy jo merkkejä eteläpohjalaisten erityispiirteiden katoamisesta, mutta pienemmillä paikkakunnilla symboliuniversumi on yhä voimissaan.

Kaiken kaikkiaan Etelä-Pohjanmaalla maakuntana on ollut runsaasti tekijöitä, joiden voidaan katsoa suojanneen sitä huumeongelman kärjistymiseltä. Alueella ei ole satamaa, jonka vaikutukset ovat näkyneet aiemmin esimerkiksi Vaasan seuduilla. Seinäjoen lentokentänkin kansainvälistyminen on vasta alkutaipaleellaan. Ulkomaalaistaustaisten ihmisten osuus on maan pienin. Maakunnassa ei ole suuria kaupunkeja, ei yliopistoa eikä teollisuuspaikkakuntien kaltaista luokkajakoa. Sen sijaan alueelle on ollut ominaista yhtenäiskulttuuri. Suurta osaa väestöstä on yhdistänyt perinteiden varaan rakentuva maailmankuva, jonka haastaminen maakunnassa on ollut melko harvinaista. Erilaisena eläminen ei ole helppoa ja merkittävä osa maakunnasta lähtöisin olevista tai siellä asuneista taitelijoista ja intellektuelleista onkin muuttanut eri syistä muualle asumaan. Hyvinvointia kuvaavat luvut kertovat keski-vertoa vähäisemmästä syrjäytyneisyydestä. Ihmiset ovat kiinnittyneitä yhteisöönsä ja siinä vallitseviin perusarvoihin. Perinteet ovat olleet alueella arvossaan. Näistä perinteistä on ammennettu myös kapinointitarpeiden yllättäessä. Maakunnassa alkoholin käytöllä on edelleen ”syntiset” kytkentänsä. Sen käytössä on kielletyn hedelmän makua ja tämä on riittänyt monille nuorille ja vanhemmillekin kapinointi- ja pahantekotarpeiden tyydyttämiseksi. Tarve sen kummallisempaan tajunnan laajentamiseen on perinteisesti ollut hyvin vähäistä. Maakunta on sekä rakenteeltaan että hengeltään ollut erittäin huono alusta huumeekulttuurin kasvupaikaksi.

5.4 Ilkka

Ken vaivojansa vaikertaa,
 On vaivojensa vanki.
 Ei oikeutta maassa saa
 Ken itse sit` ei hanki

Mut varmaan Ilkan neuvo tää
 Viel´ elää kansan suussa
 Kauniimpi orjan elämää
 On kuolo hirsipuussa
 (Ote Kaarlo Kramsun [1887/1996, 9] runosta Ilkka)

Historia

Nuorsuomalaisten piireissä vaikuttanut Santeri Alkio oli suunnitellut jo vuosisadan vaihteessa oman lehden ja puolueen perustamista. Hän osallistui tuolloin Vaasassa ilmestyneen *Pohjan Pojan* toimittamiseen, mutta sai osakseen kritiikkiä talonpoikien omanarvontunnon lietsomisesta ja luokkataistelulinjojen levittämisestä maaseutuväestön keskuuteen. Alkion suhde luokkataisteluun oli kuitenkin tosiasiaa kieltäinen, sillä hän kertoi mm. olevansa kokonaan sosialidemokraattien vaatimusten kannalla, mutta ei voinut hyväksyä luokkataistelua samassa merkityksessä kuin sosialistit. (Salokangas 1982, 82.)

Alkio perusti *Ilkan* Vaasaan vuonna 1906 ja näki sen tehtäväksi ennen kaikkea maaseudun ongelmien esiin nostamisen. Lehden nimeksi ehdotettiin aluksi *Etelä-Pohjanmaan Maakuntalehteä*, mutta nimiasia ratkesi kerralla Alkion kerrottua ajatuksestaan nimetä lehti *Ilkaksi* nuijasodan eteläpohjalaisen kapinapäällikön mukaan. Nimeä pidettiin niin hyvänä, että sen ensimmäisenä kuululleelta Matti Klemetilältä oli ehdotuksen jälkeen pudonnut kahveli kädestä. (Alanen 1981, 35.) Sanomalehtiä nimettiin erilaisten henkilöhahmojen mukaan myös muualla (*Lalli*, *Saarijärven Paavo*). *Ilkka* on maalaisliittolaisista lehdistä vanhin ja sen myötä sillä on päätoimittaja Hokkasen mukaan ollut erikoisasema suhteessa maalaisliitto-keskustaan. Lehti syntyi ennen puoluetta ja tämä mahdollisti puoluejohdosta poikkeavat kannat. Alkion lehti oli kirjoittajan mielestä maalaisliiton lehtien joukossa enemmän kuin ”*primus inter pares*”. (Hokkanen 2006, 26, 28, 58.)

Ilkka oli aluksi puoluepoliittisesti sitoutumaton, mutta haalea puolueettomuus ei ollut lehden tarkoituksena missään vaiheessa, sillä Alkio kirjoitti näytenuumeron ohjelmakirjoituksessa näin:

Tämä lehti ei aio esiintyä väröttömänä sovinnon hierojana, vaan aikoo voimansa mukaan käydä taisteluun niiden aatteiden puolesta, joita se pitää oikeina. Sanomalehdelle yleensä asetamme suuren siveellisen edesvastuun siitä, millä tavalla se asiaansa ajaa, joten tämä käsitys tulee ratkaisevasti vaikuttamaan lehden esiintymistapaan. (Alanen 1981, 42.)

Varhaisvaiheen puolueettomuusjulistuksista huolimatta *Ilkka* ja maalaisliitto olivat yhtä alusta lähtien. Varsinaisissa ohjelmakohdissa lehden linja oli jokseenkin sama kuin sittemmin laaditun maalaisliiton puolueohjelman. Kiinnostavana yksityiskohdiana voidaan kuitenkin pitää sitä, että Alkio vielä tuossa vaiheessa oli vaatimassa valtion ja kirkon erottamista toisistaan. Hän vertasi myöhemminkin sanomalehden ja kirkon suhdetta todeten, että sanomalehdistön vaikutus nykyajan elämään, nimenomaan ihmisten sielunelämään, oikeudentuntoon ja moraaliin, on suurempi kuin kirkon. Santeri Alkion uskonnolliset näkemykset nostattivat kilpailijoiden taholta kritiikkiä *Ilkka*-lehteä kohtaan. Alkion väitettiin taistelevan kirkkoa vastaan. Juhani Sipilä on nähnyt Santeri Alkion uskonnollisessa ajattelussa teosofisia aineksia (Sipilä 2002, 235). Alkio oli voimakkaasti sitoutunut kasvatusta- ja sivistymisihanteisiin ja näki *Ilkkan*in tehtäväksi ”kasvattaa ihmistä eikä puoluepukaria.” (Alanen 1981, 25, 34, 36, 42–43, 103; Salokangas 1982, 82.)

Uuden lehden toiminta oli pitkään tukijoiden takaamien vekseleiden varassa. Kirjapainotoiminnan alkua hankaloitti ammattitaitoisen työvoiman puute. Tilannetta vaikeutti vielä lehden historiikin mukaan se, että ammattitaitoiset kirjalltajat olivat lähes poikkeuksetta tuolloin sosialisteja. Lehti aiheutti tappiota ensimmäiset vuotensa. Se kamppaili olemassaolostaan ennen kaikkea suuremman, vanhoillisemman ja kolme vuotta vanhemman *Vaasa*-lehden varjossa. Väittely päätoimittajien välillä oli tiukkasanaista ja henkilökohtaisuuksiinkin menevää. *Ilkka* kehitti maakuntaan asiamiesverkoston ja näiden aktiivisuuden seurauksena lehden painosmäärät nousivat alun alle 2000 kappaleesta jo huhtikuussa 1909 aina 4600:n lukemiin. (Alanen 1981, 50, 55, 70, 72, 74, 77–84, 90–91.) Asiamiesverkostolla oli poikkeuksellisen suuri ja pitkään jatkunut merkitys *Ilkalle*. Ilman uhrautuvaa ja lehden asian omaksi kokemaansa asiamiehistöä *Ilkka* ei olisi selviytynyt myöskään myöhäisemmistä kriisivaiheistaan. (Hokkanen 2006, 25.)

Ajan suurissa poliittisissa kysymyksissä *Ilkka* otti voimakkaasti kantaa omien näkemystensä puolesta. Jääkärikysymyksessä Santeri Alkio oli pidättyväinen. Hän toivoi hankkeelle onnea, mutta näki myös siihen liittyvät riskit ja karsasti jääkäreiden omapäisyyttä ja monarkismia. Tuleva päätoimittaja Artturi Leinonen toimi aktiivisesti jääkäriilikkeessä ja tuomittiin vankeuteen Siperiaan (Mikkilä 2000, 27–31). Valtalakikiistassa kesällä 1917 Alkio ja *Ilkka* kannattivat selkeästi ylimmän hallitusvallan siirtämistä Suomessa eduskunnan käsiin. Itsenäistymisen jälkeisessä tilanteessa *Ilkka* katsoi, ettei itsenäistymisjulistuksessa ollut riittävää voimaa niin

kauan kuin täällä ryösteli ja rähjäsi venäläinen sotaväki yhdessä omien äärimmäisyyssainestemme kanssa. Alkio näki ainoaksi ratkaisuksi pohjalaisen kansannousun. Entinen pasifisti oli tarttunut kivääriin vappuna 1918 ja todennut rauhan aatteen olleen tuolla kertaa liian kaukaisen unelman. Alkio kuitenkin tuomitsi *Ilkassa* sittemmin ankarasti punaisten summittaisen käsittelyn, vankileirikurjuuden ja kovat tuomiot. Kuningasseikkailussa *Ilkka* Alkion johdolla kamppaili voimakkaasti tasavallan puolesta. (Alanen 1981, 169–179.) Alkoholipolitiikassa *Ilkka* asemoitui selkeästi kieltolain kannattajaksi. Se tuomitsi voimakkaasti niin ylioppilasnuorison juopottelun osakunnissa kuin kotimaakunnassa tapahtuneen viinan salapolton. (Hokkanen 2006, 42–46.)

Etelä-Pohjanmaalla alkoi 1920-luvun lopulla äärioikeistolainen liikehdintä, joka sittemmin johti lapuanliikkeen syntyyn. *Ilkka*-lehden suhdetta liikehdintään voi luonnehtia alussa ambivalentiksi ja lopussa selkeästi liikkeen vastaiseksi. Alkio ei katsonut voivansa hyväksyä tai ymmärtää liikettä huolimatta siitä, että suuri osa maakunnan talonpoikaisväestöä siihen osallistui. Hän ei kuitenkaan ehtinyt nähdä lapuanliikkeestä kuin alkuvaiheet, sillä hän kuoli kesällä 1930. Alkion jälkeen *Ilkan* päätoimittajaksi valittiin aiemmin kansakoulunopettajana ja kirjailijana ansioitunut Artturi Leinonen. *Ilkka*-lehdessä oli jo helmikuussa 1929 julkaistu kirjoitus *Missä on se mies?*, joka oli herättänyt huomiota erityisesti vasemmistolehdistössä. Tekstissä kerrottiin maan katselevan levottomana ympärilleen ja kysyvän, missä on se mies, joka ottaa johdon käsiinsä ja valmistaa oikean hallitussuunnitelman, ajaa sitä kuin mies, opettaa kansakunnan kohtelemaan arvonannolla ainakin lujaa tahtoaan. Mies, joka edes yrittää järjestää maan hallintovirastot eurooppalaisten mallien mukaan, yrittää soveltaa budjettikäsittelyyn rautaisempia voimia jne. Tekstin alla ei ollut nimeä ja pitkään sen jopa epäiltiin olleen lähtöisin Alkion kynästä. Artturi Leinonen oli kuitenkin sittemmin tunnustanut sen ”sutaisseensa.” (Alanen 1981, 259–263; Mikkilä 2000, 77.)

Leinoselle suhde ajanjakson liikehdintään oli erityisen vaikea. Hän oli leppymätön kommunismin vastustaja. Leinonen kuitenkin korosti pitäytymistä laillisissa keinoissa. Hän toimi ensimmäisen Lapualla pidetyn kansalaiskokouksen koollekutsujana ja puheenjohtajana joulukuussa 1929. Leinonen valittiin myös puheenjohtajaksi kansalaislähetystöön, joka vei kokouksen ponnet valtiovallan tietoon. Leinonen toimi myös maaliskuussa 1930 järjestetyn toisen kansalliskokouksen puheenjohtajana, mutta joutui sen aikana havaitsemaan, että liike oli luisumassa laittomuuksia kannattavien miesten käsiin. Selkeän pesäeron Leinonen teki liikkeeseen *Työn Äänen* kirjapainon särkeamisen jälkeen. Timo Mikkilän mukaan Leinosen sydän oli tihutyöntekijöiden puolella, mutta järki piti maalaisliiton ja pääministeri Kallion viitoittamalla tiellä (Mikkilä 2000, 85). Sittemmin Leinonen ja *Ilkka* siirtyivät selkeästi vastustamaan lapuanliikkeen toimintaa ja tämä ”patkuliksi” kääntyminen heikensi lehden saamia

ilmoitustuloja maakunnan yrityksiltä, jotka suosivat enemmän *Vaasa*-lehden lapuanliikettä paremmin ymmärtänyttä linjaa (16.3.2006)³. Leinonen toimi aktiivisesti myös estääkseen eteläpohjalaisia miehiä osallistumasta Mäntsälän kapinahankkeeseen. Lopulta Leinosen vastustus lapuanliikettä kohtaan sai jopa fyysisiä muotoja hänen ollessaan turvaamassa ministeri Lahdensuota lapualaisten tehdessä hyökkäyksen tämän kotiin kesällä 1932. (Mikkilä 2000, 73–119; Pirilä 1981, 38–89.)

Päätoimittaja Hokkanen myöntää, että *Ilkka* ei kuulunut eturiviin kun maalaisliiton lehdet irtautuivat lapuanliikkeestä, mutta kun *Ilkka* sen teki, se vaikutti eniten ja siihen kohdistui kovempi tulitus kuin yhteenkään toiseen lehteen (Hokkanen 2006, 72). *Ilkka* sai kuitenkin nopeasti taloutensa tasapainoon ja vuonna 1935 se ilmoitti levikikseen 16 000. Levikki oli ensi kerran jopa *Vaasa*-lehden levikkiä suurempi. (16.3.2006; Pirilä 1981, 136.)

Talvisodan alkaminen kirvoitti *Ilkassa* pettymyksen tunteja Saksaa kohtaan. Talvisodan pommituksissa myös *Ilkan* toimitalo Vaasassa sai osuman. Jatkosodan alussa *Ilkassa* esiintyi muun lehdistön tavoin yltiöpäistä optimismia. Heinäkuun alussa 1941 kirjoitettiin, ettei sodan lopputuloksesta ollut mitään epäilyjä. Tosin jo syyskuun puolivälissä samana vuonna lehti kyseenalaistikin Saksan voitonmahdollisuuksia. Lehti ei osallistunut ns. rauhanopposition adressiin elokuussa 1943 vaan pysyi omaksumassaan roolissa lojaalina hallitukselle aina sodan loppuun asti. Lehti kritisoi sodan jälkeen ankarasti sotasyällisysoikeudenkäyntejä ja asekkätkijöiden kohtelua. *Ilkan* sotasyällisyyskirjoittelu sai aikaan valvontakomission hallitukselle antaman huomautuksen. Sodan jälkeisessä tilanteessa *Ilkka* sai kokoomuslehtien ohella kritiikkiä ainoana maalaisliittolaislehtenä myös Paasikiveltä. Hän väitti, etteivät lehdet ymmärtäneet poliittista asemaamme ja luulivat, ettei mitään hätää ole. Bismarckiin viitaten hän syytti lehtiä sanoen, että maa kokonaisuudessaan saa maksaa ne ikkunat, jotka sanomalehtimiehet lyövät rikki. (16.3.2006; Perko 1988, 48, 52; Pirilä 1981, 196, 201, 210, 214, 217, 225–228.)

Sodan jälkeinen tilanne edellytti maalaisliitolta yhteistyötä myös uudelleen politiikkaan avoimesti mukaan tulleiden kommunistien kanssa. Tämä ei ollut helppoa ainaakaan päätoimittaja Leinoselle. Myös suhde Kekkoseen oli maalaisliiton oikeaa laitaa edustavalle *Ilkalle* vaikea 1950-luvun alussa. Monet vastustivat tuolloin Kekkosta avoimesti ja Leinonenkin vierasti hänen tyyliään ja poliittista linjaansa. Leinosen suhde Kekkoseen lämpeni kuitenkin 1950-luvun alkuvuosina ja päätoimittaja tuki Kekkosta avoimesti vuoden 1956 vaaleissa. Hänen lähipiirinsä kritisoi ratkaisua ankarasti. Kekkosta kannattamalla *Ilkan* katsottiin häpäisseen Alkion perinnön ja jättäneen isänmaan ”ryssäläis-kommunistisen suosion, tuen ja mielipiteen varaan.” Maakunnan väki olisi halunnut antaa tukensa Kekkosen sijasta keskipohjalaiselle Viljami Kalliokoskelle. Kekkonen kirjoitti kiitoskirjeessään Leinoselle, että pää-

³ 16.3. 2006 julkaistu *Ilkka* oli lehden satavuotisjuhlanumero

---

toimittaja oli toimillaan vaikuttanut presidentin valintaan enemmän kuin kukaan toinen. (16.3.2006; Pirilä 1981, 224, 244, 255–259.)

Ilkalla ei mennyt taloudellisesti hyvin 1950-luvulla ja *Vaasa*-lehden sodan aikana saama etumatka levikkikilpailussa kasvoi hiljalleen. Sisäiset ristiriidat ilkkalaisten keskuudessa olivat repiviä ja ne johtivat vuosikymmenen loppupuolella jopa Leinosen hetkelliseen eroamiseen. Kehitys lehtien välisessä kamppailussa oli vienyt kaikkialla siihen, että kussakin kaupungissa oli selkeä ykköslehti. *Ilkan* levikkiluvut jäivät vuonna 1958 24 000:een kun *Vaasa*-lehti lähenteli 50 000:n lukemia. *Ilkka* oli Vaasassa jäämässä selkeästi kakkoslehdeksi ja niin 1950-luvulla syntyivät ensimmäiset ehdotukset muutosta Seinäjoen kauppalaan, lähemmäs lukijakunnan enemmistöä. Leinonen vastusti pitkään ajatusta. Leinosen terveys kuitenkin heikentyi 1958 ja lehden uudeksi päätoimittajaksi kutsuttiin Veikko Pirilä. Hänen johdollaan lehti muutti Seinäjoelle. Ensimmäinen Seinäjoella painettu *Ilkan* numero ilmestyi lokakuussa 1962. (16.3.2006; Pirilä 1981, 244–255.)

Ilkka oli 1960-luvun lehtisodassa selkeässä alakynnessä *Vaasa*-lehden nähden. Lehtien päätoimittajat olivat perinteisesti käyneet voimakasta sanasotaa. Artturi Leinonen ja Jaakko Ikola olivat ottaneet kipakasti yhteen, mutta *Vaasan* päätoimittaja Ilmari Laukkonen näki tämän kuitenkin tapahtuneen huumorin puitteissa. Laukkosen tilanne Veikko Pirilän kanssa oli kuitenkin toinen. Totisen Pirilän kanssa ei vitsailtu ja *Vaasa*-lehden historiikki toteaa Laukkosen jääneen alakynteeseen kovasanaisen Pirilän rinnalla. *Ilkka* oli Kari Hokkasen mukaan epäilyksittä ”oikeistolais-konservatiivisin” keskustalehti 1960-luvun jälkipuoliskolla (Hokkanen 2006, 276). *Ilkassa* nähtiin erityisesti 1970-luvun loppupuolella voimistuvan sellainen nouseva taisteluhenki, joka kohtasi sitten otollisen maaperän eteläpohjalaisessa konservatiivisessa kentässä. (Salokangas 2003, 26–27.)

Ilkka lähtikin vahvaan taloudelliseen nousuun vuonna 1973, jolloin lehti muutti strategiaansa. Se alkoi painottaa enemmän tulojen suuruutta kuin menojen pienuutta. Lehti kehitti lukijoille pienilmoittelutilan ns. Toripäivät, joissa ihmiset voivat ilmoitella myynti-, osto- tai seurustelutoiveistaan. Ihmisiä houkuteltiin myös *Ilkan* apu-asiamiehiksi lupaamalla tilauksen hankkineelle palkintoja, joista kuuluisammiksi muodostuivat kahvikalustot. Myös Seinäjoen kauppaliikkeille tarjottiin ilmoitustilaa erityisen halvalla, jos nämä mainostaisivat etusetelien kera vain *Ilkassa*. Lehti ohitti *Vaasan* Seinäjoen alueella vuonna 1978 ja saavutti 50 000 levikin vuonna 1981. *Ilkka* muuttui lehtisodassa altavastaajasta hyökkääjäksi. Sen tukena oli ollut *Vaasaan* nähden aina omistuksen hajanaisuus. Vaasalla oli muutamia suuromistajia, kun taas *Ilkan* omistus oli hajallaan pienomistajilla maakunnassa. Tämä mahdollisti myös talkootyön omaksi koetun lehden hyväksi. Asialla oli merkitystä erityisesti 1980-luvun nurkanvaltausoperaatioissa. *Ilkka* omaksui paineissa toisen linjan kuin

---

Vaasa-lehti, joka oli yrittänyt ostaa kilpaa omia osakkeitaan yhä kohoavilla hinnoilla. *Ilkka* vastasi tilanteeseen osakeanneilla, jotka onnistuivat ja tekivät lehdestä rikkaan. Lehtisota huipentui lokakuussa 1992, jolloin *Ilkka* osti *Aamulehdelle* ajautuneen *Vaasa oy:n* koko osakekannan. Lehti oli jo aiemmin hankkinut lukuisia alueen pienlehtiä. 1980-luvun lopusta lähtien *Ilkka oy:stä* voitiin puhua konsernina. *Ilkasta* tuli levikkinsä ja kannattavuutensa puolesta alueen ehdoton ykköslehti, jonka levikki on vakiintunut noin 55 000:een. (16.3.2006.)

Ilkan toimituksellinen linja

Ilkka-lehdellä ei ole ollut koskaan vaikeuksia maailmankuvansa ja sitoumuksiensa hahmottamisessa. Se on perustamisestaan lähtien ilmoittanut ajavansa maakunnan ja maaseudun asiaa. *Ilkka* nousi nopeasti Santeri Alkion keskeisen aseman avulla maalaisliiton epäviralliseksi päälehdeksi (esim. Lehto 2006, 33; Tommila & Salokangas 1998, 164). Lehden asema ei kuitenkaan ollut mikään erityisen vahva vaan se luokiteltiin puolueen sisällä 1960-luvun lopulla jo heikossa kilpailuasemassa olevien keskustalehtien joukkoon. Keskustalaisen lehtikentän ainoana todella merkittävänä muutoksena tuosta tilanteesta voidaankin pitää *Ilkan* murtautumista asemansa varmistaneeksi alueensa ehdottomaksi ykköslehdeksi. (Tommila & Salokangas 1998, 250.)

Ilkan 1970-luvulla kirjoitetussa toimintaohjelmassa lehti kertoo nojaavansa keskustalaiseen ideologiaan ja tukevansa yhteiskunnallis-poliittisessa sisällössään keskustapuolueen aatteellista linjaa. Yksittäisissä poliittisissa kysymyksissä lehti sanoo kuitenkin ottavansa huomioon maakunnan omat näkökannat ja intressit sekä lehden osakkaiden ja lukijain poliittiset mielipiteet ja luovansa niiden pohjalta itsenäiset kantansa. *Ilkka* ilmoittaa toimintaohjelmassaan olevansa ensisijaisesti eteläpohjalainen maakuntalehti, jonka tärkein tehtävä on oman maakunnan ja sen väestön etujen valvominen ja niiden esillä pitäminen. Se ilmoittaa toimivansa suomalaisen kansanvallan ja parlamentarismien, yksilön ja yrittäjän vapauden puolesta ja puolustajana kristillisiä ja isänmaan arvoja ja perinteitä kunnioittaen. (Lehto 2006, 466.)

Ohjelman oli muotoillut aikanaan keskustan oikean siiven edustajana tunnettu päätoimittaja Veikko Pirilä. Keijo Lehto toteaa, ettei tekstissä mainittu keskustan puolueohjelmassa tärkeimpään asemaan nostettua yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, vaan linjassa korostuu vapaus ja erityisesti henkilöitynä yrittäjän vapaus. Pirilää seurannut lehden päätoimittaja Kari Hokkanen näkee painotuksen taustalla tuon aikaisen "yleivasemmistolaisen ilmapiirin", jossa oli haastavaa korostaa itsenäisyyttä ja yrittäjän merkitystä. Hänen mukaansa tuohon aikaan oli myös tärkeää korostaa *Ilkan* riippumattomuutta siitä puolueesta, jonka äänenkannattaja se oli. (Lehto 2006, 223–224.)

Päätoimittaja Kari Hokkanen määrittelee *Ilkan* toimitukselliset linjanvedot Seinäjoelle muuton jälkeisenä aikana seuraavasti: *Ilkka* oli korostetusti Seinäjoen lehti, joka ajoi määrätietoisesti ja aggressiivisesti kahden maakunnan oppia. Tämä tarkoitti historiallisen Etelä-Pohjanmaan jakautumista Vaasa-keskeiseen rannikkomaakuntaan ja Seinäjoki-keskeiseen ”suomenkieliseen Etelä-Pohjanmaahan”. *Ilkka* korosti aina ja kaikessa Seinäjoen ja Vaasan vastakkaisuutta ja haastoi kotikaupunkinsakin puolesta riitaa Vaasan kanssa. Lehti korosti myös haastavaan sävyyn omaleimaisuuttaan keskustalehtenä, joka itse päätoimittajansa johdolla määritteli alkioalaisuutensa laadun. Veikko Pirilän käsissä *Ilkka* ajoi poliittisesti niin oikealla, että kokoomukselainen kilpailija (*Vaasa*) ei päässyt sieltä ohi. Lehdestä tuli viimeistään 1970-luvulla perinteisesti konservatiivisen ”oikean etelä-pohjalaisuuden” määrittäjä ja edustaja, sekä maakuntaan että ulospäin. Lehti käytti onnistuneesti kannanottojensa aggressiivisuutta ja konservatiivisuutta vahvistamaan asemaansa levikkialueellaan. Hokkanen näkee *Ilkan* Seinäjoki-keskeisen Etelä-Pohjanmaan uusmaakunnan tärkeimpänä luojana. Lehti ei päätoimittajan mukaan koskaan tahtonut taistelemasta uuden maakunnan ulottuvuuksista. Kyse oli ”eteläpohjalaisuuden haltuunotosta”, jossa oikean eteläpohjalaisuuden määrittely tapahtui Aaretin (Veikko Pirilä) palstoilla. (Hokkanen 2006, 335–336, 358–359.)

Jaana Hujasen tutkimus maakuntalehdistä (*Ilkka, Pohjalainen, Keskipohjanmaa, Etelä-Suomen Sanomat, Hämeen Sanomat, Kaleva, Forssan Lehti*) tukee kuvaa *Ilkasta* nimenomaan eteläpohjalaisuuden diskursiivisen rakentumisen areenana. Tämä kaikki oli tietoista toimintaa, sillä toimittajia evästettiin viljelemään nimenomaan Etelä-Pohjanmaa-käsitettä tilanteessa, jossa kilpailijalehti vielä halusi puhua yleisemmin pohjalaisista. Alueiden rakentaminen oli suorasukaista ja avointa rajojen piirtämistä. Suomenkielinen Etelä-Pohjanmaa rajautui Seinäjoen talousalueen ympärille alueellisen identiteetin vetoavulla. Etelä-Pohjanmaasta Seinäjoki keskuksenaan muodostui myös *Ilkan* nousun kulmakivi. Tärkeän päätöksen maakunnan identiteetin rakentumiselle teki Tilastokeskus vuonna 1980 nimetessään suomenkielisen Etelä-Pohjanmaan omaksi tilastoalueekseen. Hujanen näkee myös alueellisuuden ja poliittisuuden kytkeytyneen toisiinsa erityisen selkeänä *Ilkan* sivuilla. Maakunnallisuus sidottiin 1980-luvun lopun tutkimusaineistossa eksplisiittisesti keskustalaisuuteen niin pääkirjoituksissa kuin muissakin kantaa ottaneissa artikkeleissa. (Hujanen 2000, 89–90, 185–186.)

Ilkka kuitenkin irrottautui virallisesti keskustan äänenkannattajuudesta vuonna 1997. Kari Hokkanen muotoili tuolloin uudelleen myös lehden linjan. Lehti ilmoittaa olevansa taloudellisesti ja journalistisesti itsenäinen ja riippumaton. Lehden tavoitteena on tyydyttää korkeatasoisesti lukijakuntansa tiedon ja viihteen tarpeita sekä saattaa tuottajat ja myyjät kosketuksiin kuluttajien kanssa. Lehti ilmoittaa edelleen toimivansa perustajiensa hengessä kunnioittaen kristillisiä ja isänmaallisia arvoja.

Se kertoo puolustavansa Suomen itsenäisyyttä, kansanvaltaa, yrittämisen vapautta sekä ihmisten tasa-arvoa. Lehti näkee kokoavansa ja kiteyttävänsä maakunnan mielipidettä ja välittävänsä sen maakunnalle sekä sen ulkopuolelle. *Ilkka* ilmoittaa puolustavansa sanavapautta ja hyvää lehtimiestapaa sekä antavansa totuudellisen ja monipuolisen kuvan tapahtumista sekä pitävänsä uutis- ja mielipideaineiston selkeästi toisistaan erossa. (Lehto 2006, 302, 466–467.)

Ilmaisu ”taloudellisesti ja journalistisesti riippumaton” oli tarkkaan harkittu. Se ei varsinaisesti ollut irtijulistautuminen keskustasta, mutta määritteli vallinneen asiantilan eli että lehti päättää itsenäisesti ja riippumattomasti puoluesuhteestaan. Lehti oli nauttinut lehdistötukea viimeisen kerran vuonna 1992 ja nyt haluttiin korostaa taloudellista ja journalistista riippumattomuutta. Puolueriippumattomuuden korostukselle ei Hokkasen mukaan ollut enää tuon ajan tilanteessa tarvetta. Linjauksen jälkeenkin *Ilkan* keskustalaista aatemaailmaa ei ole millään tavoin peitelty. Toiminta tapahtui edelleen ”perustajiensa hengessä” ja se tarkoittaa päätoimittaja Hokkasen mukaan, että mikään ei muutu (Hokkanen 2006, 522). Lehti luottaa katsomusjournalismiin ja uskoo, että korkeaprofiilisuus on kilpailuvaltti sen jälkeen kun lehti on saanut alueellaan ykköslehden aseman. Hokkanen uskoo, että aatteellisen sanoman neutralisointi olisi vain vähentänyt valtakunnan tason noteerauksia ja heikentänyt kilpailuedellytyksiä maakunnassa. Päätoimittaja uskoo normaali-ihmisen kyllä sietävän, että lehti sanoo aika suorasanaisesti mielipiteensä, vaikka se poikkeaisi hänen omasta mielipiteestään. (Lehto 2006, 308, 350–351.) Lehti korostaa olevansa riippumaton, mutta ei välttämättä sitoutumaton (Hokkanen 2006, 523).

Uudessa ohjelmassa haluttiin korostaa tasa-arvon merkitystä. Kyse oli haasteesta yleiselle mielipiteelle, jonka nähtiin korostavan laman jälkeisessä Suomessa markkinaliberalismia, valinnanvapautta ja kilpailua eikä niinkään perinteiseen hyvinvointivaltioajatteluun liittyvää tasa-arvoa. Yrittämisen (ei enää yrittäjän) vapaus paperissa säilyi, mutta yksilön vapaus on jätetty pois. Sen alleviivaamista ei nähty tarpeelliseksi tilanteessa, jossa se jo muutenkin ikään kuin luonnostaan ylikorostui. Suomen itsenäisyys on ohjelmaan liitetty siksi, että sen katsottiin teemana saaneen uutta sisältöä globalisaatiokeskusteluissa. Sisältövalinnoilla on kokonaisuudessaan ”haluttu näyttää”, niissä nähdään sanomaa, jonka ”ympäristö ja oma väki ymmärtävät”. Pyrkimys saattaa tavaroiden ja palvelusten tuottajat ja myyjät kosketuksiin kuluttajien kanssa omalla markkina-alueellaan on ilmaus maakunnan edun puolustamisesta. Aatteellisen ja journalistisen tehtävän ohella lehti ymmärtää olevansa myös taloudellinen toimija, jolla on maakuntaa kokoava tehtävä. (Lehto 2006, 325, 378.)

Ilkan asema lehdistön kentässä

Ilkka on tutkimusten perusteella profiloitavissa lehdeksi, jonka kirjoituksissa painottuu selkeästi ns. regionalistinen aines. Tällä tarkoitetaan artikkeleita, joissa kohdealueen eri piirteitä korostetaan voimakkaan positiivisessa hengessä, aluetta ja sen olosuhteita verrataan toisiin alueisiin ja korostetaan alueen ”mentaliteettiin” liittyviä stereotyyppioita. Myös asukkaiden ideaalista yhteisöllisyyttä (”me-henkeä”) korostavat artikkelit sekä tekstit, joissa korostetaan voimakkaasti maakunta-ajat- telun merkitystä ja yleisemmin maakunnallisuutta, kuuluvat kyseiseen lajityyppiin. (Paasi 1986, 207.) Suuntaus voidaan nähdä myös osana ns. lokalisatiiokehitystä, joka sanomalehdistön kohdalla on tarkoittanut sitä, että poliittiset aatteet ovat ta- loudellisista syistä joutuneet antamaan tilaa alueellisille tavoitteille. Levikkialueen taloudellinen hyvinvointi on tuonut sitä myös lehdelle itselleen. Alueellisuus on ollut tapa kerätä suurin mahdollinen yleisö ja varmistaa tämän pysyminen aluetta raken- tamalla ja sen identiteettiä vahvistamalla. Alueellinen journalismi on tarkoittanut kykyä rakentaa diskursiivisesti yhteisöjä ja muodostaa yhteyksiä ihmisten välille. (Hujanen 2000, 30 -31, 46.)

Jaana Hujasen tutkimus osoitti *Ilkassa* olleen läpi tutkimusaineiston eniten maa- kunnallista aineistoa ja alueellista omaleimaisuutta representoivia kirjoituksia. Myös erilaiset stereotyyppit ja niiden uusintaminen on ominaista erityisesti *Ilkan* teksteille (myös Paasi 1986, 218). Kansanluonteen kuvaukset ovat olleet siinä mielessä notkeita, että ne ovat voineet toimia perusteina hyvin erilaisille tavoit- teille. Esimerkiksi *Ilkan* sivuille kirjoittamaan päässeet ihmiset käyttivät etelä- pohjalaista kansanluonnetta perusteena sekä Euroopan Unioniin liittymiselle että sen ulkopuolelle jäämiselle. Perinteisen rohkeuden piti lievittää liittymispelkoja ja riippumattomuuden ja itsenäisyyden arvostuksen taas pitää yhteisöstä poissa. Lehdessä julkaistiin paljon kulttuuriuutisia, joissa muita lehtiä useammin myös lehti-instituutio paikantui keskeiseksi maakuntainstituutioksi. Yhteisöllisyyden ja alueellisen tasapainon diskurssi korostui *Ilkan* kirjoituksissa ja niissä lehdistön tehtäväksi nähtiin oleellisesti maakunnan edun valvonta. (Hujanen 2000, 78, 101, 105, 109–110, 116, 125, 164.)

Eteläpohjalaisuuden ”me-henki” korostui myös urheilijoiden suoritusten koros- tamisessa nimenomaan maakunnan ihmisten tekoina. Voitot olivat muita lehtiä useammin juuri eteläpohjalaisurheilijoiden suorituksia. Vuoden poliisiksi valitun henkilön esittely sai puolestaan lehden taas yleisemminkin pohtimaan nimenomaan pohjalaisten sopivuutta poliiseiksi. (Hujanen 2000, 81, 131; Paasi 1986, 211–212.) Eteläpohjalaisuus korostuu persoonallisella tavalla myös *Ilkan* linjauksessa, jonka mukaan lehteen pyritään kymmenen vuoden ajanjaksoissa rekrytoimaan tietty määränemmistö syntyperäisiä eteläpohjalaisia. Kyse ei ole päätoimittajan mukaan

vain alueen tuntemuksesta, vaan koko eteläpohjalainen ajattelutapa ja murre nähdään tärkeinä. Aitous vaatimus oli näkynyt myös siinä, että lehden ei-syntyperäiset eteläpohjalaiset journalistit olivat sulkeneet itsensä pois maakunnallisesta ”me-ryhmästä”. Päätoimittaja Hokkasen puhe oli tältä osin epäsuorempaa, mutta hänkin oli puhunut ”eteläpohjalaisista ihmisistä” esimerkiksi ”meidän eteläpohjalaisien” sijaan. (Hujanen 2000, 151–152.) Kari Hokkanen on erittäin eteläpohjalaisesta orientoitumisestaan huolimatta itse lähtöisin itäisestä Suomesta. Tämä maakunnalle ominainen piirre jakaa ihmisiä alkuasukkaiisiin ja muualta tulleisiin saa eteläpohjalaisessa puheessa usein muodon, jossa muualta tulleita kuvataan ”verentuomiksi”. Ilmaisuuksia jää yleensä hieman epäselväksi sen suhteen, että pyritäänkö sillä kuvaamaan muualta tulleita veden vai veren tuomiksi. Epäselvyyden aiheuttaa se, että Etelä-Pohjanmaan murteessa vesi sanan genetiivimuoto usein muokkautuu ”vereksi”.

Nato-jäsenyydestä käytyä julkista keskustelua tutkinut Juho Rahkonen toteaa *Ilkassa* olleen muita maakuntalehtiä enemmän puolustusvoimien asemaa säilyttämään pyrkiviä tekstejä. *Nato*-jäsenyys näyttäytyi kaukaiselta ja Suomelle vieraalta tulevaisuudenkuvalta. *Ilkka* loi *Nato*-kirjoituksissaan kahtiajakoa ”*Nato*-intoilijoiden” ja Suomen kansan välille. *Nato*-kannattajat nimettiin ”*Nato*-haukoiksi”, jotka yrittävät viedä Suomea *Natoon*. Tavalliset kunnon suomalaiset kategorisoitiin *Nato*-jäsenyyden vastustajiksi. Vaikutusta Rahkosen mukaan oli myös sillä, että *Natoon* myönteisemmin suhtautuvan kokoomuksen kannatus oli Etelä-Pohjanmaalla vertailualueita vähäisempää. Tutkija arvelee lehtien kirjoitusten heijastelevan ja vahvistavan *Nato*-asiassa ympäröivän maakunnan asenneilmapiiriä, joka oli ollut olemassa jo ennen *Nato*-keskustelua. Hän näki median vaikutuksen *Nato*-kysymykseen toteutuvan molemminpuolisella vuorovaikutuksella, jossa toisaalta lehdet pyrkivät heijastelemaan levikkialueidensa yleistä ilmapiiriä, mutta näin tehdessään ne tulivat myös vahvistaneeksi tätä ilmapiiriä. (Rahkonen 2006a, 92, 259, 268.)

Juho Rahkonen on tutkinut myös *Helsingin Sanomien*, *Aamulehden* ja *Ilkan* sosiaalipoliittisia kirjoituksia vuosilta 1986, 1996 ja 2006. Aineisto koostui hyvinvointivaltiota ja sosiaali- ja terveyspolitiikkaa käsitelleistä teksteistä, jotka ovat ilmestyneet lehtien pääkirjoitussivuilla, yleisön osastoissa ja kotimaan uutisosastoissa. Tutkimuksessa painottuu *Ilkan* kirjoitusten vahva kristillistä etiikkaa koskeva perusvire. *Ilkka* on arvokysymyksissä konservatiivinen, mutta talouskysymyksissä lehden näkemykset ovat muistuttaneet keynesiläisyyttä. Lehdessä uskotaan yhteiskunnallisen suunnittelun ja sääntelyn mahdollisuuksiin, mutta siinä korostetaan muita enemmän myös yksilöiden ja paikallisyhteisöjen roolia. *Ilkassa* muutoksen parempaa katsotaan lähtevän omaehtoisesta aktiivisuudesta, kristillistä moraalista vaalivista isänmaan asukkaista, ei niinkään sosiaalidemokraattisen ajatteluperinteen mukaisesta vahvasta valtiosta ja korporaatioista. Rahkonen näkee *Ilkan* sosiaali- ja terveyspoliittisessa

kirjoittelussa yhä merkkejä moraalitalouden yhteisöllisestä, lähimmäisen rakkautta korostavasta arvomaailmasta. *Ilkan* kirjoituksissa painottuu hyvinvointiyhteiskunta pikemmin kuin *Helsingin Sanomien* ja *Aamulehden* painottama hyvinvointivaltio. Lehti ei kannata hyvinvointivaltion supistamista, mutta katsoo, että verovaroin rahoitetut palvelut eivät yksin riitä, vaan niiden lisäksi tarvitaan välittömämpää lähimmäisen auttamista. (Rahkonen 2006b, 459–469.)

Rasismia ja etnisyyttä Suomen sanomalehdistössä syksyllä 1999 tutkineet Pentti Raittila ja Tommi Kutilainen toteavat *Ilkan* kirjoittavan *Kymen Sanomien* ohella muihin päivälehtiin verrattuna selvästi useammin ulkomaalaisten ja vähemmistöryhmien tekemistä kuin heihin itseensä kohdistuneista väkivallanteoista. *Ilkan* vähemmistöryhmiä käsitelleissä kirjoituksissa painoutuivat lain ja viranomaistoiminnan tila. (Raittila & Kutilainen 2000, 52–53.)

Eläinoikeusliikkeen määrittelykamppailua suomalaisessa sanomalehdistössä tutkinut Pirita Juppi näkee *Ilkan* suhteen tarhauselinkeinoon läheisenä ja myönteisenä kun taas suhtautuminen eläinaktivisteihin on ollut hyvin jyrkkää. *Ilkka* on vaientanut aktivistien äänen teksteistään vertailulehtiä tehokkaammin. Tarhaajien ääni on *Ilkassa* päässyt kilpailija *Pohjalaistakin*⁴ enemmän esiin. Tutkija päätteli maatalouselinkeinojen harjoittajien olevan keskustalaistaustaiselle *Ilkalle* läheisempi viiteryhmä kuin kokoomustaustaiselle *Pohjalaiselle*, joka oli keskittynyt tarhaajia enemmän ”salonkikelpoiseen” etujärjestöön. *Ilkka* on käyttänyt eläinaktivistien kuvauksissa demonisoivaa diskurssia, jonka se pyrkii aktiivisesti tekemään ainoaksi ajateltavissa olevaksi vaihtoehdoksi esittämällä muut liberaalimmat ja ymmärtävämmät tulkinnat illegiitimienä ja epäilyttävinä. Ilmiön liiallinen ymmärtäminen on kiellettyä, ellei halua joutua itse arveluttavaan valoon ja moraalisten sanktioiden kohteeksi. Lehti on osallistunut Jupin mukaan myös toimintaan, jossa pääkirjoitustoimittajat eivät tyydy vain ottamaan itse aktiivisesti kantaa eläinoikeusliikkeeseen, vaan paimentavat myös muita yhteiskunnallisia toimijoita ruotuun toimien näin sosiaalisen kontrollin välineenä. He ovat kiittäneet muita toimijoita ”oikeasta” reagoinnista ja moittineet vastaavasti riittämättömistä reaktioista. Teksteistä on luettavissa selkeä kutsu, jopa vaatimus, liittymisestä yhtenäiseen ja yksimieliseen moraaliseen rintamaan. (Juppi 2004, 173, 181, 195, 224, 255.)

Päätoimittaja Hokkanen pitää Jupin tulkintoja oikeaan osuvina. Hän näkee *Ilkan* lain ja järjestyksen perinteen lehtenä ja kokee eläinoikeusliikkeen haastavan paitsi elinkeinon myös laillisen järjestyksen. Tämä selittää päätoimittajan mukaan myös aktivistien tietoisien marginalisoinnin. Hokkanen myöntää lehden myös ”demonisoineen, kriminalisoineen ja mitätöineen” eläinoikeusliikettä silloin kun se ilmeni tarhausiskuina. Niin on tapahtunut tietoisena toimituksellisenä ratkaisuna. (Hokkanen 2006, 541–542.)

⁴ Vaasa lehti muutti nimensä *Pohjalaiseksi* vuonna 1984.

5.5 Ilkka eteläpohjalaisten äänenä

Ilkka-lehden huumekirjoitusten kohderyhmänä on ollut yleisö, joka on kiinnittynyt vahvasti yhteisöön. Alueella on vallinnut pitkälle menevä yksimielisyys arvoista ja sosiaaliset ongelmat ovat historiallisesti leimaavia poikkeuksia lukuun ottamatta olleet maakunnassa keskimääräistä vähäisempiä. Taloudellisesti ja koulutuksellisesti alue ei ole kärkisijoilla, mutta yrittämisen ja menestymisen halu on motivoinut ihmisiä. Yhteisöllä on historiallisia perinteitä melko ankarista suhtautumistavoista sosiaalisesta menestyksestä syrjäytyneitä kohtaan. Tästä huolimatta maakunnan päihteidenkäyttöluvut ovat olleet pääosin muuta maata myönteisempiä. Yhteisöllä on ollut selkeä käsitys siitä, millaisten tekijöiden varaan hyvä elämä rakentuu.

Yhteiskunta on kuitenkin muuttunut nopeasti viime vuosikymmeninä. Vieraaksi koetut uhkat ovat tulleet kosketukseen myös eteläpohjalaisen elämänmenon kanssa. Sosiaalisen perimän suojaavista piirteistä huolimatta taustalla on väijynyt ajatus maakunnan ihmisten taipumuksesta äärimmäisiin käyttäytymismuotoihin. *Ilkka*-lehti on kautta olemassaolonsa ymmärtänyt asiakseen maakunnan edun ja sen elämäntavan puolustamisen. Lehti on kapinapäälliköltä lainaamansa nimen hengen mukaisesti ollut valmis kamppailemaan oikeiksi ymmärtämiensä asioiden puolesta. Tämä on johtanut tilanteisiin, joissa erilaiset sodiksi ja taisteluiksi kuvatut kiistat ovat olleet oleellinen osa lehden historiaa. Se on luonut omat tapansa vastata lehteen tai sen edustamaan elämänmuotoon kohdistuviin uhkiin. Tyypillistä ilkkalaisuudelle on ollut avoin hyökkäys puolustautumisen strategiana. Lehti on tehnyt toimenpiteensä ja esitellyt kantansa anteeksi pyytelemättä. Se on luottanut maakunnasta suorille sanoille saatavaan vastakaikuun. Kamppailu suurempaa kilpailijaa vastaan päättyi *Ilkan* selkävoittoon. Yhtiöstä on muodostunut konserni, joka on voinut ainutkertaisella tavalla rakentaa käsitystä siitä, mitä eteläpohjalaisuudella tarkoitetaan. Lehden linja on ollut menestys kamppailtaessa alueen poliittisesta ja hegemonisesta vallasta. Tilajaat ovat antaneet tukensa lehden toimille, mutta maailman muuttuessa myös eteläpohjalaista elämänmuotoa vaarantaneet uhkavat ovat muuttuneet.

Mitä voimme tämän perusteella olettaa *Ilkan* huumepoliittisista linjauksista? Kuva lehdistön huumekirjoittelusta on muodostunut lähinnä liberaalien pääkaupunkilehtien perusteella. Onko *Ilkan* kirjoittelu ollut muusta lehdistökirjoittelusta poikkeavaa? *Ilkan* toimituksellinen linja on alusta alkaen perustunut sosiaaliradikalismiin ja arvokonservatismiin yhdistelmälle. Mitä tämä on tarkoittanut huumeiden muodostaman uudenlaisen uhkan yhteydessä? Eteläpohjalaisuuteen on perinteisesti liitetty taipumus aktiivisiin toimiin ongelmallisiksi koetuissa tilanteissa. Historiallisten tapahtumien pohjalta maakunnasta on luotu kuva toiminnallisten ihmisten asuinseutuna, josta tarpeen tullen on lähdetty palauttamaan järjestys maan muihinkin osiin.

Millaiseksi huumeita koskeva kirjoittelu on muodostunut aktivismiin taipuvaisella alueella, jonka omat sosiaaliset rakenteet eivät muodosta pohjaa huumausaineiden leviämiselle, mutta jossa voidaan nähdä tilanteen kärjistyminen muualla?

6 MUUTTUVAN ONGELMAN MÄÄRITTELY (1970–1972)

Tämän ja kahden seuraavan luvun tarkoituksena on kuvata sitä huumeongelman kokonaiskonstruktiota, joka *Ilkan* lukijalle rakentuu lehden palstoilla vuosina 1970–2002. Kyse ei ole tässä yhteydessä lehden varsinaisesta omasta huumeepoliittisesta linjasta, vaan huumetekstejä tarkastellaan siinä monimuotoisuudessa, jossa ne lehdessä esiin tuotiin. Tämä tarkoittaa kirjavaa tekstijoukkoa, josta pyritään rakentamaan huumeongelmaa kuvaava kokonaiskonstruktio. Lehden teksteissä aikakausista muodostuvassa kokonaiskuvassa tarkastellaan sitä, ketkä aihetta kommentoivat, kenen ongelmaksi ja millaiseksi ongelmaksi huumeiden käyttö ymmärrettiin. Tässä yhteydessä selvitetään myös sitä, minkä aineiden käyttöä ja leviämistä kirjoitukset käsittelivät, mitkä tekijät nähtiin huumeiden käytön syiksi ja mitä ongelmalle vaadittiin tehtäväksi. Esittelen kuudennen ja seitsemännen luvun lopuksi kokonaisanalyysit aikakauden esimerkkiteksteistä, mutta toisen aallon aikakauden tekstin kokonaisanalyysi toteutetaan yhdeksännessä luvussa *Ilkan* pääkirjoituksesta laadittavan esimerkkianalyysin rinnalla.

Erityisesti tarkasteluajan alkuvaiheissa vain pieni osa kirjoituksista perustuu lehden toimituskunnan tai eteläpohjalaisten kirjoittajien näkemyksiin. Lehdessä esiin päästetyistä teksteistä on kuitenkin päätetty *Ilkan* toimituksessa. Lehden toimituskunta sääтели valinnoillaan sitä kokonaisuutta, joka huumeongelmasta lehden sivuilla luotiin. Millainen konstruktio tästä muodostui, on kysymys johon luvuissa 6–8 pyritään vastaamaan.

6.1 Hahmottuva huumeongelma

Huumeongelmaa käsiteltiin 1970-luvun alussa ennen kaikkea kansanterveydellisestä näkökulmasta. Käytetyimpiä asiantuntijoita (ks. Taulukko 4) huumeekysymyksissä olivat huumeongelman hoitajat. Ajanjakson aineistossa 40 prosenttia kommentoijista on hoitajia (yhtä lukuun ottamatta kaikki ovat lääkäreitä). Aiheen käsittely ymmärrettiin erityistietämystä edellyttäväksi ja sitä lähestyttiin tieteellisistä näkökulmista. Tätä tulkintaa tukee myös se, että tutkijoiden osuus aineistosta on lähes neljännes. Huumetilanteen valvojen (poliisi ja oikeusviranomaiset) osuus on 13 prosenttia kommentoijista. Asiasta huolestuneiksi luokiteltavien kommentoijien (poliitikot, toimittajat, aktivistit) puheenvuoroja aineistossa on kaikkiaan 18 prosenttia. Ryhmään muut luokiteltiin kirjoitukset, joissa kommentoijan taustaa ei ilmoitettu.

Entisten käyttäjien tai narkomaanien vanhempien puheenvuoroja ei 1970-luvun alun aineistossa ole. Yleensä huumeita koskevat kirjoitukset ovat selostuksia jossain järjestetystä puhetilaisuudesta tai kansainvälisen tai kansallisen tason asiantuntijan artikkeleita.

Vuosien 1970–1972 kirjoitukset kuvaavat tilannetta, jossa huumeiden käyttö oli koettu muutaman vuoden ajan uudeksi suomalaisen yhteiskunnan sosiaaliseksi ongelmaksi. Kyse oli pääosin kaupunkilaisnuorisoa koskettavasta ilmiöstä, mutta ongelman leviämiseen varauduttiin myös maaseutualueilla. Aihe oli muodikas ja sitä tulkittiin ajan puheavaruuksien mukaisesti. Nuoriso käyttäytymisellään koetteli vallitsevan symboliuniversumin rajoja ja uusien ilmiöiden paikalleen panemiseksi tarvittiin tiedotusvälineiden kautta saatavia näkökulmia ja käsitteitä.

Kovaosaisia ja kokeilijoita

Huumeiden käyttö hahmottui *Ilkka*-lehden 1970-luvun kirjoituksissa ennen kaikkea nuorison ongelmaksi. Käyttäjäkuvauksissa varsinaisten huumeidenkäyttäjien enemmistö painottuu 16–18-vuotiaisiin nuoriin. Tinnerin käyttäjät olivat vieläkin nuorempia murrosikäisiä. (9.3.1972 U; 22.10.1970 U; 27.5.1972 U.) Kirjoituksissa kerrotaan, että Etelä-Suomen suurten kaupunkien nuorista 13 prosenttia on kokeillut aineita. Heistä yli puolella kokeilut olivat jääneet yhteen kertaan. Muualla maassa kerrotaan neljän prosentin nuorista käyttäneen huumeita. (22.9.1970 U.) Vaasassa 10 prosenttia ammatti-, kansalais- ja oppikoululaisnuorisosta oli kertonut käyttäneensä huumeita. Ensikäyttö oli tapahtunut lehden mukaan 14–15 vuoden iässä. Heistä 80 prosenttia oli kuitenkin lopettanut käyttökokeilut. (27.5.1972 U.)

Huumeita kokeilleiden ja käyttäneiden psyykinen ja sosiaalinen tausta esitetään usein leimaavasti. Heidän joukossaan kerrotaan olevan sekä älykkäitä ja tasapainoisia nuoria että tasapainottomia ja neuroottisesti rasittuneita nuoria. Jälkimmäiset olisivat kirjoitusten mukaan joka tapauksessa päätyneet jonkinlaiseen sopeutumattomuuteen. (24.1.1970 K; 22.10.1970 U.) Heidän tilanteensa kuvataan todellisuuden rakenteeseen perustuvilla argumenteilla, joissa ilmiöiden peräkkäisyys ilmaistaan vääjäämättömänä prosessina. Taustalla on turkulaistutkimuksen mukaan rikkinäisiä koteja ja ”aivostotauteja” ja vain pieni osa käyttäjistä sijoittuu näiden ryhmien ulkopuolelle. Käyttäjillä kerrotaan olevan muita enemmän tarvetta keskustella psykologin tai psykiatrin kanssa. Psyykkiset ongelmat nähtiin tässä vaiheessa vielä huumeiden käytön syinä. Teemu Rantasen 1990-luvun puolivälin tekstejä tarkastelleessa tutkimuksessa psyykkiset ongelmat ymmärrettiin pikemminkin huumeiden käytön seurauksina (Rantanen 1997, 206–207). Käyttö painottui poikakouluissa opiskeleviin poikiin ja ruotsia äidinkielenään puhuviin nuoriin. (22.10.1970 U.) Osalla nuorista lähtökohdat olivat huonot, mutta huumeiden käyttäjiä löytyi myös hyväosaisten joukosta.

Nils Christie ja Kettil Bruun kirjoittavat hyvän vihollisen käsitettä luonnehtivassa esityksessään siitä, miten huumeongelma saa kasvot jonkun julkisesti käyttäjäksi leimatun henkilön kautta (1986,61). *Ilkka*-lehden sivuilla ei 1970-luvun alun

aineistossa esitelty yhtään varsinaista narkomaania, entistä tai nykyistä. Ainoa nimellään huumeiden käyttöön liitetty suomalainen oli kaksinkertainen hiihdon olympiavoittaja Eero Mäntyranta, joka jäi kiinni amfetamiinin käytöstä Vuokatin olympiakarsintakilpailuissa talvella 1972. Asiaa käsitellään kolmen palstan uutisena pelkästään urheilusivuilla (26.4.1972 U) ja vain urheilukolumnisti kommentoi asiaa. (2.6.1972 K.)

Tinneriä, lääkkeitä tai hasista kaveriporukassa

Mitkä olivat tyypillisimpiä käytettyjä aineita ja miten ne levisivät vuosina 1970–1972? Varsinaisista huumeista käytetyimmät aineet olivat *Ilkka*-lehden mukaan 1970-luvun alussa hasis ja LSD. Amfetamiini teki tuloaan ja heroiniin vihjattiin olevan mahdollinen tulevaisuuden uhka. (18.7.1970 U.) Vuosikymmenen alun kirjoituksissa viitataan toisinaan pop-huumeisiin (esim. 2.2.1970 U), joilla todennäköisesti tarkoitettiin kannabistuotteita.

Tuon ajan huumeongelma oli kuitenkin oleellisesti tinnerin ja lääkkeiden käyttöä. Esimerkiksi Turun koululaistutkimuksessa (22.10.1970 U) tavallisin kokeiltu huume oli jokin lääke. Vain kymmenellä prosentilla käytetty aine oli hasis. Vaasassa huumeita kokeilleista kuitenkin 39 prosenttia oli lehden mukaan käyttänyt kannabista, 29 prosenttia tinneriä, 18 prosenttia lääkkeitä ja 3 prosenttia LSD:tä (27.5.1972 U). Lääkkeiden käyttöä harrastivat nuorten ohella myös vanhemmat (22.10.1972 U).

Aineiden levittäjät kuvaillaan toisinaan jopa järjestäytyneiksi liigoiksi, jotka ovat siirtyneet tupakan ja alkoholin salakuljetuksesta huumeisiin (18.7.1970 U). Otsikossa käytetyn dramaattisen liiga-nimityksen takaa paljastui kuitenkin seitsemän 16–21 vuotiaan nuorukaisen joukko (30.10.1970 U). Pääsääntöisesti lehtitiedot kertovat aineiden kuitenkin leviävän toveripiireissä. Esimerkiksi vaasalaistutkimuksessa puolet kokeilleista kertoo saaneensa aineet ilmaiseksi. Enemmistöllä kyse oli ollut ainutkertaisesta kokeilusta, jossa kytkennät varsinaisiin huumeakauppiaisiin olivat olleet melko harvinaisia. (27.5.1972 U.) Vanhempien varomaton lääkkeiden käyttö nähdään yhtenä kanavana huumeiden käytön leviämiseksi myös nuorison keskuuteen (22.10.1972 U; 7.5.1972 A).

Eri aineiden vaikutustapoja ja vaarallisuutta yleensä luokiteltiin 1970-luvun kirjoituksissa (vrt. Hakkarainen 1992, 115). Heroini esitellään kaikkein vaarallisimpana aineena. Kannabistuotteet kuvataan toisinaan ”pehmeinä” aineina (3.6.1970 R), mutta yleensä suoria viittauksia aineiden mahdolliseen mietouteen vältetään. Esimerkiksi Juhana Idänpään-Heikkilä kuvaa kannabistuotteet huumeiksi ilman erityisiä voimakkuusluokituksia, mutta käyttää LSD:n ja amfetamiinin kohdalla kuvauksia ”erittäin vaarallinen huume” tai ”kaikkein varmimmin riippuvuuteen johtava huume” (22.10.1972 U).

Etsijöitä, seuraajia ja maailmanparantajia

Millaiset syyt ja tarkoitukset selittivät huumeiden käyttöä vuosien 1970–1972 kirjoituksissa? Huumeiden käyttöä taustoitetaan 1970-luvun alun *Ilkka*-lehdissä lähinnä kolmesta eri näkökulmasta:

- Olemisen ongelmallisuuden helpottaminen

Huumeiden käyttö nähdään tässä näkökulmassa erilaisten stressaavien tilanteiden helpottajana:

Osa ihmisistä ei kykene purkamaan stressiä luonnollisen rentoutumisen kautta vaan hakee keinotekoisia tapoja (22.9.1970 U).

Syitä ei vielä tarkoin tiedetä, mutta ne liittyvät ihmisen yhä kasvavaan kyvyttömyyteen sopeutua nopeasti muuttuvaan ympäristöön (29.11.1970 A).

Ilmaukset ovat todellisuuden rakenteeseen perustuvia argumentteja. Niissä käytetään kausaalisuhteita luomaan kuvaa, jossa ihmisillä on voimakkaita paineita, jotka edellyttävät purkautumista. Huumeet näyttävät teksteissä tasapainon palauttajina. Niiden avulla tavallaan saavutetaan uudelleen luonnollinen tila. Huumeiden käytön historiassa tällä tasapainon etsinnällä on ollut oleellinen merkityksensä. Huumeita on käytetty arkirutiineista selviämiseen, eikä kaikilla käyttäjillä ole ollut tarkoituksena saada euforian kokemuksia. Huumeiden käytöllä on tavoiteltu myös normaaliutta. (Esim. Davenport-Hines 2001, 270–272; Morgan 1981, 37–70.)

- Ryhmäsidonnaisuus ja epäitsenäisyys

Tässä näkökulmassa korostuu tiedotusvälineiden vaikutus, esikuvien seuraaminen ja statuksen hankinta ryhmässä.

Uteliaisuuden lisäksi kokeiluun ryhtymisen syynä oli toverien esimerkki, loputon kyllästyminen ja rohkeuden osoittaminen (27.5.1972 U).

Tässä selitystyyppissä korostuvat todellisuuden rakennetta muokkaavat mallit ja vastamallit. Myös arveluttavien esikuvien kautta tapahtuvalla huumeiden käytön selittämisellä on historialliset juurensa. Selitystapa on ollut tyyppillinen silloin, kun huumeiden käyttö on ymmärretty nimenomaan nuoriso-ongelmaksi. Ilmiöstä on esimerkkejä jo 1800-luvun alusta, jolloin Thomas De Quinceyn kirjan *Confessions of an English Opium Eater* (1821) katsottiin houkuttelevan lukijoita huumeiden käyttöön (Esim. Davenport-Hines 2001, 87–91, 283–284, 303–306).

Tyypillisimpinä huumeiden käyttöön houkuttelevina esikuvina on pidetty jazz- ja rock-muusikoita. Tiedostusvälineiden vastuun korostuksessa näkyy pelko väärien signaalien antamisesta. Huumeinformaation antamisessa on vaarana, että se toimii kontraproduktiivisesti eli vastoin tarkoitustaan lisää kiinnostusta huumeiden käyttöä kohtaan.

- Kapinointi ja maailmanparannus

Huumeiden käyttö liitettiin osaksi 1960-luvun lopulta alkanutta nuorison kapinaa ja vallankumousromantiikkaa. Tähän liittyi myös kiinnostus itämaisia uskontoja ja tajuntaa laajentavia kokemuksia kohtaan.

(Kannabiksen) kannattajat sanovat kuitenkin, että se on sekä vaaraton että miellyttävä, vaikkakin suuri osa polttajien nautinnosta johtunee siitä, että aine on kiellettyä". [...] Kannabiksen polttaminen ja heroisiin väärinkäyttö kuvaavat selvästi huumeiden käyttämisen erilaisia funktioita. Toinen heijastaa nuorten kapinallista suhtautumista, joka ei useinkaan ole kovin vaarallista kun taas toinen osoittaa, ettei ympäristö ja yhteiskunta ole pystynyt tarjoamaan enemmän henkistä turvaa, tukea ja hoitoa kuin alakulttuuri, johon heroisiin käyttäjä koee kuuluvansa. (16.7.1972 A.)

Teksteissä kannabis kuvataan osana vallitsevaa elämäntapaa kyseenalaistavaa nuorisokulttuuria. Se muutti kuvaa huumeiden käyttäjäkunnasta. Kyse ei ollut heroinistien tapaan kärsivistä uhreista, vaan vanhan maailman haastavista kapinallisista, jotka kokivat sääntöjen rikkomisen jopa nautintona. (vrt. Gahlinger 2001, 322; Morgan 1981, 159–161.) Teksti käyttää argumentaatiossaan dissosiativista tekniikkaa. Siinä huumeiden käyttö jäsennetään kahteen osaan. Varsinaisen ongelman muodostaa turvattomuudesta aiheutuva heroisiin käyttö. Se on kriteeri (Termi II), jonka näkökulmasta kannabiksen käyttö (Termi I) määrittyy melko vaarattomaksi kapinoinniksi. Molemmat käyttömuodot ovat ryhmätoimintaa, mutta heroisiin käyttö tarkoittaa vetäytymistä omaan maailmaansa. Kannabiksen käyttäjät sen sijaan näyttäytyvät paremmin yhteiskuntaan sitoutuneina, sillä he kapinointinsa kautta haluavat kuitenkin vielä vaikuttaa yhteisöihinsä.

Huumeiden käytön selityksissä painottuvat psyko-sosiaaliset ja kulttuuriset aspektit sekä yhteiskunnallinen itsekritiikki. Moderni yhteiskunta oli osoittautunut epäinhimilliseksi ja huumeiden käyttö oli oire, joka kertoi syvemmistä ongelmista. Ihmisillä oli paha olla ja tämä taas oli seurausta vieraantuneisuudesta, jota ruokki ahtaasti ymmärretty käsitys ihmisyydestä. Arjessa pärjäämiseltä edellytetyt vaatimukset olivat osalle ihmisistä liian korkeita. He joutuivat hakemaan lohtua sieltä, mistä sitä onnistuivat saamaan. Osa kirjoittajista korostaa vanhempien vastuuta, mutta pääpaino teksteissä on ihmisten elinympäristön kehittämisessä. Huumeiden käyttöä taustoittavana kontekstina kirjoituksissa toimii tyypillisesti yhteiskunta, ympäristö

---

tai jopa koko maailma, jonka oli muututtava, ettei ihmisten tarvitsisi turvautua huumeiden kautta saataviin hyvän olon tunteisiin.

Hoitajat hallitsivat huume keskustelua ja asennoituminen huumeiden käyttäjiä kohtaan on 1970-luvun alun kirjoituksissa melko ymmärtävistä. Käyttäjät kuvataan ongelmallisten olosuhteiden uhrina. Heidän toimintansa laittomuutta ei erikseen korosteta, vaan sillä nähdään olevan jopa yhteiskuntaa kehittämään pyrkiviä tarkoituksia. Edes huume kauppiaista ei luoda kuvaa varsinaisena pahuuden symbolina. Kirjoituksissa on tavallaan kunnioittava sävy. Käyttäjää säälitään pikemmin kuin tuomitaan. Teksteissä näkyy pyrkimys säilyttää kaikkien kasvot. Huumeiden käyttö nähdään reaktiona yhteiskunnassa elämiseen liittyviin paineisiin. Tässä vaiheessa kirjoituksissa on vielä vallalla vahva yhteisyyden korostaminen. Ongelman osapuolet ovat yksiä meistä.

Vieras terveysuhka

Huumeongelma konstruointiin *Ilkka*-lehdessä 1970-luvulla ennen kaikkea terveysongelmana. Aineiden käytön seuraukset kuvaillaan suorituskyvyn laskuna, tapaturma-kuolleisuutena ja mielenvikaisuuden kaltaisina olotiloina (22.10.1970 U). Viittauksia yleisen turvattomuuden lisääntymiseen, väkivaltaisuuden ja muun rikollisuuden kasvuun tuon ajanjakson aineistossa on vain harvoin. Tässä kohdin eteläpohjalainen aineisto poikkeaa Hakkaraisen ja Törrösen (2002, 539–548) löytämistä painotuksista. Painopiste on käyttäjille, ei yhteiskunnalle, aiheutuneissa riskeissä. Poliiseille vaaditaan toisinaan lisää resursseja, mutta mainintoja esimerkiksi rangaistusten koventamisesta ei esitetä. Asenne käyttäjiä kohtaan on suojeleva. Heidät halutaan pelastaa tilanteesta, joka uhkaa heidän terveyttään. ”Huumeiden käyttäjä tarvitsee lääkäriä, ei poliisia” (29.11.1970 A).

Myös kansainvälisiä painotuksia esittelevissä artikkeleissa ongelma nähdään monitahoisena ja sen selvittämisen uskotaan edellyttävän lääketieteen, psykologian, sosiologian, oikeustieteen ja rikostutkinnan välistä yhteistyötä. Ongelman pääsyyksi koetaan yhteiskunnallinen sopeutumattomuus ja sitä vaaditaan tarkasteltavaksi laajemmassa kentässä:

Ongelma, joka johtuu kriisitilasta yhteiskunnassa voidaan ratkaista vain uudella politiikalla, joka koskee koko yhteiskuntaa, sen organisaatioita, tavoitteita ja arvojärjestelmää. Yhteiskunnassa, joka huolehtii ihmisen kehittämisestä, ei vain asioiden (tuotannon ja kulutuksen) hoitamisesta ja joka voi tarjota turvallisuutta, ei ole tuskallista huumeongelmaa, koska sellaisesta yhteiskunnasta ei tarvitse paeta. (16.7.1972 A.)

Sitaatti on *Ilkassa* julkaistusta tekstistä, joka ei sisällä minkäänlaista viittausta kirjoittajaan tai edes kanavaan (esim. tietotoimisto), jonka kautta se on saatu. Lainausta

---

on pitkän ja kattavan kirjoituksen lopettava kommentti ja sen esittäjäksi ilmoitetaan vain Euroopan Neuvoston nimeämätön asiantuntija. Teksti on kuitenkin hyvä esimerkki aikakautensa huumepoliittisesta ajattelusta. Ongelmaa ei nähdä yksilöllisten valintojen seurauksena, eikä käyttäjiä pidetä vastuullisina omista toimistaan. Kyse ei ole pohjimmiltaan nuoriso-ongelmasta tai rikollisuudesta vaan kriisitilasta koko yhteiskunnassa. Huomio kohdistetaan yhteiskunnallisiin prosesseihin, ei käyttäjien henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Huumeiden käyttö on sosiaalinen ongelma, johon on vastattava yhteiskunnallisella muutoksella ja vaateet sidotaan yleisempään (sosiaali)politiikkaan.

Teksti käyttää dissosiativisia menetelmiä konstruoidessaan mielikuvan hyvästä yhteiskunnasta, jossa keskityttäisiin ihmisen olemisen turvaamiseen ja kehittämiseen (Termi II). Tätä ideaalia vastaan asetetaan tuolloinen yhteiskunnallinen todellisuus (Termi I), jonka ymmärretään keskittyvän vain tuotantoon ja kulutukseen. Utopia paremmasta maailmasta luo kriteerin, jonka näkökulmasta vallinnut todellisuus näyttäyty otollisena kasvualustana huumeongelmalle. Olemassa oleva yhteiskunta kuvataan paikkana, josta huumeiden käyttäjät joutuvat pakenemaan.

Kommentilla tavoitellaan yhteisymmärrystä ja yhteistä toimintaa. Se on kuitenkin vaatimuksiltaan radikaali. Huumeongelman katsotaan ratkeavan vain kokonaisvaltaisen poliittisen muutoksen kautta. Väitteen voi tulkita saaneen vaikutteita noina aikoina voimissaan olleesta marxilaisesta ajattelusta, jonka mukaan ihminen viime kädessä muuttuu vain yhteiskunnallisen muutoksen kautta. Tuotantoon ja kulutukseen keskittynyt politiikka on aiheuttanut vieraantuneisuuden, reifikaation kokemuksia ja tästä seurannut turvattomuus ja ihmisenä olemisen kokonaisuuden laiminlyönti on johtanut huumeiden käyttöön. Myös suomalaisessa vasemmistolaisessa huumeretoriikassa tuohon aikaan nuoret huumeiden käyttäjät konstruointiin ”yhteiskunnan rakenteellisten ongelmien kanssa kamppaileviksi nuoriksi”, joita ei autettaisi rangaistuksilla vaan puuttamalla yhteiskunnan ongelmiin ja tarjoamalla heille hoitoa (Hakkarainen 1992, 143).

Premisseiksi (peruste P) ja johtopäätökseksi (väite V) muokattuna sitaatti voisi näyttää seuraavalta:

P1: Yhteiskunnassa on kriisitila, joka saa pakenemaan huume maailmaan

P2: Kriisi johtuu yhteiskunnan liiallisesta keskittymisestä tuotantoon ja kulutukseen

---

V: Ongelma on ratkaistavissa vain koko yhteiskuntaa koskevalla uudella politiikalla, jossa painottuu ihmisen kokonaisuuden kehittäminen ja turvallisuus

Jos kommenttia tarkastelee Perelmanin ja Toulminin esittämien näkökulmien pohjalta, on huomio kiinnitettävä siihen, miten premisseille saatava hyväksyntä

---

on siirretty johtopäätökselle. Tässä väitteessä ongelmat eivät kuitenkaan liity johtopäätöksen loogisuuteen suhteessa esitettyihin premissihin, vaan väitteen vakuuttavuus on epäilemättä horjunut monella lukijalla jo premissien uskottavuuden kohdalla. Vakuuttavuutta haettaessa premissien tulisi olla sellaisia, että kohtuullisen valistunut lukija voi ne ilman muuta hyväksyä. Premissien on vastattava lukijoiden arkista uskomusjärjestelmää ja ne on koettava osaksi sosiaalista todellisuutta. Tässä esimerkissä kytkentä arkitodellisuuteen haetaan nimeämällä tilanne kriisiksi, joka on tietenkin kaikkien mielissä asia, joka edellyttää pikaista selvittämistä. Oliko ajatus yhteiskunnallisesta kriisistä kuitenkin kovinkaan uskottava tuon ajan eteläpohjalaislukijan mielessä?

Kommentti on todennäköisesti osoitettu alun perin universaaliyleisölle ja sen tarkoituksena on hahmottaa yleiseurooppalaista yhteiskunnallista todellisuutta. *Ilkkaan* painettuna se kuitenkin kohtasi lukijan, jonka arkinen elämismaaailma oli melko kaukana tilanteesta, jossa huumeiden käyttö olisi symbolisoinut yhteiskunnallista kriisiä. Lukija on toki saattanut tekstin perusteella eläytyä yleiseurooppalaiseen huumeitodellisuuteen, mutta omassa elinympäristössään huumeongelman konkretisoituminen oli hänellä vielä vuosikymmenien päässä. Helppoa tuskin oli tuolloin myöskään yhtyä ajatukseen, että yhteiskunnallinen kriisi olisi ollut seurausta liiallisesta keskittymisestä tuotantoon ja kulutukseen. Aikakauden teksteissä *Ilkassa* painottuu vahva työn tekemisen ja tuotannon eetos, jonka ylenkatsomisesta olisi epäilemättä lukijoiden näkökulmasta katsottuna seurannut huomattavasti konkreettisempi kriisi. Eteläpohjalaisesta näkökulmasta tarkasteltuna kommentoijan voi katsoa syyllystyneen luvattomaan ennakkopäätelmään (*petitio principii*) siinä mielessä, ettei hän ole huolehtinut yleisön hyväksynnästä premissilleen, vaan esittää erittäin radikaaleja väitteitä argumentaation itsestään selvinä lähtökohtina.

Kommentoija esittää näkemyksensä ehdottomana. Hän käyttää tarkennuksena vain-sanaa, joka eliminoi kaikki muut vaihtoehdot pois. Samaa tarkennusta käytetään myös yhteiskunnan ongelmien kuvauksessa. Sen mukaan yhteiskunta on keskittynyt *vain* tuotantoon ja kulutukseen. Vain- sanan käyttö on tässä yhteydessä kenttä-riippuvaista, sillä sitä käytetään tyylillisenä tehokeinona, jolla tietoisesti kärjistetään esitettyä argumenttia. Tekstin voimakkuutta säädellään myös voi-sanan käytöllä. Uusi yhteiskunta *voi* tarjota turvallisuutta. Modaalinen termi korostaa olemassa olevan yhteiskunnan kyvyttömyyttä turvallisuuden tuottamiseen. Tässä tapauksessa voi-sanan käyttö viittaa kyvykkyyteen pikemmin kuin mahdollisuuteen. Kommentoija esiintyy myös lähes messiaanisella varmuudella ilmoittaessaan, että tavoiteltujen muutosten jälkeen huumeongelma katoaa kokonaan, koska tarve pakenemiseen katoaa. Kommentissa näkyvät kytkennät marxilaiseen ajatteluun, jossa oletetaan - Tapani Sarvannin tulkinnan mukaan - rikollisuuden ja muun ihmisluonnonvastaisen toiminnan loppuvan, kunhan yhteiskunnalliset olot saadaan oikein järjestetyiksi

[Sarvanti 1997, 190]. Perustetta tukevana taustaoletuksena käytetään ajatusta siitä, että tuotantoon ja kulutukseen keskittyvä yhteiskunta laiminlyö oleellisia ihmisenä olemiseen liittyviä aspekteja ja näiden puutteiden seurauksena ihmisille tulee tarve paeta keinotekoisesta tyydytyksen pariin.

Ilkka-lehdessä julkaistiin 1970-luvulla pitkäkököjä artikkeleita kansainvälisestä huumeilanteesta. Kirjoituksissa annetaan yleensä asianmukaista perustietoa eri huumeista ja niiden vaikutuksista. Aineita ja koko tilannetta esitellään tavallaan ”kaikuina maailmalta” (vrt. Hakkarainen 1992, 107–109). Kyse on oudosta asiasta, jota kohtaan oletetaan osoitettavan sivistynyttä kiinnostuneisuutta. Kansainvälisen huumekaupan keskeisiä piirteitä, kuten leviämiskanavia sekä Yhdysvaltain huumeiden vastaisen sodan operaatioita esitellään tarkasti. Myös kansainvälisissä teksteissä painottuu selkeästi asian näkeminen nimenomaan terveysongelmana. (3.6.1970 R; 29.11.1970 A; 16.7.1972 A.)

Etelä-Pohjanmaalla huumeet olivat 1970-luvulla lehtikirjoitusten kautta tarkasteltuna erittäin pieni ongelma. Aihetta käsitelleet uutiset kertovat yleensä Etelä-Suomen tilanteesta. Maakunnassa käyneet esitelmöitsijätäkään eivät vielä viitanneet ongelman varsinaiseen olemassaoloon maaseudulla. Ongelman leviämiseen haluttiin kuitenkin varautua ja asiasta kaivattiin tietoa (esim. 10.2.1972 A). Tilanteeseen suhtauduttiin vielä pääosin rauhallisesti, koska merkkejä aineiden laaja-alaisesta käytöstä ei ollut näkynyt. Vaasa mainitaan toisinaan osaksi suomalaista huumeverkostoa (18.7.1970; 23.9.1972) ja kyselyissä olikin paljastunut aineiden käyttöä, mutta varsinaisesta huumerikollisuudesta Vaasassakin merkkejä näkyi vain harvoin. Eteläpohjalaiset huvien järjestäjät arvioivat tanssipaikkojen huumeilannetta 1970-luvun alussa näin:

Huumausaineita tansseissa tuskin käytetään, niitä on ilmeisesti vaikea saada täältä tai sitten ne ovat vanhempien henkilöiden käytössä. Kaupungeissa, joissa on ns. hippie-nuoria, erilaisten lääkeaineiden väärinkäyttö on tunnettua. (14.12.1970 U.)

Kommentoijat eivät osoittaneet luottamustaan eteläpohjalaisuuteen huumeiden käytöltä suojaavana symboliuniversumina, vaan ilmiö nähtiin oikeastaan logistisena ongelmana. Arvopohjan tiedettiin rakoilevan pahemmin kaupungeissa, mutta aineiden saatavuuden mahdollisesti parantuessa, eivät nuorison ilonpitoa tuntevat tanssienjärjestäjät voineet antaa takeita myöskään eteläpohjalaisten pitäytymisestä laillisissa päihteissä.

Suomessa oli 1960-luvun lopulla tapahtunut merkittäviä päihdepoliittisia uudistuksia. Keskiolut oli vapautettu ja maaseudulla käytännössä vallinnut kieltolaki oli loppunut. Näiden uudistusten vaikutukset olivat lähempänä eteläpohjalaista elämismaailmaa kuin kovin vieraiksi koettujen ihmisryhmien ongelmat huumeiden

---

parissa. Nils Christie ja Kettil Bruun näkivät alkoholin myynnin liberalisoimisen syyksi sille, ettei Suomeen levinnyt 1960-luvun lopussa muiden Pohjoismaiden tapaan varsinainen huume paniikki. Dramaattisesti lisääntynyt alkoholinkäyttö oli keskeinen suomalainen sosiaalinen ongelma, eikä ollut helppoa ajautua paniikkiin monesta asiasta yhdellä kertaa. (Christie & Bruun 1986, 160.)

Alkoholitarjonnan vapautuminen ei saanut varauksetonta hyväksyntää *Ilkan* levikialueella. Eteläpohjalainen aktivismin perinne näkyi toimenpiteinä, joilla yhteisöä pyrittiin suojelemaan. Osa alueen kunnista päätyi 1970-luvulla valtakunnallisesti katsoen ainutlaatuisen ratkaisuun kieltää keskioluen anniskelu kuntakohtaisilla päätöksillä. Tässä tilanteessa huume kysymys ei ollut maakunnassa keskeinen ongelma. Kokaiiniin tai heroiiniin käyttöä enemmän huolta aiheutti esimerkiksi kasvava margariinin käyttö, jonka haittavaikutuksille uhrattiin runsaasti palstatilaa maatalousvaltaisen maakunnan valtalehdeissä. Margariinin käyttö osaltaan edusti 1960-luvun lopun maatalouspoliittista taitekohtaa, joka Arvo Myllymäen mukaan aiheutti vammaan eteläpohjalaisen talonpojan sieluun (Myllymäki 2006, 38). Etelä-Pohjanmaalla on elänyt myös uskomus, että margariinin valmistuksessa on käytetty eläinten raatoja. Antti Tuurin *Pohjanmaassa* lehmistä tarpeekseen saanut Veikko uhkaa jättää voim käytön ja siirtyä hyvään ketun raadoista valmistettuun jääkaappimargariiniin, jota oli helppo levittää leivälle (Tuuri 1982, 130). Orvokki Aution *Pesärikko*-romaanissa margariini nähtiin syyllisenä halvautumisiin, syöpiin ja sydänkohtauksiin (Autio 1986, 284, 324).

Hoitoa, valistusta ja valvontaa

Millaisia ratkaisuvaihtoehtoja huumeongelmalle tarjottiin vuosina 1970–1972? Ajanjakson alkuosan kirjoituksille on ominaista vahva luottamus hoitoon huumeongelman ratkaisuna. Juhana Idänpään-Heikkilä uskoo, että 60 prosenttia potilaista voitaisiin vapauttaa vaikeuksistaan oikein toteutetuilla hoitotoimenpiteillä (2.2.1970 U).

Usko valistuksen merkitykseen huumeiden käytön vähentäjänä on luja jo 1970-luvun alun kirjoituksissa. Valistusta uskotaan tarvittavan erityisesti maaseudulla. (28.2.1972 U.) Helsingiläiset väittävät informaation ja ennalta ehkäisyn olevan ainoa pelastus kaaosmaisessa tilanteessa. Valistus täytyisi aloittaa jo kansakoulun ensi luokilta ja nuoris- ja lapsivalistuksen rinnalle olisi saatava myös aikuisvalistusta. (24.11.1972 A.)

Jos huumeiden käyttäjiä käsiteltiin 1970-luvun alun kirjoituksissa melko lempeästi, ei samaa voi sanoa vanhempien asemasta. Heidän lääkkeiden käyttönsä kerrotaan houkuttelevan nuoria huumeiden käyttöön (22.10.1972 U; 7.5.1972 A). Huumenuorten vanhemmat kuvataan kasvatuskyyviltään arveluttavina hahmoina. Kommentoijat

identifioivat itsensä nuoriin, joiden reaktioita voidaan pitää jopa ymmärrettävinä valitsevassa välinpitämättömyyden ja avuttomuuden ilmapiirissä. Vanhempien piittaamattomuus, kyvyttömyys ja tietämättömyys muodostavat ongelman, joka edellyttää toimenpiteitä ja ryhdistäytymistä. Erityisen selkeäsananainen vanhempien merkityksestä huumeongelmalle on Eero Helosvuori Helsingin nuorisopoliisista (24.11.1972 A):

Usein äidit turvautuvat jopa siihen, että he sanovat tappavansa itsensä, jos lapsi jatkaa huumeiden käyttöä. He asettavat oman henkensä lasten harteille [...] Monesti on niin, että nuoriso tietää huumeista enemmän kuin vanhemmat, jotka eivät edes halua tunnustaa tietämättömyyttään.

Huumekeskustelulle on toisinaan ominaista nostaa omia ideoita vähättelemällä ja mitätöimällä jonkin toisen toimijan toimenpiteitä tai osaamista. Kyseisessä diskurssissa omat ideat nähdään yleensä uusina ja toimivina ratkaisuin. Kutsun tällaista omaa asemaa toisia alentamalla nostavaa puhetapaa *väheksymispuheeksi*. Esimerkkeinä väheksymispuheesta käyvät tohtori Pirkko Idänpään-Heikkilän kommentit 24.11.1972 (A):

Viime neljän vuoden aikana sosiaali-, lääkintö- ja kouluhallitus eivät ole myöntäneet ongelman olemassaoloa. Näin voidaan sanoa, koska he eivät ole tehneet mitään

En tiedä kuinka hirveitä esimerkkejä asioista päättävillä elimillä tarvitaan, jotta heidän välinpitämättömyytensä muuttuisi aktiiviseksi asioiden näkemiseksi ja kiireisiksi päätöksiksi perheiden ja lasten auttamiseksi

Myös Pirkko Idänpään-Heikkilä uskoo valistuksen voimaan ja hän näkee omien toimiansa tulokset selkeinä:

Olemme käynnistäneet Ihminen puhtaaksi -kampanjan, joka on tuottanut jonkin verran ilahduttavia tuloksia. Olemme pitäneet koululaisille huumeiden vastustamiskursseja. Opetuksen tuloksena nämä nuoret ovat edelleen kertoneet kouluissa ja toveripiireissään asiallisesti huumeista ja niiden vaarallisuudesta

Aineistossa on vaatimuksia myös poliisien voimavarojen lisäämiseksi, mutta poliisienkin kommentteissa vaaditaan usein erityisesti hoitopaikkojen perustamista (esim. 18.7.1970 U; 30.10.1970 U). Kirjoitukset sinällään ovat aikuisille suunnattuja ja niissä nuorison käyttäytyminen esitetään selittämisen kohteena. Tämän kautta myös ongelmien ratkaisuvaihtoehdot nähdään aikuisten toimenpiteistä riippuviksi. Toimenpidevaatimusten pääpaino on kysynnän ehkäisyssä, ei tarjonnan rajoittamisessa. Poliitikot käsitelivät vain harvoin huumeekysymystä 1970-luvun *Ilkassa*. Aihe ei vielä koskettanut maakunnan nuorisoa. Ajalle ominaisesti nuorisonkin ongelmat nähtiin pääosin mahdollisina demokratiavajeina erilaissa päätöksentekokeelimeissä. Erityisesti vuosikymmenen alussa nuoriso-ongelmien linjaukset olivat laajoja. Lopputuloksena oli yleensä retorisesti maailmoja syleileviä julistuksia, joissa oli lopulta melko vähän mitään konkreettiseen toimintaan viittaavaa.

6.2 Hoidollista retoriikkaa

Analysoin yksityiskohtaisesti artikkelin, joka edustaa 1970-luvun alun tapaa jäsentää huumeongelmaa. Kirjoituksen pohjana toimii ylilääkäri Juhana Idänpään-Heikkilän haastattelu. Hän oli ainakin maaseudulla aikakauden merkittävin huumeongelman määrittelijä. Ylilääkäri kävi puhumassa aiheesta Etelä-Pohjanmaalla useita kertoja vuodessa. Hänen tulkintaansa huumeongelmasta voidaan pitää keskeisimpänä näkökulmana, jota asiasta lukijoille tarjottiin. Artikkelissa näkyvät aikakauden puheavaruudelle ominaiset painotukset. Huumeongelma kytketään laajempiin yhteiskunnallisiin prosesseihin, sitä tulkitaan nuorisokulttuurin näkökulmasta ja aiheen asiantuntijana esiintyy lääkäri.

ILKKA 26.1. 1972 ARTIKKELI

UTELIAISUUS JA JÄNNITYS HUUMEONGELMAN TAUSTA

Suomessa vasta muutaman vuoden vaikuttanut huumeongelma johtuu yllättävän paljon julkisten tiedostusvälineiden aiheuttamasta uteliaisuudesta. Ylilääkäri Juhana Idänpään-Heikkilän mukaan nuoret eivät useinkaan tunne aineiden haittavaikutuksia ja uskovat käytön olevan vapautuksena ahdistavaan ja tasa-painottomaan mielialaan.

He voivat seurata julkisten henkilöiden elämänkaarta hyvinkin seikkaperäisesti ja nähdessään näiden turvautuvan erilaisiin kemiallisiin pop-huumeisiin haluavat seurata esimerkkiä rangaistuksenkin uhalla.

Vaikka uteliaisuus on yli kahdessa tapauksessa kolmesta syynä huumeiden käyttöön, takana piilee kuitenkin jollain tavoin häiriytynyt tai selkiytymätön ihminen, joka vaatii rauhoittuakseen tukea. Ylilääkäri Idänpään-Heikkilä painottaakin, ettei pidä yksinomaan syyttää tiedostusvälineitä huumeiden leviämisestä. Ne ainoastaan tekevät asian tunnetuksi ja samalla jännittäväksi.

Käyttö lisääntynyt hyvin nopeasti

Suomessa eivät huumeet ennen vuotta 1967 muodostaneet juuri minkäänlaista ongelmaa. Ainoana ryhmänä tunnettiin sodan aikana tarvekäyttöön joutuneet kaukopartiomiehet. Heidänkin määränsä oli vähentynyt huomattavasti ja suurin osa elossa pysyneistä oli siirtynyt alkoholiin sekä lääkkeisiin.

Viimeisen 30 kuukauden aikana hasis, lsd ja amfetamiini ovat tehneet pysyvän valtauksen maahamme. Tällä hetkellä hoitoon hakeutuneita väärinkäyttäjiä on jo yli 3000. Räjähdysmäisen kasvun vuoksi ei edes tarkalleen tiedetä, kuinka paljon huumeita käytetään ja kuinka moni niiden vuoksi on joutunut työkyvyttömäksi.

Ryhmähenki velvoittaa

Huumeiden käyttäjien keski-ikä on ollessa vain 16–18 vuotta on hyvin ymmärrettävissä ryhmäsidonnaisuuden merkitys. Tässä iässä monikaan ei ole vielä itsenäistynyt ja kaipaa siksi tovereiden tukea haparoidessaan tietään ylitse-pääsemättömältä vaikuttavassa yhteiskunnassa. Ryhmän päätökset velvoittavat

pakonomaisina lakeina, joita on noudatettava jäsenyyden säilyttämiseksi, sanoo Idänpään-Heikkilä.

Useissa jengeissä voimakastahtoinen johtaja ratkaisee koko ryhmän kulkusuunnan. Mikäli hän on omaksunut aineen käytön, se siirtyy myös muihin jäseniin lähes poikkeuksetta.

Nuoret ovat eriarvoisia

Useat huumeiden käyttäjät kertovat päätyneensä pop-huumeisiin protestoidessaan vanhempien hallitsemaa maailmaa vastaan. He eivät halua käyttää edeltäjiensä omaksumia lääkkeitä ja alkoholia, vaan valitsevat niiden asemesta nuorten ”lääkkeen”. Tämä liittyy ylilääkäri Juhana Idänpään-Heikkilän mielestä siihen, että nuoret eivät halua pitäytyä kasvattajiensa normeissa ja maailmassa.

Huumeet ovat tulleet osaksi nuorison vallankumousta, jolla pyritään muuttamaan kilpaileva yhteiskunta rauhanomaiseksi ja inhimilliseksi. Uuden polven synnyttäjä filosofia sotii vanhoja arvoja vastaan pyrkien samalla muuttamaan kaiken perimmäisen syyn, ihmisen, mainitsee Idänpään-Heikkilä

Hippiliikkeiden mukana syntyneet uudet uskomukset ja ”uskonnot” korostavat huumeiden mahdollisuutta laajentaa kokemusta ja aistimusta. Tämä saattaa kuitenkin usein johtaa kiertokulkuun, josta on vaikea irrottautua.

Jännittävyys kadonnut

Pitkälle koneistuneessa ja kehittyneessä yhteiskunnassa ihmisen tuotannollinen osuus pienenee. Tällöin myös kaiken valmiina saaminen mahdollistuu hyvin pitkälle. Ihminen veltostuu ja häneltä puuttuu jännittävä elämä. Hänen tavoitteensa rajoitetaan.

Eläessään henkisesti tylsistyttävässä maailmassa nuori kaipaa luontaisten tarpeidensa vuoksi jännitystä. Juhana Idänpään-Heikkilä sanoo huumeiden tulevan ratkaisuksi, kun ihmisen ei tarvitse ponnistella elintason saavuttamiseksi. Sen jännittävyttä korostaa luonnollisesti siihen liittyvä rikos. Huumeethan eivät ole sallittuja maassamme. Puutteellisen valvonnan vuoksi niitä on kuitenkin helppo hankkia.

Hoitona keskustelu

Suomessa huumeiden käyttö johtuu ylilääkäri Idänpään-Heikkilän mukaan harvoin sosiaalisista syistä. Sen sijaan psyykkiset syyt ovat lähes kaiken ongelmakäytön perustana. Lääkitseminen ja rangaistukset eivät näin ollen pysty poistamaan ongelmaa.

Tärkein hoitokeino on avoin ja rehti keskustelu nuorten ja kasvattajien kesken. Näin voidaan vaikuttaa ongelman perussyhyyn, joka on usein perheessä. Eri osapuolten tulisi syyttelemättä puhua aineiden käytöstä ja pyrkiä ratkaisuun.

Keskustelu on havaittu hyväksi hoitokeinoksi myös alkoholismiin ja neuroottisiin häiriöihin. A-klinikoissa ja AA-kerhoissa on moni narkomaanikin löytänyt ratkaisun. Juhana Idänpään-Heikkilä korostaa, ettei kuuntelijan tarvitse olla psykologi tai muuten tehtävään koulutettu. Kohtalotoverikin riittää auttamaan vaikeuksista puhuen.

Logos

Tarkastelen Unto Tikkasen kirjoituksessa rakentuvan konstruktion johdonmukaisuutta Stephen Toulminin kehittämän viitekehyksen avulla.

Kirjoituksesta on vaikea löytää varsinaista pääväitettä. Siinä esitellään runsaasti huumeiden käyttöä selittäviä tekijöitä. Kirjoitus taustoittaa huumeiden käyttöä yhteiskunnallisilla tekijöillä, mutta korostaa nimenomaan psyykkisiä syitä lähes kaiken huumeiden käytön syyinä. Perustelujen jälkeen tekstissä päädytään painottamaan avoimen keskustelun merkitystä ongelman ratkaisukeinona. Johtopäätökseen keskustelun tärkeydestä päädytään melko pitkällä askeleella esitellyistä lähtötiedoista.

Lähtötiedot (D)

Mikä selittää huumeiden käyttöä?

Perusteet (W)

Ihmisen hyvään elämään kuuluu ymmärretyksi tuleminen ja teleologisuus

Johtopäätös (C)

Keskustelu on tärkeintä
Ongelman perussyyn on perheissä

Yhteiskunnalliset tekijät:

- julkisuuden esimerkit
- uudet aatteet
- latistava työelämä
- puutteellinen valvonta

Psyykkiset tekijät:

- ahdistus
- tietämättömyys
- toverituen kaipuu
- jännityksen kaipuu
- halu protestoida

Taustatuki (B):

Sosiaaliset syyt toimivat huumeiden käytön taustalla, mutta ilmiön varsinaisina syinä ovat psyykkiset tekijät

Lääkitseminen ja rangaistukset eivät kykene poistamaan ongelmaa

Tulkitsen tekstiä siten, että kytkös lähtötietojen ja johtopäätöksen välille luodaan pääosin implisiittisillä perusteilla, joissa korostuu ihmisen päämäärähakuisuus ja halu tulla ymmärretyksi. Näiden perusteiden taustatukena toimii oletus siitä, että ihmisten paha olo on viime kädessä se tekijä, joka saa turvautumaan huumeisiin. Tässä kohdin voisi tietenkin ajatella, että ongelmaa hoidettaisiin lääkkeillä. Kirjoituksessa on kuitenkin lievä yhteensovittamattomuus. Se kiistää lääkkeiden merkityksen huumeiden käyttäjien auttamisessa huolimatta siitä, että huumeiden käyttö nähdään psyykkisistä ongelmista johtuvaksi. Kyse ei ole kuitenkaan vain hetkellisen hyvän olon saavuttamisesta, vaan merkityksellisyyden kokemuksista.

Kirjoitus konstruoi kuvan, jossa nuoret haparoivat tiellään eteenpäin. He kehittävät parempaa maailmaa ja pyrkivät muuttamaan koko ihmiskäsitystä. Idänpään-Heikkilän kommentteissa hyvä elämä on ponnistelua jotain päämäärää kohti. Ihminen, joka saa kaiken valmiina, veltostuu ja kadottaa tarkoituksen elämästään. Lääkkeillä ei pystytä rakentamaan elämään mielekkyyttä ja tarkoitusta, vaan ne ovat saavutettavissa keskusteluissa, joissa ihminen kokee tulevaisuuden ymmärretyksi ja hänen olemassaolonsa ja toimintansa mielekkyys selkiytyvät.

Tekstissä käytetään myös ilmaisun voimakkuutta sääteleviä tarkennuksia (Q) ja varauksia (R). Ongelman kerrotaan johtuvan *yllättävän* paljon tiedotusvälineiden aiheuttamasta uteliaisuudesta, mutta julkisuutta ei pidä kuitenkaan *yksinomaan* syyttää huumeiden leviämisestä. Uudet aatteet *saattavat* johtaa huumekierteeseen. Huumeiden käyttö johtuu *harvoin* sosiaalisista syistä, sillä *lähes kaiken* ongelmakäytön perusteena ovat psyykkiset syyt. Säätelevinä tekijöinä toimivat myös kyvykkyyteen viittaavat kenttäriippuvaiset modaalitermit. Nuoret *voivat* seurata julkisuuden henkilöitä (voiminen mahdollisuutena). Keskusteluilla sen sijaan *voidaan* vaikuttaa ongelmaan (voiminen kyvykkyytenä). Lääkinnän ja rangaistusten merkityksettömyys kuvataan ehdottomana, sillä ne *eivät pysty* poistamaan ongelmaa. Toimenpidesuositus esitetään kuitenkin konditionaalimuodossa, jossa osapuolten *tulisi* pystyä puhumaan ongelmasta.

Teksti konstruoi lukijalle asetelman, jossa yhteiskunnallisten instituutioiden legitimitetti on asetettu kyseenalaiseksi. Nuoriso on altistunut houkutuksille haastaa vallitseva symboliuniversumi. He kärsivät vieraantuneisuudesta ja ovat ahdistuneita ja levottomia. Tilannetta käyttävät hyväkseen erilaiset arveluttavat tahot, jotka tarjoavat nuorille vaihtoehtoisia todellisuuden tulkintoja. Päävastuu tässä tilanteessa kuuluu perheille. Niiden on tarjottava nuorille mahdollisuus purkaa pahaa oloaan. Nuoria on kuunneltava ja pyrittävä ymmärtämään heidän elämänsä kuuluvia paineita. Kirjoitus ei kuitenkaan aseta vanhemmille velvollisuuksia muuttaa omia näkemyksiään. Se luo kuvan, jossa tavoitteena on terapeutin keskustelun kautta kuitenkin lopulta vahvistaa vallitsevaa symboliuniversumia nuorten mielissä. Tätä vaikutelmaa tukee vielä viittaus siihen, ettei keskustelukumppanilta edellytetä erityistä ammatillista pätevyyttä. Enemmistön jakama mytologinen todellisuuskäsitys *riittää* tulkintakehikoksi, jonka piiriin harhailevat nuoret tulisi ymmärtävän keskustelun kautta palauttaa. Arkijärjellä löydetään ratkaisut joiden varassa nuoriso voi päästä takaisin normaaliuden piiriin.

Ethos & Pathos

Tekstin ethoksen tulkintaa hankaloittaa se, että sillä on oikeastaan kaksi tekijää. Ylilääkäri Juhana Idänpään-Heikkilä on kertonut näkemyksiään huumeiden käy-

---

---

töstä ja Unto Tikkanen on koostanut näiden pohjalta lehtikirjoituksen. Toimittaja pitäytyy tarkasti ylilääkärin näkökulmissa, mutta tiettyjen tekstiosien kohdalla jää arvailtavaksi, onko kyse Idänpään-Heikkilän lausunnoista vai toimittajan laatimista sidosteksteistä.

Teksti on laadittu sivistyneelle universaaliyleisölle. Sen esioletuksena toimii ajatus lukijakunnasta, joka haluaa tiedon avulla ymmärtää huumeongelman olemusta. Lukijakunnan *lokuksiin* ajatellaan kuuluvan myös ihmisarvon kunnioitus, sillä teksti ei painota syyllisten etsintää, vaan pikemminkin keinoja, joilla voidaan auttaa kärsiviä ihmisiä. Se ei provosoi eikä haasta vastaväitteisiin, vaan etsii edellytyksiä yhteisymmärryksen saavuttamiseksi (*rapprochement*) huumeongelman tulkinnasta.

Kirjoituksen kertojaääni esiintyy vakuuttavana asiantuntijana. Hän tietää, mistä huumeiden käyttö johtuu, mitä nuoret maailmasta ajattelevat, millaista hyvän elämän pitäisi olla ja mitä ongelmalle tulisi tehdä. Tekstissä kuvattu asiantuntija ei kerro näkemystään, vaan totuuksia siitä, miten asiat ovat. Puhujan asiantuntija-asema korostuu myös siinä, että hän ilmoittaa lukijoille, mitä näiden pitäisi ajatella asioista ("ei pidä syyttää tiedostusvälineitä").

Kommentoija astuu tulkinnoissaan lääketieteen pätevyysalueen ulkopuolelle. Hän analysoi nuorison "vallankumouksen" tavoitteita ja ihmisen asemaa teollistuneessa yhteiskunnassa. Sanavalinnat kertovat kommentoijan tietojen perustuvan vankkaan kokemukseen. Hän puhuu useista jengeistä ja useista huumeiden käyttäjistä, joiden tilanteen hän tuntee. Kirjoituksen keskiosassa luodaan kuvaus nuorten muuttuneesta elämäntilanteesta, jonka kommentoija tuntee ja näkee tärkeäksi välittää myös lukijoille. Idänpään-Heikkilä esiintyy ymmärtävänä hahmona, joka pystyy näkemään nuorten normien vastaisen käyttäytymisen luontaisten tarpeiden tyydyttämisenä. Kommentoija käyttää assosiativista argumentointia siinä mielessä, että hän kieltäytyy näkemästä kapinointia minään poikkeustilana ja kytkee rikollisenkin toiminnan osaksi nuorten luontaista käyttäytymistä. Hän ymmärtää nuorten halua hakea jännitystä rikkomalla rajoja ja etsiytymällä jengeihin, joiden sisäinen säännöstö on ristiriidassa lakien kanssa. Hänen tietämyksensä on jotain muuta kuin mytologiaan perustuva arkijärki. Siinä näkyy kokemuksellisuus ja tutkimuksiin perustuva tulkinta.

Tekstin asetelma on huumeikirjoituksille tyypillisesti paternalistinen. Se kertoo lähinnä nuorten vanhemmille, miten asiat nuorten elämässä ovat. Vanhemmat asetetaan tekstissä avainasemaan ongelman ratkaisijoina. Heidän tulee kyetä kirjoituksen tarjoaman tulkinnan pohjalta kasvattavaan vuoropuheluun lastensa kanssa. Nuorisoa ei saa syyllistää, mutta keskustelujen lopputuloksena on oltava ratkaisu, jossa nuoret ymmärtävät elämän realiteetit.

Kirjoitus vetoaa lukijoiden tunteisiin (*pathos*) luomalla kuvan nuorista haavoittuvina hyväksynnän tavoittelijoina. Satujen lapsihahmojen tavoin he ovat uteliaita tutustumaan kiellettyihin asioihin. Toisaalta teksti herättelee myös itsekritiittisiä tunteita. Maailma on rakennettu liian valmiiksi ja osa ihmisistä ei tunne enää kuuluvansa siihen. Yhteiskunnassa vallitsee tavoitekato, kuten aikanaan tervanpolton jälkeisellä Etelä-Pohjanmaalla (ks.s. 81). Tässä tapauksessa tavoitekato ei ole johtanut väkivaltaisuuteen, vaan nuoriso on kyseenalaistanut koko kilpailun mielekkyyden ja suunnannut kiinnostuksensa sisäiseen todellisuuteen ja kokemusmaailmaan.

Huumeita käyttävää nuorisoa ei kuvata uhkaksi yleiselle turvallisuudelle. Pikeminkin teksti pyrkii herättelemään säälin ja huolen tunteita. Ongelmissa olevia nuoria pitäisi pystyä auttamaan heidän itsensä vuoksi. Vain maininta työkyvyttömiä määräästä viittaa huumeiden käytön muulle yhteiskunnalle aiheuttamiin kustannuksiin ja haittoihin.

Analogiat ja metaforat

Tekstissä käytetään vain vähän metaforia. Huumeiden kerrotaan tehneen pysyvän *valtauksen* maahamme. Ilmaisuuksia kuvaa aineet itsenäisinä subjekteina, jotka valtaavat alueita. Sodan ja valloitusten käsitteistöön kuuluu myös huumeiden käytön kasvun kuvaaminen *räjähdysmäiseksi*. Myös uuden filosofian kerrotaan *sotivan* vanhoja arvoja vastaan.

Osaltaan nuorten elämäntilannetta dramatisoidaan tekstissä jengi-sanalla käytöllä. Tämä on ollut tyypillistä huumeikirjoituksille. Sanan miellelyhtymät ovat voimakkaampia kuin esimerkiksi kaveripiirin kohdalla. Jengi-sana luo mielikuvia yhteisistä ryhmätunnuksista, johtajista, säännöistä ja initiaatorituaaleista. Metafora, jossa jengin johtajan kerrotaan ratkaisevan ryhmän *kulkusuunnan*, tuo mieleen kuvan lintuemosta ja sen perässä sokean luottavaisena kulkevasta poikueesta. Ryhmäpäätökset kuvataan analogisina lakeihin nähden. Niitä on noudatettava ja rikkomusten seurauksena on yhteisön ulkopuolelle joutuminen.

Uuden sukupolven ajatustapojen ainutlaatuisuuden vaikutelmaa vahvistetaan kuvaamalla niitä *synnytyiksi*. Metafora korostaa mielikuvaa uusien ajatusten ainutlaatuisuudesta. Ne eivät ole jatkoa jollekin aiemmalle, vaan nyt on synnytetty uusi filosofia, jonka tarkoituksena on muuttaa (synnyttää ?) kokonaan uudenlainen ihminen.

---

7 PAIKALLISTUVA HUUMEONGELMA (1974–1995)

Lääkäreiden asiantuntijuuteen perustuva aiheen käsittely vähenee kirjoituksissa 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa ja painotukset siirtyvät kohti rajoittavaa huume politiikkaa. Huumeiden käytön kohdalla voidaan katsoa alkaneen 1980-luvulla tietynlaisen *kriminalisaation*. Ongelman rikolliset aspektit korostuvat ja aiheen asiantuntijoina esiintyvät selkeimmin poliisit (Taulukko 4).

Suivantovaiheen aineistossa runsas kolmannes kommentoijista luokitellaan tilanteen valvojiin. Ryhmä koostuu suurimmalta osalta poliiseista. Hoitajien prosentuaalinen osuus laskee suivantovaiheen aikana 19 prosenttiin. Lääkäreiden merkityksen lasku huumeongelman määrittelijöinä näkyy myös siinä, että vain hieman yli puolet näistä hoitajina asiaa kommentoineista on enää lääkäreitä. Muut hoitaneiden näkökulmasta puhuneet ovat sairaanhoitajia, päihdehoitolaitosten hoitajia, sosiaalialan työntekijöitä, raittiustyöntekijöitä ja psykologeja. Ongelmia kokemustensa perustella kommentoineiden osuus kasvaa suivantovaiheen aineistossa. Heidän osuutensa koko kommentoijajoukosta on 15 prosenttia. Ryhmä muodostuu pääosin käyttäjien omaisista, käyttäjistä itsestään, opettajista ja nuorisotyöntekijöistä. Ongelman maakunnallistuminen lisää maallikoiden osallistumista kommentointiin. Aiheesta huolestuneiden ryhmään luokiteltavia on viidennes kommentoijista. Pääosa heistä on toimittajia ja kansalaisaktivisteja. Keskustelun arkipäiväistyminen tarkoittaa tutkijoiden suhteellisen osuuden vähentymistä. Heidän osuutensa suivantovaiheen kommentoijista on kaikkiaan kahdeksan prosenttia.

Suomalaisen huumeongelman kokonaiskuvan näkökulmasta tarkasteltuna suivantovaiheeksi nimeämäni vuodet 1974–1995 näyttäytyvät pääosin suhteellisen hyvin hallinnassa olevan ongelman aikoina. Aiheesta keskustellaan ja vaikeuksiin varaudutaan, mutta 1970-luvun alun pahimmat uhkakuvat näyttävät kadonneen. Nuoriso ei ole laajemmin omaksunut huumeiden käyttöä osaksi nuorisokulttuuria. Kyse on pienten ryhmittymien poikkeavasta käyttäytymisestä. Kuva aineiden käyttäjäkunnasta laajentuukin monimuotoisemmaksi, kun rikosuutiset kertovat myös aikuisten kytkennöistä huumemaailmaan.

Etelä-Pohjanmaalla suivantovaiheen vuodet tarkoittavat kuitenkin ongelman paikallistumista. Ensimmäisen aallon aikana huumeongelmaa voitiin maakunnassa tarkastella tietyn välimatkan päästä. Kyse oli suurempien kaupunkien vaikeuksista, joiden leviämiseen Etelä-Pohjanmaalle varauduttiin, mutta merkkejä oman nuorison huumeiden käytöstä ei vielä tuolloin ollut. Suivantovaiheen aikana huumeiden käyttö maakunnassa pysyy hallinnassa, mutta kytkökset aineisiin ilmaantuvat tuona aikana myös Etelä-Pohjanmaalle. Aikakausi tarkoitti monella tavalla avautumista ja liittymistä yhä selkeämmin osaksi suurempia kokonaisuuksia. Rajat avautuivat ja

kytkennät muuhun maailmaan lisääntyivät. Tämä tarkoitti väistämättä lisääntyviä kosketuksia myös huumeiden maailmaan.

Huumeongelman paikallistuminen tarkoitti tarkentuvaa kuvaa aineiden käyttäjäkunnasta. Nyt esimerkkejä aineiden käytöstä löytyi myös omasta maakunnasta ja ilmiön tulkintaan tarvittiin tukea asiaan kytkeytyneiltä ja sen vaikutuksia kokeneilta henkilöiltä. Kuva huumeongelman luonteesta tarkentui ja lisääntyneet kontaktit altistaviin tekijöihin herättivät kiinnostusta ja huolestumista ennen kaikkea valvutuneissa aikuisissa. Luentosalit täyttyivät informaatiotilaisuuksissa ja yhteisö valmistautui kohtaamaan ongelmat myös omassa elinpiirissään.

7.1 Kokeiluja ja kontaktipintoja

Aineiston ensimmäinen varsinainen uutinen huumeiden käytöstä Etelä-Pohjanmaalla julkaistiin *Ilkassa* 5.2.1974 (U). Kauhajoen ensimmäisessä huumerikoksessa kolme 15–17-vuotiasta tyttöä oli urheilutalolla pidetyissä tansseissa käynyt pyytämässä nurkan takana olleilta pojilta ryyppyjä. Alkoholien sijaan pojat olivat tarjonneet tytöille piippua, joka lehden mukaan olikin heille kelvannut. Kokemukset sittemmin hasikseksi tunnistetun aineen vaikutuksista olivat olleet voimakkaat:

Hetken aikaa piippua polteltuaan olivat tytöt palanneet tanssipaikalle: Täällä tytöt olivat kuitenkin alkaneet voida pahoin ja yksi tytöistä menetti tajuntansa, jolloin heidät toimitettiin Kauhajoen terveyskeskukseen sekä yksi edelleen Seinäjoen keskussairaalaan.

Uutisoinnissa pysytään maltillisilla linjoilla. Tilanne noteerataan lehden sisäsivuilla yhden palstan uutisena. Reaktiona huumeiden ilmaantumisellemme paikkakunnalle järjestettiin ammatti-, kansalais- ja oppikoululaisille tiedotustilaisuus huumeista. Kuriin ja järjestykseen perinteisesti luottaneessa maakunnassa ei lähdetty hoitamaan tai ymmärtämään potentiaalisia käyttäjiä, vaan tilaisuuden pääesiintyjänä oli läänineräpoliisi Pekka Erkkilän isännöimä Vekku-koira, joka oli muuttunut ajan vaatimusten mukaisesti pontikkakoirasta huumekoiraksi. Lehti katsoo, että tilaisuuden tarkoituksena oli tehdä nuorille selväksi, että huumeisiin horjahtaneiden selville saamiseksi oli varsin monta keinoa. (27.3.1974 U.) Pekka Erkkilä joutui myöhemmin itse vaikeuksiin huumeiden salakuljetuksesta. *Ilkka*-lehti kertoi miehen saaneen Tanskassa viiden vuoden vankeustuomion 260 kilon hasis-lastin kuljettamisesta Libanonista Tanskaan (21.6.1976 U). Hän oli myös Suomessa syytettynä huumeiden salakuljetuksesta jutussa, johon oli sekaantunut entisiä YK:n rauhanturvaajia (14.9.1976 U).

Myös 1980-luvulla huumeongelma näyttäyty selkeästi nuoriso-ongelmana. Käyttäjien keski-ikä oli kuitenkin lehtikirjoitusten mukaan noussut 1970-luvun tilanteesta. Nyt huumeiden käyttäjät niin Etelä-Pohjanmaalla kuin koko Suomessakin

---

---

kuvattiin tyypillisimmillään 20–30-vuotiaiksi miehiksi. (esim. 9.2.1985 U; 24.1.1986 U; 17.3.1986 U; 6.8.1988 A.) *Ilkka*-lehden kirjoituksissa toisinaan asia todetaan, mutta usein annetaan kuitenkin ymmärtää, että käyttäjien keski-ikä on laskussa (esim. 10.1.1985 U; 9.2.1985 A).

Kuva huumeiden käyttäjistä laajenee jonkin verran 1980-luvun alussa. Niin sanotun *Dolorex*-jutun yhteydessä lääkäreiltä aineita saaneet ihmiset kuvataan tyypillisesti eläkeläisiksi (22.5.1980 U). Vuosikymmenen alussa joukko lääkäreitä jäi kiinni huumaavien lääkkeiden vastuuttomasta määräämisestä asiakkailleen. Lääkäreiden väitettiin kiristäneen asiakkailtaan korkeita maksuja lääkeresepteistä ja saaneen palkkioksi toimistaan mm. alkoholia. Korruptoituneiden lääkäreiden toiminnan ajateltiin heikentäneen luottamusta koko suomalaiseen lääkärikuntaan. Episodin seurauksena Suomessa kiristettiin huumaavien lääkkeiden määräämistä koskevia säännöksiä, joista tulikin kansainvälisesti katsottuna poikkeuksellisen tiukkoja. Uuden tilanteen oletettiin vaikeuttavan erityisesti syöpää sairastavien, leikkauksista toipuvien ja invalidien sekä mielenterveyspotilaiden elämäntilanteita. (14.5.1980 U; 16.5.1980 U; 22.5.1980 U; 31.5.1980 K.)

Varusmieskyselyt 1980-luvulla kertoivat, että 13 prosenttia Etelä-Suomen joukko-osastoissa ja kuusi prosenttia muualla palvelleista varusmiehistä oli joskus kokeillut huumeita. Puolet kokeilleista oli jättänyt aineet heti ensi kerran jälkeen. Yli kymmenen kertaa aineita käyttäneitä oli kaksi prosenttia vastaajista. (6.9.1985 U.) Seinäjoella aineiden käyttö oli *Ilkan* mukaan vähäistä. Vuonna 1984 ammattikoulun, lukion ja yläasteen opiskelijoista vain noin kaksi prosenttia kertoi joskus kokeilleensa huumeita. Käytetyt aineet olivat olleet liimaa tai lääkkeitä. (19.4.1984 U.)

Myös vankilat näyttivät 1980-luvulla melko puhtailta. Televisio-ohjelmien viittaukset siihen, että Suomen vankiloissa käytettäisiin kovia huumeita, saivat vankilavirkailijoiden liiton puheenjohtajan kirjoittamaan yleisönosastolle ja väittämään näkemystä yliampuvaksi (17.1.1980 Y). Vuosikymmenen puolivälissä Suomen vankiloissa oli lehden mukaan noin 10 huumerikoksista tuomittua (8.8.1986 U). Tosin 13.5.1989 (A) *Ilkka* kertoo pitkäaikaisrikollisen elämäntarinan, jossa mies kuvaa vankilat huumemafian hallitsemiksi paikoiksi. Väkivaltaisen painostuksen seurauksena vankiloihin huumeita toivat niin lomalta palaavat vangit, vierailevat läheiset kuin vankilan henkilökuntakin.

Läänintaiteilijakohu

Aineiston laajin huumeteemaa sivuava keskustelu käytiin syystalvella 1984. Vaasan läänin taidetoimikunta oli päättänyt kutsua populaarimusiikin ohjaavaksi läänintaiteilijaksi tamperelaisen Pertti ”Veltto” Virtasen, joka oli aiemmin saanut kaksi

---

kertaa tuomion hasiksen käytöstä. Päätoimittaja Kari Hokkanen kirjoittaa 7.10.1984 (K) olevansa ymmällään tilanteessa, jossa *Ilkka* yleensä toivottaa uudet viranomaiset ja toimenhaltijat tervetulleiksi Seinäjoelle. Päätoimittaja kertoo Virtasen olevan tunnettu huumeekulttuurin esitaistelijana. "Velton" kiinnittäminen valtion rahoilla tekemään nuorisomusiikkiin tekstejä, tuntui enemmän kuin arveluttavalta. Hokkanen kysyy myös, oliko valinta osa käynnissä ollutta pohjalaiskeskustelua, sillä "Velto" näytti edustavan kaikkea sitä, mitä Pohjanmaalta sanottiin puuttuvan. Mies oli vielä nimenomaan kutsuttu virkaan, vaikka muitakin halukkaita oli ollut. Päätoimittaja kysyy näiden puolesta, että oliko mahdollisesti pohjalainen syntyperä ollut valinnan esteenä. Kirjoittaja esittää tekstissään myös näytteen Virtasen vuonna 1982 julkaisusta runosta, joka hakee henkilöhahmonsia Mannerheimista ja kristinuskosta sekä viittaa vuoden 1918 tapahtumiin, mutta ei sisällä kytkeitä huumeisiin.

Virtasesta rakennettu kuva kytketään tekstissä kasvot antavaksi symboliksi huumeiden käytölle. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 331–337). Hän näyttäytyy vastamallina, jonka arveluttava ajatusmaailma kulminoituu huumeiden käyttöön ja nyt häntä oltiin tuomassa ohjaamaan nuoria musiikintekijöitä ja taiteilemaan vieläpä koko läänin nimissä. Uhkan äärellä pohjalaisuus näyttäytyy tekstissä puhtaana lintukotona, jota on suojattava vierailta ja vaarallisilta vaikutteilta. Kirjoittaja käyttää erityisyleisölle suunnatussa argumentoinnissaan todellisuuden rakenteeseen perustuvaa rinnastamista, jossa hän sitoo yhteen kuvaamansa henkilön tekemät rikokset ja eteläpohjalaisen arvomaailman haastavat historialliset tulkinnat. Asian esillepano rakentaa kuvaa näiden asioiden välisestä yhteydestä. Virtanen, huumeet ja perusarvojen uudelleenarviointi olivat jotain sellaista jota Pohjanmaalla ei ollut aiemmin ollut. Miehen mukana maakuntaan oltiin tuomassa paikallista symboliuniversumia uhkaavia ajatuksia ja niiden johdonmukaisena liitteenä myös huumeita. Kyse on erityisyleisölle suunnatusta esityksestä siinä mielessä, että siinä ei tavoitella universaalisti hyväksyttävissä olevia perusteita suunnitelman vastustamiseksi. Kirjoitus on suunnattu yleisölle, jonka elämäntilanteeseen kohdistuu uhka. Yhteisöllä on oikeus ajaa itsekkäästi omia etujaan ja puolustaa omaa symboliuniversumiaan.

Taidetoimikunnan ratkaisu ja päätoimittajan kolumni herättivät reaktioita myös lukijoissa. Hokkanen kynästä lähtenyt Virtasen nimeäminen huumeiden esitaistelijaksi siirtyi myös yleisönosastokirjoituksiin (12.10.1984 Y):

Läänin taidetoimikunnan tyrmistyttävä ratkaisu

Maakunnassa on herättänyt tyrmistystä tieto, että Vaasan läänin taidetoimikunta on kutsunut populaarimusiikin läänintaitelijaksi Pertti eli "Velto" Virtasen.

Velto on huumeiden esitaistelija sekä huumausaineiden käyttäjä ja erityisen tunnettu törkeästä sanoituksestaan.

Muutama sana rock-muusikoista: Yhdysvalloissa Dizzy Gillespien ohella Charlie Parker oli pop-musiikin luoja. Hän oli huumeiden käyttäjä ja sortui huumeisiin. Pop-musiikista kehittyneitä rock-musiikkia edustaa englantilainen The Rolling Stones-yhtye. Tämä yhtye koostuu huumeiden käyttäjistä, jotka huumeiden vuoksi ovat istuneet vankilassa. Yhtye harjoittaa voimakasta huumausainemainontaa ja sen sanoituksissa ovat keskeisinä teemoina huumeet, seksi ja viha eikä suinkaan normaali naisen ja miehen välinen rakkaus. Sanoitus on niin törkeää, että sitä on jopa Yhdysvalloissa ollut pakko sensuroida.

”Veltto” Virtanen näyttää pitävän edellä mainittuja muusikoita esikuvinaan sekä sanoituksissa että huumeiden käytössä.

Tällainen taiteilija ei tähän maakuntaan sovi. Olisi täysin perusteltua, että taidetoimikunta peruisi kutsunsa ja valitsisi meille tervehenkisen kevyen musiikin edustajan.

Usko Kärki
(Vaasa)

Entinen *Ilkan* hallintoneuvoston puheenjohtaja Usko Kärki käyttää argumentoinnissaan todellisuuden rakennetta muokkaavia ja dissosiativisia menetelmiä. Esimerkkien avulla kirjoittaja rakentaa kuvaa rock-muusikoista huumeiden käyttöön taipuvaisina arveluttavina malleina. Kirjoitus sisältää kuitenkin yhteensopimattomuksia. Dizzy Gillespie ja Charlie Parker olivat jazz-muusikkoja, joiden edustamaa, valtaosin instrumentaalimusiikkia sisältävää, *bebop-genreä* tuskin voidaan pitää varsinaisen pop-musiikin edeltäjänä. Kategorioihin liittyvistä horjahduksista huolimatta Kärki määrittää tekstissään myös sitä, millaista oikeanlaisen kevyen musiikin tulisi olla. Termi II:na toimii ajatus puhtaasta musiikista, jossa käsitellään normaalia naisen ja miehen välistä rakkautta. Vaihtoehtoiset laulujen aiheet (Termi I) ovat etääntyneet kauas siitä musiikin olemuksesta, josta kevyessä musiikissa tulisi olla kyse. Virtanen on sanoituksillaan ja teoillaan kytkeytynyt tähän olemuksensa kadottaneeseen perinteeseen, eikä siten sovi malliksi läänin musiikintekijöille. Kärki kirjoittaa tekstinsä vahvasti yhteisönsä sitoutuvana hahmona. Hän tietää, mikä maakuntaan sopii ja mitä se ansaitsee.

Päätoimittaja Hokkanen palasi teemaan kolumnissaan 15.10.1984, jossa hän toistaa Virtasen olevan tunnetuin huumeekulttuurin esitaistelija ja muutenkin edustavan villeintä nihilismia ja anarkismia, mitä ajatella saattoi. Hokkanen näki 1980-luvun puolivälissä tiiviin kytkennän huumeiden ja rock-musiikin välillä. Yhteisten verovarojen käyttö tähän tarkoitukseen oli hänestä ”käsittämätöntä”, ”uskomatonta” ja ”edesvastuutonta”. Päätoimittaja kertoo saaneensa kirjoituksensa jälkeen aika paljon soittoja kauhistuneilta vanhemmilta. Myös Kokkolan vastaavan lehden päätoimittaja oli nähnyt mielettömän hulluna ajatuksena palkata valtion varoin huumetuomion saanut mies ”näkemään maailman henkeä ja perusristiriitaa ja välittämään tätä viestiä nuorille”. Hokkanen piti myös aiemmin esitettyä Usko Kärjen vaatimusta peruuttaa tehty päätös hyvin perusteltuna.

Taidetoimikunnan johtaja oli kolumnin mukaan perustellut valintaa ylikansallisuuden uhalla ja tarpeella puolustaa kansallista identiteettiä tälläkin lohkolla. Huumetuomiot eivät olleet pelottaneet, koska mies oli tuomionsa kärsinyt ja puheenjohtaja oli kertonut luottavansa vielä ihmiseen. Hokkanen kommentoi lausuntoa kvasiloogisella ironialla:

Niin sitä pitääkin. Niin minäkin luotan. Mutta nuorison ohjaavana läänintaiteilijana luottaisin mieluummin johonkin toiseen ihmiseen

Hokkanen jatkaa kysyen:

Eikö nyt valittu taiteilija edusta juuri ylikansallista alamaailma-kulttuuria, undergroundia, juuri sellaisena kuin se elää Yhdysvalloissa ja Länsi-Euroopan miljoonakaupungeissa? Mitä ihmeen kansallista identiteettiä hän edustaa? Sitäkö, että hän herjaa myös Mannerheimia, josta amerikkalainen tai saksalainen rokkari ei tiedä mitään? (15.10. 1984 K.)

Pelästyneet vanhemmat olivat lähestyneet myös taidetoimikunnan jäseniä, joiden enemmistö päätti paineista huolimatta pysyä päätöksessään (18.10.1984 U). Aiheesta keskusteltiin myös yleisönosastolla, jossa käytiin sananvaihtoa puolesta ja vastaan. ”Huumeiden käytön esitaistelija” nimitys eli kirjoittajien teksteissä ”huumeapostolin” rinnalla. Ne edustivat John M. Murphyn (1994) esittelemää tietoisuuden kentän täyttämistä tarjotuilla käsitteillä (ks.s. 74). Kiihtyneet tunnelmat herättivät pohjalaisia visioita ja syällisyudentuntoista häpeää isähahmoiksi koettujen henkilöiden edessä (18.10.1984 Y):

Niin että, mitäs me pohjalaiset. Siitä vaan tekemään taidetta. Jokaiseen läänimme kunnantaloon kellariin hashis-luola. Ja piiput kans. Aineet maksaa taidetoimikunta. Siellähän sitä rahaa on. Tai yritetään elvyttää henkiin vanha pontikankeittoperinne. Jos saisimme siltäkin alalta läänintaiteilijan.

Mitähän ajattelee prof. Ilmari Turja lukiessaan maakuntamme lehtiä? Jos nyt sattumalta joutuisin hänet tapaamaan niin hänen edessään häpeäisin syvästi olevani pohjalainen.

OT
(Kauhajoki)

Päätoimittaja Hokkanen palaa aiheeseen vielä kolumnissaan (21.10.1984 K) ja kertoo muiden alueen lehtien lähteneen puolustamaan Virtasen valintaa. Kirjoittaja myöntää, että niihin ”kahteen huumetuomioon on ehkä tuijotettu turhankin paljon, joskin sen ymmärtää kun tietää huumeongelman kärjistymisen tässäkin läänissä ja rock-ihanteiden vaikutuksen nuoriin”. Aiheeseen palattiin vielä 1.11.1984 kertomalla yleisönosastolla, että kirjoituksia toimitukseen oli tullut paljon, mutta koska asia oli jo ratkaistu, oli keskustelu aiheesta päätetty lopettaa. Virtanen tuli läänintaiteilijaksi kahdeksi kaudeksi ja aika sujui ilman kohua. Alkuun *Ilkka* vaikeni

---

Virtasen toimista läänintaiteilijana, mutta jatkossa lehti käsitteli hänen toimintaansa maltillisesti ja asiallisesti.

Tapauksessa näkyy lehden valta mielikuvien luonnissa. Ajatus muualta tulevasta, huumetuomioita saaneesta, verorahoilla palkattavasta kasvattajasta herätti maakunnassa moraalisen paniikin (esim. Thompson 1998) oireita. Virtasesta luodussa kuvassa käytetään todellisuuden rakenteeseen perustuvaan argumentointiin kuuluvaa rinnastamista. Hänet nimetään ”huumeiden esitaiteilijaksi” ja ”huumeapostoliksi” huolimatta siitä, että taiteilijan tuotannosta ei löydetty huumeiden käyttöä puoltavaa aineistoa. Miehen jääminen kiinni huumeiden käytöstä toimi kuitenkin tekijänä, joka mahdollisti Virtasen sanoman mitätöinnin. Esiin nostetut tekstinäytteet haastoivat maakunnan symboliuniversumin keskeisiä arvoja (uskonnollisuus, Mannerheim, vuoden 1918 sodan perintö) ja Virtasen nimenomainen kutsuminen läänintaiteilijaksi Vaasan lääniin (sijoituspaikkana Seinäjoki) oli osoitus yleisen arvopohjan rakoilusta. Instituutiojärjestelmän tehtävänä on pitää kaaos loitolla ja nyt tuota kaaosta oltiin vieläpä kutsumassa paikalle. Virtasesta muodostui vaihtoehdoisen todellisuuden kantaja, jonka merkitys tuli tukahduttaa käyttöön otetulla käsitéjärjestelmällä. Esitaiteilija- ja apostolinimityksissä näkyy myös todellisuuden rakenteeseen perustuvien tekniikoiden kausaalisuus. Koska taiteilija oli aiemmin jäänyt kiinni huumeiden käytöstä, hänen oletettiin käyttävän niitä jatkossakin ja vieläpä ”taistelevan” niiden puolesta tai toimivan asian apostolisena sanansaattajana. Viimeksi mainitun uskonnollisen metaforan käyttö on yllättävää siinä mielessä, että kirjoittaja osoittaa närkästyneensä Virtasen tuotannosta löytyneestä uskonnollisilla aiheilla leikittelystä. Tästä huolimatta hän kuitenkin itse käyttää uskonnollista käsitteistöä leimatessaan Virtasen huumeapostoliksi.

Virtanen ei tuohon aikaan ollut vielä poliittinen henkilö. Hänen tuotantonsa keskeisiä teemoja olivat seksuaalinen vapautuminen ja jonkinlainen kannustus elämään rohkeasti oman tahtonsa mukaisesti. Maakunnalle keskeisten arvojen omaperäinen käsittely yhdessä huumetuomiotaustan kanssa muodostivat kuitenkin yhdistelmän, jonka seurauksena koko tilanne konstruoidaan lehden sivuilla uhkaksi vallinneelle symboliympäristölle. Käytetyt sanamuodot luovat omaa todellisuuttaan, joka merkityksellistyy objektiiviseksi tosiasiaksi. Kiista identifioi osapuoliaan. Valinnan vastustajat asemoituvat aidoiksi eteläpohjalaisiksi, jotka puolustavat perinteistä elämänmuotoa yhteen mieheen symbolisoituvaa uhkaa vastaan. Valinnan kannattajat ovat toisinajattelijoita, jotka tietoisesti haluavat horjuttaa vallinnutta symboliuniversumia (vrt. Bauman 1997, 75). Kunnioitettavaa lehden toiminnassa oli se, että jo episodin loppuvaiheessa päätoimittaja Hokkanen myöntää reagoinnin ylimitoituksi. Asian suuri liioittelu myönnetään myös lehden satavuotishistoriikissa kaksi vuosikymmentä myöhemmin (Hokkanen 2006, 414).

Tyttöjä ja tavallisia kansalaisia

Merkittävin muutos huumeiden käyttäjäkunnassa 1990-luvun alussa oli tyttöjen osuuden korostuminen. Vaasassa koottu huumetyöryhmän loppuraportti kertoo, että viisi prosenttia tytöistä ja puolitoista prosenttia pojista oli ilmoittanut kokeilleensa huumeita (27.6.1991 U). Tytöt kuvataan lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttäjinä. Poikien huumeiden käyttö taas oli vähentynyt impin muodista poistumisen myötä (24.10.1992 U; 27.1.1993 U). Naisten kytkeminen huumeiden käyttöön on ollut perinteinen tapa herättää huolestuneisuutta (vrt. Hakkarainen & Törrönen 2002). Sekä Iso-Britanniassa että Yhdysvalloissa naisten kuvaaminen pahimmillaan huumeakauppiaitten orjina on havahduttanut kansan näkemään huumeet vakavana riskinä perusarvoille (Esim. Davenport-Hines 2001, 76 -81; Morgan 1981, 40, 47, 50). Myös *Ilkka*-lehden kirjoituksissa 1990-luvun alkupuolella tyttöjen huumeiden käyttöä selitetään kytkennöillä huumeita käyttäviin aikuisiin miehiin (27.6.1991 U). Nuorten tyttöjen poikia varhaisemman kypsymisen katsotaan vievän heitä kohti huumemaailmaa (17.1.1994 U).

Ylipäätään 1990-luvun alun kirjoituksissa aineiden käyttäjäkunta kuvataan aiempaa heterogeenisempänä. Pääosin kyse on jengeihin voimakkain sitein liitetyistä, henkisesti huonosti toimeentulevista nuorista miehistä (esim. 24.2.1990 A; 29.8.1991 A). Taustalla on usein alkoholiongelmainen lapsuudenkoti (8.11.1991 U). Nyt kuitenkin kuva pohjalaisestakin huumeriikollisuudesta laajenee. Vaasan tullissa löytyi 72-vuotiaan miehen autosta peräti 13 kiloa hasista. Huumepoliisin päällikkö Torsti Koskinen taustoittaa ilmiötä kertomalla maassa olevan vanhuksia, jotka pyrkivät yksittäisellä rikoksella saamaan taloutensa kerralla kuntoon. (19.6.1991 U; 8.11.1991 U.) Perinteisesti huumeiden käytön riskiryhmäksi nähdyn hoitoalan työntekijöiden ongelmista näkyy merkkejä 1990-luvun alussa. Kauhavan terveyskeskuksessa työskennelleen miehen epäillään vaihtaneen morfiinipullojen sisällöt steriloituun veteen. Teon vakavia seurauksia kuvataan kertomalla, että potilaat olivat saaneet morfiinin sijasta puhdasta vettä. (10.1.1991 U.) Myös elämässään menestyneiden ihmisten kerrotaan käyttävän huumeita ja lääkkeitä. Tämä nähdään merkkinä siitä, että elämästä oli kadonnut sisäinen kiinnekohta. (30.12.1990 A.)

Huumeiden käyttäjäkunta kansainvälistyi maahanmuuttajien myötä. *Ilkan* pääkirjoitus varoittaa turvapaikan hakijoiden joukossa olevan myös huumeakauppiaita (13.7.1992 P). Somalien käyttämästä *khat*-huumeesta kerrotaan tehtävän suuria takavarikkoja. Itärikollisten massiivisesta rynnäköstä ei poliisiin mukaan voinut puhua, vaikka yksittäistapauksia jo ilmenikin. (21.1.1993 U.) Poliisiylitarkastaja Reijo Pöyhönen kuvaa vielä vuonna 1995 suomalaisten humerötösten olevan omia aikaansaannoksiamme, joista ei ulkomaalaisia kannattanut syytellä. Hänen mukaansa 80 prosenttia maahamme tuodusta heroiinista tuli edelleen lännestä. (11.7.1995 A.)

Ajatus yhä nuorenevasta huumeiden käyttäjäkunnasta vaikuttaa läpi aineiston olevan erityisesti luennoitsijoiden käyttämä tehokeino. Esimerkkitapaukset kuvasivat jo kymmenvuotiaita (11.1.1995 U) ja hoitohenkilökunta Seinäjoellakin kertoo tavanneensa 11–12-vuotiaita lääkkeiden käyttäjiä (4.12.1995 U). Huolimatta viittauksista käyttäjäkunnan nuorentumiseen, ei 1990-luvun alun aineisto anna yksittäistapauksia lukuun ottamatta tukea väitteelle aineiden käyttäjien nuorentumisesta. Tarkempiin selvityksiin perustuneet kirjoitukset kuvaavat tyypilliset käyttäjät nuoriksi aikuisiksi miehiksi (27.6.1991 U), joiden keski-ikäsi kerrotaan 26 vuotta (8.11.1991 U). Myöskään pelkästään huumeita käyttäviä ihmisiä ei uskota löytyvän. Psykiatrian erikoislääkäri Matti Marttilan mukaan 90 prosenttia narkomaaneista on myös alkoholisteja. (11.12.1994 U.)

Yleissävy ajanjakson kirjoituksissa on edelleen selkeästi huumeiden vaaroja korostava. Nyt kuitenkin käyttäjien kohtaloista annetaan myös monipuolisempaa tietoa. *Irti Huumeista ry:n* puheenjohtaja Jouko Pallari kyseenalaistaa Torsti Koskisen väitteen, jonka mukaan huumeista irrottautumisen mahdollisuudet ovat uskontulossa ja itsemurhassa (10.3.1992 U). Suomen huumetilanteen kokonaisselvitystä esitelleessä kirjoituksessa kerrotaan 11 prosentin alle 35-vuotiaista kokeilleen huumeita. Heistä ei ollut tullut näiden kokeilujen seurauksena tuhoon tuomittuja, vaan he olivat selvinneet elämästään yhtä hyvin kuin muutkin. Huumeita käyttävien mielestä käytöllä ei ollut ollut erityisiä vaikutuksia heidän elämäänsä. (24.10.1992 U.) Myös Pekka Hakkaraisen ja Jukka Törrösen tutkimuksessa näkyi 1990-luvulla merkkejä siitä, että lehdet poistivat käyttäjiltä poikkeavuuden leimaa kertomalla näiden olevan tavallisia nuoria, joita oli autettava eikä eristettävä (Hakkarainen & Törrönen 2002, 544–547). Psykiatri Matti Marttilan mukaan huumeekokeilut loppuvat yleensä noin 35-vuotiaana, kun muut asiat tulevat elämässä tärkeiksi (31.1.1993 U). Erityisopettaja Jarmo Lintala pyrkii laajentamaan näkemystä ongelmanuorisosta. Kyse ei ole vain sosiaalisesti sopeutumattomista, joihin kiinnitetään huomiota. Lintalan mukaan suurempi riskiryhmä ovat maan hiljaiset, jotka häiritsevät vain itseään. ”On hiljaisia, haluttomia, heikkoja ja haavoitettuja.” (8.2.1995 K.)

7.2 Perinteisiä aineita ja heroinihuolia

Huumaavien lääkkeiden käyttö oli keskeisessä roolissa *Ilkka*-lehden huumeikirjoituksissa 1980-luvulla. *Dolorex*-jutun seuraukset vaikuttivat pitkään. Pelko lääkäreiden liiallisesta varovaisuudesta reseptien kirjoittamisessa, sai lääkintöhallituksen suosittelemaan rohkeampaa lääkkeiden määräämistä. (10.9.1987 A.) Seinäjoella viranomaiset eivät paisutelleet huumeongelmaa 1980-luvulla, mutta he kiinnittivät huomiota yllättävän runsaaseen lääkkeiden käyttöön. *Diapameja* väitettiin myytävän kaupungissa 10 markan kappalehintaan ja lääkettä käytettiin huumautumistarkoi-

tuksissa yhdessä alkoholin kanssa. Terveyskeskukseen tuodut lääkkeiden väärinkäyttäjät olivat joko nuoria tai alkoholisoituneita vanhempia ihmisiä. Vastaanotoilla oletettiin käyvän potilaita, jotka tekeytyivät sairaiksi ja myivät saamansa lääkkeet eteenpäin. (6.11.1982 U; 6.8.1988 A.)

Varsinaisista huumeista selkeästi käytetyin aine 1980-luvun Suomessa on lehden kirjoitusten mukaan hasis. Nuorison huumeiden käyttöä selvittäneen tutkimuksen mukaan ensimmäisessä kokeilussa käytetty aine on 88 prosentilla ollut kannabis. Kokaiinin kerrotaan olleen tuolloin Suomessa harvinaista ja LSD:n käyttö oli vähentynyt. (18.7.1986 A; 30.10.1988 A.)

Kannabistuotteet nähdään vaarallisina aineina. Hasis kuvataan rasvaliukoisena ja siten kehoon varastoituvana huumeena, jonka käytön seurauksena saattaa laueta hasis-psykoosi jo ensimmäisellä kerralla (10.1.1985 U). Aineen sanotaan turruttavan mielen ja toimivan porttina kovempiin aineisiin. Hasis oli kuitenkin enemmistölle Etelä-Pohjanmaalla outoa ja kirjoitusasukin haki vielä muotoaan:

Marihuanan henkäily johtaa hashishkseen. Hashish puolestaan tylsyttää mielen ja kokeilija on kevyt saalis huumeille [...] Pahin mahdollinen huume on LSD, joka jää elimistöön. Sen vaikutukset ulottuvat aina seuraavaan sukupolveen asti. (16.10.1984 U.)

Aineiden levittäminen esitetään 1980-luvulla huomattavasti järjestäytyneempänä ja ammattimaisempana toimintana kuin 1970-luvulla. Valtakunnan uutisissa aine-määrät ovat jo kiloja ja maahantuojat kuvataan jopa huumemafioina. Tuodut aineet olivat kuitenkin edelleen pääosin kannabistuotteita. (esim.5.9.1986 U.) Vaasassa huumeverkon kerrotaan kiristyvän kaupungin ympärillä kun järjestäytynyt rikollisuus on asettautunut poliisia vastaan (9.2.1985 U). Vaasalaiset aineiden maahantuojat kuvataan kuriireina, jotka kulkivat Turun sataman kautta, koska Vaasassa heidät tunnettiin (31.10.1985 U; 9.2.1985 U). Maahantuojien saatua oikeudelta tuomiot, otsikoidaan joukko Vaasan huumeliigaksi. Vaikutelmaa liiketoiminnan järjestelmällisyydestä ja laajuudesta rajoittaa jonkin verran kuvaus aineiden maahantuontitavasta. Liigan jäsenet olivat tuoneet kannabista peräsuolissaan ja jääneet kiinni huumekoiran haistamina Naantalin satamassa. (12.12.1985 U.)

1990-luvun alussa Etelä-Pohjanmaalla sekä koko maassa huolestutti erityisesti teknisten liuottimien käyttö (26.5.1990 U). Myös Osmo Kontula korostaa imppaamista ja pillereitä peruskoulutason käytetyimpinä huumeina. Kannabis oli Kontulan mukaan tuolloin kaupunkilaisten huume, mutta imppaamista harrastettiin sekä maalla että kaupungeissa. Aineiden käytössä ilmeni myös yhteiskunnallinen luokkajako. Kannabista käyttivät keski- ja yläluokan lapset, kun taas imppaaminen oli ominaista työväenluokan koulukriittisille ja epäonnistujiksi leimatuille nuorille. Alimpien sosiaaliluokkien tytöt huumasivat itseään pillereillä. (29.9.1990 U.)

Impppauksen kerrotaan jääneen pois muodista syksyllä 1992. Varsinaisista huumeista sanotaan käytettävän eniten kannabistuotteita, joita käytetään enemmän kuin kuusi vuotta aikaisemmin. Suomen huumetilannetta kokonaisuudessaan tarkastelleessa sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä oli lehden mukaan kuitenkin todettu, että kannabiskokeilut johtivat harvoin varsinaiseen käyttöön. Sen sijaan lääkkeiden ja alkoholin sekakäytön kerrotaan nelinkertaistuneen edellisestä vuodesta ja olevan jo yleisempää kuin varsinaisten huumeiden käyttö. Kovien huumeiden käyttö oli selvityksen mukaan edelleen vähäistä. Amfetamiini oli yleistynyt heroiinin kustannuksella. Tätä pidettiin hyvänä asiana, sillä amfetamiinin käyttöön sanottiin liittyvän heroiinin käyttöä alhaisemmat kuolleisuusluvut. (24.10.1992 U.)

Myös pohjalaiskommenteissa hasis ja amfetamiini kuvataan yleisimmin käytetyiksi aineiksi (esim. 27.6.1990 U; 17.4.1991 U; 5.8.1992 U). Maakunnan suurimmilta kiinnijääneiltä kauppiailta löytyi jo muutaman kilon kannabis-eriä (1.11.1990 U; 19.4.1991 U; 6.12.1991 U). Seinäjoella ei oltu vielä tuolloin (1990) tavattu kovia aineita, mutta huume-erien tiedettiin poliisin mukaan kulkevan kaupungin kautta (14.10.1990 U). Lääkkeiden käytön kerrotaan olevan kaupungissa aivan oma lukunsa (8.11.1991 U). Vaasan poliisi kuvaa Vaasan läänin tilannetta siten, että heroiinia esiintyy edelleen aika vähän, eikä *designer*-huumeilla ollut vielä jalansijaa läänissä (27.6.1990 U). Vielä-sana mahdollisti sen, ettei keskusteltu siitä, miten asia on vaan siitä miten se voi joskus olla.

Pääosa huumeiden käyttöä lehdessä kommentoineista kirjoittajista kieltäytyi edelleen näkemästä kannabistuotteita muita huumeita lievempinä aineina:

Björn Elfving: Esimerkiksi vaarattomana pidetty hasis ottaa hitaasti, mutta varmasti uhrinsa. Ja kaikki lähtee harmittomasta kokeilunhalusta. Tilastojen mukaan neljästä kokeilijasta kolme jää käyttäjäksi. (14.10.1990 U.)

Torsti Koskinen: Toiset huumeet ripustavat ottajansa koukkuun heti ja toiset myöhemmin (8.11.1991 U).

Matti Marttila: En missään tapauksessa pidä hasista lievempänä. Jotta aineesta pääsisi irti, pitäisi olla käyttämättä sitä 2-3 kuukautta. (11.12.1994 U.)

Sinikka Blomqvist: Kannabiksella on tosi vaarallisia pitkäaikaisvaikutuksia. Lievinä pidetyt huumeet vievät amfetamiinin tavoin mielen. Moni nuori on hasiksen vuoksi sairastunut psykoosiin ja joutunut mielisairaalaan. (4.2.1995 A.)

Juha Kinanen: Jako lieviin ja koviin huumeisiin harhauttaa. On vain eri lailla riippuvuutta aiheuttavia huumausaineita. Toiset aiheuttavat vahvemman sosiaalisen tai henkisen kuin fyysisen riippuvuuden. (21.11.1995 A.)

Kommentit ovat tyyppillisiä kvasiloogisia argumentteja. Ne vaativat samanlaisia asioita käsiteltäväksi samoilla tavoin ja pyrkivät kuvaamaan yksilölliset tapahtumat selkeästi ilmaistavissa olevina todennäköisyyksinä. Niissä pyritään poistamaan

mahdollisuus dissosiativiseen erittelyyn, jossa aiemmin yhtenäisenä esitetty ilmiö voitaisiin jakaa osiin.

Myös maallikot kieltäytyivät luokittelemasta aineiden voimakkuuksia. Tämän seurauksena heroini sai vuosikymmenen alussa jokseenkin ylikorostuneen roolin osana suomalaista huumeongelmaa. Aine rinnastetaan kommentteissa kannabistuotteisiin ja nähdään melko arkipäiväisenä. (25.3.1993 U). Tuon aikainen kunnallispolitiikko, sittemmin kansanedustajaksi edennyt Harry Wallin käsittelee huumeeteemaa näkemänsä elokuvan innoittamana. Kirjoituksesta ei selviä varmasti tarkoittaako Wallin ilmaisullaan Suomen huumeatilannetta vai Venäjältä tuotavia huumeita, kun hän esittelee yleisimmin kaupattuja aineita:

Viimeisten tietojen mukaan on huumeiden käyttö edelleenkin lisääntynyt Suomessa. Itä-Euroopan kehityksen myötä huumeaineiden leviämiseksi myös Suomeen on avautunut uusi kanava. Esimerkiksi Venäjällä tuotetaan paljon huumeita, joita on alettu myydä halpaan hintaan. Tutkimusten mukaan yleisemmin kaupitellaan heroiniä ja kannabistuotteita. (21.2.1993 Y.)

Myös nuorison käsitykset tarjolla olleista aineista olivat kovempiin aineisiin painottuneita. Noin 15-vuotias Esa kuvaa kokemuksiaan Törnävän saaren nuorisoilloista:

Kama on OUT. Mulle on kerran tarjottu täällä kamaa. Kokaa tai heroa. Se tarjoaja oli kyllä aivan seko ja puhu paskaa. (22.8.1992 R.)

Huumesanasto oli vielä outoa myös osalle toimittajakuntaa. Huumeista puhumiselle ja niistä kirjoittamiselle on tyypillistä normaalia pidemmälle viety slangisanojen käyttö. Aihe tavallaan ymmärretään niin vahvasti omaksi alakulttuurikseen, että siitä puhuminen edellyttää vieraan slangisanaston käyttöä. Tämän seurauksena tapahtuu väärinkäsityksiä, kuten huumenuorten äidin Liisa Tallgrenin esityksestä kirjoittaneelle toimittajalle (nisti/risti):

Sanonta "kerran risti, aina risti" pätee huumeista. Huumeita ei kerta kaikkiaan kannata käyttää, koska henkinen riippuvuus jää koko elämän ajaksi. (24.4.1994 U.)

Aineiden leviämisen kerrotaan tapahtuvan edelleen ennen kaikkea kaveripiireissä. Huhuja huumekauppiaista levitettiin kaupungeissa, mutta tyypillisesti aineisiin tutustuttiin humalatilassa tutussa kaveripiirissä. (17.4.1992 U; 4.2.1995 A.) Vaasan huumetyöryhmän raportissa arvioidaan yhden käyttäjän levittävän tapansa noin 3-6 kaverilleen (27.6.1991 U).

Markkinointia kovaosaistuvalla asiakaskunnalle

Kuva huumeiden käyttöä selittävästä tekijöistä muuttuu *Ilkka*-lehdessä suvantovaiheen aikana. Käytön syitä ei ylipäätään enää pohdita eikä taustoiteta niin paljon kuin aikaisemmin. Keskustelun painopiste siirtyy ongelman olemassaolon pohtimiseen. Uutiset tehdyistä huumerikoksista nousevat keskeiseen asemaan aikakauden aineistossa. Huumeiden käyttö nähtiin 1970-luvulla ennen kaikkea reaktiona yhteiskunnan asettamiin paineisiin tai yhteiskuntaa muuttamaan pyrkivänä uskonnollis-filosofisena kapinointina. Nämä merkitykset jokseenkin katoavat suvantovaiheen kirjoituksista ja tilalle nousee seuraavankaltaisia selittäviä tekijöitä:

- Rock-kulttuurin huumeiden käyttöä edistävät vaikutukset. Nuoriso kuvataan rock-muusikoita ihailevina ja esikuvaa hakevina seuraajina. Aineista irtipäässeiden henkilöiden esimerkin ajatellaan rohkaisevan kokeiluihin. (26.9.1984 U.)

Erittäin hyviä levittämistilaisuuksia ovat suuret rock- ja muut nuorisofestivaalit. Niissä saattaa varomaton joutua tahtomattaankin huumeiden käyttäjäksi. (16.4.1985 U.)

- Huumekauppiaiden aggressiivinen markkinointi. Huumekauppiaiden voittoa tavoitteleva markkinointi nousee 1980-luvulla aiempaa selvemmin huumeiden käyttöä selittäväksi tekijäksi. Käyttäjät kuvataan pelinappuloiksi säälimättömässä liiketoiminnassa (16.4.1985 U). Erityisen alttiiksi houkutuksille nähdään ulkomaan matkajat, kuten inter-railaajat, kielikurssilaiset ja vaihto-oppilaat. Nuoret kuvataan epävarmuudessaan helppoiksi kohteiksi kauppiaille:

Nuorten ei tarvitse hakea huumeita, huumeet hakevat nuoren (15.2.1987 A).

- Sosiaalinen perintö, uteliaisuus, usko aineiden vaarattomuuteen ja itsetuhoisuus. Vanhempia suoranaisesti syyllistävät kirjoitukset vähenevät 1970-luvusta. Heidät nähdään ongelman uhreina kun ensimmäiset huumenuorten vanhemmat kertovat kokemuksistaan julkisuudessa (esim. 8.11.1984 K; 15.2.1987 A; 4.11.1987 U). Huumeiden käytölle altistavaksi vanhemmuudeksi osoitetaan vanhempien oma aineiden käyttö. Huumepoliisin päällikkö Torsti Koskinen selitti ilmiötä vuosikymmenen lopulla sosiaalisella perimällä (30.10.1988 A). Huumenuorten vanhempien puheenvuoroissa korostuu myös nuorten katteeton usko aineiden vaarattomuuteen ja suoranainen itsetuhoisuus, kuoleman kaipuu (15.2.1987 A). Vanhempien selityksissä ilmiötä ei haluta taustoittaa sosiaalisilla syillä (vrt. Rantanen 1997):

Yhteiskunnalliset paineet, asunnottomuus ja työttömyys eivät ole syynä nuorten huumekekeiluihin ja käyttöön kertoi Suomen vanhempainyhdistys Irti Huumeita varapuheenjohtaja Jouko Pallari [...] Syynä on uteliaisuus ja tietämättömyys seurauksista. (27.4.1989 U.)

Selityksissä painottuvat 1990-luvun alkupuolella syrjäytyminen ja ryhmäpaineet. Aineita käyttävät nuoret nähdään menestyvästä valtavirrasta pudonneiksi, usein sosiaalisen perinnön painolastista kärsiviksi ulkopuolisiksi, jotka sittemmin ovat tukeutuneet toinen toisiinsa. (esim. 8.1.1993 A; 24.4.1994 U; 18.1.1995 K 23.10.1995 U.) Käytön lopettaminen on vaikeaa niin kauan kuin sidokset aineita käyttävään ryhmään ovat olemassa. Huumekauppiaat ja käyttöön houkuttelevat henkilöt saavat jo demonisempia piirteitä. He ovat tunteettomia hyväksikäyttäjiä, joiden käyttäytymistä ohjaa piittaamaton oman edun tavoittelu. Kriittisinä vaiheina käytön aloittamiselle pidetään mm. ala-asteelta ylä-asteelle siirtymistä ja ensimmäisiä Helsingin matkoja. (17.4.1992 U; 25.3.1993 U.)

Huumeiden käyttöä selitetään myös hyvin pragmaattisilla syillä. Psykiatri Matti Marttilan mukaan lääkkeet eivät vanhenna käyttäjiensä ihoa siten kuin alkoholi. Tämä selittää nuorten naisten ja tyttöjen lisääntynyttä lääkkeiden käyttöä. (31.1.1993 U.) Myös kannabiksen käyttöön liittyvän krapulattomuuden ajatellaan houkuttelevan aineen käyttöön (4.2.1995 A).

Huumeongelman konstruointi *Ilkka*-lehden sivuilla saa jonkin verran uusia painotuksia suvantovaiheen aikana. Aihetta käsitellään edelleen lähinnä terveysongelmana, mutta nyt esille nostetaan myös yleistä turvallisuutta uhkaavia painotuksia. Artikkeleissa on viittauksia käyttäjien väkivaltaisuuteen (esim. 12.2.1980 A; 30.10.1988 A) ja aineiden käytöstä seuraavaan yleiseen rikollisuuden kasvuun (esim. 10.1.1985 U; 17.3.1986 U).

Aiheen maakunnallisessa käsittelyssä näkyy ajatus siitä, että vaikka ongelma ei ehkä vielä meitä vakavammin koskettanutkaan, on lähellä alueita, joissa ongelmat ovat valloillaan. Seinäjoen näkökulmasta Vaasa näytti huumekeskukselta, Pohjanmaalta katsottuna taas huumeet olivat täysi ongelma Etelä-Suomessa. Pääkaupunkiseudun näkökulmasta todelliset ongelmat näyttäytyivät Ruotsissa. Toisaalta lehdessä julkaistiin myös Osmo Kontulan kirjoituksia, joissa hän kritisoi poliisien tapaa esittää huumeet laajana yhteiskunnallisena ongelmana (6.9.1985 U).

7.3 Poliisi vahvistaa asiantuntija-asemaansa

Erityisesti Vaasan poliisit rakentavat kirjoituksissa omaa asiantuntijapositionaan keskeisimpinä huumeiden vastaisen kamppailun toimijoina. Huumeongelman vakavuuden hahmottaminen oli 1980-luvulla kuitenkin vaikeaa myös heille. Tietoja aiheesta lehdistölle antanut komisario Reino Vuorimaa kertoo (1.2.1984 U), että toistaiseksi poliisi ei ollut liiemmin huolissaan tilanteesta, vaan huumerikollisuus oli hallinnassa. Edellisvuonna ei esiintynyt kovien aineiden käyttöä eikä tullut saanut

---

Vaasassa kiinni salakuljetuksen yrittäjiä (19.1.1984 U). Ammattimaista myyntiä ei ilmennyt eikä huumejuttuihin liittynyt muuta rikollisuutta. Vuorimaan mukaan edellisvuoden aikana oli Vaasassa löydetty kodeista huumeikasveja ja huumerikoksia oli ylipäänsä tullut enemmän ilmi siksi, että poliisi oli tehostanut valvontaa. Vuorimaa arvelee poliisin tietoon tulleiden tapausten perusteella, että kyseessä on noin 20–30:n alle 30 vuotiaan, (pääasiassa miehen) muodostama joukko, jonka toimien seurausta Vaasan huumerikokset ovat.

Keskusrikospoliisin vaasalainen komisario Bror Råholm kyseenalaistaa tilastot ja pitää niitä ”yhden miehen aikaansaannoksina”. Råholm hakee näkemykselleen tukea vetoamalla auktoriteettiin. Hän mainitsee, että myös komisario Torsti Koskinen Helsingistä suhtautuu varauksellisesti länsirannikon tilastoihin. Kirjoituksessa kerrotaan, että Naantalia, Vaasaa ja Torniota pidetään huumeiden tuonnissa koko maan kärkipaikkakuntina. Råholm toteaa:

Me emme voi olla täällä Vaasassa niin poikkeavia muuhun maahan verrattuna kuin tilastot antavat ymmärtää. Totta kai Vaasaa käytetään huumeiden maahantuontipaikkana, vaikka tulli ei viime vuonna tilastoinut ainuttakaan tapausta. Huumerikollisuudet ovat ovelia. Aivan yhtä hyvin huumeita voidaan tuoda Vaasaan vaikkapa pienlentokoneella tai jopa veneellä. [22.3.1984 U.]

Råholmin lausunto on retorisesti mielenkiintoinen. Mitätöityään poliisin ja tullin tilastot komisario liittää omat visionsa väitteeseen, joka esitetään kiistattomana tosiasiana. (Totta kai Vaasaa käytetään...) Esillä olleiden tietojen yhteensovittamattomuuden komisario ylittää väitteellä huumerikollisuuden oveluudesta, joka muodostuu symboliseksi sidokseksi, jonka avulla selityksen mielekkyyttä pyritään ylläpitämään. Kommentoija säätelee väitettään *voida*- termien käytöllä. Argumentin alkuosassa muoto *voi* toimii rajaavana määreenä, joka sulkee rationaalisen ajattelun ulkopuolelle sen mahdollisuuden, että ongelmaa ei Pohjanmaalla olisi. Kommentin loppuosassa ilmaisu *voidaan* taas viittaa lausujan spekulatioihin. Hänellä ei ole todisteita asiasta, mutta ilmaan heitetty ajatus niistä vaihtoehdoista, joita huumeiden maahantuojilla olisi, luo kommentoijalle mahdollisuuden mitätöidä aiemmin aiheesta annetut lausunnot.

Tämän jälkeen huumeita koskevia tiedonantoja Vaasasta antoi komisario Matti Orrenmaa, jonka kommentoijalla vaasalainen huumeetilanne rakentuu aiempaa vakavampana. Jo syksyllä 1984 Vaasassa kerrotaan olevan 100 vakituista huumeiden käyttäjää ja ongelmaa pidetään todella suurena. Huutoniemen sairaalassa kirjoitetaan olleen hoidettavana neljä huumeita käyttävää potilasta eli enemmän kuin aikaisempina vuosina. Sairaalan johtava lääkäri Juha Risikko sanoo kuitenkin, ettei puhuisi rajusta huumeongelman kasvusta. Vain ani harva on suistunut syvälle huumeiden käyttäjänä. Sairaalassa hoidetuista potilaista kolmen kerrotaan käyttäneen hasista ja yhden olleen tekemisissä LSD:n kanssa. Risikko kertoo myös, että

on jälkikäteen vaikea sanoa, onko potilaiden psyykkinen sairastuminen johtunut yksistään huumeista. (5.11.1984 U.)

Vaasan poliisi vahvistaa omaa asemaansa muiden viranomaisten toimintaa mitätöivällä väheksymispuheella:

Orrenmaan mukaan kyseessä on todella suuri ongelma, jota eivät tajua ne, jotka istuvat päivät pitkät kirjoituspöytänsä takana. Esimerkiksi sosiaaliviranomaiset ja A-klinikan edustajat eivät ole ottaneet poliisiin kertaakaan yhteyttä keskustelukseen ongelmasta. (5.11.1984 U.)

Poliisi kuvataan aktiivisesti toimivana asiantuntijana, jonka kytkenät huumeiden käyttäjien todellisuuteen ovat painoarvoltaan ainutkertaisia. Muiden viranomaisten mahdollisesti syvälle meneväkin tuntemus asiakkaidensa elämäntilanteesta mitätöidään poliisin kokemusten rinnalla. Orrenmaa jatkaa samassa kirjoituksessa:

Vaasan huoltopoliisi, joka muiden tehtäviensä ohella hoitaa huumetutkimukset, on lisännyt ponnistelujaan. Vain ne, jotka tekevät työtä kentällä, saavat tietoja ja voivat aavistaa kuinka suuresta asiasta on kysymys. (5.11.1984 U.)

Poliisit ovat tekstissä toimijoita, jotka kaiken muun ohella hoitavat myös huumeongelmat. Muut viranomaiset vain "istuvat päivät pitkät pöytänsä takana". Ylityöllistetty poliisi toimii siellä, mistä todellinen tieto ongelmasta löytyy. Kenttä - metaforan käyttö vahvistaa poliisin asemaa. He ovat pelaajia siellä, missä kamppailun loppu-tulos ratkaistaan. He pelaavat, muut istuvat kentän laidalla tai vielä kauempana. Kentällä saatu tieto on oleellista (Termi II) ja sen pohjalta voidaan määrittää ja ohjata myös muiden viranomaisten käsityksiä huumeongelmasta (Termi I). Tämä asetelma rakentuu selkeänä kun Orrenmaa kuvaa myöhemmin julkaistussa kirjoituksessa kaupungin nuorisotyöntekijöiden, sosiaalityöntekijöiden ja poliisin aluillaan olevaa yhteistyötä seuraavasti:

Kutsuin heidät yhteispalaveriin viime vuoden loppupuolella. Sen jälkeen on pidetty yksi koulutustilaisuus sosiaalityöntekijöille, jossa myös poliisi oli kertomassa Vaasan huumeilanteesta ja siitä miten he voisivat huumejuttuihin varautua. (9.2.1985 U.)

Teksteissä muodostuva konstruktio tarjoaa lukijoille itsestään selvänä pidetyn oletuksen poliisin keskeisestä asemasta huumeongelman määrittäjänä. Se kamppailee vaikeassa tilanteessa meidän kaikkien puolesta ja sillä on näyttöä toimintansa tuloksellisuudesta. Jokainen kiinni saatu huumekaupan osapuoli on osoitus ongelman olemassaolosta ja siitä, että jonkun toimijatahon työ on ollut tehokasta. Poliisille on asetelmassa varattuna sankarin rooli. Heidän tehtävänsä on löytää huumeiden käyttö ja saattaa siihen sortuneet edesvastuuseen. Kyse on selkeistä toimenpiteistä, joissa tehdään se, mikä pitäääkin. Nuoriso-, päihde- ja sosiaalitoimi sen sijaan joutuvat toimimaan tilanteessa, jossa heidän työstään näkyy vain sen vaikeus. Po-

---

liisin tietoon tuleva huumeiden käyttö on tavallaan osoitus muiden toimijatahojen epäonnistumisesta. Poliisit itsekin käyttävät toisinaan kiinni saadusta huumeiden käytöstä metaforaa, jossa se esitetään jäävuoren huippuna. Huolimatta siitä, että he eivät löydä varsinaista jäävuorta, heidän asemaansa huumeiden vastaisen toiminnan menestyksekkäimpänä osapuolena pidetään usein itsestäänselvyytenä.

”Vaasan poliisi on joutunut vastatusten järjestäytyneen rikollisuuden kanssa” kertoo saman kirjoituksen (9.2.1985 U) ingressi. Lehden ykkösuutisessa on jatkossa monesti käytetty kuva poikkeuksellisen suonikkaasta ja lihaksikkaasta käsivarresta, johon ollaan työntämässä piikkiä. Kuva toimi metonymiana, joka edustaa ongelman kokonaisuutta. Se määrittää mielikuvaa, joka alueen huumeongelmasta luodaan. (Fiske 2000, 127–128.) Kuva metonymiana on tässä tapauksessa harhaanjohtava, sillä se kuvaa suonensisäistä huumeiden käyttöä. Artikkelin varsinainen sisältö taas kertoo kannabistuotteiden käytöstä. Aikaisempaa dramaattisemmin rakennetussa uutisessa kerrotaan, että Vaasan poliisi on muutaman viime kuukauden aikana saanut kiinni 16 vaasalaista huumekauppiasta. Matti Orrenmaa kertoo näiden pyrkivän järjestelmällisesti laajentamaan huumeiden käyttöä mm. tarjoamalla ilmaisia maistiaisia. On mahdollista, että poliisin ilmaus aineen järjestelmällisestä jakelusta muokkautuu ingressissä väitteeksi järjestäytyneestä rikollisuudesta. Uutisessa kerrotaan myös, että on käynyt ilmi, että suuri osa pankeista ryöstetyistä shekeistä on kulkeutunut huumekaupan rahoitukseen.

Vaasan huumetilanteen kuvauksessa on aineksia kansainvälisten huumekauppiaiden toimintatavoista (järjestäytyneisyys, käyttäjäkunnan laajentaminen, pankkiryöstöt). Seinäjoella poliisi sen sijaan piti läpi 1980-luvun maltillista linjaa huumetilanteen kuvauksissa. Tietoja ongelmasta antoi lähinnä komisario Pentti Heikkilä. Hän ei nähnyt tilannetta ongelmallisena siitä huolimatta, että vuosikymmenen puolivälissä oli Seinäjoellakin oikeusjuttuja, joissa syytettynä oli lähinnä hasista myyneitä ja käyttäneitä henkilöitä. Heikkilä kertoo 24.1.1986 (U), että nuoria käyttäjiä ei ollut poliisin tietoon tullut ja huumausainelakia rikkoneet olivat 25–35-vuotiaita. Heikkilä kuvaa Seinäjoen huumeongelmaa aivan olemattomaksi 1.7.1987 (U). Hänen mukaansa muutamia tapauksia tulee vastaan, mutta ne ovat vähäpätöisiä. Komisario kertoo, että edelliset tapaukset olivat tulleet ilmi *Provinssirockissa*. Siellä parin henkilön taskuista oli löytynyt pieniä hasisannoksia. (1.7.1986 U.) Toisin kuin vaasalaiset, Heikkilä näkee suurempana ongelmana rauhoittavat lääkkeet, joiden helppoa saatavuutta hän ihmettelee. Viime vuosien aikana oli ilmennyt muutama tapaus, joissa uhrien kuolinsyyksi oli epäilty lääkkeiden yliannostusta. (6.11.1982 U; 6.8.1988 A.)

1990-luvun alun huumetilanteesta rakentuva kuva on ambivalentti siinä mielessä, että kirjoitukset kertovat otsikoillaan ja sävyillään ongelman olevan läsnä jokseen-

kin kaikkialla ja kokonaisuudessaan pahenemassa. Toisaalta viranomaiset antoivat vielä melko maltillisia lausuntoja ja huumerikoksista kiinni saatujen määrät olivat Etelä-Pohjanmaalla pieniä. Rajoilta kiinni saadut ja rikollisilta takavarikoidut huumemäärät olivat kuitenkin kasvaneet oleellisesti ja kyse oli yhä useammin voimakkaammista aineista. Äärimmäisenä esimerkkinä toiminnan laajuudesta näyttäytyy Suomen läpi kulkenut kontti, joka avattiin Viipurin tullissa. Se sisälsi lehtitiedon mukaan 1000 kiloa kokaiinia. (25.2.1993 U.) Myös huumerikollisten aseistautumisesta ja toiminnan väkivaltaistumisesta on selvät merkit ajanjakson teksteissä. Toisinaan ratsioiden yhteydessä löytyi jopa rynnäkkökiväärejä ja räjähteitä. Huumerikollisten keskinäisissä välienselvittelyissä tapettiin kilpailijoita ja jopa Seinäjoella kerrottiin käytetyn aseita huumevelkojen perinnässä. (2.1.1990 U; 28.1.1992 U; 17.10.1995 U; 11.1.1995 U.)

Poliisiraporttien mukaan sekä Seinäjoella että Vaasassa selvitettiin vuosittain hieman toistakymmentä huumerikosta (13.3.1990 U; 31.1.1993 U). Lukuja kuvataan jäävuoren huipuksi ja poliisi myöntää, ettei se pysty sanomaan varmaa tietoa tilanteesta. Todellisen käytön arvioidaan olevan noin 20-kertainen kiinnisaatujen lukumäärään nähden (5.8.1992 A; 11.12.1994 U). Seinäjoella kerrotaan olevan 20–30 vakiokäyttäjää, joiden kanssa poliisi on yhä tiukemmalla (11.12.1994 U), mutta ylipäänsä Seinäjoen poliisi pidättäytyy tilannekuvauksissaan maltillisilla linjoilla, huolimatta siitä, että komisario Pentti Heikkilä viittaa jopa Seinäjoella sattuneisiin yliannostuskuolemiin (8.11.1991 U).

Ravisteluja ja rauhoitteluja

Huumekirjoittelulle tyypillinen retorinen keino on suurten numeroiden käyttö. Otsikoille halutaan hätkähdyttävyyttä ja myyvyttä. Usein tämä tarkoittaa sitä, että positiiviset uutiset jäävät sivulauseisiin ja lukijoiden huomio varmistetaan pelottelevalla otsikolla. Tämä tapahtuu esimerkiksi niin, että vaikkapa kaikkien muiden huumeiden kuin kokaiinin käyttö olisi laskussa, nousee otsikoihin herättelemään pyrkivä julistus kokaiinin käytön lisääntymisestä. (Esim. Orcutt & Blake 2003, 35–51.) Suomessa huumeiden käyttö oli suvantovaiheen aikana suhteellisen hyvin hallinnassa, mutta otsikkotasolla vuosikymmenen alun kirjoitukset luovat kuvaa päälle vyöryvästä ongelmasta:

Joka kymmenes nuori saanut tarjouksen. Huumeet leviävät entistä nopeammin Vaasasta maakuntaan. (27.6.1990 U.)

Huumeet ehkä osasy varkauksiin. Rikosaalto vyöryy yhä Seinäjoella. (25.9.1990 U.)

Huumeakaupalla riittävästi asiakkaita Seinäjoellakin (14.10.1990 U).

Myyjät lähestyvät koulujen pihoja. Huumetorjunnassa ilmianto tehokas ase. (27.6.1991 U.)

Nuorten elinympäristössä yhä enemmän huumeita (10.7.1991 U).

Otsikoinneissa näkyy pyrkimys läsnäolon tunteen luomiseen. Myyjät ovat aktiivisia ja kysyntä kasvaa. Ilmiö sidotaan yhä vahvemmin nuorten omaan elämänpiiriin. Se leviää kaupungeista maaseuduille ja edes koulun pihalla ei voi olla turvassa.

Huumepelelon tunkeutumista osaksi ihmisten arkipäivää kuvaa se, että ajanjaksolla ilmestyi useita kirjoituksia, joilla pyrittiin hillitsemään huumeista kertovien huhujen leviämistä. Vaasassa kerrottiin jaettavan ilmaisia amfetamiinipiikkejä ja tansseissa uskottiin ihmisiin pistettävän salaa huumeita vaatteiden läpi. Poliisi oli tutkinut kolmen tytön tapaukset, eikä merkkejä aineista ollut löytynyt. Seinäjoella levisivät tarinat juomiin sekoitetuista huumeista ja ilmaisnäytteistä. (3.6.1992 U.) Valtakunnan tasolla kerrottiin tarralapuista ja huumeilla sivellyistä makeisista (4.9.1992 U). Vaasassa väitettiin koulujen ja päiväkotien lähellä jaettavan *My Little Pony* ja *Disney*-hahmojen kuvia, jotka olivat kyllästettyjä LSD:llä. Nurmossa oli koulun lähellä liikkuneen epämääräisen hahmon epäilty olleen huumekauppiaan. (1.11.1994 U.)

Päälle vyöryvien huumetilannekuvausten rinnalla 1990-luvun alkupuolella *Ilkka*-lehden kirjoituksissa oli myös rauhoittelemaan pyrkineitä tekstejä. Seinäjoen seurakunnan diakoniasihtööri Sakari Kujala toteaa vuosikymmenen alussa, ettei Seinäjoella ole varsinaista huumeongelmaa, vaikka yksittäisiä käyttäjiä onkin. Kujala arvostelee myös kerrasta koukkuun -tyylisen informaation jakoa, koska se saattaa pelästyttää huumeita kokeilleen nuoren niin, ettei tämä uskalla hakea apua. Kujala uskoo, että huumeistakin voi päästä eroon, vaikka se on vaikeaa. Hänen mukaansa narkomaaneja ei saisi tuomita, koska ylimääräisten paineiden kaataminen heidän niskaansa saattaa estää heitä parantumasta. Tuomitseminen ja paatoksellinen suhtautuminen käyttäjiin ei auta ketään vaan saattaa jopa pahentaa tilannetta. Asiaa ei Kujalan mukaan pitänyt käsitellä yksittäisenä ongelmana, sillä usein kyse oli koko elämäntilanteen vaikeudesta. Myös A-klinikan johtaja Leo Norja näkee samassa artikkelissa varsinaisten huumeiden käytön olevan Etelä-Pohjanmaalla vielä suhteellisen vähäistä ja korostaa sen sijaan lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttöä. (24.2.1990 A.) Euroopan Neuvoston maiden huumetilannetta koskevaa raporttia esiteltiin lehdessä todeten, että Suomessa käytetään huumeita selvästi vähemmän kuin muissa Euroopan maissa. Suomen huume politiikan ja valvonnan kirjoitetaan olevan Euroopan tiukinta. Osmo Kontula vaatii huumevalvontaa inhimillisemmäksi ja kehottaa vahvistamaan sosiaali- ja terveystieteiden tehtäviä suhteessa poliisiin, tullin ja oikeuslaitoksen toimintaan. (31.3.1994 U.)

Huumeongelma näyttäytyy 1990-luvun alun kirjoituksissa aiempaa kansainvälisempänä ilmiönä. Ensimmäiset huumeiden salakuljetusyritykset Venäjältä ja Virosta olivat paljastuneet vuonna 1991 (28.2.1992 U). Paikalliset poliisit kytkivät tšekäläistä huumeilannetta laajempiin yhteyksiin. Pentti Heikkilä Seinäjoen poliisista kertoo, että kansainvälistyminen ja Yhdysvaltojen tiukentunut huumevalvonta vaikuttavat myös Suomeen, sillä huumeorganisaatiot eivät luovu helposta rahasta, vaan yrittävät luoda markkinoita muualle (29.8.1991 A). Rikosylikomisario Bror Råholm pitää suurten kokaiinierien virtausta Pohjoismaihin saakka erityisen hälyttävänä vuonna 1993:

USA:ssa käynnistetty huumesota siirsi kovan tavaran markkinoinnin painopisteen Eurooppaan (31.1.1993 U).

Lausunto viitanee presidentti Bushin aiempiin toimiin, sillä tuolloin Yhdysvaltain presidenttinä aloitti jo Bill Clinton, jonka hallinto kieltäytyi puhumasta huumeiden vastaisesta sodasta (Esim. Bertram ym. 1996, 118; Musto 1999, 284). Omalla tavallaan myös nämä paikallisen huumeiden käytön kansainväliseen huumekauppaan sitovat kommentit luovat teksteihin läsnäoloa. Niiden avulla oma elämänpääri sidotaan osaksi globaalia markkina-alueetta ja ne osaltaan tukevat poliisien ja rajavaltiojen mieltämistä huumeiden vastaisen kamppailun keskeisimmiksi hahmoiksi.

Huumeongelmien leviämistä ei 1990-luvun alussa kovinkaan usein kytketty tuolloin meneillään olleeseen ainutkertaisen raskaaseen taloudelliseen lamaan. Selkeimmin asiaan viittaa *Lions*-piiriin tilaisuudessa puhunut psykiatrian erikoislääkäri Matti Marttila, joka sanoo taloudellisen ahdingon olevan erityisen otollisen kasvualustan huumeongelmalle. Hänen mukaansa normaalioloissakin huumeiden käytön taustalla ovat yleensä lapsuuden kodin perusturvallisuuden puutteet. Marttila oli kuitenkin todennut meillä tuolloin olleen edelleen huumeongelmiin verrattuna satakertaiset alkoholi-ongelmat. (31.3.1993 U.)

Huumeongelma kytketäänkin 1990-luvun alun kirjoituksissa aiempaa selvemmin alkoholi-ongelman jatkeeksi. *Ilkka*-lehden kirjoituksissa 1990-luvun alussa alkoholi nähdään ensi askeleena kohti huumeiden käyttöä. Vanhempien esimerkin alkoholin käytössä viitataan olevan mallina uudelle sukupolvelle uudenaikaisessa päihdetilanteessa. (esim. 19.3.1992 U; 6.4.1992 U; 4.2.1995 A.) Painavimmin asiat esittää seinäjokelainen erityisopettaja ja kunnallispoliitikko Jarmo Lintala, joka aloitti huumeongelman käsittelyn kolumneissaan 1990-luvun alkupuolella. Nämä Lintalan huumeita käsittelevät kirjoitukset muodostavat Kari Hokkasen tekstien ohella lehden merkittävimpiä huumeita käsitteleviä tekstikokonaisuuksia. Lintala näkee huumeiden käytön selkeänä jatkona perinteiselle alkoholin käytölle:

Elämän hallintaa heikentää paitsi vaikea aika myös rapautunut alkoholikulttuuri. Yleisesti hyväksytystä alistuneesta lasten perjantaikännäilystä on lyhyt matka seuraavalle portaalle. Ei ole mitään hienostunutta huumeongelmaa, ei LSD:tä, ei heroiinia vaan perinteistä puliukkoilua pari astetta jalostuneempaa tajunnan hämärtämistä. Pillerit ja keskari. (18.1.1995 K.)

Esimerkissä näkyvät Lintalan kirjoituksille tyypilliset piirteet. Hän esiintyy tietynlaisena muistuttajana niistä esisopimuksista (*lokus*), joihin maakunnan aikuisten pitäisi oikeastaan olla sitoutuneita. Kirjoittaja pyrkii pitämään asiat yksinkertaisina ja vetoaa teksteissään arkijärkeen. Hän ei tavoittele väitteilleen hyväksyntää yleisen miellyttämisen kautta, vaan pikemminkin pyrkii vetoamaan vastuuseen ja velvoitteisiin. Päämääränä on kuitenkin yhteisiä etuja tukeva yhteinen toiminta. Jos hylkäämme vanhemmuuteen kuuluvat esisopimukset, avaamme tietä huumekauppiaille. Vanhemmuus on ennen kaikkea vastuun kantoa. Tämän tulee näkyä siinä, että vanhemmat säilyttävät asemansa aikuisina ja lapset saavat sen kautta olla turvallisesti lapsia. Otteen menettäminen altistaa ongelmille, jotka ovat taipuvaisia kumuloitumaan. Kirjoittaja sitoutuu argumentissaan assosiativiisiin elementteihin ja kieltäytyy jakamasta osiin sellaista, joka pohjimmiltaan on samaa kokonaisuutta. Vieraiden ilmiöiden edessä ei ole syytä menettää arvostelukykyyään, vaan asiat ovat laitettavissa paikoilleen perinteisten käsitteiden ja näkökulmien avulla.

Aikuisten keskuudessa huumeiden vastainen toiminta alkoi olla suvantovaiheen aikana yhä houkuttelevampaa. Tämä näkyy esimerkiksi kirjoituksessa, joka kertoo *Nuoren Keskustan Liiton* Etelä-Pohjanmaan piirin pyrkimyksestä järjestää haastekonsertti maakunnan nuorten työttömien auttamiseksi. Tähän hankkeeseen ei kuitenkaan ollut löytynyt tarpeeksi maakunnallisia taustavoimia, mutta kun teema muutettiin huumenuorten auttamiseksi, otti hanke heti tulta ja yhteistyötahoja löytyi. (13.1.1995 U.) Aihe on Christietä ja Bruunia (1986) mukailleen hyvä vihollinen, jonka taakse on helppoa ja miellyttävää mennä, koska huumeiden vastaisessa kamppailussa ei astuta minkään vaikutusvaltaisen ryhmän varpaille. Asian ongelmallisuudesta vallitsee yksimielisyys ja toimenpiteet eivät yleensä kosketa lähipiiriä.

Kaiken kaikkiaan huumeiteemaa valotettiin *Ilkka*-lehdessä 1990-luvun alussa hyvin monipuolisesti. Esimerkiksi Jorma Pärssisen kirjoitus käsittelee aihetta Rudolf Steinerin hengentieteellisistä näkökulmista, joissa huumeiden käyttö nähdään "sielun alitajuisten virikkeiden tukahduttamisena." Ensimmäiset aavistelut mahdollisesti arveluttavin motiivein huumeiden vastaisessa työssä toimivista ryhmistä esitetään 1990-luvun alussa. Palvelujaan tarjonnutta scientologeihin liitettyä *Narconon*-ryhmää pidettiin toimintatavoiltaan epäilyttävänä (3.6.1992 U).

7.4 Ylilyöntejä ja yhteisöllistä vastuunottoa

Kansaa vaadittiin keskustelemaan aiheesta erityisesti 1980-luvun aineistossa. Huumenuorten vanhempien esilletulo viritti vaatimuksia asian laajemmasta huomioinnista. Kaikkien oli opittava, että kyse on kuolemanvakavasta asiasta, josta ei saanut vaieta. Ihmiset oli saatava heräämään eikä kukaan saanut pitää itseään sivullisena. Tietoa oli hankittava, puhuttava asioista lasten kanssa ja vähättelevä suhtautuminen oli lopetettava. (10.1.1985 U.) Vaatimuksissa näkyivät kommunitaristiset painotukset siinä mielessä, että ongelmaa ei pyritty ratkaisemaan hyvinvointivaltiolle esitettyjen vaatimusten tai toimintavelvoitteiden kautta, vaan huomio kiinnitettiin paikallisyhteisöjen valveutumiseen. Kommunitarismilla tarkoitetaan ajatussuuntaa, joka kritisoi liberalismia yksipuolisesta vapauden ja autonomian korostamisesta. Kommunitaristien mukaan ihmisten tulisi kiinnittää huomiotaan enemmän perinteisiin arvoihin. Ihmiset eivät ole niinkään yksilöitä, jotka ovat vastuussa teoistaan itselleen, kuin ryhmien ja yhteisöjen jäseniä sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti määrättyjen rooliensa kantajia. (Sarvanti 1997, 186.)

Erilaisia kokouksia kuvanneissa kirjoituksissa korostettiin tiedon merkitystä ongelman ratkaisukeinona. Valistusta vaativissa puheenvuoroissa ei kuitenkaan puututa tietona levitettävän asian sisältöön. Kirjoituksissa suhtaudutaan kunnioitavasti asiantuntijoina esiintyneisiin henkilöihin, eikä heidän esittämiään väitteitä kyseenalaisteta, vaikka niitä olisi vaikea sovittaa aiheesta aiemmin julkaistuihin tietoihin. Esimerkiksi *Lions*-klubin huumeita käsitellyt seminaari otsikoitiin: ”Huumeita vastaan taisteltava tiedolla”. Huumevalistusta vaadittiin aloitettavaksi jo peruskoulun ala-asteella, koska tietämättömyyden aineiden vaaroista kerrottiin auttavan niiden leviämistä. Kirjoituksen huumeita koskevia faktoja esittelevässä osuudessa kerrotaan, että tutkimuksen mukaan 75 prosenttia kokeilukäyttäjistä jatkaa ja heistä 75 prosenttia siirtyy kovempiin aineisiin. Tilaisuudessa oli kerrottu myös käyttäjien keskimääräisen eliniän olevan 11–15 vuotta käytön aloituksesta. (10.1.1985 U.) Kolme kuukautta myöhemmin julkaistussa tekstissä vaasalainen huumeepoliisi Timo Toivainen kertoo, että huumeriippuvuuteen liittyvä kierre johtaa useimmilla kuolemaan 5-8 vuodessa (16.4.1985 U).

Kahdeksankymmentäluvun toimenpidevaatimuksissa näkyvät ensimmäiset merkit ehdotuksista, joita kutsun *päästökuvauksiksi*. Tarkoitan tällä ilmauksia, joissa annetaan voimakkaiden tunteiden viedä puhujaa ja ehdotetaan jotain poliittisesti epäkorrektia. Kyse on ekspressiivisistä ilmaisuista (vrt. Garland 2006). Äärimmäisillä vaatimuksilla tavallaan haetaan suosiota ja pyritään osoittamaan puhujan inhimillisyyttä voimakkaasti koettujen vihan tunteiden kautta. Paheksunta suunnataan yleensä pahimmiksi miellettyihin huumekauppiaisiin. Päästökuvauksille on tyypillistä kostonhalu ja niissä luotetaan kuulijoiden/lukijoiden kykyyn ymmärtää

ilmaukset ylilyönteinä. Niitä esitettäessä vastaanottajien oletetaan olevan yhtä mieltä esitetyistä asioista. Päästökuvauksen esittäjät tavallaan heittäytyvät kuulijoiden tulkinnan hyvän tahtoisuuden varaan ja olettavat, ettei kriittisiä väitteitä tulla esittämään huolimatta siitä, että räikeällä esiintymisellään he antautuvat helposti kritisoitaviksi hahmoiksi. Ensimmäisenä varsinaisena esimerkkinä päästökuvauksista pidän Ilmajoella puhuneen entisen korttelipoliisin ja tuolloisen nuorisovalvojan ehdotusta siitä, mitä huumekauppiaille pitäisi tehdä:

Rangaistusten koventamisen sijasta pitäisi huumekauppiaille tarjota heidän omia lääkkeitään eli pumpata kauppiaat pari viikoksi heroiniä täyteen ja tämän jälkeen pitää heidät erillään aineista kolmannen viikon. Tämä muutaman kerran toistettuna varmasti muistuttaisi kauppiaille huumeiden vaikutuksista. (26.9.1984 U.)

Kommentissa on mielenkiintoista se, että se olettaa kuitenkin huumekauppiaat omantunnon tuskista kärsiviksi olennoiksi eikä täysin piittaamattomiksi rikollisiksi. Oman kokemuksen vierotusoireiden tuskallisuudesta ajatellaan estävän saman piinan levittämistä. Tunteisiin vedotessaan valistustilaisuudet saivat myös viihteellisiä sävyjä. Vanhanaikaisen tiedonlevityksperiaatteen ei katsottu vetävän vertoja uusille lennokkaasti esitetyille tarinoille:

Naurumellakat säestivät tiheään huumeiden käyttäjien kovan todellisuuden nähneen Häivölän joskus karmaiseviakin tosi elämän kertomuksia. Viestin perillemeno oli taattu. (16.10.1984 U.)

Usko valistuksen ja keskustelun voimaan huumeongelman ehkäisykeinoina kasvoi entisestään 1990-luvun alussa. Painopiste on nimenomaan vanhempien ja lasten välisissä keskusteluissa. Vanhempien huumeita koskevissa tiedoissa ajatellaan olevan parantamisen varaa (esim. 14.10.1990 U; 6.4.1992 U; 21.2.1993 Y; 22.9.1995 A) ja heille jaetaan neuvoja siitä, miten lapsen kanssa tulisi huumeasioista keskustella. Keskustelun ei saisi olla saarnaavaa (3.6.1992 U), mutta vaaroista on kuitenkin kerrottava (17.4.1992 U) ja nuoria on osattava myös kuunnella (6.4.1992 U). Ennen kaikkea vanhempien täytyy oppia lukemaan lastensa käyttäytymismuutoksia ja ymmärtää, että näiden takana saattoi olla huumeiden käyttö (esim. 17.4.1991 U; 6.4.1992 U; 31.1.1993 U; 24.4.1994 U). Huumenuorten vanhempien puheenvuoroissa erityisvastuu asetetaan äideille, joilla uskotaan olevan paras herkkyys ongelmien havaitsemiseen (6.4.1992 U; 24.4.1992 U). Vanhemmille suunnattu ohjeistus on hyvin paternalistista. Heidät asemoidaan vajavaisen huumekehien tuntemuksen kautta melko avuttomiksi hahmoiksi. Perheet kuvataan kuitenkin Teemu Rantasen (1997, 207) tutkimustulosten tapaan voimavarana huumeiden vastaisessa kamppailussa.

Omien kokemustensa kautta tietonsa saaneiden ihmisten asiantuntijuuteen kirjoittajat suhtautuvat suurella kunnioituksella:

Ritu tietää, mistä puhuu, sillä hän on itsekin ollut koukussa (13.1.1995 U).

Huomenuorten vanhempainyhdistyksessä toiminut terveyskasvatuksen yhdyshenkilö Sinikka Blomqvist valittiin vuonna 1992 vuoden terveydenhoitajaksi. Hänen pitkäaikaisista työtään huumevalistuksen parissa esitellään suorastaan sankarillisessa valossa:

Hän on yksi etuvartija huolehtimassa siitä, etteivät huumeet pääsisi mereltä maakuntaan (6.4.1992 U).

Huomenuoren isän roolissa valistustyötä tehnyt vaasalainen Magnus Blomqvist kuvaa lehden mukaan eri aineiden vaikutuksia seuraavasti:

Tärkeintä on saada nuorelle tietoa huumeiden vaaroista. Ei kannata puhua, että vain kovat aineet ovat vaarallisia. Hassiksen pitkäaikainen käyttö tuhoaa täysin aivot. Siitä tule ennen pitkää riippuvaiseksi. Kovat aineet tappavat ihmisen nopeasti, miedommat sulkevat loppuiksi sairaalaan. (27.9.1992 U.)

Tulkitsen tilanteen niin, että aineiden käytöstä itse kärsimään joutuneilta ihmisiltä tavallaan hiljaisesti hyväksytään tietty ylilyövyys kommentoissaan. Kokemattoman on vaikea kritisoida kokeneemman käsityksiä ja niiden kyseenalaistaminen voi tuntua toisten kärsimysten aliarvioimiselta. Aineiden käyttöä läheltä kokeneiden ihmisten tavassa vedota tunteisiin ja synnyttää läheisyyden ilmapiiriä on jotain, joka tarttuu helposti kirjoittajiinkin. Kutsun tätä retorista strategiaa *tykö-tulemispuheeksi*. Puhujilla on usein erialaisia lempinimiä. He ovat "Rundeja", "Rituja" ja "Paukkuja". Magnus Blomqvist esitellään sukunimellään puhetilaisuuttaan kuvanneen kirjoituksen alku- ja loppuosassa. Kirjoituksen keskiosassa, jossa hän kertoo perheensä vaikeuksista ja jossa kirjoittaja kuvaa häntä kuunnelleiden tyttöjen reaktioita esitykseen, hän on vain Magnus:

Kuvaavaa Magnuksen sanoman saavuttavuudessa oli eräiden tyttöjen käyttäytymisen esityksen jälkeen. He menivät Magnuksen luokse ja nuoren ihmisen lämmöllä pahoittelivat pojan kohtaloa ja toivoivat koko perheelle voimia jaksaa eteenpäin. (27.9.1992 U.)

Huumeongelmia elämässään kokeneet puhujat luovat kuvaa muista kasvattajista todellisuuden kieltäjinä, jotka eivät ylpeyttään ja ymmärtämättömyyttään halua tunnustaa todellista tilannetta. Huumekokemuksen keskeisyys omassa elämässä saa muiden näkemykset näyttämään vaaralliselta piittaamattomuudelta, joka ruokkii huumeongelmaa:

Olen varma, että nuorten vanhemmat eivät suhtaudu niihin tarpeeksi vakavasti. -Eihän ongelma ole lainkaan polttava meidän paikkakunnalla, ei ainakaan meidän perheessä, sanotaan ja asennoidutaan. Hänen mukaansa juuri tämä asennoituminen on pahinta. (15.11.1992 U.)

Vanhemmat sanovat vieläkin usein kolme vaarallista sanaa: Ei minun lapseni. Näin ei voida enää sanoa. On toki niin, että suuri osa nuorista välttyy huumeongelmalta, mutta kuitenkin esimerkiksi Vaasassa viisi prosenttia tytöistä ja 1 ½ prosenttia pojista sortuu huumeisiin. (27.9.1992 U.)

Ihmiset eivät usko, että huumeita on lähes kaikkialla. Sittenkin nähdään ja kuullaan vain jäävuoren huippu. (6.4.1992 U.)

Huumeongelmia kokeneiden ihmisten arvostus aiheen asiantuntijoina kuvastaa ilmiötä, jota kutsun *käänteiseksi meritoitumiseksi*. Tarkoitan ilmauksella tilannetta, jossa epäonnistuminen huumeigentällä tekee ihmisestä asiantuntijan neuvomaan sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole vastaavaa kokeneet. Selkeä enemmistö vanhemmista ja heidän lapsistaan onnistuu elämässään vaivatta kieltäytymään huumeiden houkutuksista. Julkisuudessa heitä kuitenkin neuvovat ne, jotka ovat tässä suhteessa kokeneet epäonnistumisia. Vanhemmat kuvataan helposti naiiveiksi huumeitilanteen suhteen. Esityksissä on usein melko syyttävä sävy. Sillä pyritään saamaan kaikki myöntämään ongelman olemassaolo, vaikkei siitä omassa elinpiirissä merkkejä näkyisikään. Ilmiö tuntuu olevan ominainen vain päihde- ja huumeongelmalle. Olisi vaikea kuvitella, että esimerkiksi omaisuusrikoksia tekevien nuorten vanhemmat valistaisivat muita vanhempia keinoista, joilla näiltä paheilta voitaisiin välttyä. Ilmiö viittaa huumeongelman ainutlaatuisuuteen siinä mielessä, että vastuuntuntoisina ja uhrautuvina esittäytyvät vanhemmat ovat hyvistä ominaisuuksistaan huolimatta joutuneet kuitenkin kohtaamaan huumeongelman perhepiirissään. Tämä esillepano korostaa aineiden voimakkuutta.

Valistuksen ja huumeiden käytön välinen suhde nähdään usein selkeänä. Seinäjoella huumeiden käyttö oli näyttänyt pysyneen samalla tasolla vuosina 1993–1995. Tämä myönteinen tieto saa Sininauhaliiton projektisihteeri Juha Kinasen toteamaan, että ”Seinäjoella on siis tehty tuloksellista huumeiden vastaista valistustyötä.” (21.11.1995 A.) Kommentoija käyttää todellisuuden rakenteeseen perustuvaa assosiointia sitoessaan positiivisen tilanteen suoraan tehdyn valistustyön ansioksi. Asioiden välillä nähdään olevan kausaalinen suhde, eikä monien muiden asiaan mahdollisesti vaikuttavien tekijöiden merkitystä pohdita. (vrt. Perelman 1996, 96.)

Tutkimusaineiston keskeisimmät huumeepoliittiset kirjoittajat päätoimittaja Kari Hokkanen ja erityisopettaja Jarmo Lintala ovat molemmat 1990-luvun alun kirjoituksissaan valmiita luopumaan perusoikeusajattelusta yleisen yhteiskunnallisen suojautumisoikeuden hyväksi. Hokkasen mukaan liberaali kansalaisyhteiskunta haluaa mahdollisimman vähän valvontaa ja holhontaa. Suomessa oli menty poliisin oikeuksien rajoittamisen suhteen liberalisoinnissa liian pitkälle. (29.9.1991 K.) Myös Jarmo Lintala näkee aineiston ensimmäisessä kolumnissaan perusoikeudet huumeiden vastaisen kamppailun vaikeuttajina:

Tässä, kuten monissa muissakin kipeissä asioissa, päätöksentekijät piiloutuvat vastuuta kiiltävien kilpien taakse, sellaisten kuin ”Yksilönvapaus” ja ”Demokratian puolustus” Paha ei niillä puheilla pakene vaan hymyilee. (4.12. 1991 K.)

Kirjoittajia yhdistää 1990-luvun alussa myös ehdollinen myötämielisyys huume-
kauppiaiden teloitamista kohtaan: Kari Hokkanen 29.9.1991 K:

Jos kuolemanrangaistus jonkin rikoslajin kohdalla tulisi kysymykseen, niin
huumerikollisuuteen se parhaiten soveltuisi.

Jarmo Lintala 4.12.1991 K:

Mikäli olisin kansanedustaja, olisin valmis jo pelkästään huumeupoliisi Torsti
Koskisen puheenvuoron perusteella myöntämään viranomaisille kaikki mahdol-
liset apukeinot, olivatpa ne sitten puhelimien salakuuntelua tai suurrikollisten
välitöntä teloitusoikeutta koskevia.

Lintalan teksti on luokiteltavissa päästökuvaukseksi. Siinä innostuneisuus asiasta
syrjäyttää harkinnan. Kirjoittaja on todennäköisesti luottanut lukijoiden tulkinnan
hyväntahtoisuuteen ja kykyyn ymmärtää ylilyövyys tyylikeinoksi. Jarmo Lintala näkee
kuitenkin huumeongelman yhteiskunnallista panostusta edellyttävänä tilanteena.
Hänen teksteissään on pyrkimys ongelman kohdentamiseen ja täsmentämiseen.
Tämä oli melko harvinaista tuon ajan huumevalistuksessa, joka näytti olevan suun-
nattu kaikille ja todennäköisesti tavoitti parhaiten ne, jotka asenteidensa puolesta
olivat jo muutenkin jokseenkin suojassa huumeiden käytöltä. Kirjoittaja pyrkii
myöhäisemmässä tuotannossaan myös pitämään ehdotuksensa toteutettavissa
olevina ja hallittavina:

Seinäjoella on rekisteröity kolmisenkymmentä käyttäjää. Heidän liepeillään pyö-
rivä nuori marginaaliansa on vakava kohderyhmä. Voisi tietenkin puhua nuorten
työllistämisen tärkeydestä, jatkokoulutuksesta, kodin lämmöstä ja joulupukista.
Tähän hätään voi vain toivoa, että vanhemmat edelleen kyselevät jälkeläisten
menojen perään ja seuraavat toisella silmällä niiden ystäväpiiriä. Paniikkiin
ei ole syytä. Apua on saatavilla, kunhan ymmärtää pyytää ajoissa. Samalla voi
toivoa lainsäätäjältä särmää, joka antaa aseet huumeiden vastaiseen taisteluun,
poliisille poikkeusvaltuuksia jne. Humanismi on sen sodan ensimmäinen uhri.
Ja pienenä toiveena hyvää tarkoittaville kasvattajille; älkää käyttäkö entisiä
narkomaaneja saarnamiehinä. Elävä esimerkki synnyttää illuusion, että tältä
tieltä voi halutessaan pyörtää. (18.1.1995 K.)

Näissä Lintalan 1990-luvun puolivälin kirjoituksissa luodaan toiston avulla vaiku-
telma tilanteesta, jossa on tehty paljon, mutta jotain oleellista edelleen puuttuu.
Jännite kirjoituksissa rakentuu nuorten riskialttiille elämäntilanteelle. Premissien
ja johtopäätösten suhde muodostuu erikoiseksi siinä mielessä, että tavoiteltava
johtopäätös on jotain hyvin tuttua ja arkista. Siihen johtaneet premissit puolestaan
ovat kaukaisempia asioita. Tilanne rakennetaan esimerkillä kansalaisyhteiskunnan
ja hyvinvointivaltion toimista, joilla huumetilanteeseen on pyritty vaikuttamaan.
Tekstit viittaavat ammattiauttajiin, harrastusmahdollisuuksiin, työllistymiseen ja
koulutukseen. Näitä on opittu pitämään tekijöinä, joiden kautta nuorisoa suojellaan
huumemaailmalta. Panostus yhteiskunnallisiin seikkoihin on kuitenkin hämärtänyt
ihmisten käsitystä asian ytimeä, jonka kirjoittaja tiivistää perinteiseen kotikas-

vatukseen. Hyvinvointivaltion tarjoama apu on tärkeää ja merkityksellistä, mutta pohjimmiltaan asiaan voidaan vaikuttaa toimivan vanhemmuuden kautta. Tässä kohdin Lintala käyttää argumentoinnissaan dissosiativisia tekniikoita. Konkreettiset arjen toimet nostetaan asian ytimeksi, jonka rinnalla laajemmat tukitoimet ovat toissijaisia. Vanhemmat aktualisoidaan toimijoina, joilla on viimekätinen vastuu tilanteesta. Huumeekysymyksessä vastuuta ei voi siirtää kansalaisyhteiskunnalle tai hyvinvointivaltiolle, sillä niiden mahdollisuudet ongelman ratkaisemiseksi ovat rajalliset. Konstruktio perheen ulkopuolisten toimijoiden riittämättömyydestä (premissit) luo sillan johtopäätökseen, jossa terve järki asemoi vanhemmat keskeisimpään rooliin huumeiden vastaisessa toiminnassa. Loppuosan vetoamuksessa varoitellaan vastamallin muuttumisesta malliksi.

Teksteissä rakentuva huumeongelma on kahtalainen siinä mielessä, että se kuvataan arkisena ja inhimillisenä silloin kun käsitellään perheiden tilanteita. Kirjoittaja pyrkii rauhoittamaan lukijoita ja vakuuttamaan tilanteiden hallittavuudesta. Tekstin sävyt muuttuvat kun kirjoittaja esittää näkemyksiään poliisin asemasta. Tuolloin kyse on sodasta ja taistelusta, johon poliisi tarvitsee aseita. Tekstin alkuosa rakentaa asetelmaa, jossa ongelmiin vastataan yhteistyöllä ja kasvatuksella. Nämä humanistiset arvot jäävät kuitenkin huumeiden vastaisen sodan ensimmäisiksi uhreiksi kun poliisi ryhtyy toimenpiteisiin kirjoittajan toivomin valtuuksin. Myös tässä näkyy kirjoittajan sitoutuneisuus paikallisiin *lokuksiin*. Etelä-Pohjanmaalla elää voimakkaana tietty aktivismin perintö, jossa toiminta on toisinaan arvo sinänsä. Asioiden edessä ei saa jäädä avuttomaksi, vaan konkreettiset teot nousevat abstraktien arvojen yläpuolelle.

7.5 Kokemuksellista retoriikka

Valitsen suvantovaiheen esimerkkitekstiksi ”Rundi” Kyösti Erkinkorven haastateluun perustuvan toimittajan laatiman uutiskirjoituksen. Kyseessä on hyvin aikakautaan kuvaava esitys siinä mielessä, että suvantovaiheen kirjoituksissa korostui halu saada tietoa ongelmasta. Tieto nähtiin edellytykseksi ongelmien ennalta ehkäisylle. Huumeongelmaa käsittelevät kirjoitukset perustuivat edelleen usein erilaisiin informaatiotilaisuuksiin, joissa aiheen asiantuntijat valistivat eri alojen ammattilaisia ja tavallisia kansalaisia huumeongelman luonteesta. Suvantovaiheen aikana tässä tiedotustoiminnassa keskeiseen rooliin nousivat paitsi poliisit, myös huumeiden käyttäjien omaiset ja entiset narkomaanit (ks. Taulukko 4).

Siirtymä lääkäreiden tulkinnoista maallikkopainotteisempiin määrittelyihin tarkoitti mytologisten elementtien korostumista. Ongelman tulkinta haluttiin pitää yksinkertaisena. Enää ei kaivattu yhteiskuntarakenteista lähteviä kokonaisvaltaisia selityksiä,

vaan huumeiden mystinen voima riitti useimmille aiheen tulkintakehikoksi. Tässä tilanteessa asiaa kokeneiden henkilöiden esiintuloja pidettiin arvokkaina tietolähteinä. He saattoivat yksinkertaistaa monimutkaisia prosesseja, koska kuulijakunnalla oli vain hyvin vähän tietoa aiheesta. Huumeiden käyttö ja siitä irtautuminen kuvattiin kovimpien aineiden käyttöön liittyvien vahvojen stereotyyppien kautta. Näkökulma korostui esimerkiksi keskeisessä asemassa olleen huumeepoliisi Torsti Koskisen esityksissä, joissa hän näki ainoiksi huumeista irrottautumisen mahdollisuuksiksi itsemurhan tai uskon tulon. Nämä tulkinnat avasivat tietä uskonnollisten elementtien korostukselle huumeiden vastaisessa kamppailussa. Luennoitsijoina toimivat entiset narkomaanit olivat yleensä onnistuneet irrottautumaan elämäntilanteestaan uskon tulon avulla ja tämä vahvisti huumevalistustilaisuuksien hengellisiä piirteitä. Valaistuksen kokeneet esitelmöitsijät eivät rasittaneet kuulijoitaan teoreettisilla pohdinnoilla, vaan esitysten painopiste oli oman persoonan esillepanossa. Kuulijakunnan oletettiin haluavan yksinkertaisia ja viihteellisiä esityksiä myös vakavissa asioissa.

ILKKA 4.12. 1993 UUTINEN

Idän suurrikolliset luovat kanavia

Huumeet uhkaavat Suomea

Omaisuus-, väkivalta- ja huumerikoskierteen itse kokenut ”Rundi” Kyösti Erkinkorpi pelkää suomalaisten, varsinkin nuorten puolesta. Idän suurrikolliset ovat luomassa maahan kattavaa huumeverkostoa. Parhailaan Suomen vankiloissa istuu viitisenkymmentä venäläistä konnaa ja vain siksi, että he pystyvät siellä luomaan kattavan levitysverkoston. Poliisia uhkaillaan ja kiristetään. Sen vuoksi Erkinkorpi toivookin, että poliisien virkoja ei missään tapauksessa vähennettäisi.

Hän on varma, että Suomen rajat vuotavat ja Pietarin valtavat huumevarastot pian purkautuvat Suomeen.

- Me häviämme tämän sodan, hän epäilee

Kyösti Erkinkorpi kulkee työkseen puhumassa huumeiden, alkoholin ja väkivallan haitoista. Hän panee itsensä likoon ja kertoo mm. 10 vuoden vankilakierteestään Pohjoismaiden ja Keski-Euroopan selleissä.

Perjantaina Erkinkorpi puhui Seinäjoella lukiolaisille ja jatkaa viikonloppuna Seinäjoen Helluntaiseurakunnan yleisötilaisuuksissa.

Hänen puheensa kiinnostavat, koska hän kokenut kaiken kantapään kautta, eikä hän latele teorioita. Vuonna 1979 hän löysi uskonnosta sisällön elämänsä ja sen jälkeen hän on käynyt kertomassa uudesta toivosta jo yli 30 maassa kaikissa maanosissa. Helsingin Saalemin evankelista kertoo, että häntä pyytävät kunnat ja koulut sekä eri maiden oikeus- ja vankienhoitoviranomaiset.

Erkinkorpi tuntee Etelä-Amerikan kokaiiniviljelijät, huumerikolliset ja heidän markkinointitapansa. Hän aloitti evankelioimistyön ensimmäisenä entisen

Neuvostoliiton vankiloissa silloisen sisäministerin kutsusta. Samoihin aikoihin hän löysi Virostalapsivankiloita, joissa virui jopa 10-vuotiaita lapsia. Sitten vankilat lopetettiin.

- Suomalaiset voivat sanoa, ettei kosketa minua, mutta varmasti koskettaa, Erkinkorpi sanoo. Huumeet liittyvät myös lakeuden lasten elämään. –Nyt on ahdinon aika ja se on otollinen päihteille ja huumeille. Joka kylässä ja kaupungissa on ongelmia. Nuorison keskuudessa leviää hasis mm. vastuuttomien aikuisten kautta.

Huumeita markkinoidaan Erkinkorven mukaan ovelasti. Jengissä joku antaa savukkeen jämsä pyytävälle nuorelle huumesätkän ja niin nuori on koukussa. Kaikki käy helposti, sillä nuori ei osaa pelätä eikä arkaila.

Kotivaikkeitä potevat nuoret taas voivat aloittaa huumeiden käytön uhmassa, halussa näyttää vanhemmilleen. Erkinkorpi toivoo, että nuorille annettaisiin kaiken roskan tilalle puhtaan ihmisen malli. –Jos on unohtanut Luojansa, hän ajautuu brutaaliin elämäntapaan, jossa ei ole arvoja. Myös miehinen mies voi uskoa Jumalaa ja löytää raittiuden. Toivon myös, että edes joku nuori kauttani saisi rohkeutta itsenäistyä ja löytäisi paremman elämän. –as

Ethos

Keskeisessä asemassa tässä kirjoituksessa on Erkinkorven *ethoksen* rakentaminen. Kommentoijasta luodaan kuva ainutlaatuisena tietäjänä, jonka kokeneisuus velvoittaa lukijoita ottamaan hänen varoituksensa vakavasti. Esitetyt kommentit ovat haastavia ja provosoivia. Niitä ei ole osoitettu universaaliyleisölle, vaan hyväksynnän osoittaminen esitetyille väitteille edellyttää lukijoilta maailmankuvan yhtenäisyyttä kommentoijan edustaman suuntauksen kanssa. Vetoaminen jumalasuhteen uudelleenrakentamiseen elämänhallinnan edellytyksenä, olettaa uskonnollisen orientoitumisen kuuluvan lukijakunnan *lokukseen*.

Chaim Perelmanin mukaan tiettyjen lähtökohtien valitseminen esityksen perustaksi ja siinä julkituotavaksi, asettaa ne tietoisuudessa etualalle, antaa niille *läsnäolon*, jonka vuoksi niitä on vaikea sivuuttaa. Läsnäoloa luovat esitystekniikat ovat tärkeitä varsinkin silloin kun yleisö on saatava tiedostamaan ajallisesti ja paikallisesti etäisiä seikkoja. Retoriikkaa onkin toisinaan pidetty pelkkänä taitona luoda läsnäoloa erilaisten esittämistekniikoiden kautta. (Perelman 1996, 43–44.)

Erkinkorven kommentteissa tavallisille ihmisille vieraan ja etäisen huumemaailman läsnäolo rakennetaan miehen menneisyyden ja aseman kautta. Hän on itse kokenut omaisuus-, väkivalta- ja huumerikoskierteen. Hän tietää huumerikollisten nykyisistä suunnitelmista ja toimintatavoista. Erkinkorpi tuntee myös viranomaistoiminnan heikkoudet (”rajat vuotavat”) ja on vakuuttunut siitä, että huumeongelma on levinnyt maan joka kolkkaan. Hän pystyy ylilyövän yksinkertaistetulla esimerkillä havainnol-

listamaan, miten huumeriippuvuus syntyy. Kokeneen miehen puheet kiinnostavat myös enemmän kuin teorioiden lateleminen.

Läsnäolo korostuu tekstissä myös aikaorientaation kautta. Erkinkorven menneisyys merkityksellistää hänen tulkintaansa nykytilanteesta. Hän vihjaa olleensa aiemmin tekemässä samaa mikä tapahtuu suomalaisessa yhteiskunnassa juuri nyt ("kokenut kaiken kantapään kautta"). Kommentoijan tulkinnan arvoa korostetaan nykyhetkeä painottavilla muotoiluilla. Idän suurrikolliset ovat *luomassa* verkostoa, se tapahtuu *parhailaan* ja juuri nyt on ahdingon aika. Kirjoituksen laatinut toimittaja ei ota sanavalinnoillaan etäisyyttä kommentoijan lausuntoihin, vaan osin myötäilee suoraan Erkinkorven puhetta. Hänen ei kirjoiteta sanoneen tuntevansa Etelä-Amerikan kokaiinin viljelijöitä, vaan kirjoittaja luottaa asioiden olevan niin kuin Erkinkorpi on kertonut.

Kommentoija kuvataan asialleen omistautuneena miehenä, joka on sanomansa puolesta valmis avautumaan synkästä menneisyydestään. Asetelma kuvataan tavallaan uhrautumisena (ks. Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 248). Tämä avoin julkisuuteen tulo on kuitenkin tehnyt Erkinkorvesta tavoitellun miehen. Omat kertomukset rakentavat hänestä kiinnostavan persoonan, jonka näkemyksiä eri maiden viranomaiset ovat halukkaita kuulemaan. Huumekokemukset ovat olleet hänen elämänsä ja persoonansa tärkeitä määrittäjiä ja mies on voinut kehittää niiden varaan menestyksekkään uran. Markku Soikkeli (2001b, 57) näkee joidenkin entisten käyttäjien olevan edelleen jonkinlaisessa henkisessä koukussa aiempaan elämäntapaansa. Huumekokemus on ollut heidän elämässään kaikesta kielteisyydestään huolimatta kuitenkin tärkeä ja he saattavat tahtomattaan välittää puheessaan pelättyä mainosefektiä. Erkinkorven *ethos*-elementtejä korostavassa esillepanossa tämä riski näyttäytyy erityisen selvänä.

Pathos

Kirjoituksen tunteisiin vetoavuus perustuu pelon ja toivon väliseen retoriikkaan. Erkinkorpi kertoo pelkäävänsä suomalaisten puolesta. Ainutlaatuisen vahvoihin kytkennöihin huumeiden vastaiseen kamppailuun kiinnittyneen miehen pelko vakuuttaa tilanteen vakavuudesta. Uhka venäläisten huumeiden suunnitelmallisesta levittämisestä Suomeen huolestuttaa yhdessä rajavalvonnan heikkouden ja poliisien uhkailun kanssa. Vaikea taloudellinen tilanne luo edellytyksiä suunnitelman onnistumiselle.

Pelkoa lisäävät myös suomalaisten epärealistiset käsitykset ongelman laajuudesta. Asia koskettaa kommentoijan mukaan varmasti kaikkia. Huumeet ovat jokaisen kylän ja kaupungin ongelma. Hasis leviää useiden kanavien kautta, joista yksi on

---

vastuuttomat aikuiset. Erkinkorpi luo kuvan uhkaavasta tilanteesta, mutta kirjoitus ei esitä väitteille varsinaisia perusteita. Väitteiden tueksi riittää kommentoijan auktoriteettiasema. Perelmanin (1996, 107–109) mukaan auktoriteettiin perustuvalla argumentilla (*argumentum ad vericundiam*) on merkitystä vain todistamiskelpoisen totuuden puutteessa. Ellei kyse ole absoluuttisesta auktoriteetista (esim. Jumala), auktoriteettien välinen konflikti edellyttää jonkinlaista erottelukriteeriä. Nykyisin perusteena käytetään useimmiten pätevyyttä, mutta myös esimerkiksi perinnettä, menneisyyttä ja universaalisuutta. Erkinkorpi käyttää kokeneisuutensa luomaa vahvaa *ethosta* pohjana, jonka varassa hän voi yksinkertaistaa asiat. Esimerkiksi kuvausta riippuvuuden synnystä yhden hasissätkän jämän pohjalta tuskin voi pitää uskottavana. Omakohtaisiin kokemuksiin esityksensä perustavan kommentoijan on kuitenkin mahdollista väittää lähes mitä tahansa, sillä kokemattoman on tämän rinnalla vaikea rakentaa kritiikkinsä vakuuttavuutta. Huumeongelmat henkilökohtaisesti kokenut argumentoija voi puolustuksessaan vedota omaan kokemusmaailmaansa, joka on yleensä kriittisen arvioinnin tavoittamattomissa.

Kirjoitus kuitenkin päättyy toivon retoriikkaan, jossa Erkinkorpi tarjoaa mahdollisuutta vapautua huumemaailman houkutuksista. Hänen sanomansa kuvataan uudeksi toivoksi. Hän on itse saanut elämänsä raiteilleen uskon kautta ja tämän ratkaisun mahdollisuus luo toivoa myös lukijoille. Esiintulonsa kautta Erkinkorpi antaa kasvot huumeista irtipääsulle hengellisen herätyksen kautta.

Logos

Tekstin rakenne on tyypillinen uskonnollisille huumevalistuskirjoituksille. Niissä yleensä aluksi maalaillaan kuva kertojan huumeiden täyttämästä menneisyydestä. Synkimmällä hetkellä kuitenkin valo löytyy uskosta, jonka avulla päähenkilö saa elämänsä kuntoon. Tämä vapautuminen huumekurjuudesta saa aikaan halun auttaa muita kertomalla omista kokemuksista.

Lähtökohta (D)

Huumemaailmasta tuleva kokenut luennoitsija on huolissaan suomalaisen nuorison puolesta

Perustelut (W)

Entisen Neuvostoliiton alueelta pyritään levittämään Suomeen huumeita

Johtopäätös (C)

Vaaralta pelastautuminen on mahdollista seuraamalla luennoitsijan tarjoamaa esimerkkiä

Taustatuki (B)

Esitelmöitsijän intentiona on Suomen nuorison pelastaminen

Suomessa on käynnissä huumesota, jonka olemassaoloa ei tunnisteta/tunnusteta

Tekstissä olevaa argumentaatiota säädellään modaalisisillä termeillä. Kansalaiset *voivat* epäillä huumeongelman olemassaoloa omassa elinpiirissään, mutta kommentoijan tieto on varmaa. Ilmaisuuksissa sisältyy kaksoismerkityksen. Kansalaisille annetaan

mahdollisuus epäillä asiaa tai väitetään, että he saattavat tehdä näin. Kommentoija pystyy kuitenkin vahvan eetoksensa varassa mitätöimään molemmat mahdollisuudet, sillä hänen tietonsa on varmaa. Voida- sanan kenttäriippuvuus näkyy myös väitteessä, jossa mainitaan miehisenkin miehen *voivan* uskoa Jumalaan. Perelmanin käsitteistön näkökulmasta tulkittuna väitteessä assosioidaan kaksi erilliseksi ymmärrettyä seikkaa yhteen. Miehisyyttään ei tarvitse menettää, vaikka Jumalaan uskoisikin. Tässä kohdin voi-sanaa käytetään tietyntylaisena lupauksena, joka takaa sosiaalisen hyväksynnän näennäisesti ristiriitaisessa tilanteessa. Nuorison huumeiden käytön aloittamisessa voida-sanaa käytetään mahdollisuuden ja todennäköisyyden kuvaksena.

Erkinkorpi ei ole jäänyt vain kertomaan tarinaansa, vaan hän on ryhtynyt aktiivisesti auttamaan huumeongelmista kärsiviä. Tekstin vahvat *ethos*-elementit muodostavat lähtötilanteen, joista päädytään johtopäätökseen uskon kautta pelastumisen mahdollisuudesta. Kommentoija kuvataan niin ansioituneena ja vakuuttavana henkilönä, että hänen tarjoamansa johtopäätös saa uskottavuutensa tästä vahvasta *ethoksesta*. Perelmanin mukaan henkilön maine saa muut suhtautumaan häneen suopeasti tai vieroksuen. Henkilön kaikkia tekoja tulkitaan hänen itse luomassaan viitekehyksessä, jossa häneen liitetään määrätty, hänestä muodostettua käsitystä vastaava intentio. (Perelman 1996, 106.)

Kirjoitus kuvaa Erkinkorven vilpittömänä auttajana, joka on eri puolella maailmaa pyrkinyt tukemaan kärsiviä ihmisiä. Hän on ollut sisäministeriön kutsusta ensimmäisenä julistamassa sanomaansa entisen Neuvostoliiton vankiloissa ja löytänyt Virosta lapsivankiloita, jotka sittemmin on lopetettu. Teksti jättää avoimeksi kommentoijan osuuden näihin lopettamisiin. Erkinkorven toiminnan intentiona on ihmisten pelastaminen. Hän kommenteillaan omasta toiminnastaan rakentaa itsestään kuvaa, jossa on allegorisia piirteitä Jeesus-hahmon kanssa. Hän etsii kadonneita lampaita ja tarjoaa kirjoituksen lopussa omaa persoonaansa tieksi, jonka kautta nuoret voivat itsenäistyä ja löytää paremman elämän. Tekstistä on rakennettavissa tulkinta myös jopa lähes haudan partaalta ylösnousseesta miehestä.

Erkinkorven kommenteissa nuoriso kuvataan naiivina joukkona, joka on helposti ohjailtavissa. He eivät osaa pelätä tai arkailla huumeiden tarjoajia ja tekevät hölmöyksiä vastustaakseen vanhempiaan. Tähän asetelmaan mies tarjoaa avuksi itseään ja maailmankuvansa. Hänen tavoitteenaan on saada nuoriso uskomaan Jumalaan ja toisaalta myös itsenäistymään. Kirjoituksessa sidokset ikätovereihin näyttäytyvät uhkana, jonka kautta huumeita voidaan levittää. Pelastumisen mahdollisuus perustuu itsenäistymiseen, jossa sidokset uhkaaviin tahoihin katkaistaan tai mitätöidään. Tietty yhteensovittamattomuus (Perelman 1996, 64–70) esityksessä kuitenkin on siinä kohdin, että itsenäistymisen abstraktina arvona pitäisi konkretisoitua juuri Erkinkorven kautta. *Hänen* seuraamisensa olisi nimenomaan itsenäisyyttä.

Erkinkorven kommentoinnissa on piirteitä Aristoteleen jaon mukaisesta poliittisesta puheesta. Loppuosan kristinuskon kautta tapahtuvaa pelastusmahdollisuutta korostavat painotukset tekevät siitä Perelmanin näkökulmasta tarkasteltuna kuitenkin epideiktisen puheen. Perelmanin mukaan ylistyspuheen lajityypin tehtävänä on vahvistaa kuulijoiden hyväksyntä arvoille, joiden ansiosta toimintaan tähtäävä esitys voi päästä vaikuttamaan heidän tunteisiinsa ja tahtoonsa. Ylistyspuhetta pidetään kasvatuksellisena. Se tähtää toiminta-aktiivisuuden luomiseen sopivaa hetkeä odottaessa pikemmin kuin välittömään toimintaan. Ylistyspuheessa halutaan saada tietyt arvot vallitseviksi ja toimintaa ohjaaviksi. (Perelman 1996, 26–27.) Erkinkorven kommentoinnissa kristillinen maailmankuva on tavoitearvo, jonka edistämiseksi muu toiminta on alistettu.

Erkinkorven ontologisessa konstruktiossa käytetään Perelmanin (1996, 142–154) kuvaamaa käsite-erottelua. Ilmiö/todellisuus asetelma luodaan kuvauksella puhtaasti ihmisyden mahdollisuudesta. Tekstissä rakentuu asetelma, jossa Jumalansa unohtanut ihminen ajautuu arvojen ja aidon ihmisyden ulkopuolelle. Platonin ajatusrakennelmaa (esim. 2000, 147–226) mukaillen ihminen on elämänsä aikana ajautunut irrallaan alkuperäisestä yhteydestään Jumalaan/ideoiden maailmaan. (”Jos on unohtanut Luojansa..”) Uskonnollinen elämä (Termi II) on normatiivisessa suhteessa ”brutaaliin elämäntapaan, jossa ei ole arvoja” (Termi I). Se tarjoaa kriteerit, joiden pohjalta Jumalasta irrallaan olevan elämäntavan arvottomuus korostuu.

Vastaavaa käsite-erottelua tekstissä käytetään myös teorian ja käytännön suhteen kuvauksessa. Tuossa kohdin asetelma kääntyy kuitenkin toisin päin. Ideoiden maailma ei olekaan keskeinen tiedon lähde, vaan Erkinkorven käytännön tuntemus nostetaan teorian rinnalla ylivoimaiseen asemaan. Kokemuksellisuus asettautuu määrittäjäksi (Termi II), joka mitätöi teoreetikkojen esitykset lateluksi. Kommentissa konkretisoituu huume keskustelulle ominainen hegemoniakamppailu. Tieteellisellä argumentoinnilla ei ole huume kentällä itsestään selvää asemaa yliveritaisena tiedollisena pääomana. Aineita käyttäneiden vahva kokemuksellisuus vakuuttaa usein lukijat. Tämä näkyy toisinaan ylenkatseisena suhtautumisena tieteelliseen tietoon.

Analogiat ja metaforat

Tekstissä käytetyt metaforat ovat tavanomaisia. Erkinkorven rikokset kuvataan kahdesti *kierteenä*, joka vahvistaa mielikuvaa ongelmien vaikeutumisesta ja vaikeasta irrottautumisesta. Venäjää symbolisoi *itä*, jonka suurrikolliset ovat luomassa *verkostoa* huumeiden levittämiseksi Suomeen. Tekstissä näkyy aikansa puheavaruus siinä mielessä, että se rakentaa vielä kuvaa Suomesta alueena, joka pitäisi voida sulkea ympäröivästä pahasta maailmasta. Rajat *vuotavat* ja huumeet pääsevät sala-

kavalasti saastuttamaan puhdasta Suomea. Koko tilanne kuvaillaan jo *sodaksi*, joka tullaan häviämään. Ilmaisuu on omiaan herättämään huolta. Se konstruoi tilanteen erityisen salakavalana, sillä useimmat lukijat tuskin ovat tuolloin ymmärtäneet sodan edes alkaneenkaan. Erkinkorpi sen sijaan tietää kertoa jo sodan lopputuloksenkin. Kommentoijan kokonaisvaltaista omistautumista työlleen kuvataan itsensä *likoon laittamiseksi*. Käytännön kokemuksensa Erkinkorven kerrotaan saaneen *kantapään kautta*. Lyyrisiä elementtejä tekstile antavat alkusointujen tapailut. Etelä-Pohjanmaan nuorisokuvaan *lakeuden lapsiksi* ja meneillään ollut lama *ahdingon ajaksi*.

---

8 VAKAVOITUVA HUUMEONGELMA (1996–2002)

Suomalainen huumeongelma vakavoitui oleellisesti 1990-luvun puolivälistä lähtien. Tuota aikaa kutsutaan huumeiden käytön toiseksi aalloksi. Myös *Ilkassa* kirjoittelu aiheesta lisääntyi ja huumeongelman nostettiin yhä keskeisemmäksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Tuohon asti lehden kirjoituksissa oli ollut tietynlaista etäisyyden ylläpitoa. Aiheesta oli puhuttu paljon ja sen olemassaoloa vakuuteltu, mutta aivan eteläpohjalaisen arjen ongelmasta ei vielä välttämättä ollut kysymys. Vuosituhannen vaihteessa ongelmat kuitenkin ajankohtaistuivat sille tasolle, että oli tehtävä jo konkreettisia ratkaisuja. Valistuksen jakaminen ei enää riittänyt, vaan tilanne vaati muun muassa hoitopaikkojen luomista ja linjaavia päätöksiä haittoja ehkäisevistä toimista kuten neulanvaihto-ohjelmista ja huumetesteistä.

Poliisi on myös vuosituhannen vaihteessa selkeästi käytetyin asiantuntija huumeita käsitelleessä kirjoittelussa (Taulukko 4). Jakson aikana huumetilannetta kommentoitiin kaikkiaan 470 kertaa ja lähes kolmannes kommentoijista on edelleen luokiteltavissa ongelmaa valvoneiden joukkoon. Kiinnostus huumeongelmaa kohtaan oli kuitenkin levinnyt yhä laajemmalle ja yhä useampien ammattiryhmien edustajat esittivät näkemyksiään asiasta. Hoitajien osuus koko kommentoijajoukosta on 23 prosenttia ja heistä vajaa viidennes on enää lääkäreitä. Ongelmien edettyä aktiivisia toimenpiteitä edellyttäneelle tasolle myös sosiaalityöntekijöiden rooli keskustelussa saa enemmän painoa ja heidän osuutensa tästä hoitaneiden joukosta nousee lähes kolmannekseen. Huumeiden käyttö oli aiheuttanut lastensuojelutarpeita ja nämä yhdessä neulavaihto-ohjelmien suunnittelun kanssa nostivat esiin sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä (vrt. Hakkarainen 1992). Myös huumeiden käyttäjien laitos- ja katkaisuhoidon luominen toi heidän työpanostaan julkisuuteen. (esim. 2.11.1999 U; 15.2.2002 U; 24.10.2002 U.) Ongelmia henkilökohtaisesti kokeneiden puheenvuorot vähenevät suvantovaiheen 15 prosentista toisen aallon aikana 11 prosenttiin. Asiasta huolestuneiden osuus tutkimusaineistosta nousee selkeimmin suvantovaiheen lukemasta. Kaikkiaan 24 prosenttia kommentoijista luokiteltiin tähän huolestuneiden kansalaisten joukkoon. Osuuden muutos tarkoittaa ennen kaikkea toimittajien ja poliitikkojen aktivoitumista huumeongelman kommentoijina. Tutkijoiden osuus kommentoijajoukosta laski läpi aineiston ja toisen aallon kirjoituksissa enää kuusi prosenttia kuului tähän ryhmään.

Muutokset kommentoijien jakautumisessa kertovat huumeongelman konkretisoitumisesta. Se muuttuu yhä selkeämmin sosiaalisesti ongelmaksi, joka edellyttää yhteiskunnalta ja yhteisöiltä toimenpiteitä. Kansalaiset haluavat suojaa uhkilta ja pelko ongelmien vaikeutumisesta saa kirjoitusten esillepanosta päättävät turvautumaan valvojen tarjoamiin tilanteen määrittelyihin. Konkreettisiin toimenpiteisiin pystyvät

poliisit ja sosiaalityöntekijät näyttäytyvät uhkaavassa tilanteessa luotettavampina tahoina kuin ilmiötä selittämään ja ymmärtämään pyrkivät tutkijat.

Huumeiden käytön tultua yhä selkeämmin myös Etelä-Pohjanmaata koskettavaksi ongelmaksi, korostuu kirjoituksissa tilanteen tulkintaa koskeva hegemoniakamppailu. Paineen kasvaessa lisääntyy myös tarve löytää syllisiä tilanteeseen. Aiheen poliittiset aspektit korostuvat ja yksimielisyys alkaa murentua vaatimusten ja toimenpiteiden muuttuessa yhä konkreettisemmiksi. Ongelma kansainvälistyy ja arkipäiväistyy. Kyse on yhä selkeämmin symboliuniversumin kyvystä ylläpitää maailmankuvan rakenteita tilanteessa, jossa se tulee haastetuksi monelta taholta.

8.1 Hämärtyvä käyttäjäkuva

Toisen huumeaallon aikaisissa kirjoituksissa pääpaino on ongelman kasvun pohdinnoissa. Käyttäjäkuntaa niissä ei kovin tarkasti määritellä ja esitetyt tiedot ovat jonkin verran ristiriitaisiakin. Vuonna 1996 Vaasan poliisi pitää alueen ongelmana erityisesti lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttöä, jonka harrastajien kerrotaan olevan nuorimmillaan jopa 14-vuotiaita. Varsinaisten huumeiden käyttäjät sen sijaan olivat pääosin yli 20-vuotiaita. (9.4.1996 U.) Tyttöjen poikiakin rohkeammat huumeokeilut huolestuttavat edelleen (2.10.1996 U). Valtakunnallisesti kasvu sylliseksi epäiltyjen joukossa on suurinta yli 41-vuotiaiden ikäluokassa (29.1.1997 U). Sama ilmiö todetaan sittemmin myös Seinäjoelta (26.5.1998 U). Myös vankien huumeetakarikat yli kaksinkertaistuivat viidessä vuodessa (2.4.1997 U). Seinäjoen alueella poliisi valittelee todellisen huumeetilanteen kartoituksen olevan epämääräistä (26.6.1997 U). Tyypillisen Vaasan läänissä kiinni joutuneen huumerikollisen kerrotaan olevan 19–40 vuotiaan miehen. Naisten osuus epäillyistä on alueella alle 15 prosenttia. Vuosituhannen vaihteessa Seinäjoella 15–17-vuotiaiden osuus huumerikoksista on poliisin mukaan kaksinkertainen koko maan kahdeksan prosentin lukemaan nähden. (4.5.2000 U.)

Selvin muutos käyttäjäkunnan kuvauksissa toisen aallon aikana koskee ulkomaalaisten osuutta. Keskusrikospoliisista ilmoitetaan vuonna 1996, että Virosta on tullut uusi huumereitti Suomeen. Virolaisten kerrotaan harjoittavan Suomessa tukkuportaan jakelua tarvitsematta siihen enää suomalaisten apua. Kuitenkin vielä tuolloin kaikkiaan lähes 6100 henkilöstä, joista oli tehty huumerikosilmoitus, ulkomaalaisten osuus oli vain neljä prosenttia. (29.1.1996 U.) Vuoden 1997 luvuissa ulkomaalaisten osuus kaksinkertaistuu ja kolmasosa tullin takavarikoista koski ulkomaalaisia. Keskusrikospoliisin mukaan tuolloin käytännöllisesti katsoen kaikissa isoissa huumejutuissa oli jo mukana ulkomaalaisia. (2.3.1998 U.) Rikoskomisario Jari Bergström arvioi Suomen herooinikaupan olevan venäläisten hallussa. Suomalaiset itse muodostivat enää vain väliportaan. (19.12.2001 A.)

Huumeongelman olemassaolo Etelä-Pohjanmaallakin näkyy paitsi muunnelluilla nimillä kerrottujen paikallisten käyttäjien tarinoina, myös jo omalla nimellään osallisuutensa huumekauppaan myöntäneiden kertomuksina (Esim. 6.1.1999 A; 1.12.2002 A). Alajärven helluntaiseurakunnan nuorisopastori Kari ”KK” Korhonen kertoi oppilaitoksissa pitämässään luentotilaisuuksissa nuoruutensa huumeidenkäytöstä Kuopion seuduilla. Korhonen kuvataan kirjoituksessa ”riuskaolaiseksi sälliksi”, joka on ”haka esiintymään.” Hänen kerrotaan saavan nuoret kuuntelemaan niin hiljaa, että moni opettaja saattaisi olla kateellinen. Korhonen henkilöi esityksessään huumetodellisuuden paitsi itsensä, myös aineiden käyttöön kuolleiden ystäviensä kautta. (23.11.2001 U.) Savolaisten narkomaanien muistoa vaalittiin myös Seinäjoella järjestetyssä suuressa helluntaiseurakuntanuorten tilaisuudessa, jossa 45 nuorta kantoi ristejä, joista jokaisessa oli Kari Korhosen tai Markku Tuppuraisen tunteman kuolleen kuopiolaisen huumeidenkäyttäjän nimi (22.9.2002 U).

Ainekirjo laajenee

Kirjoitusten mukaan maakuntien käytetyin aine oli edelleen hasis, mutta myös amfetamiini kuului kuvaan yhä selvemmin (esim. 8.9.1996 U). Buprenorfiinihoitoina käytettyihin *Temgesiceihin* tai *Subutexeihin* viitataan artikkeleissa muutaman kerran (esim. 1.8.1997 U; 15.10.2001 U). LSD:n käyttöä kuvataan Suomessa enää satunnaisesti. Poliisi pyrkii rauhoittelemaan ihmisiä tarinoilta, joiden mukaan *Pokemon*-tarrakuvahahmoihin olisi imeytetty LSD:tä. (22.5.2000 U.) *Irti Huumeista ry:n* Pekka Hakala kertoo kuntosaleilla käytettävän gammaa (GBH) (17.2.2000 U). Vaasan ensimmäisestä kokaiinin takavarikoista kerrotaan lehdessä 27.3.1998 (U). Seinäjoella viitataan heroiinin löytymiseen, mutta väitettä ei tarkemmin yksilöidä (30.1.2002 U). Seinäjoella kerrotaan käytettävän hasista ja amfetamiinia ja harvemmin myös lääkeaineita ja ekstaasia (13.8.2002 U). Tuntematonta ekstaasi ei eteläpohjalaisille enää tuolloin ollut, sillä lehti kertoo Kauhajoen käräjäoikeudessa käsiteltävästä tapauksesta, jossa kurikkalaisten ja seinäjokelaisten välillä oli tehty kauppaa jopa 5000 ekstaasitabletin erällä (28.8.2002 U).

Huumerikollisilta kiinni sadut ainemäärät kasvoivat kirjoitusten mukaan oleellisesti vuonna 1999. Ensin kerrotaan Ruovedellä tehdystä Suomen suurimmasta huume-takavarikosta, jonka jäljet johtavat Seinäjoelle. Kolmen miehen tarkoituksena oli lehden mukaan levittää n. 100 kilon hasislasti Vaasan ja Seinäjoen alueelle. (3.4.1999 U.) Suomessa arvioidaan olevan vuosituhannen vaihteessa noin 30 ammatillista rikollisliigaa, jotka täyttävät EU:n järjestäytyneelle rikollisuudelle asettamat tunnusmerkit. Lähes kaikki näistä ovat keskittyneet huumekauppaan. (21.8.1999 U; 7.10.1999 U; 18.7.2002 U.) Järjestäytyneen rikollisuuden kerrotaan toimivan myös Pohjanmaalla. Ilmiö kuvataan jo tuttuna arkisena todellisuutena, jonka jokainen jo oikeastaan tietää (*ad populum*):

Valitettavasti huumeita kyllä saa kadulta. Taustalla on järjestäytynyt rikollisuus ja jakelun hoitavat useimmiten omaa käyttöönsä rahoittavat henkilöt. Näinhän se kuvio pyörii. (13.8.2002 U.)

Huumekuvan rakoilua ja syyllisten etsintää

Millaisia syitä ja tarkoituksia huumeiden käytön taustalla nähtiin toisen aallon aikaisissa teksteissä? Vuosituhannen vaihteen kirjoituksissa ei niinkään pohdita huumeiden käyttöä selittäviä tekijöitä vaan selkeä pääpaino on toimenpiteissä, joilla ongelmia voitaisiin hillitä ja estää.

Huumeiden käyttöä selittävässä tulkinnoissa selvästi merkittävimmäksi nousee vuosituhannen lopulla ajatus huumemyönteisyyden leviämisestä nuorison keskuuteen (esim. 9.4.1996 U; 2.10.1996 U; 28.2.2000 K). Aineiden käyttö kuvataan osaksi nuorten arkipäivää (26.5.1998 U) ja yleisen sallivuuden lisääntyessä huumeita kerrotaan vaadittavan jopa laillistettaviksi. Aiempien ikäluokkien sanotaan jotenkin vielä hätkähtäneen huumeita, mutta nykyiset nuoret yrittävät vetää niitä samalle tasolle muiden päihteiden kanssa. (3.5.2000 K.) Huumeiden kerrotaan osana nuorisokulttuuria kiinnostavan nuoria, jotka kokevat kaikki pahuudet nykyään yhä varhaisemmassa vaiheessa. Sen seurauksena ”viboja” lähdetään hakemaan vanhemmiten yhä rankemmista jutuista. (11.2.2000 U.) Kokeilijoilla on usein positiivinen kuva huumeista. Jos nuori kokee aineen ”toimivan” hänen sen hetkessä tilanteessaan, riippuvuus syntyy helposti. Huumeita kerrotaan käytettävän alkoholin tapaan ikään kuin lääkkeenä, joka poistaa ongelmat ainakin hetkeksi. Pääkaupunkiseudulla huumeiden sanotaan olevan jopa alkoholia halvempi vaihtoehto. Myös aineiden käyttöön liittyvän krapulattomuuden ajatellaan vaikuttavan tilanteeseen. (16.11.1998 U.) Aiemmin voimakkaasti painotettu huumevalistus ei ollut tuottanut toivottua lopputulosta. Nuoret eivät tuntuneet ymmärtävän kokeiluihin liittyviä riskejä. (26.5.1998 U.)

Myös julkisuuden väitetään vähättelevän vaaroja (11.4.1996 K). Jarmo Lintala luonnehtii julkisuutta hallitsemattomaksi töhertäjäksi, joka väittää, että on olemassa sekä vaarallisia aineita että vaarattomia aineita, joihin ei jää koukkuun. Hän kirjoittaa joka paikasta kuuluvan löysän piperryksen, joka hakee vapauksia, mutta ei koskaan maksa niiden kustannuksia. (17.12.2000 K.) Tässä kohdin Lintalan teksti muistuttaa Tuntemattoman sotilaan huoltoaliupseeri Mäkilän tuskastelua kokonaisuudesta piittaamattoman muun joukon kanssa. Halutaan yhtä ja toista, mutta jonkun on otettava myös vastuu toimenpiteiden seurauksista. Sanavalinnoillaan kirjoittaja asemoi itsensä vastuuntuntoiseksi toimijaksi, joka omassa elämässään/ammattisaan näkee liiallisen vapauden seuraukset. Lintala ei myöskään pidä onnistuneena julkisuuteen tuotua huumeiden viihdekäytön käsitettä:

On äärimmäisen vaarallista esittää, että huumeissa olisi sävyjä akselilla hyväksyttävä–tuomittava. Että olisi viihteellistä mukavaa ja sitten sitä narkomaanien ja köyhien hommaa. Myönnytysten tekeminen johtaa ajan oloon siihen, että vaaditaan uusia myönnytyksiä. Paskassa ei ole kauniita rantuja. (19.5.2001 K.)

Lainauksessa näkyy kirjoittajalle tyypillinen linja, jonka mukaisesti hän käsittelee huumeongelmaa yhtenä kokonaisuutena. Todellisuuden rakenteeseen perustuvassa argumentoinnissa myönnytysten nähdään väistämättä johtavan yleiseen sallivuuden lisääntymiseen. Lastensuojelun nimissä on mitätöitävä kommentit, jotka mahdollisesti saattavat madaltaa kynnystä aineiden kokeiluun. Huumeiden käyttöön ei saa liittää minkäänlaista hohtoa tai erityistä jännittävyttä. Ne eivät ole sen ylevämpiä tajunnanmuokkausta kuin perinteinen alkoholinkäyttö. Niiden käyttöön ei saa liittää myöskään mitään henkilön statusta nostavia piirteitä:

Jaksaako lapsi tehdä oikeita valintoja kun maailman riemuissa tulee vastaan jännittävää. Kun pitää todistaa, että on nykyaikainen ihminen eikä mikään maalaistollero. (17.12.2000 K.)

Vappu Taipaleen LSD-kokeilutunnustus tuomitaan jyrkästi pääkirjoitustasollakin (12.5.2001 P), mutta puoluepoliittiseen taustaan teon kytkee kokoomuksen etelä-pohjalainen kansanedustaja Petri Salo:

Vai oliko se sittenkin vain harmitonta vasemmistoradikaalien ajanviettoa, jossa pienet huumeitripit kuuluivat sen ajan sosialistiseen arvomaailmaan. Monet näistä nuorista ovat tänään aikuisina yhteiskunnan korkeimmilla paikoilla päättäjinä ja myöskin ministeriöiden avainvirkamiehinä. Monet heistä vastustavat huumeiden vastaiseen työhön esitettyjä lakeja, joita sisäministeri Ville Itälä yrittää ajaa eteenpäin. Meidän on pidettävä huoli siitä, ettei yhteiskunta anna väärää kuvaa huumeiden vaaroista. Siksi nämäkin lait on vietävä läpi. (27.5.2001 K.)

Salo käyttää argumentoinnissaan todellisuuden rakenteeseen perustuvaa rinnastamista, jossa hän oman pohdintansa kautta kytkee sosialistisen arvomaailman huumeiden käyttöön. Tämä itse luotu sidos kirjoittajan mukaan mitätöi aiemmin esitetyn kritiikin. Salo asemoi itsensä ja ministeri Itälän henkilöiksi, joilla on juuri oikea tieto huumeiden vaaroista. Teksti kuitenkin kaivaa maata omien jalkojensa alta siinä mielessä, että jos se haluaa korostaa huumeiden käytön tuhoavia vaikutuksia henkilön elämäntilanteeseen, niin miten on mahdollista, että näistä oletetusti huumeita käyttäneistä ihmisistä oli kuitenkin sittemmin tullut yhteiskunnan korkeimpien avainasemien haltijoita?

Ritva Santavuoren mukaan syylliset huume politiikan huonoon tilaan löytyvät 1970-luvun radikaaleista vasemmistolaisista, jotka pyrkivät hoitamaan niitä, jotka sortuivat. Myös tämän hetken vastuulliset esitetään konkreettisesti:

”Sosiaali- ja terveysministeriössä Tapani Sarvanta (pitäisi ilmeisesti olla Sarvanti. K.J.) ja muut virkamiehet, sekä Osmo Soininvaara ja vihreät ovat sitoutuneet ranskalaiseen lääketehaaseen, joka toimittaa korvaavia lääkkeitä. Kyseisen lääketehaan agentti on yrittänyt käännättää minuakin. Pieni vasemmisto-vihreiden joukko ajaa tätä politiikkaa, mutta tavalliset ihmiset ovat yhä enemmän huolissaan tilanteesta.” (26.10.2002 U.)

8.2 Monitahoinen ongelma

Huumeongelman vaikeutuminen tarkoittaa uudenlaisten uhkakuvien syntyä. Huumeongelma näyttäytyy vuosituhannen vaihteessa yhä monitahoisempaan uhkana. Se on paitsi terveys- ja turvallisuusongelma, yhä selvemmin myös kansainvälinen ongelma, perusoikeusongelma, imago-ongelma ja perheiden ongelma.

Terveysongelma

Huumeiden käyttöön liittyvät terveysriskit konkretisoituvat huhtikuussa 1996 lehden kirjoitettua ensin 10.4.1996 (U) kipulääkkeiden ja alkoholin sekakäytön vaaroista. Seuraavan päivän lehdessä (11.4.1996 U) on uutinen *Abalgin*-kipulääkettä alkoholin kanssa käyttäneistä nuorista, joiden juhlat Vaasassa olivat päättyneet yhden osallistujan kuolemaan. Sekakäytön riskeihin kerrotaan kuuluvan jokseenkin täydellinen epävarmuus hankittavien aineiden todellisesta sisällöstä.

Huumeiden lisääntymisen myötä myös HIV-tartuntojen määrä kasvoi. Lehti kertoo 2.12.1999 (U), että kuluvana vuonna koko maassa on tavattu jo 116 tartuntaa kun vastaava luku edellisvuonna oli ollut 80. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä tartuntoja oli löytynyt neljä. Tartunnat olivat kuitenkin seksitartuntoja.

Myös A-klinikka nosti profiiliaan huumeongelmissa auttavana toimijana. Terveysongelman konkretisoituminen näkyy klinikasta kertoneessa kirjoituksessa, jossa toimipiste tarjoaa apuaan paikkana, josta saa ilmaiseksi B-hepatiittirokotteen. Seinäjoella huumeita suonensisäisesti käyttäviä arvioidaan olevan kolmisenkymmentä. (17.10.1996 A.)

Turvallisuusongelma

Konkretisoitunut huumeongelma näkyy kirjoituksissa yhä selvemmin uhkana yleiselle turvallisuudelle. Aineiden käyttö koetaan työturvallisuusongelmaksi sairaaloissa, apteekeissa ja puistotöissä. Huumeiden käyttäjät uhkailevat lääkäreitä ja hoitajia sekä vaativat reseptejä. Sairaaloissa ei ollut tuolloin vielä useinkaan vahtimestareita tai vartijoita. (27.3.1996 U; 17.10.2000 U.) ”Huumehörhöt” kuvataan kaikkein pelätyimmiksi asiakkaiksi pääkaupunkiseudun apteekeissa. Seinäjoen poliisi

---

luonnehtii käyttäjiä arvaamattomiksi ja erilaisista varoittimista piittaamattomiksi. Henkilökunnalta toivotaan malttia ja hillintää, etteivät nämä omalla intoilullaan aiheuttaisi kiihtymystä, sillä ryöstön kerrotaan olevan aina jännittävä tapahtuma myös tekijälleen. (10.10.1999 A.) Pääkaupunkiseudulla kirjoitetaan puistoista löytyvän viikoittain käytettyjä huumeruiskuja, jotka uhkaavat työntekijöiden turvallisuutta. Ainakin yhden puistotyöntekijän tiedetään olevan jo HIV-seurannassa. Ruiskun löytäminen Seinäjoelta oli kuitenkin vuosikymmenen lopulla vielä niin erikoista, että tapahtumassa oli ainesta kolumnin kirjoittamiseen (18.8.1999 K).

Huumeiden käyttö koetaan uhkaksi myös liikenneturvallisuudelle. Ongelmaan kiinnitetään huomiota erityisesti vuosituhannen alussa, jolloin varsinaisia huumausaineita kerrotaan löytyneen edellisen vuoden aikana yli 900 kuljettajalta. Pidätettäessä aineiden käyttäjät lähtevät usein poliisia pakoon ja aiheuttavat näin vaaraa muulle liikenteelle. (23.7.2000 A.)

Huumeongelman nähdään ruokkivan myös muuta rikollisuutta. Autovarkauksien väitetään leviävän maakuntaan samaa tahtia huumeiden kanssa. Yleensä maltillisesti huumeilannetta kuvannut seinäjokelainen komisario Pentti Heikkilän korostaa 1990-luvun lopulla, että kaikilla omaisuusrikosten tekijöillä on taustallaan huumeongelmat. (vrt. Törrönen 2002.) Huumeveloissa olevia pakotetaan pahimmillaan rikoksiin lyömällä ase käteen ja näyttämällä pankki, joka pitäisi ryöstää (16.9.1999 U). Heikkilän painotukset olivat vakavoituneet kahdessa vuodessa, sillä 26.6.1997 (U) hänen kirjoitetaan kuvailleen hasiksen 50 markan grammahinnan aiheuttamia paineita vielä näin:

Esimerkiksi työelämästä ulkona olevalle huumeidenkäyttäjälle hinta on sietämätön. On jopa tapauksia, joissa huumeita on vaihdettu suoraan varastettuihin polkupyöriin

Tyrmäystippojen uhasta lehdessä kirjoitetaan 5.11.2001 (A). Tippoja kerrotaan käytettävän raiskaus- ja ryöstötarkoituksissa sekä huumorimielessä toisten kiusaksi. Seinäjoen sairaalan poliklinikalle kerrotaan tulevan kuukaudessa 2-3 potilasta, jotka epäilevät saaneensa tyrmäystippoja. Yhtään oikeaa tapausta ei oltu kuitenkaan tuohon mennessä sairaalassa löydetty. Normaalisti tyrmäystipoista kerrotaan selviytyttävän kertakärsimyksellä, mutta LSD:tä lasiinsa saaneen varoitellaan voivan saada jopa *flashback*-reaktioita⁵. Huolimatta siitä, että artikkelista ei ilmene varsinaista näyttöä tyrmäystippojen käytöstä, kirjoituksen päätös nostattaa vielä uhan osaksi eteläpohjaista todellisuutta:

Tyrmäystippojen saaminen omaan lasiin on epätodennäköistä, mutta silti mahdollista myös kotimaakunnassa. Isompikin jätkä kallistuu yhdestä tipasta

⁵ Flashback-reaktiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa joskus huumausaineita käyttänyt kokee huumautuvansa uudelleen vaikka ei ole aineita aikoihin käyttänyt.

Kansainvälinen ongelma

Ilkka-lehden keskeisissä linjauksissa huumeongelma nähdään nimenomaan kansainvälisenä ongelmana. Lehdessä vastustettiin aikanaan Euroopan Unioniin liittymistä. Yhdentymisprosessi koettiin 1990-luvun lopulla rikollisten toimintamahdollisuuksien laajentumisena. Erityisen pelottavalta näytti eurooppalaisen huumeidenkäyttökulttuurin leviäminen Suomeen. Matti Piispan tutkimustulosten tapaan tieto Euroopan huumeongelmista ei lievittänyt huumehuolta, vaan päinvastoin vahvasti uhkakuvaa luomalla konkreettisia visioita siitä, kuinka tulevaisuudessa voi käydä myös täällä (Piispa 2001, 464–465). Seinäjoella pidetyssä *Huumeet-ylikansallinen ongelma*-seminaarissa Vaasan piiritullikamarin tullilylitarkastaja Tommi Hartonen toteaa lehden mukaan, että:

EU:n liittymisestä keskusteltaessa povattiin huume- ja rikosongelmien kasvun nopeaa vauhtia [...] Ne olivat kaikki totta, hän kuittaa ja harmittelee, kun suomalaisten eurooppalaistuminen alkaa tässä mielessä huonolla tavalla. (21.9.1996 U.)

Myös Vaasan vaalipiirin entisen kansanedustajan Orvokki Kankaan kolumnissa muu Eurooppa näyttäytyy uhkana, josta maahamme ollaan tuomassa uudenlaisia ongelmia:

Tietämäni mukaan Suomen huumelakia joltakin osin jouduttiin muuttamaan jo silloin kun liityimme EU:hun. Pitääkö paikkaansa jostain päivälehdestä lukemani uutinen, että unionissa vaikuttaa voimia, jotka pyrkivät yhtenäistämään unioniin kuuluvien maiden huumelainsäädännön. Onko asia näin? Jos on, niin hanke on vaarallinen. (15.1.2000 K.)

Internetin myötä tapahtunut informaatioteknologinen kehitys ja maailman ”pienentyminen” nähdään myös huumetilanteen kannalta uhkatekijäksi. Huumeita kasvattaneiden väitetään oppineen menetelmänsä verkon välityksellä (17.9.1999 U). Internetin kautta saatavan informaation ajatellaan heikentävän huumeiden vastaista valistustyötä (8.2.1999 U). Jo vuosikymmenen puolivälissä verkossa kerrotaan käytävän suomen kielellä informaatioosotaa huumeiden vaikutuksesta (6.1.1996 U). Rikoksentorjuntaneuvoston sihteeri Aarne Kinnunen kiteyttää tietovirtojen ohjailtavuudessa tapahtuneen muutoksen seuraavasti:

Vielä viime vuosikymmenellä viranomaiset pystyivät ohjaamaan yleistä mielikuvaa huumeista. Nyt eri lähteistä tulvii materiaalia, eikä kielteinen asenne hallitse enää samalla tavoin. (25.5.1999 U.)

Myöhäisemmässä tutkimuksessa internetin merkitys huumetietouden lähteenä on osoittautunut kuitenkin yllättävän vähäiseksi. Sillä on merkityksensä virallisen valistuksen mahdollisena vastavoimana, mutta missään ikäryhmässä internetiä ei pidetä tärkeänä huumetiedon lähteenä. (Hakkarainen & Metso 2004, 49.) Toisaalta uudet kanavat, jotka voivat houkutella huumeiden käyttöön, voivat toimia myös huumeiden vastaisen kamppailun välineinä (Stares 1996, 11–12).

Perusoikeusongelma

Huumeongelman vakavoiduttua konkreettisia toimenpiteitä vaativaksi kysymykseksi, nousee esiin myös toimenpiteiden oikeudellisuus perusoikeuksien näkökulmasta. Pääosin tämä keskustelu koskee huumeitien oikeutusta. Testit nähdään ongelmallisina henkilökohtaisen vapauden, turvallisuuden ja yksityiselämän suojan näkökulmasta (26.8.2000 P). Perusoikeuksien painoarvo suhteessa yhteiskunnan oikeuteen suojautua riskeiltä hämmensi myös lainsäätäjiä:

Ihmettelen yleensäkin sitä, onko ihan oikein välttämättä, että henkilöllä, joka on syylistynyt vakaviinkin rikoksiin, huumausainerikoksiin, perusoikeuksien tarvitsisi ollakaan aivan samanlaiset kuin sellaisilla henkilöillä, jotka pyrkivät tässä maassa itsensä elättämään ja jättävät rikokset tekemättä. (Kansanedustaja Kari Myllymäki, kesk. 2.9.1999 U.)

Myllymäen argumentoinnin johdonmukaisuus on vaikeasti hahmotettavissa. Perusoikeudet perustuvat kansalaisuuteen ja niillä rakennetaan kaikille oikeudellisesti yhdenvertaista asemaa. Kansanedustajan kommentissa tilanne rakentuu kuitenkin päinvastaisena. Oikeudet kuuluvat täydellisinä vain normien mukaisesti eläville kansalaisille. Kyse on dissosiaatiivisesta argumentoinnista, jossa osa väestöstä irrotetaan kansalaisuuden käsitteestä. Eli perusoikeudet kuuluvat vain niille, jotka kykenevät elättämään itsensä eivätkä tee rikoksia. Muut ovat perusoikeuksien ulkopuolelle kuuluvia ja siten tekojensa kautta rajautuvat ulos myös kansalaisuudesta.

Myös oikeuslaitoksen palveluksessa olleilla oli vaikeuksia löytää ymmärrystä huumerikollisia kohtaan. Entinen huumerikossyyttäjä Ritva Santavuori toteaa *Ilkan* (25.6.2001 A) mukaan:

Huumausainerikos on niin törkeä teko, ettei rikollista ole syytä kohdella millään tavoin humanisti.

Kommentit poikkeavat selkeästi huumausaineiden ongelmakäyttäjien hoitoa kehittäneen työryhmän (2001) näkemyksistä. Työryhmä korostaa, että huumehoitojen periaatteena tulee olla jo perustuslainkin mukaan se, että huumeiden käyttäjillä on oltava tasavertaiset oikeudet niin asianmukaisiin hoitoihin kuin muihin yhteiskunnan tuki- ja palvelumuotoihin.

Erityisopettaja Jarmo Lintala näkee kolumnissaan koulujen huumeitestaustuskustelun pintapyyhkäisyinä, joita harjoitetaan vaalien alla. Ne osoittavat hänen mukaansa kyvyttömyyttä ja lopulta myös aitoa haluttomuutta korjata itse ongelmaa. Lintala näkee testikeskustelun kuuluvan samaan sarjaan kuin vaatimukset poliisien määrän kasvattamisesta ensisijaisena toimenpiteenä nuoriso-ongelmien hoidossa. Kirjoittaja pitää tällaisia vaatimuksia tyypillisenä oikeiston pälinänä. Hän näkee testien tarkoittavan melkoisen mielivallan roihahtamista koululaitoksessa.

”Hankalia karvapäitä köyrättäisiin testeihin milloin minkäkin miellelyhtymän nojalla ja kouluissa hyvinvoiva leimaaminen sen kun pahenisi. Hyttystä ammuttaisiin tykillä- ja perusongelma jäisi edelleen pimentoon.” Lintalan testien vastustus ei sinällään perustu perusoikeusproblematiikkaan. Hänen mielestään eräissä etelän ammattikouluissa ja lukioissa olisi paikallaan viedä koko väki kerran kuussa pissimään muovipurkkiin ehtona koulutien jatkamiselle, niin kauan, että ongelma talossa olisi ohi. Lintalan mukaan yleistyksissä on syytä olla varovainen ja hän näkee, etteivät Etelä-Pohjanmaan päihdeongelmat ole ratkaistavissa testeillä vaan perinteisellä vanhemmuuden virkistämisellä. (14.2.1999 K.) Tekstin kohdalla voi tietenkin kysyä, onko kirjoittaja itse varovainen yleistyksessään, joka koskee Etelä-Suomen kouluja (vrt. Jaatinen 1996). Teksti on esimerkki lajityypistä, jossa aiheen esiin nostama suuttumus oikeuttaa irrottautumaan asiatyylistä. Toimia perustelee tunteiden voimakkuus pikemmin kuin objektiivinen harkinta. Kirjoittaja esittää melko vapaamuotoisia heittoja pohdiskellessaan muiden seutujen ongelmia, mutta vakavoituu oman alueen asian kohdalla.

Lehdessä julkaistiin myös kirjoituksia, joissa varoitellaan tekemästä muita kuin vapaaehtoisia huume-testejä. Voimassa ollutta käytäntöä pidetään suorastaan lainvastaisena ja julkista valtaa vaaditaan valvomaan, että perusoikeuksia noudatetaan (esim. 28.9.2001 A; 29.10.2002 U). Testejä kerrotaan tehtävän jo tuolloin. Esimerkiksi SOK-yhtymän johtava lääkäri Juha Teirilä toteaa, että heillä tehdään ns. vapaaehtoisia testejä. Teirilä hämmästelee suomalaisten intoa lainsäädäntöön. Hänen mukaansa Länsi-Euroopassa testejä tehdään laajasti, eikä missään muualla ole lakia edes tekeillä. (28.9.2001 A.)

Imago-ongelma

Huumeiden käyttö aiheutti Seinäjoen kaupungille mielikuvaongelmia vuosituhannen alussa. *Helsingin Sanomat* julkaisi 28.2.2000 artikkelin otsikolla: ”Seinäjoki nousi huumeilaston kärkeen”. Kaupungin lakimies ja perusturvakeskuksen toimialajohtaja Ilmari Ylä-Autio käsittelee asiaa kolumnissaan. Hän on sitä mieltä, että ongelmaa oli suurenneltu sellaisten henkilöiden toimesta, jotka eivät kantaneet vastuuta nuorten rikos- ja huumeikierteiden katkaisemisesta. Lehdessä oli kirjoitettu, että Seinäjoesta oli kehittynyt vajaassa kahdessa vuodessa varsinainen huumekeskittymä–Etelä-Pohjanmaan oma pikku-Turku. *Helsingin Sanomien* kirjoitus oli jatkanut elämäänsä. Siihen oli viitattu seminaareissa ja muiden toimittajien teksteissä. Aikaansaatu kuva Seinäjoen tilanteesta oli Ylä-Aution mukaan epärealistinen.

Keskustelun viritäjänä olivat kaupunginlakimiehen mukaan toimineet Seinäjoen kihlakunnan poliisilaitoksen tilastot, jotka olivat osoittaneet huumeusainerikosten lisääntyneen voimakkaasti viimeisen vuoden aikana. Ylä-Autio selittää ilmiötä

argumentilla, jonka mukaan lähtötason mataluus saa kasvuprosentin näyttämään hälyttävältä. Hän korostaa, että Seinäjoki ei ole huume kaupunki eikä sellaiseksi tulekaan. Kaupungin nuoriso on ytimeltään tervettä ja kaupungissa tehdään määrätietoista huumeiden vastaista työtä. Kirjoittaja luo retorisilla keinoilla vahvan mielikuvan ongelman hoitamisesta. Hänen tehtävänä on puolustaa kaupungin mainetta kun muiden kommentoijien intresseissä saattoi olla ongelman paisuttelu omien resurssiensa turvaamiseksi. Asialla ovat ammattilaiset ja Seinäjoella ei olla jääty vain tuijottelemaan tilastoihin vaan hihat on kääritty. Työ on laajamittaista ja viranomaiset toimivat yhteistyössä. Työtä tehdään nimenomaan kentällä ja tulokset ovat rohkaisevia. Eteläpohjalaisen perinteen mukaisesti kommentoija painottaa aktiivista toimintaa. Organisaatio on ravisteltu vastaiskuun, ongelmiin pureudutaan ja toiminta tapahtuu reaaliajassa. Laitoksilla on kokemusta päihdeongelmaisten kohtaamisesta ja välittömään tarpeeseen on voitu vastata kuntoon viritettyjen organisaatioiden toimesta. (30.3.2000 K.)

Myös poliisipäällikkö Markku Luoma pyrkii saman vuoden syksyllä suhteuttamaan mielikuvia Seinäjoen huumetilanteesta. Hänen mukaansa ongelma ei ole vastoin toisia tietoja ainakaan toistaiseksi Seinäjoella räjähtänyt käsiin. Kummatkaan ääripäät eivät poliisipäällikön mukaan pidä paikkaansa. Ongelma ei näy katukuvassa eikä sitä tarvitse pelätä vaikka käyttäjiä onkin. (1.12.2000 U.)

Perheiden ongelma

Uutena elementtinä *Ilkan* huumekirjoituksiin ilmestyivät vuosituhannen vaihteessa Seinäjoen seudun äitien kertomat tarinat poikiensa ajautumisesta vakaviin huumeongelmiin. Aiemmassa aineistossa kokeneiden kuvaukset olivat pääosin maakunnan ulkopuolella asuneiden ihmisten tarinoita, mutta nyt oltiin *Ilkan* levikkialueen ytimessä. Vanhemmat kertovat olleensa yleensä melko pitkään tietämättömiä lastensa huumeiden käytöstä. Yhteistä tarinoille on huumeiden käytön paljastuminen siten, että joku lasten aiemmista kavereista tai heidän vanhempansa olivat ilmoittaneet asiasta vaikeuksiin ajautumassa olleen nuoren perheelle. Tältä osin tarinat kertovat yhteisöllisen kontrollin toimivuudesta maakunnassa.

Miten äidit kokivat eteläpohjalaisen yhteisön reagoineen perheeseen, joka oli joutunut vaikeuksiin? Perinteiden pohjalta voisi olettaa, että yhteisö olisi tyly vaikeuksiin joutuneita kohtaan. Tästä onkin merkkejä 13.10.2000 (R) esitellyssä tarinassa, jossa päähenkilöille ei anneta mitään tekaistujakaan nimiä. Pojan äiti kokee perheensä tulleen leimatuksi. Sitä oli kehoitettu häpeämään keskenään hiljaisuudessa. He kertovat saaneensa soittoja ja solvauksia niin paljon, että eläminen Seinäjoella ei ollut enää onnistunut. Töykeäksi kokemaansa kohtelua perhe oli saanut niin aikuisilta kuin nuoriltakin. Nikon tarinaa lehdessä kerrotaan ensin 1.12.2000 (R) ja

myöhemmin 4.4.2002 (R). Myös tässä tapauksessa perhe ilmoittaa olleensa pakotettu muuttamaan pois Seinäjoelta. Käytetty ilmaus, jonka mukaan ympäristö muistuttaa liikaa tapahtuneesta, ei kuitenkaan tarkemmin kerro, johtuiko muutto ympäristön suhtautumistavoista vai tuskallisista muistoista. Muuttaneet perheet pelkäsivät myös huumeita käyttäneiden lastensa kaveripiirejä. Samin tarinassa (9.8.2000 R) äiti puolestaan mainitsee kertoneensa asiasta avoimesti ja saaneensa tästä itselleen apua. Kaksi äitiä haluaa puolustautua mahdollisia syytöksiä kohtaan korostamalla omaa kamppailuaan poikansa pelastamiseksi. Nikon äiti sanoo olleensa varma, että oli tehnyt voitavansa ja tämä säästi itsesyytöksiltä.

Kiinnostavaa teksteissä on suhtautuminen paikallisten viranomaisten toimintaan. Samin äiti ei viittaa viranomaisiin, vaan hän oli ilmeisesti selvinnyt lähiyhteisöltä saamansa tuen varassa. Kahdelle muulle tekstille on yhteistä poliisille ja lastensuojelutyölle osoitettu kiitos. Nikon äiti toimittajan mukaan ylisti viranomaisten toimintaa ja heiltä saamaansa tukea. Hän näkee kuitenkin ongelmana lainsäädännön, joka ei mahdollistanut kyllin nopeaa vastentahtoista huostaanottoa. Erityisen vaikeana hän kokee yli 18-vuotiaiden tilanteen, jolle ei kukaan enää voi mitään. Nimeämättömän pojan äiti puolestaan sanoo, että poliisi ja lastensuojeluviranomaiset olivat ainoita, jotka eivät olleet katselleet perhettä päästä varpaisiin. Perhe oli pettynyt kolmannen sektorin auttajiin. Äiti kokee, ettei perheen hätään oltu reagoitu asianmukaisesti. Hänen kertomuksensa mukaan mitätöivä piittaamattomuus oli ominaista niin kriisityöntekijöiden, A-klinikan kuin seurakunnankin työntekijöille perheen haettua näiltä apua poikansa huumeongelmiin.

Nikon äidin kertomuksessa tarinaa eteenpäin kuljettava toimittaja konstruoi tapahtumaketjun tavallaan hyvin tutuksi ja usein koetuksi. Sanavalinnollaan hän asemoi itsensä huumeasioita tuntevaksi henkilöksi, joka nyt soveltaa tietämystään eteläpohjalaiseen todellisuuteen. Tarina on ollut hänen mukaansa ”liiankin tyyppillinen” ja siinä oli ”selvät merkit” ja ”tavalliset merkit”, joiden kautta ongelmat olivat ilmenneet. Kirjoittaja ylläpitää tekstissä myös vahvaa tunnelatausta (*pathos*) kuvaamalla haastatellun äidin tunnetiloja tämän kertoessa tarinaansa. Jotkut osat oli esitetty toimittajan mukaan ”surullisella äänellä” ja toiset taas ”vailla katumuksen häivää.”

Äitien tulkinnat lastensa huumeiden käytön aloittamisen syistä jäivät kirjoituksissa pinnallisiksi. Samin äiti arvelee poikansa jääneen vähän oman onnensa nojaan perheen jouduttua muuttamaan useasti vesivahinkojen vuoksi. Nikon äiti näkee poikansa huumeiden käytön syyksi kokeilunhalun. Käyttö oli äidin oletuksen mukaan ollut kivaa siihen saakka kunnes psyykkiset oireet alkoivat. Kaikki kolme poikaa oli jouduttu viemään huumeiden käytön vuoksi hoitolaitoksiin. Oman lapsen tahtoa vastaan nouseminen oli ollut kaikille äideille vaikea ja ristiriitainen tilanne. Nikon äiti oli jou-

---

tunut itse pyytämään huostaanottoa ja todistamaan oikeudessa poikaansa vastaan. Perheitä oli myös vaadittu sulkemaan kotiovi lapseltaan ja kaksi kolmesta äidistä oli tämän pystynyt tekemään. Jokainen pojista retkahti useasti hoitajaksojensa aikana ja äideiltä vaadittiin voimia, että nämä jaksoivat uskoa lastensa mahdollisuuksiin. Samin ja Nikon äidit perustelevat julkisuuteen tuloaan halulla auttaa maakunnan perheitä, joiden he tiesivät kamppailevan samojen ongelmien kanssa. Äidit vaativat omien kokemustensa perusteella nopeita toimenpiteitä asioihin puuttumiseksi heti ongelmien ilmaannuttua. Lasten tulemiset ja menemiset oli tiedettävä ja silmiä ei saanut sulkea todellisuudelta. Asioiden vaikeuduttua rakkaudesta lapseen oli kyettävä joskus tekemään myös kamaliksi koettuja asioita.

8.3 Vastuunkantajat kateissa

Mitä huumeongelmalle vaadittiin tehtäväksi vuosituhannen vaihteen kirjoituksissa? Erityisesti 1990-luvun lopulla kirjoituksissa korostetaan viranomaisten välisen yhteistoiminnan merkitystä. Muodissa ollutta verkostoitumisen käsitettä käytetään myös huumeiden vastaisissa toimintalinjauksissa. (esim. 21.9.1996 U; 17.10.1996 A; 10.4.1997 U; 11.2.2000 U.) Viranomaistoimenpiteiden ohella myös kommunitaristiset painotukset säilyvät. Päävastuu ongelman ehkäisyssä nähdään olevan vanhemmilla, mutta myös muilta yhteisöllisiltä toimijoilta odotetaan vastuunottoa. *Body Shop*-kauppaketjun ryhdyttyä myymään *Irti Huumeista ry:n* aurinkopinssejä, liittyy yhdistyksen edustaja Pekka Hakala myös yritykset osaksi huumeiden vastaista kamppailua. Hakalan sanavalinnat muistuttavat Nancy Reaganin ristiretkiretoriikkaa, jossa kaikkia ihania ihmisiä kutsuttiin mukaan huumeiden vastaiseen työhön (ks. Elwood 1994, 30):

Vanhempien, koulujen, yritysten ja koko yhteiskunnan pitäisi nyt ottaa toisiaan kädestä kiinni ja muodostaa lapsille ja nuorille tiukka verkko sekä viinaa että huumeita vastaan siten, etteivät he putoaisi sen läpi (3.2.1998 A).

Yhteisöllisyyttä korostavissa kirjoituksissa viitataan toisinaan huumeiden käyttäjien oikeuteen kuulua yhteisöön poikkeavuudestaan huolimatta (esim. 22.3.1996 U). A-klinikan seinäjokelaiset edustajat rakentavat uskoa yhteisön kykyyn hallita tilannetta. He varoittavat mystifioimasta huumeongelmaakaan (17.10.1996 A) ja kertovat ongelmien kyllä hoituvan, kunhan niihin tartutaan. Maakunnassa on heidän mukaansa vain pieniä porukoita, jotka ovat varsinaisesti koukussa aineisiin ja muiden kanssa kyllä pärjättäisiin. (4.12.1997 A.) *Irti Huumeista ry:n* Tapio Jaakola näkee tilanteen menneen jopa niin pitkälle, että julkinen sektori saisi kantaa vastuunsa ongelmasta paremmin, sillä hän koki tilanteen kaatuvan vapaaehtoistyöntekijöiden päälle (3.10.2000 U).

Myös poliisi painottaa läheisten ihmisten vastuunottoa. Komisario Urpo Lintala Seinäjoen poliisista toteaa, ettei kaikki huumeiden käyttö tule poliisin tietoon eikä tarvitse tullakaan. Tärkeämpää on, että läheiset puuttuivat asiaan, jos havaitsevat merkkejä huumeiden käytöstä. (8.9.2000 U.) Lintalan luottamus lähipiirin kykyyn hoitaa ongelmia ilman poliisin väliintuloa poikkeaa jonkin verran aiemmista poliisitahojen painotuksista. Niissä vaadittiin seurauksista piittaamatta tekemään aina ilmoitus asiasta poliisille. (esim. 10.4.1997 U.) Poliisien kommentoissa näkyy vuosituuhannen vaihteessa muitakin merkkejä oman merkityksensä suhteellistuttamisesta. Monien vaatiessa lisäresursseja nimenomaan poliiseille, tuovat he kommentoillaan realismia vaateisiin, joissa valvonnan kiristäminen nähdään huumeiden käytön jokseenkin lopettavana toimenpiteenä. Urpo Lintala esittelee käynnissä olevia projekteja, viranomaisten yhteistyötä ja kouluissa toimivia nimikkopoliiseja todeten, että holhousta ei oikeastaan voi enää tuosta lisätä. Poliisin tehtävä on valvoa ja koulun valistaa. Kasvatusvastuu kuuluu kuitenkin kaikesta valistuksesta huolimatta vanhemmille. (27.8.1999 A.) Myös pääkirjoituksessa 18.2.2002 kerrotaan, ettei poliisi kaivannutkaan suurta resurssien lisäystä. Läänin poliisijohtaja toivoi sen sijaan lisäresursseja pikemminkin koulu-, sosiaali- ja terveyspuolelle, koska huumeongelmien ehkäisemisen näkökulmasta katsottuna poliisi oli niissä asioissa jo auttamattomasti myöhässä.

Myös valistuksen merkitystä huumeongelmien ratkaisukeinona toisinaan jo kyseenalaistettiin. Valistusta toki toivotaan monissa kirjoituksissa lisää ja yhä nuoremmille suunnattuna. Pisimmälle asiassa menee entinen Helsingin kaupunginviskaali Ritva Santavuori, joka vaatii päihteistä ja huumeista puhumisen aloittamista jo tarhassa 2–3-vuotiaille (26.10.2002 U). Valistukseen oli kuitenkin panostettu jo pitkään ja nuorison huumeasenteiden koettiin tästä huolimatta muuttuneen huumemyönteisemmiksi. Tilanne nostaa esiin pohdintoja valistusstrategioiden muuttamisesta. *Irti Huumeista ry:n* toiminnanjohtaja Tapio Jaakkola toteaa, että hänen puolestaan huumeluennot kouluissa voisi vaikka lopettaa ja siirtää päihdevalistus osaksi normaalia koulutoimintaa. Lapsille ja nuorille puhuminen on taitolaji, joka on pääosin syytä jättää asiansa osaaville ammattilaisille. (3.10.2000 U.) Sosiaali- ja terveysministeriön neuvotteleva virkamies Tapani Sarvanti oli Seinäjoella pidetyssä koulutustilaisuudessa kertonut, että huumeilla pelottelun aika oli jo takanapäin. Yhä suurempi osa nuorista ei uskonut viralliseen valistukseen lainkaan. Varsinkaan jos virallisesti väitetään, että kaikki huumeet ovat yhtä vaarallisia. Viestintä on Sarvannin mukaan naurettavaa, jos uskotellaan koviin aineisiin lukeutuvan heroisiin ja miedommaksi luettavan kannabiksen olevan sama asia. Väärä tieto saattaa päinvastoin aiheuttaa kuolemia. (15.9.2000 U.)

Neulanvaihto apuna huumeongelmaan?

Suhtautumisessaan neulanvaihto-ohjelmiin kommentoijat muuttivat näkemyksiään yhä myönteisemmäksi. Ajatus yhteiskunnan avustamasta ja osin rahoittamastakin aineiden käytöstä tuntui vastenmieliseltä ja aluksi toiminta tuomitaan melko jyrkästi. Esimerkiksi *Irti Huumeista ry:n* Pekka Hakala tyrmää täysin Vaasan valtuustossa tehdyt esitykset neulanvaihto-ohjelmasta:

Ruiskeena käytettävät huumeet aiheuttavat niin kovia vierotusoireita, että silloin ruisku on uusi vain ensimmäisellä käyttäjällä. Seuraava piikittäjä ottaa sen vaikka lantakasasta, kunhan vaan saa nopeasti ainetta. Hepatiitti- tai HIV-vaaraa ei siinä hädässä ajattele kukaan. (16.1.1999 A.)

Argumentin logiikka toimii melko oudosti. Lähtökohtana on oletus äärimmäisen voimakkaista vierotusoireista. Tästä seuraa johtopäätöksenä se, että henkilö ottaa huumeita helpottaakseen vierotusoireita. Väite sisältää taustaoletuksen siitä, että huumeiden käyttäjä vierotusoireissaan on täysin piittaamaton terveydellisistä riskeistä. Kommenttia ei pehmennetä minkäänlaisilla varauksilla tai tarkennuksilla vaan luodaan kuva siitä, että kukaan vierotusoireissa oleva ei välitä terveysriskeistä. Johtopäätöstä ei perustella, vaan se esitetään myyttisenä totuutena, jonka tulisi olla kaikille itsestään selvä. (vrt. Berger 2000, 247.) Esityksen tarkoituksena on kuitenkin vastustaa puhtaiden neulojen jakelua. Näillä perusteilla voitaisiin olettaa, että huumeiden käyttäjälle on täysin samantekevää, onko käytettävä neula puhdas myös sellaisessa tilanteessa, jossa tarjolla on sekä puhtaita että saastuneita neuloja. Tätä päättelyketjua on vaikea pitää uskottavana.

Hakala väittää myös, että ruiskujen jakelu vesittäisi muuta huumetyötä ja tuuditaisi uskoon, että asiat ovat jo hoidossa ja kaikki muut toimenpiteet jätettäisiin tekemättä. Tällä logiikalla huumeongelma täytyisi joko ratkaista kerralla tai olla tekemättä mitään, etteivät ihmisten toimintavalmiudet katoaisi ensimmäisiin edistysaskeliin. Tulkitsen todellisuuden rakenteeseen liittyvään peräkkäisyyteen perustuvan ajatuskulun ns. kaltevan tason argumentiksi (*slipery slope*), jonka ideana on, että jokin tapahtuma tai tehtävä päätös välttämättä johtaa johonkin toiseen tapahtumaan tai päätökseen. Argumentoijalla, joka nojaa kaltevan tason argumenttiin, on kuitenkin aina todistamisen taakka. Ellei hän kykene vakuuttamaan yleisöään kaltevan tason mekanismin olemassaolosta, on hänen argumenttinsa virheellinen. (Ylikoski 2003, 169.) Kommentoija ei tässä väitteessään tuo esiin mitään perusteita sille, että haittoja vähentävän työn aloittaminen automaattisesti lopettaisi muut toimet. Siirtymää perusteista johtopäätökseen voidaan pitää huonosti perusteltavissa olevana liukumisena kaltevalla pinnalla.

Kun Seinäjoelle suunniteltiin vuonna 2002 neuloja vaihtavaa terveysneuvontapistettä, hyväksyi *Irti Huumeista ry* injektiovälineiden vaihto-ohjelman osana terveydenhuol-

toa (24.10.2002 U). Myös huumevalistustyötä tehnyt raumalaispoliisi Hannu Jore myöntää muuttaneensa käsityksiään neulanvaihtoasiassa:

Hannu Jore puolustaisi ruiskujen jakamista nykyolosuhteissa:
 - Ennen olin sitä mieltä, että ei missään nimessä, sehän on vain käsien nostamista pystyyn. (23.3.2002 U.)

Poliisille asian hyväksyminen oli ymmärrettävästi pulmallista. Seinäjoen poliisilaitoksen kanta vaihtopisteen perustamiseen ei ollut lehden mukaan aivan suoraviivainen. Terveystieteelliset ja sosiaaliset tekijät puhuivat neulojenvaihtopisteen puolesta ja niiltä osin näkemys oli myönteinen. Omituiselta tuntui kuitenkin tilanne, jossa yksi taho jakaa huumeidenkäyttövälaineitä, jotka toinen virallinen taho sitten lain nojalla takavarikoi. Asia edellytti poliisien mielestä vielä syvällistä keskustelua. (24.10.2002 U.) Keskustelua jatkettiin pitkään, sillä neulanvaihtopalveluita tarjoavan terveysneuvontapisteen avaamisesta Seinäjolla kerrottiin vasta 10.10.2006 (U) ilmestyneessä *Ilkassa*.

Haastavaa argumentointia

Haittojen minimointiin perustuvien näkemysten esiin nousu ei kuitenkaan vaientanut lehdessä rajoittavan huumeepoliitikan pohjalta esitettyjä uudistusesityksiä. Ritva Santavuori vaatii lehdessä kovempia rangaistuksia, 15–16 vuoden tuomioita törkeisiin huumauserikoksiin syyllistyneille. Myös ensikertalaisten on hänen mielestään kärsittävä tuomionsa kokonaisuudessaan. Santavuoren mukaan voimassa ollut laki oli peräisin edesmenneen vankienhoitolaitoksen ylijohtaja K.J. Långin ajoilta ja ne jotka tuohon aikaan säätivät lakeja, eivät ymmärtäneet, mitä lain soveltamisesta käytännössä seuraa. Santavuoren kommentit ovat muiden asiantuntemusta mitätöiviä. Hän sanoo, ettei monilla keskeisissäkään asemissa olevilla ole juuri mitään tietoa käytännön todellisista ongelmista. Monet uskovat huuhaa-puheisiin ja muodostavat kantansa niiden perusteella. (25.6.2001 A.)

Santavuori käyttää mitätöinnissään todellisuuden rakenteeseen perustuvaa argumentointia. Hän hyökkää esityksessään tiettyjä henkilöitä vastaan, joiden hän pyrkii osoittamaan olevan ominaisuuksiltaan sellaisia, että heillä on vain vähän edellytyksiä olla jonkin asian suhteen oikeassa. Kyseessä on henkilöiden mustamaalaus, jolla annetaan vaikutelma siitä, että kyseisten ihmisten näkemyksiä ei ole syytä ottaa vakavasti. Santavuori väheksyy myös muiden päättäjien osaamista väittäen, että he ovat perustaneet väitteensä huuhaa-puheisiin. Niistä ei tarvitse edes keskustella, vaan väitteiden arvo mitätöidään ”huuhaana” yleisten uskomusten (*ad populum*) perusteella. (ks. Berger 2000, 247; Ylikoski 2003, 162–163.)

Myös nurmolainen kansanedustaja Pertti Mäki-Hakola (kok) esittelee omia ja kannattajakuntansa persoonallisia ehdotuksia huumeongelman ratkaisuksi.

Kansanedustaja oli saanut kirjeen, jossa oli ihmetelty, että kohta kai ruiskut pitää täyttääkin puhtailla aineilla. Kirjoittaja oli kysynyt, että kuka niitä aineita pakottaa käyttämään. Mäki-Hakola kertoo olevansa vähän samaa mieltä. Hän vertaa tilannetta pohjalaiseen tuppiroskaan.⁶ Lyödään pienemmällä puukolla niin tulee pienempi reikä. Signaali on väärä, jos yhteiskunta jakaa huumeiden käytön apuvälineitä. Kovemmat konstit on kansanedustajan mielestä otettava käyttöön. Vanhempi seinäjokelaisrouva oli ehdottanut Mäki-Hakolalle myös huumerikollisten viemistä puoleksi tunniksi ruumishuoneelle. Ehdottaja oli kuitenkin epäillyt jonkun psykon estävän tämän liian kovana rangaistuksena. Toinen ehdotus oli ollut kirkon eteiseen pantava jalkapuu, johon konnat pantaisiin häpeämään. Nykyaikana vastaavan aparaatin voisi kirjoittajan mukaan sijoittaa vaikkapa torille. Mäki-Hakola kirjoittaa tuntevansa hengenheimolaisuutta vanhan rouvan kanssa. Silittelyn ja paijaamisen on ainakin loputtava. Rikollisuuden raaistuesssa vastakonstien tulee olla sellaisia, jotka panevat konnat harkitsemaan tekosiaan. Vanha rouva oli ehdottanut vielä roistojen viemistä itänaapurin vankiloihin vaihto-oppilaisiksi. ”Taitais olla hyvä opetus asustaa vähän keskitysleirin malliin”. Tuolloinen kansanedustaja Mäki-Hakola päättää tämän jälkeen kolumninsa Antti Tuuria mukailleen: ”Viisaus Pohjanmaalla asuu vanhois naisis”. (18.3.2002 K.)

Hengenheimolaisuutensa kautta Mäki-Hakola liittää omaa persoonaansa pohjalaiseksi viisaudeksi ymmärtämäänsä perinteeseen. Tekstissä seinäjokelaisnaisen ehdotukset huumeongelman ratkaisuksi ja näiden liittäminen moderniksi kansanperinteeksi tulleeeseen hokemaan, palautuvat yllättävän hyvin Tuurin *Pohjanmaa*-sarjan naiskuvaukseen. Markku Kulmalan mukaan sarjan mummon hahmossa on Raamatun kaksijakoisuutta. Pohjanmaan romaanihenkilönä hän on Uutta testamenttia kuunteleva, anteeksi antava ja armoon uskova ihminen. Suvun tarinoissa mummo elää kuitenkin vahvana, ankarana ja hallitsevana Vanhan testamentin julmana tuomitsijana. (Kulmala 2003, 38,100.) Myös Juhani Sipilä näkee Hakalan mummon hahmossa samaa hurjuutta ja hulluutta, jota hän itse on miehissä moittinut. Hyvyyttä ja viisautta arvostava ihminen saattoi käydä oman miehensä kimppuun vaikka ”rauroolla” lyöden. (Sipilä 2002, 194 – 195.) Eteläpohjalaista elämänmenoa kuvannut kirjallisuus ei muutenkaan välttämättä tue myyttiä viisauden kasautumisesta nimenomaisesti alueen vanhempiin naisiin. Esimerkiksi Orvokki Aution *Pesärikko*-trilogiassa (1986) ja Sisko Istanmäen romaanissa *Liian paksu perhoseksi* (1995) kuvattuja eteläpohjaisia naishahmoja ei hyvällä tahdollakaan voi luonnehtia kovin viisaiksi.

Kolumnissa näkyvät eteläpohjalaiselle puheelle ominaiset haastavat elementit. Teksti on suunnattu maakunnalliselle erityisyleisölle. Siinä annetaan tuki poliittisesti epäkorrekteille ratkaisuille ja luotetaan, että asia ymmärretään kolkoksi huumoriksi. Kolumnisti ei tavoittele universaaliyleisön hyväksyntää, vaan profiloi itsensä rohkeaksi henkilöksi, joka uskaltaa kyseenalaistaa vallalla olevat arvot. Hän osoittaa

⁶ Eteläpohjalainen ison ja pienen puukon yhdistelmä

rakentavansa näkemyksensä maakunnallisen perinteen pohjalle, eikä tavoittele hyväksyntää humanistiselta älymystöltä. Poliitikko luottaa tuntevansa *lokukset*, joiden pohjalta hänen potentiaaliset kannattajansa maailmaa hahmottavat. Heitä ei vakuuteta tieteellisellä todistelulla, vaan arkijärkeen pohjautuvalla valmiudella olla lujana symboliuniversumia haastavia harhaoppisia kohtaan. Ihmiset ohjataan oikealle tielle kurin ja rangaistusten avulla. Mäki-Hakola asemoituu tekstissä mieheksi, joka on valmis ottamaan vastaan intellektuellien pilkan ja kritiikin, sillä hänellä on tukenaan varmuus oman yhteisönsä samanhenkisyydestä.

Käytetyin asiantuntija erilaisissa maakunnallisissaluentotilaisuuksissa on toisen aallon aikana raumalainen poliisi Hannu Jore. Miehen kerrotaan käyttävän kaiken ylimääräisen vapaa-aikansa koululaisille ja heidän vanhemmilleen suunnattuihin huumeluentoihin (23.3.2002 U). Nuorille puhuessaan keski-ikäinen Jore näyttää pukeutuneen nuorekkaasti erilaisiin päähineisiin ja Yhdysvaltain huumeidenvastaista *DARE*-projektia mainostaneeseen T-paitaan. Kaksi aineiston viidestä häntä esittäneestä kuvasta on sellaisia, joissa luennoitsija kuvataan rivissä istuvien tyttöjen keskellä. (4.9.1996 U; 15.11.1997 U.)

Jore käyttää huumeiden käytön leviämisen kuvauksissa analogiana syövän leviämistä. Käyttäjät tutustuttavat ystävänsä aineisiin ja käyttäjien lukumäärän kerrotaan kasvavan eksponentiaalisesti. Tarjontaa oli markkinoilla runsaasti ja tämä laski hintoja 1990-luvun puolivälissä. Tarjonnan kasvu johtuu esitelmöitsijän mukaan siitä, että ovet länteen oli Suomessa avattu sepposen selälleen. Kauppiat tarjosivat nuorille aineita alkuun ilmaiseksi ja riippuvuuden synnyttyä velkoja perittiin sittemmin säälimättömillä keinoilla. (7.3.1996 U.) Vuonna 1998 Jore oli siirtynyt luennoimaan myös ala-asteille, koska tiesi niidenkin ympärillä olevan kauppiaita, jotka yrittivät saada lapset ostamaan huumeita (23.3.2002 U).

Jore käyttää argumentoinnissaan todellisuuden rakenteeseen perustuvaa peräkäisyyttä. Hän uskoo vahvasti porttiteoriaan ja näkee tien huumeiden käyttöön alkavan tupakasta. Kannabiksen kokeilijoista Joren kirjoitetaan kertoneen, että yli 90 prosenttia heistä siirtyy käyttämään jossain vaiheessa myös kovempia aineita. Hän sanoo, ettei pyri luomaan mitään kauhukuvia, mutta esityksistä kertoneet kirjoitukset kuvaavat parhaimmillaan numeroituja tarinoita huumeiden käyttäjien kovista kohtaloista. (30.10.2001 U.)

Jore näkee runsaasti kritisoitavaa toteutetussa huume- ja kriminaalipolitiikassa. Hän rakentaa omaa *ethostaan* väheksymispuheilla, joissa hän leimaa muiden toimenpiteet vailla järkeä oleviksi. *Temgesic*-hoidot hän määrittää hulluudeksi ja luo analogian, jossa ne rinnastetaan alkoholismiin hoitamiseen Koskenkorvalla. Vangeille annettavat lomat ovat hölmöläisten hommaa, koska vangit ovat itse itsensä vanki-

---

laan järjestäneet ja tekevät vain lomillaan uusia rikoksia, jotka kasvattavat kakkua. (15.11.1997 U.) Huumeongelmaa on vähätelty pitkään, mutta silmät ovat auenneet 1990-luvun puolivälissä. Hyssyttely asian tiimoilta olisi lopetettava nopeasti, etteivät nuoret hairahtuisi käyttämään huumeita vahingossa tietämättä niiden vaarallisuudesta. (4.9.1996 U.) Jorella oli suunnitelma huumeongelman ratkaisemiseksi, jota hän oli päässyt esittelemään valtiovarainministeriöön. Sen mukaan Suomeen olisi pitänyt perustaa 250 hengen huumeyksikkö, jolle olisi annettu käyttöön 80 miljoonan markan vuosittainen määräraha. Mies on kertomuksensa mukaan leimattu hulluksi, mutta hän väittää, että rahat saataisiin takaisin kahdessa vuodessa huumeiden markkinoinnin vaikeutuessa ja valtion saadessa haltuunsa huumeiden ympärillä liikkuvan harmaan rahan sekä salakuljetusvälineet. (7.3.1996 U.)

Retoriikassa allegorisella tulkinnalla tarkoitetaan toisten rinnakkaisten merkityskokonaisuuksien asettamista tekstin yhteyteen (Lehtonen 2000, 205). Joren esityksistä rakentuu asetelma, joka muistuttaa Punahilkka-sadusta tehtyä psykoanalyttista tulkintaa (Bettelheim 1998, 204–222). Nuoret asemoidaan teksteissä maailmaan naiivin uteliaina tutustuviksi potentiaalisiksi uhreiksi. Hyväksyntää ja yhteisyyttä kaipaavia nuoria väijyvät sudet/huumekauppiat, jotka käyttävät häikäilemättä hyväkseen nuorten hyväuskoisuutta. Nuorten vanhemmat eivät ymmärrä vaaroja ja niiden vakavuutta. Joren/metsästäjän täytyy jättää varsinainen työnsä (Rauman poliisilaitoksen järjestyspuolen liikennevalvontayksikkö) suojellakseen viattomia lapsia vaaroilta, joilta heidän vanhempansa eivät kykene turvaamaan. Miehellä on sekä halu että kyky auttaa, mutta hänellä on vastavoimia, jotka estävät järkevät ratkaisut. Halu näyttäytyä uhrivalmiutena, joka saa hänet uhraamaan kaiken vapaa-aikansa huumeluentoihin. (vrt. Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 248.) Kyky perustuu 25 vuoden käytännön kokemukseen huumetyöstä niin Suomessa kuin Yhdysvalloissakin. Metsästäjän taivoin hän ymmärtää, että lasten pelastamiseksi tarvitaan kovia otteita. Hän osoittaa tuntevansa huumekauppiaiden pahuuden. Tältä osin hänen ankaruutensa on luonteeltaan rakentavaa. Kovista tarinoistaan huolimatta Jore rakentaa persoonastaan turvallisen aikuisen hahmon hakeutumalla fyysisesti lähelle nuoria ja pukeutumalla heille puhuessaan nuorekkaasti. Jore vakuuttaa kuulijansa myös nuorten maailman tuntemuksellaan ja kyvyllään puhua saarnaamatta heidän kieltään. Hän herättelee kuulijansa väittämällä tietävänsä varmasti, että esiintymispaikkakunnallakin on huumeita (7.3.1996 U) ja että aineiden käyttäjiä saattaa olla myös kuulijajoukossa (31.10.2001 U). Puhuja osoittaa ymmärtävänsä omakohtaisesti houkutus- ja addiktion voimaa (omat vaikeudet tupakoinnin lopettamisessa). Hän pyrkii perustamaan huumeiden vastaisia toimintaryhmiä, joiden lähtökohtana olisi hänen tulkintansa tilanteesta ja sen edellyttämistä toimista. Jore esittää tarinansa nimenomaisina tosikertomuksina ja käyttää esityksissään runsaasti väheksymispuhetta mitätöidessään suomalaisen kriminaalipolitiikan aiempia linjauksia. (15.11.1995 U; 7.3.1996 U; 4.9.1996 U; 31.10.2001 U; 23.3.2002 U.)

Joren esitelmätilaisuuksia kuvanneista kirjoituksista rakentuu kuva miehestä, joka hieman eteläpohjalaiseen tapaan on valmis haastamaan poliittisesti korrekteina pidetyt esitystavat. Hän pitää nykyisiä toimintalinjauksia liian lempeinä rikollisille ja tarjoaa tilalle omia, rikollisten ankarampaan kohteluun perustuvia vaateitaan. Asian esillepanossa on kuitenkin sävyeronsa esimerkiksi Pertti Mäki-Hakolan ehdotuksiin huumeongelman ratkaisukeinoiksi (ks.s. 166–168). Joren kommenteista rakentuu asetelma, jossa yksinäinen mies esittää kriittisiä näkemyksiä vallitsevaa huume politiikkaa kohtaan. Hänellä ei ole haluistaan huolimatta valtaa asiassa ja mies pyrkii mitätöimään huume politiikasta päättäneiden ihmisten osaamisen. Joren oma pääoma perustuu vahvaan kokemuksellisuuteen. Tämän varassa hän uskaltaa jakaa leimaavia tuomioitaan harjoitetulle politiikalle. Röyhkeä esiintyminen on kuitenkin vain pintaa (Termi I), sillä asian esillepano saa oikeutuksensa asennetasolla osoitetusta huolesta nuorten uhkaavaa elämäntilannetta kohtaan (Termi II). Julmien puheiden taustalla on kuitenkin pyrkimys rakastavaan huolenpitoon. Mäki-Hakolan eteläpohjalaisessa esillepanossa ankarille otteille ei katsota tarvittavan mitään erityistä hyvää tarkoittavaa pehmentävää taustaa. Ne esitetään äänenpainoilla, joiden takana voidaan olettaa olevan laajemman yhteisön. Näihin näkemyksiin sitoutuneet ihmiset eivät kaipaa asennoitumisensa tueksi mitään piiloteltuakaan hyväksyntää, vaan he ovat valmiita seisomaan esitysten takana sellaisinaan. Rikollisia kohtaan voidaan olla yksinkertaisesti ankaria, eikä tätä jyrkkyyttä tarvitse perustella millään rakastavalla huolenpidolla.

Seinäjoen poliisi pidättäytyy läpi aineiston esittelemästä tarkkoja kuvauksia paikallisista huume tragedioista. Jore oli kuitenkin kertonut Seinäjoella tapahtuneesta väkivallanteosta, jossa huumevelkojen perijät olivat leikelleet uhrinsa korvat ja potkineet tätä niin pahasti, että mies oli myöhemmin kuollut sairaalassa (23.3.2002 U). Jutun yhteydessä esitetyssä Seinäjoen poliisin kommentissa rauhallinen linja kuitenkin jatkuu. Komisario Pentti Heikkilän mukaan tilanne oli Seinäjoella edelleen hallinnassa. Huumeet olivat usein rutiiniasia, joka tuli vastaan muiden rikosten yhteydessä. Heikkilä näkee positiivisena sen, että hyvin monet paikalliset nuoret eivät tienneet huumeasioista mitään, sillä käyttö alueella tapahtuu tietyissä suljetuissa piireissä: "Kyllä huumeiden saaminen vaatii täällä jonkinlaista halukkuutta. Vain harvoille tullaan tarjoamaan." (23.3.2002 U.)

Huumeista aiheutuvien haittojen helpottamiseksi tehtiin Etelä-Pohjanmaalla konkreettisiakin ratkaisuja. Seinäjoelle perustettiin katkaisu- ja selviämisasema, jonka toiminnasta kerrotaan 15.7.2000 (U). Alavudella aloitti huume kuntoutusyksikkö toimintansa syksyllä 2001 (1.9.2001 U). Seinäjoelle perustettiin huume vihjepuhelin (16.2.2000 U) ja A-killan ja *Irti Huumeista ry:n* puitteissa toimiva huume ongelmaitten vertaisryhmä *Veturi* (27.11.2001 U; 30.1.2002 U). Matkakeskuksen vessaan asennettiin siniset valot ja idea kerrotaan saadun Etelä-Suomesta. Tapahtumasta

---

kertovassa artikkelissa pohditaan, olikohan toimenpide kuitenkin liioittelua. Ruiskuja ei ollut löytynyt, mutta kyse oli tulevaisuuteen varautumisesta. ”Ajan henki tulkittiin nyt näin” toteaa arkkitehti Antti Talvitie. A-klinikan lääkäri Yrjö Koskinen ei nähnyt valomuutosta liioitteluna vaan sanoo suonensisäisten huumeiden, ennen kaikkea amfetamiinin, olevan jo jokaviikkoista arkea. (2.2.2002 U.) Myös huumekoiratoiminta sai yhä enemmän huomiota ja erityisesti *Lions*-klubit edesauttoivat lahjoituksillaan koirien hankintaa ja koulutusta (esim. 16.2.2001 U; 2.8.2001 U; 9.11.2001 U).

8.4 Huumeikirjoittelun vaiheet

Ensimmäiseksi aalloksi nimittämääni 1970-luvun alun huumeikirjoittelun keskeinen teema on tietynlainen *hyväuskoisuus*. Aineelliseen tuotantoon keskittynyt yhteiskunta oli osoittautunut ongelmalliseksi osalle sen jäsenistä. Huumeiden käyttö oli oire yhteiskunnallisesta pahoinvoinnista ja tilanteen parantamiseksi edellytetään valmiutta muuttaa koko maailmaa inhimillisemmäksi. Huumeiden käyttäjät asemoidaan uhrin rooliin, jossa yhteiskunnallisesta tilanteesta aiheutuva paha olo konkretisoituu.

Ongelma ymmärretään hoitoa eikä tuomitsemista edellyttäväksi pahoinvoinniksi. Tämä vaikutti myös huumekeskustelussa käytettyyn retoriikkaan. Huumeongelmaitten auttamisessa keskustelu nostetaan erityisen tärkeäksi. Ongelmien uskotaan ratkeavan tahdonvoiman ja tuen avulla. Kuva huumeiden aiheuttamasta addiktiosta jää melko lieväksi, jos ongelmista ajatellaan päästävän lähinnä keskustelemalla. Toisaalta aineiden käyttö LSD:tä lukuun ottamatta oli pääsääntöisesti ns. miedompiin aineisiin painottunutta ja täten saattoi olla perusteltua pitäytyä suurentelemasta huumeista irrottautumisen vaikeuksia.

Huumeiden käyttö 1970-luvun alussa näyttäytyy haasteena koko vallitsevalle symboliuniversumille. Siinä nähtiin kapinallisia pyrkimyksiä, joiden kautta ajateltiin luotavan parempaa maailmaa. Vaihtoehtonoriso teki pesäeroa vallinneisiin ulkomuodollisiin ja ajatuksellisiin ihanteisiin. Useimmiten kyse oli pelkästään esteettisestä kapinoinnista, mutta huumeiden käyttö tarkoitti jo pitemmälle vietyä askelta suuntaan, jossa yhteiskunnan instituutiojärjestelmä kyseenalaistettiin syvemmin. Ilmiö kertoo sosialisatioon liittyneistä vaikeuksista. Uudet sukupolvet eivät suostuneet ongelmitta sovittautumaan heille varattuihin rooleihin. Tämä ei tarkoittanut vain huumeiden kanssa kipuileita ongelmanuoria, vaan myös tuon ajan aikuisten kyvyt ja valmiudet vanhemmuuteen kyseenalaistetaan.

Huumeteksteille ominainen teema oli myös yleinen *itsekritiikki*. Vallitsevaa elämänmuotoa haastanutta huumeiden käyttöä ei mitätöidä silkaksi mielettömyy-

---

deksi, johon sortuneet saivat syyttää lähinnä itseään. Ilmiön nähdään sen sijaan heijastavan yhdessä luodun yhteiskunnan ongelmia. Ihmisiltä odotettiin valmiutta muuttaa koko yhteiskuntaa eli tilanteessa edellytettiin ennen kaikkea valtiollisia toimia. Toinen taso, jolla nähdään olevan tarvetta ryhdin parannukseen, oli perhe ja vanhemmuus. Kansalaisyhteiskuntaan liittyvät painotukset olivat huumeiden kohdalla vähäisiä 1970-luvun alussa.

Aikakauden asenneilmapiiriä kuvastaa suhtautuminen Eero Mäntyranan amfetamiinikäryyn. Ero tiedostusvälineiden suhtautumisessa noin kolmen vuosikymmenen päästä tapahtuneeseen Lahden doping-skandaaliin on melkoinen. Asiasta tiedotettiin 1970-luvulla kuukausien kuluttua tapahtumasta. Sitä ihmeteltiin ja episodi liitettiin osaksi pitkää ketjua, johon kuuluviin asioihin piti ajan puheavaruuden mukaisesti kiinnittää jatkossa huomiota. Miestä syytettiin lähinnä varomattomuudesta ja tästä päätettiin antaa hänelle varoitus. Doping-aineiden kehitys oli tuolloin vielä alkuvaiheissaan ja Mäntyrananta oli turvautunut huumeeseen, jolla oli pitkät suoritus-tason nostoon liittyvät perinteet. Asia oli kuitenkin vain urheilun kentälle kuulunut tapahtuma, eikä siinä ollut aineksia laajamittaisempaan analyysiin suomalaisen yhteiskunnan moraali-ilmastosta. Myöskään läänineräpoliisi Pekka Erkkilän hairautuminen huumekauppaan ei lehdessä aiheuttanut uutisointia kummallisempaa pohdintaa. Sankarihahmojen ajautuminen huumeiden pariin oli kiusallista ja henkilöiden avoin tuomitseminen olisi ravistellut yhteisön keskeisiä *lokuksia*.

Aikakauden aineistossa ei eteläpohjalaisuus näyttäydy vielä oikeastaan mitenkään. Tekstien painotukset ovat kansallisia tai kansainvälisiä eivätkä maakunnan mielipidevaikuttajat vielä panostaneet huumekeskusteluun. Ei ole myöskään syytä olettaa, että esitelmöitsijät olisivat tuolloin muokanneet puheitaan maakunnallisten erityispiirteiden mukaan, sillä esitysten teemat ovat täysin yleismaailmallisia.

Taulukko 5. Ongelman määrittely ja toimenpide-ehdotukset

	1970–1972 (Ensimmäinen aalto)	1974–1995 (Suvantovaihe)	1996–2002 (Toinen aalto)
Keskeiset teemat	<ul style="list-style-type: none"> • Hyväuskoisuus • Itsekritiikki 	<ul style="list-style-type: none"> • Varautuneisuus • Huolestuneisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminta • Konkreettisuus
Millainen ongelma	<ul style="list-style-type: none"> • Terveysongelma • Yhteiskunnallinen ongelma 	<ul style="list-style-type: none"> • Terveysongelma • Turvallisuusongelma • Huhujen myötä syntyneisiin pelkoihin liittynyt ongelma 	<ul style="list-style-type: none"> • Terveysongelma • Turvallisuusongelma • Kansainvälinen ongelma • Perusoikeusongelma • Ammattieettinen ongelma • Imago-ongelma • Kansantaloudellinen ongelma
Käytön syyt ja tarkoitukset	<ul style="list-style-type: none"> • Psykkiset paineet • Ryhmäpaineet • Esikuvien seuraaminen • Kapinointi • Maailman parannus • Mielihyvän haku 	<ul style="list-style-type: none"> • Rock-kulttuuri • Aggressiivinen markkinointi • Sosiaalinen perintö • Syrjäytyminen • Ryhmäpaineet • Vaihtoehto alkoholille 	<ul style="list-style-type: none"> • Huumemyönteisyyden leviäminen • Vaarojen vähättely • Liberaali huume politiikka
Aineiden levittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Toveripiirit • Vanhempien lääkkeiden käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> • Toveripiirit • Entisen Neuvostoliiton alueet 	<ul style="list-style-type: none"> • Ammatilliset rikollisliigat
Mitä ongelmalle pitäisi tehdä?	<ul style="list-style-type: none"> • Hoitopaikkojen luominen • Keskustelu • Valistus • Vanhempien ryhdistäytyminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskustelu • Valistus • Nuorten tarkkailu • Poliisien toimivaltuuksien lisääminen • Yleinen yhteiskunnallinen panostus 	<ul style="list-style-type: none"> • Viranomaisten välinen yhteistyö • Vanhempien aktivoituminen • Kasvatusvastuun korostaminen • Neulanvaihto-ohjelmat • Rangaistusten koventaminen • Huumetestit

Suvantovaiheen (1974–1995) teksteissä keskeisenä teemana on *varautuminen* ja asemoituminen puolustusasemiin tulevien uhkien varalta. Käyttöä kuvanneet luvut eivät sinällään kertoneet kovinkaan huolestuttavia tietoja, mutta kuvat huumekehien toimintatavoista lieveilmiöineen saivat yhteisön varuilleen. Sivistynyt uteliaisuus muuttuu toimintalinjoja hakevaksi *huolestuneisuudeksi*. Rajat avautuivat, Neuvostoliitto hajosi ja kansainväliset uhkakuvat koettiin yhä todellisempina myös Etelä-Pohjanmaalla. Raskas lama vaikeutti elämänhallintaa ja sukupolvelta toiselle periytynyt syrjäytyneisyys heikensi yleistä sosiaalista integraatiota.

Usko hyvinvointivaltion mahdollisuuksiin ongelman ratkaisijana alkoi hiipua suvantovaiheen aikana. Perusoikeudet nähdään tehokkaan puolustautumisen vaikeuttajina. Ne ovat ylellisyyttä, johon vaaran uhatessa ei ole varaa. Suojautumisen pääpaino siirtyy perheisiin ja yhteisöihin, kansalaisyhteiskuntaan. Hoitoa painottaneet korostukset saavat rinnalleen suuttumuksesta seuranneen kostonhimon kirjoittamia kommentteja. Huumetodellisuudesta konstruoitua kuvaa ei voi pitää kovinkaan johdonmukaisena. Keskenään ristiriitaiset väitteet pystyivät säilymään tilanteessa, jossa konkreettista tietoa asiasta oli vain harvoilla ja nämä asiantuntijat pukivat sanottavansa muotoon, jossa toisinaan *pathos* pääsi toisinaan korostumaan *logoksen* kustannuksella. Suvantovaiheen puheavaruudessa on merkkejä kyllästymisestä asian selittämiseen sen yhteiskunnallisen kontekstin kautta. Ilmiölle haluttiin yksinkertaisia selityksiä. Aineen voima ja huumekauppiaiden aggressiivisuus riitti monelle huumeongelman taustoitukseksi.

Aikakauden teksteissä ovat ensimmäiset merkit myös huumekauppiaita demonisovista diskursseista (Juppi 2004), joissa nämä rikolliset asemoitiin yhteisöllisyyden ulkopuolelle kuuluviksi hirviöiksi. Zygmunt Baumania (2002, 205–206) mukailten he kuuluvat yhteisöä ympäröivään ja uhkaavaan viidakkoon, jonka asukkaiden tärkeimpänä aseena on kaaoksen levittäminen. Uhkaavan viidakon olemassaolo vahvistaa yhteisöä ja sen yhteistä identiteettiä ja saa ihmiset etsimään turvaa omasta yhteisöstään. Myyttinen kuva lapsille ja nuorille aineita tyrkyttävästä huumekauppiasta eli teksteissä vahvana, vaikka konkreettiset havainnot lajityypistä olivat harvinaisia. Aineiden leviämistä kuvanneista kirjoituksista ilmenee, että tyyppillisimmin huumeisiin tutustuttiin oman läheisen kaveripiirin kautta.

Käytettyjen aineiden osalta huumeongelma näyttäytyy suvantovaiheen teksteissä melko arkipäiväisenä ja kotikutoisena. Kirjoitukset viittaavat usein eksoottisiin aineisiin ja kansainväliseen huumekauppaan, mutta keskeiset osat ajan huumeongelmaa olivat lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttö sekä imppaus. Asiaa arkipäiväistäneet kirjoittajat liittävät huumeongelman myös osaksi suomalaista päihteiden ongelmakäytön historiaa. Huumeiden käytössä oli aineksia hyväksi viholliseksi ja ilmiötä suhteuttamaan pyrkineissä teksteissä muistutetaan alkoholin olevan edelleen keskeisin suomalainen päihdeongelma. Huumeiden käytöstä tuli kuitenkin hiljalleen yleinen selittäjä yhteisössä tapahtuneelle irrationaaliselle käyttäytymiselle. Huumeongelma hahmottui vahvasti kovimpien aineiden käyttöön liittyneiden myyttien varaan.

Lehden kuvauksissa huumeiden käyttäjistä ilmenee huumekirjoituksille ominainen pyrkimys jonkinlaiseen hätkähdyttämisaikutukseen. Tämä näkyy aineistossa ennen kaikkea käyttäjien nuoruuden korostamisena. Ensimmäisen aallon aikana käyttäjät olivat pääasiassa teini-ikäisiä, mutta tämän jälkeen tutkimustulokset osoittivat kyseessä olevan lähinnä nuorten aikuisten ongelman. Lehdessä konstruoitu huu-

---

---

metodellisuus painottuu kuitenkin yhä nuorempiin ikäluokkiin. Toimittajat haluavat saada huomiota herättäviä otsikoita ja usein haastateltavien kommenteista löytyykään viittaus käyttäjien nuoruuteen, joka sitten saa paikkansa otsikosta. Tarkkaan luettuna kirjoitukset kertovat melko pienestä yhteiskunnallisesta ongelmasta aina 1990-luvun lopulle asti. Koko maassa ja erityisesti Etelä-Pohjanmaalla nuorison enemmistölle huumeet olivat jokseenkin tuntemattomia. Aineita kokeilleistakin selkeä enemmistö oli tutkimustuloksiin perustuvien kirjoitusten mukaan jättänyt aineet kokeilujen jälkeen.

Huumeiden käyttö sai lehdessä kasvonsa 1990-luvun alussa entisten käyttäjien kautta näiden muututtua narkomaaneista huumevalistuksen antajiksi. Omaan kokemuspohjaansa esityksensä rakentaneet puhujat onnistuivat vakuuttamaan myös esityksiään selostaneet toimittajat. Lehden pääkirjoituksessa kiistettiin Heidi Hautalan kohdalla huumekekeilujen asiantuntijakompetenssia lisäävät vaikutukset (27.12.1999), mutta 27.7.2000 ilmestyneessä pääkirjoituksessa mainittiin erään entisen käyttäjän olevan aiheen todellisen asiantuntijan. Huumekauppiaalle oltiin valmiita langettamaan jopa kuolemantuomioita, mutta käyttönsä lopettaneiden esityksiä kommentoitiin jokseenkin kriitikittömästi. Esitysten yksinkertaistavat yleistykset kuvataan relevanttina tietona, joka ei kaivannut sen kummempaa tulkintaa. Kokeneisuuden arvostaminen johti toisinaan jopa alentavaan suhtautumiseen käytöstä kieltäytyneitä kohtaan. Esimerkkinä tästä on lehdessä 10.1.1990 (U) julkaistu huumeiden vastaista tilaisuutta kommentoinut kirjoitus, jossa noin 25-vuotias seinäjokelaismies kuvataan Pekka-poikana hänen kerrottuaan kokemuksiaan siitä, miten hän vaihto-oppilasaikanaan oli kieltäytynyt lähes kaikkialla tarjolla olleista huumeista.

Bergerin & Luckmanin käsitejärjestelmää soveltaen voi todeta, että aiemmat normien rikkojat olivat siirtyneet instituutioituneiden todellisuuden määritelmien rajojen sisäpuolelle. Vallitseva käsitejärjestelmä oli täten pystynyt selittämään poikkeamat ja uhatuksi tulleet todellisuuden määritelmät oli säilytetty. Yksilöt olivat ymmärtäneet syällisyytensä ja hyväksyneet terapeuttien tarjoamat käsitteellistämistavat. Poikkeavat yksilöt olivat sosiaalistuneet uudelleen yhteiskuntaan ja tämä paluu ”normaaliuteen” tuotti kaikille osapuolille huomattavaa subjektiivista tyydytystä. (Berger & Luckman 2002, 123–132.)

Toisen aallon (1996–2002) aikaiset tekstit kertovat tilanteesta, jossa ihmisten kokemukset huumeiden käytöstä ja sen seuraamuksista ovat lisääntyneet. Ei asia vieläkään maakunnan ihmisten arkipäivää ollut, mutta yhä useammalla oli jokin kytkentä huumeiden käyttäjiin. Jos omia kokemuksia ei ollut, niin ainakin tarinoita tuttavien kokemuksista oli kuultu. Vartijoiden lisääntyminen kauppakeskuksissa ja vessojen sinertävät valot kertoivat asian ajankohtaisuudesta myös Etelä-Pohjanmaalla.

Poliisikunnan kuvaukset tilanteen vakavuudesta poikkeavat mielenkiintoisesti toisistaan. Vaasan poliisit olivat jo ongelman alkuvaiheissa innokkaita konstruoimaan huumeiden käytön vakavana yhteiskunnallisena ongelmana. He eivät jätä epäselväksi omaa keskeistä asemaansa tilanteen varsinaisina asiantuntijoina. Seinäjoen poliisi on läpi aineiston maltillisempi lausunnoissaan. Se kykenee suhteuttamaan roolinsa osaksi yhteisöä, jonka toimia ongelman helpottaminen edellyttää. Asialle on mahdotonta antaa mitään varmaa selitystä, mutta tulkitsemisen sen johtuvan tietynlaisesta isovelien asenteesta. Vaasa on Seinäjokea suurempi ja kansainvälisempi kaupunki, jolla on tiiviit kytkennät ruotsalaiseen kulttuuriin, satama, lentokenttä ja yliopisto. Kansainvälisten ongelmien tuli konkretisoitua ennemmin siellä kuin maalaisemmaksi koetulla Seinäjoella. Tilastojen ja oikeustapauksien mukaan huumeiden käyttö Vaasassakin oli pitkään melko vaatimatonta, mutta kaupungin poliisi käyttää retoriikkaa, joka muistuttaa suurempien kaupunkien tapaa käsitellä huumetilanteitaan. Seinäjoen poliisin kommentissa näkyy tietynlainen haluttomuus tilanteen dramatisointiin. Kaupungin huumeiden käyttöä ei nähdä niin suurena vihollisena, että sen edessä tunnustauduttaisiin oltavan ongelmissa. Tilanne vaikeutui Seinäjoellakin, mutta kaupungin poliisi ei jatkossakaan kuvaa itseään aliresursoituna vastuutahona, joka lähes yksin joutuu kamppailemaan päälle kaatuvan huumeongelman kanssa.

Toisen aallon puheavaruudessa keskeisinä teemana oli se, että ongelman olemassaolo edellytti ennen kaikkea *toimintaa* yhteisön suojelemiseksi, mutta myös huume-kierteeseen joutuneiden auttamiseksi. Ongelman konkretisoiduttua myös suojaavien toimien tuli *konkretisoitua*. Aiemmin oltiin oltu vahvasti yhtä mieltä siitä, että asiaan oli puututtava ja ihmisiä autettava. Ongelma oli kuitenkin etäinen ja toimenpidekuvaukset voitiin pitää niin epämääräisinä ja yleisinä, ettei niiden sisällöstä syntynyt erimielisyyttä. Aiemmin oli riittänyt puhe valistuksen lisäämisestä, mutta nyt esille nousi myös valistuksen sisältö. Valtakunnallista huume-politiikkaa kehittäneissä linjauksissa eroteltiin eri huumeita ja niiden käyttötapoja vaarallisuutensa mukaan. Kannabiksen satunnaiskäytöllä katsottiin olevan vain vähän välittömiä ja erittäin vähän pitkäkestoisia seurauksia. (Nuorten huumeiden käytön ehkäisytoimikunnan mietintö 2000, 50, 60–65.) Nämä näkemykset haastoivat *Ilkan* teksteissä aiemmin luotua kokonaiskuvaa huumeiden vastaisen kamppailun toimintalinjoista.

Hoidolle oli perinteisesti annettu vahva tuki, mutta nyt oltiin tilanteessa, jossa oli otettava kantaa myös siihen, millaiset hoitomuodot nähdään oikeina. Ongelmista kärsimään joutuneiden auttaminen ja lieveilmiöiltä suojautuminen alkoi tuntua myös omassa elämänpiirissä. Ajatukset itselle suoritettavista huumeetesteistä tai naapurustoon perustettavasta huumenuorten auttamispisteestä avasivat konkreettisuudellaan uusia näkökulmia aiheeseen. Toimenpide-ehdotusten konkretisointi teki tietä myös syyllisten etsinnälle ja asian politisoinnille. Keskusteluun

ilmaantuu osapuolia rajaavia linjauksia ja kommentoijat joutuivat tarkentamaan ja jopa uudelleen arvioimaan näkemyksiään, kuten tapahtui neulanvaihto-ohjelmien yhteydessä.

Toisen aallon puheavaruudelle on ominaista kansalaisyhteiskunnan roolin korostuminen. Valtiolta vaaditaan lähinnä säädöksellistä tukea kontrollipoliittiselle toiminnalle. Huumeiden vastaisen kamppailun varsinainen kenttä oli kuitenkin siellä, missä ihmiset yhteisönsä jäseninä elivät arkista elämänsä. Kyse ei ollut enää vain perheistä vaan laajemmin yhteisöllisyydestä. Amerikkalaisten kommunitaristien tapaan korostettiin mitä erilaisimpien yhteisöjen, yhdistysten ja jopa yritysten vastuuta kamppailussa, jota käytiin nuorison pitämiseksi oikeaksi ymmärretyin elämäntavan piirissä. Nuorison käsitykset huumeista olivat arkipäiväistyneet ja saaneet vivahteita, joista aiemmin oli kieltäydytty keskustelemasta. Eteläpohjalaisten perinteiden varaan rakentunut symboliuniversumi joutui testiin kun se nuorten mielissä kohtasi uuden maailman houkutukset. Riittäisikö yhteisöön kuulumisesta saatava riemu kantamaan nuorta tilanteissa, joissa kieltäytyminen tarjolla olleista aineista saattoi himmentää hänen asemaansa aikaansa seuraavana ja kansainvälisenä ihmisenä?

Tilanteeseen pyrittiin vaikuttamaan lähiyhteisöjen tasolla, mutta ongelmien juuret kirjoitusten mukaan olivat selkeästi kansainvälisissä kytkennöissä. Suomesta oli tullut EU:n jäsen ja unionin sisällä vallinneet huumepoliittiset ajatukset vaikuttivat arveluttavilta. Eurooppalaisuus tuntui tarkoittavan huumemyönteisyyttä. Vaatimus vapauksien ja oikeuksien toteutumisesta näytti olevan EU:ssa keskeistä. Tämä aiheutti ahdistusta maakunnassa, jossa oikeuksia ja vapauksia oli kyllä arvostettu, mutta vain siinä tapauksessa, että niiden toteutuminen tuki vallitsevaa elämänmuotoa. Yhteisön oikeus puolustaa omaa elämänmuotoaan oli keskeisempää kuin subjektiiviset perusoikeudet.

---

9 ILKKA PAIKALLISENA HUUMEPOLITIIKAN TOIMIJANA

Edellisissä luvuissa *Ilkan* huumekirjoituksia kuvattiin kokonaisuutena. Tarkoituksena oli valottaa kuvaa siitä, millaisena huumeongelma kirjoituksissa aukeaa *Ilkkaa* lukevalle henkilölle. Huumeita koskevia asioita kommentoivat erilaiset kirjoittajat ja kannanottojen kirjo oli laaja. Lehden varsinainen linja näkyy kuitenkin pääkirjoituksista ja päätoimittajan kolumneista. *Ilkka* on paikallisen politiikan yksi keskeisimmistä vaikuttajista. Se pystyy vaateillaan ja painotuksillaan vaikuttamaan merkittävästi paikalliseen päätöksentekoon. Tässä luvussa selvitetään nimenomaan *Ilkan* huumeoliittista linjaa. Esittelen niitä toimia ja näkemyksiä, joilla *Ilkka* pyrki vaikuttamaan huumeongelmaan. Analysoin kokonaisuudessaan myös kaksi erillistä tekstiä, joissa *Ilkan* huumeoliittinen linja ja huumeongelman toisen aallon eteläpohjalainen tulkinta kiteytyvät. Tekstit toimivat samalla esimerkkeinä toisen aallon aikaisesta huumekirjoittelusta. Niissä ilmenee kaksi keskeistä linjaa, jotka luonnehtivat vuosituhannen vaihteen eteläpohjalaista huumeongelman konstruointia.

9.1 Ilkan huumeoliittinen linja

Ilkka-lehti ei ollut itsenäinen huumeoliittian toimija 1970-luvulla. Lehdessä julkaistiin tietotoimistoilta hankittuja raportteja aiheesta ja se esitteli uutisia huumeitilanteesta. Omat toimittajat eivät vielä kuitenkaan ottaneet kantaa. Hiljaisuus aiheen tiimoilta oli tavallaan yllättävää, sillä *Ilkka* kuitenkin osallistui voimakkaasti tuon ajan nuorisokulttuurisista käytyyn keskusteluun. Päätoimittaja Veikko Pirilän kärkevästä kynästä saivat osansa ennen kaikkea vasemmistonuoret sekä vuosikymmenen loppupuolella myös asestakieltäytyjät ja luonnonsuojelijat. Huumeekysymys oli kuitenkin ilmeisesti niin outo asia tuon ajan Etelä-Pohjanmaalla, ettei aihe synnyttänyt varsinaisia linjauksia. Huumeiden käytön kohdalla kyse oli vetäytyjistä, jotka eivät havitelleet yleisesti tavoiteltuja päämääriä. Heitä eivät kiinnostaneet demokratiavajeet tai poliittinen vaikuttaminen. Tämän outouden vuoksi toimittajatkkaan eivät tunteneet oloaan kotoisaksi aiheen parissa. Vasemmistonuorten ja maailmanparantajien kanssa pelattiin samalla kentällä, mutta huumeiden käyttö oli oma vieras maailmansa.

Huumeoliittisen kommentoinnin alkuvaiheet

Ilkan linja itsenäistä materiaalia tuottavana huumeoliittisena toimijana alkaa pian Kari Hokkasen päätoimittajaksi tulon jälkeen 1980-luvun alussa.⁷ Kuvaavaa on kuitenkin se, että Hokkanen esittää aineiston ensimmäiset huumeita koskevat kannanottonsa lähes sattuman kautta esiin nousseessa läänintaitelijakeskustelussa

⁷ Filosofian tohtori Kari Hokkanen toimi *Ilkan* päätoimittajana vuodet 1980–2007

(ks.s. 119–123) vuosikymmenen puolivälissä. Tämän episodin jälkimainingeissa päätoimittaja jatkoi aiheesta. Hän pohtii nuorisovuoden alkajaisiksi julkisuudessa nuorisokulttuurina esitettyjen vaihtoehtokulttuurin suhdetta huumeiden käyttöön. Kirjoittaja näkee, että rock-kulttuuri on julkisesti omistettujenkin tiedotusvälineiden toimesta nostettu jonkinlaiseksi nuorison viralliseksi ääneksi. Ilmiö ei ole Hokkasen mukaan aidosti nuorisosta lähtevä, vaan sen takana ovat suurvoittoihin pyrkivät varttuneet liikemiehet ja vallankumousaatteissa myyräilevät henkilöt. He ovat löytäneet toisensa ja ivaavat vuosittain miljoonilla dollareilla porvarillista yhteiskuntaa ja kapitalistisen maailman arvoja. Tämä tapahtuu tavallisten ihmisten rahoilla ja kirjoittajan ihmetykseksi yhä enemmän Suomessa veronmaksajien varoilla. Kielteissimpänä puolena nuorisokulttuurissa Hokkanen näkee sen yhteyden huumeisiin:

Samalla kun huumeongelmaa vaikerrellaan, tarjoavat yhteiskunnan ja yksityiset tiedotustuutit sulassa sovussa ikään kuin ainoana aitona nuorten äänenä punkkareita ja rokkareita, joiden kytkennät huumeisiin niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin ovat tiiviit ja tunnetut.

Joidenkin remujen viisaudet saavat määrättömästi tilaa ruudussa ja eetterissä ihailevan nyökyttelyn säestyksellä. Ja sitten isot otsikot kertovat tähtien istuvan huumeepoliisiin putkassa. Mitä hyödyttää palkata huumevalistajia kouluja kiertämään kun yhteiskunta itse julistaa nuorisonsa virallisiksi idoleiksi huumeita käyttäviä? (20.1.1985 K.)

Hokkanen kertoo saaneensa kirjoituksestaan sekä kiittävää että kritisovaa palautetta. *Nuoren Keskustan Liiton* varapuheenjohtaja Terhi Palonen pyrki etsimään huumeiden käytön syytä punk- ja rock-kulttuureja syvemältä, johon päätoimittaja vastauksessaan toteaa:

Tuosta huumeitten ja ns. vaihtoehtokulttuurien yhteydestä olen kyllä edelleen sitä mieltä, että siitä sinisilmäisesti tai kaupallisaatteilisista syistä vaietaan. Rock-festivaaleilla kuitenkin huumeet pyörivät. Ei siitä mihinkään pääse, kuten Seinäjoenkin poliisin viime vuoden raportti todisti. Yhtä lukuun ottamatta kaikki syytteet tulivat Provinssirockista.

Ei kai kukaan väitä–en minä ainakaan–että huumeiden käytön syy olisi ns. nuorisokulttuuri. Mutta edistäjä ja suosija se todistettavasti on. Miksi tätä vähätellään ja kierrellään? (28.1.1985 K.)

Stephen Toulminin organisen skeeman viitekehyksestä esitettyjä väitteitä tarkasteltaessa argumentit voidaan purkaa seuraaviin osiin: Lähtökohtana (D) on ajatus huumeisiin kytköksissä olevasta nuorisokulttuurin osasta, jonka tiedotusvälineet nostavat koko nuorisoa edustavaksi. Tätä nuorisokulttuurin osaa lähestytään yleensä hyväntahtoisella ymmärtämispyrkimyksellä. Vaihtoehtokulttuurin edustajien omaan elämäntapaan kuitenkin liittyy usein huumeiden käyttö. Tästä seuraa johtopäätös (C), jonka mukaan ymmärtävä suhtautuminen esille nostettuun nuorisokulttuuriin kalvaa julkisen sektorin huumevastaisen työn pohjaa. Päätelyn implisiittisenä perusteena (W) on oletus siitä, että pyrkimys ymmärtää jotain toimintaa tai elämäntapaa sisältää

samalla asiantilaa hyväksyviä aineksia. Näkemykselle taustatukea (B) antaa oletus siitä, että tiedostusvälineiden pyrkimykset ymmärtää ilmiötä tekevät vaihtoehtoista elämäntapaa sinällään tunnetuksi ja tieto idoleiksi nostettujen hahmojen aineiden käytöstä heikentää virallisen totuuden vaikuttavuutta. Tiedostusvälineiden asema tilanteessa on sikäli vaikea, että niiden on saatava viestinsä yleisöä kiinnostavaksi ja tätä on vaikeaa saavuttaa kuvaamalla keskivertonuorisoa, jolla asiat ovat jokseenkin kunnossa. Dramaattiset tarinat kiinnostavat ja haastateltavia on todennäköisesti vaikea saada avautumaan jos lähestymiskulma asiaan on avoimen tuomitseva. Tarkennuksena (Q) päätoimittaja esittää jatkokommentissaan korostuksen, jossa hän tähdentää sitä, että ei pidä nuorisokulttuuria huumeiden käytön varsinaisena syynä vaan edistäjänä ja suosijana.

Ilkan suhtautuminen Seinäjoella vuodesta 1979 lähtien järjestettyyn *Provinssirockiin* oli alkuun nihkeää. Tapahtuma koettiin kapinalliseksi, vasemmistolaisittain värityneeksi ja hengeltään mahdollisimman kaukaiseksi silloisesta *Ilkasta*. Lehden suhtautuminen juhlaa järjestäneeseen yhdistykseen oli torjuva siitä huolimatta, että yhdistyksen perustamisvaiheessa sen johtoon valittiin nimenomaan henkilöitä, joilla oli kytkennät kaikkiin keskeisiin puolueisiin (Tuulari & Latva-Äijö 2000, 8). Kari Hokkanen pitää oikeaan osuvana festivaalin omassa historiankirjoituksessa ollutta arviota siitä, että *Ilkan* tavassa pohjustaa festivaalia käsittelevää kirjoittelua oli ”provokatiivisia piirteitä”. Tunnelmat kiristyivät 1980-luvun lopussa järjestäjähäyhteyden uhattua liikesuhteiden katkaisemisella. Tämä ei ainakaan liennyttänyt lehden asenteita. Suhteet muuttuivat 1990-luvun alussa kun alkuperäinen järjestäjähdistys teki konkurssin. Sen tilalle perustettiin jokseenkin samojen henkilöiden toimesta uusi yhdistys, jonka *Ilkka* kuitenkin koki poliittisesti muuttuneen. Festivaali on Hokkasen mukaan muuttunut samalla yhä merkittävämmäksi imagolliseksi ja taloudelliseksi tekijäksi Seinäjoen kaupungille. Lehti ei enää yhtynyt sen sivuilla esitettyyn paheksuntaan juhlaa kohtaan. Entisistä riitapukareista tuli 1990-luvulla hyvin toisilleen kelpaavia yhteistyökumppaneita. (Hokkanen 2006, 414.)

Päätoimittaja asettuu selkeästi rankaisevan linjan taakse esitellessään kolumnissaan Risto Nordmanin *Huumeekyllä*-kirjaa 29.9.1991. Tuossa kirjoituksessaan päätoimittaja palaa huumeeteemaan ensi kerran sitten 1980-luvun puolivälin. Hän linjaa huumeepoliittiset ajatuksensa. Niiden pohja säilyy jokseenkin samana läpi koko tutkimusaineiston. Hokkanen kirjoittaa ongelman olevan vaikeutumaan päin ja näkee ilmiön pääsyyksi kaupungistumisen, nuorison ostovoiman lisääntymisen, kansainvälisen kanssakäynnin kasvun ja ulkomaalaispolitiikan liberalisoitumisen. Kirjoittaja mainitsee joskus sanottavan, että pitäisi hoitaa yhteiskunnan sairautta eikä oireita, kuten rikollisuutta. Päätoimittaja myöntää lauseen periaatteessa todeksi, mutta käytännössä kutakuinkin tyhjänpäiväiseksi. On hoidettava oireita eli yritettävä tehdä rikoksesta mahdollisimman huonosti kannattavaa. Käytännön työ kuuluu poliisille.

Argumentissa näkyy dissosiativinen jako toiminnan ja ymmärtämisen välillä. Asiaa voidaan yrittää ymmärtää (Termi I), mutta huume politiikan on oltava kuitenkin ennen kaikkea toimenpiteitä (Termi II) tilanteen parantamiseksi. Ymmärrys saa arvonsa vain sen pohjalta tehtyjen tekojen kautta. Kari Hokkanen haastaa näin tekstissään sivistysihanteeseen liittyvän ymmärtämispyrkimyksen huumeiden kohdalla. Muutos on merkittävä 1970-luvun teksteihin nähden, sillä niissä keskeisenä teemana on nimenomaan pyrkimys ymmärtää outoa ilmiötä. Päätoimittaja näkee huumeiden käytön varsinaiseksi syyksi maailman avautumisen. Uudet mahdollisuudet ja kytkökset ovat tuoneet mukanaan myös uudet ongelmat. Kirjoittaja kuitenkin kieltäytyy osallistumasta syvemmin ilmiön syitä pohtivaan keskusteluun, jota hän pitää tässä tapauksessa tyhjänpäiväisenä. Syyt ovat niin syvällä yhteiskunnallisissa muutoksissa, että niihin tuskin voidaan kovin tehokkaasti ja nopeasti vaikuttaa. Tämän vuoksi on keskityttävä oireisiin ja tässä kohdin kirjoittaja luottaa poliisiin, jonka uskoo pystyvän vaikeuttamaan huume kauppaa. Painopiste on selvästi muuttunut aiemmista teksteistä, joissa kirjoittajan huoli koski huume valistuksen onnistumista. Nyt painopiste on tarjonnan vaikeuttamisessa. Huume ongelmaan tulee vastata valtion toimenpiteillä.

Hokkasen mukaan huumerikollisuus on rikollisuudesta ehkä inhottavinta. Taustalla on kansainvälinen miljardibisnes ja uhreina enimmäkseen henkisesti huonosti toimeentulevia nuoria ihmisiä. Heidät pakotetaan tekemään rikoksia, jotka hyvin usein johtavat ennen aikaiseen ja kurjaan kuolemaan. Vielä tässä vaiheessa päätoimittaja Hokkanen näkee huume ongelman uhreina nimenomaan käyttäjät. Muiden kansalaisten turvattomuuden kasvua korostetaan aineiston myöhäisemmissä osissa. Kirjoittaja näkee syksyllä 1991 huumerikoksia koskevat rangaistukset Suomessa ankarina. Ne eivät kuitenkaan tehonneet tilanteessa, jossa oli saavutettavissa valtavia rahallisia voittoja. Tässä tilanteessa päätoimittaja kokee tärkeäksi valvonnan lisäämisen. (29.9.1991 K.)

Pääkirjoituksessaan 13.7.1992 *Ilkka*-lehti pitää käsittämättömänä hanketta lieventää huumeiden käytöstä seuraavia rangaistuksia. Tämä tarkoittaisi kirjoituksen mukaan huumeiden tervetulleeksi toivottamista. Poliisilla, syyttäjällä ja tuomioistuimilla on mahdollisuus käyttää järkeään ja katsoa lievimpiä tapauksia läpi sormien. Kun muualla maailmassa on tiukennettu rangaistuksia, on ihmeellistä, jos meillä mentäisiin toiseen suuntaan.

Ilkan linja huume ongelman toisessa aallossa

Vuosikymmenen lopulla päätoimittaja Hokkanen kannattaa resurssien lisäämistä huume poliiseille ja perustelee vaatimustaan taloudellisilla syillä. Tekstissä maininta jopa *mihin tahansa poistetuista* käyttäjistä avaa monenlaisia tulkintamahdollisuuksia.

On käsittämätöntä, että poliisien virkoja oli täyttämättä säästäväisyyssyistä. Jokainen poistettu–hoitoon, vankilaan, mihin tahansa–huumeveikko säästää yhteisiä rahoja poliisiin vuosipalkan. Napattu diileri tai maahantuoja voi olla yhteiskunnalle kymmenien miljoonien arvoinen. (27.8.1998 K.)

Teksti luo implisiittisesti vahvan vaikutelman *meistä*, joiden joukosta huumeiden käyttäjät selkeästi *toisina* on poistettava. Käytetty termi on kuitenkin poikkeuksellisen vahva. Poissulkevalla merkityksellään se ylittää esimerkiksi syrjäyttämisen käsitteen. Syrjäytetty siirretään tavallaan marginaaliin, mutta poistettava kadotetaan kokonaan. Ruotsalainen tapa puhua uloslyödyistä ihmisistä (*utslagna manniskor*) voisi sananmukaisesti ymmärrettynä olla lähellä tässä käytettyä ilmaisua. Vaikutelmaa vahvistaa maininta mihin tahansa poistamisen mahdollisuudesta, joka sävyllään tuo ilmi ajatuksen siitä, ettei näiden ihmisten kohtalolla ole juuri väliä. Esioletuksena argumentissa on se, että lukijoille tärkeintä on säästää verorahoja. Tämä onnistuu tiettyjen ihmisten poistamisen kautta. Teksti projisoi kirjoittajan vahvasti yhteisrintamaan nimenomaan poliisien kanssa. Poliisilla on kompetenssi hoitaa huumeongelma, jos sille annetaan vain siihen mahdollisuudet. Teksti kuitenkin etäännyttää kerrontaa hieman käyttäessään passiivimuotoa poistokuvauksissaan. Se ei puhu juuri poliisin poistamista huumeveikoista, vaan ylipäänsä poistettavista tai napattavista huumekauppaan kytkeytyneistä ihmisistä.

Kommentti muistuttaa David Garlandin ”toimintaan purkamisina” (*acting out*) kuvaamia toimenpiteitä. Hän tarkoittaa näillä impulsiivisia ja reflektioimattomia toimia ja väitteitä, joissa vältellään pohtimasta tekoihin liittyviä monia ongelmia. Toimet sinällään esitetään vapauttavina ja tyydytystä tuottavina. Ne ovat ekspressiivisiä ja katartisia vaateita, joiden tarkoituksena on tuomita rikollisuus ja vakuuttaa yleisö. Niiden todellinen merkitys rikollisuuden ehkäisemisessä on vähämerkityksellisempää kuin väitteiden retorinen voima. Oleellista väitteissä on toimia välittöminä vastauksina uhkaaviin tilanteisiin, kostotoimina, joilla voi olla arvo itsessään. (Garland 2006, 132–133.)

Stephen Toulminin käsittekaavion näkökulmasta tarkasteltuna argumentin lähtökohdaksi (D) toimii tieto poliisien virkojen täyttämättä jättämisestä säästäväisyyssyistä. Johtopäätöksensä (C) esitetään väite, että kyseinen toimenpide on käsittämätöntä politiikkaa. Silta lähtökohdasta johtopäätökseen luodaan väitteellä siitä, että huumeiden käyttäjien poistaminen säästää yhteisiä rahoja. Argumentti on kiinnostava siinä käytettävien säätelevien keinojen vuoksi. Johtopäätöksen tarkennukseksi (Q) ja taustatueksi (B) esitetään varmana tietona ilmaistu olettaus siitä, että *jokainen* poistettu huumeiden käyttäjä aiheuttaa poliisin vuosipalkan suuruiset säästöt. Säästettävän rahasumma esitetään ehdottomana totuutena. Ilmaisuu määrittää jokaisen huumeiden käyttäjän suurien kustannuksien aiheuttavaksi ongelmata-paukseksi. Hokkanen ei luota hallitun viihdekäytön mahdollisuuteen. Hän rajaa

argumentissaan todellisuuden ulkopuolelle sellaiset tapaukset, joissa henkilö kykenisi hoitamaan sosiaaliset velvoitteensa huumeiden käytöstään huolimatta. Tässä kohdin modaalinen termi *jokainen* näyttyy kuitenkin kenttäriippuvaisena. Tulkitsen kirjoittajan luottaneen rajauksessaan lukijoiden tulkinnan hyvántah- toisuuteen. Kyse on tyylikeinosta, jolla vahvistetaan sanomaa, ei kirjaimellisesti otettavasta totuudesta. Huumepuheelle on ominaista ylilyövien ilmausten käyttö. Ne katsotaan hyväksyttäväksi, koska aihe on niin tärkeä ja niiden kautta osoitetaan omaa sitoutuneisuutta ongelman ratkaisuun. Maahantuojien ja aineiden levittäjien käsittelyssä kirjoittaja säätelee tekstiään varauksella (R), jossa heidän sanotaan *voivan* olla kymmenien miljoonien arvoisia. Kyse on mahdollisuudesta, ei todistet- tavissa olevasta tosiasiaista.

Myös johtopäätöksessä esitetyn *käsittämätöntä*- termin käyttö on tässä yhteydessä kenttäriippuvaista. Ilmaisuu rakentaa vaikutelman järjettömyydestä, jota minkään- lainen rationaalinen universaaliyleisö ei voisi hyväksyä. Tehdyt päätökset eivät ole käsittämättömiä vain kirjoittajalle, vaan sanavalinta rajaa jokaisen päätöstä ymmär- tävän lukijan rationaalisen ajattelun ulkopuolelle. Kyse on kuitenkin poliittisessa tekstissä käytettävästä tyylikeinosta. Käsittämätöntä-sanana käyttö toisessa yhte- ydessä voisi merkitä aitoa ymmärtämättömyyttä asian suhteen. Tässä yhteydessä kyse on kuitenkin harjoitetun politiikan tarkoituksenmukaisuudesta. Ilmaisulla ei vain kyseenalaisteta päätöksentekijöiden arvohierarkioiden tarkoituksenmu- kaisuutta, vaan toimenpide määritellään tavoiteltavan päämäärän näkökulmasta irrationaaliseksi.

Ilkka-lehden linja huumeetestejä kohtaan oli vuosituhannen vaihteessa pääosin myönteinen. Pääkirjoituksessa 8.2.1999 todetaan, ettei ongelmasta päästä puhu- malla, vaikka yleisesti niin halutaan uskoa, saati sitten vaikenemalla. Valistustyö sellaisenaan todetaan varsin tehottomaksi ja lehti vaatii konkreettisia toimia:

Esimerkiksi jotkut kasvatustieteilijät pitävät huumeetestejä eettisesti ongel- mallisina. Mutta kun vaara uhkaa ihmistä, niin silloin ei ole aikaa syvälle luotaaviin pohdiskeluihin vaan on toimittava. (8.2.1999 P.)

Lehti ihmettelee myös sitä, miksi huumeetestejä kritisoidaan vetoamalla perus- oikeuksiin ja yksilön koskemattomuuteen, kun alkoholin käytöstä puhuttaessa niihin ei vetoa kukaan (10.7.1999 K). Tässä kohdin tukea huumeetesteille haetaan Perelmanin (1996, 100–101) kuvaamalla todellisuuden rakenteeseen perustuvilla tekniikoilla, joissa liian leveä kuilu haluttuun johtopäätökseen on kavennettavis- sa osoittamalla jokin lähempänä oleva johtopäätöstä muistuttava tilanne ensin hyväksyttäväksi. Huumeetestit nähdään välttämättömiksi niin oppilaitoksissa kuin työpaikoilla, jotta huumeiden käyttöön pystyttäisiin puuttumaan mahdollisimman varhain (27.7.2000 P).

Lehden linja testien puolesta ei kuitenkaan ole täysin suoraviivainen. Pääkirjoituksessa 26.8.2000 kerrotaan testitulosten voivan antaa testattavasta ylimalkaan varsin arkaluontoista ja pitkälle tulevaisuuteen vaikuttavaa tietoa. Mikäli tietosuojia ei pidä, seuraukset voivat olla pääkirjoituksen mukaan katastrofaaliset. Myös testitulosten arviointiin liittyvät ongelmat herättävät kysymyksiä erityisesti lääkkeiden suhteen. Asiantuntijoiden kerrotaan arvioivan, ettei täysin aukottomia testausmenetelmiäkään ole vielä kehitelty. Myös hoitopaikkojen puute nähdään testaukseen liittyvänä ongelmana.

Ilkka-lehden keskeisissä huumeongelman linjauksissa painotukset kovenevat vuoden 2000 lopulle asti. Lehti näkee vuonna 1999 oleelliseksi nuorison kokeilujen lopettamisen ennen kuin ne muuttuivat riippuvuudeksi. Oiremetaforat palaavat tekstiin ja Kari Hokkanen kannattaa ongelmiin reagoimista poliisivoimia lisäämällä:

Sanotaan, että poliisien voimia lisäämällä hoidetaan vain oireita eikä tautia. Olkoon. Mutta ne oireet tulevat niin sietämättömän kalliiksi yhteiskunnalle, että aloitetaan niistä. (19.3.1999 K.)

Hokkasen kolumnissa 9.3.1999 kerrotaan meilläkin ministerien ehdotelleen, että Hollannin ja Saksan tapaan jaettaisiin ilmaiseksi huumeruiskuja ja neuloja tautien ehkäisemiseksi. Hokkanen kytkee eurooppalaisuuden ja huumemyönteisyyden toteamalla, että näin eurooppalaisiksi olemme jo ehtineet. Hän kysyy ministereiltä: onko seuraava askel se, että veronmaksajat kustantavat huumeenkin, koska rikosten kautta sen hankkiminen tulee meille kaikille kalliimmaksi? Ehdotukset neulanvaihto-ohjelmista aiheuttivat aluksi voimakasta kritiikkiä. Ajatus huumeiden käytön avustamisesta vaikutti paradoksaalisuudessaan vaikeasti hyväksyttävältä. Yllättävää on kuitenkin se, että kirjoituksissa ei oteta kantaa jo tuolloin käytössä olleisiin huumeongelmaisten korvaus- ja ylläpitohoitoihin. Vuonna 1999 Suomessa arvioitiin olevan 60 potilasta metadonihoidossa. (Opioidiriippuvaisten lääkinnällisiä hoitoja kehittäneen työryhmän muistio 2001, 2.)

Päätoimittaja kaipaa pahenevassa tilanteessa toimia eikä syvälle luotaavia selityksiä. Hän kertoo kuitenkin ymmärtävänsä, että himo huumeisiin johtuu yhteiskunnan pahoinvoinnista, joka taas johtuu mm. eriarvoistumisesta, ahneuden ja kaikenpuolisen itsekkyuden lisääntymisestä valloilleen päässeen kapitalismin pyörteissä. Kirjoittaja on kapitalistisen talousjärjestelmän kannattaja, mutta kantaa alkioalaisittain huolta tasa-arvon, yhteisöllisyyden ja yhteisvastuun katoamisesta (vrt. Rahkonen 2006b). Hokkanen korostaa kuitenkin, että samalla huume on itse myös syy. Missään ei tarjonta luo samalla tavalla kysyntää kuin huumekaupassa. (26.8.1999 K.)

Huumeeteemaa käsitellään tiheästi lehden pääkirjoituksissa vuonna 2000. Linjaukset tiukkenevat edelleen:

Huumeisiin on tartuttava säälimättömin ottein, resursseista tinkimättä. Rangaistuksia on kovennettava äärimmäiseen asti ja kaikenlainen sallivuus hylättävä. (18.4.2000 P.)

Ilkan pääkirjoituksissa ja päätoimittajan kolumneissa sitoudutaan yleensä tiukasti rajoittavaan huume politiikkaan. Liialliseksi käsitetty käyttäjien ymmärtäminen saa päätoimittaja Hokkasen muistuttamaan käyttäjien olevan kuitenkin myös rikollisia. Tarjonnan supistamiseen tähtäävien ratkaisuehdotusten tarjoaminen ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että haittoja minimoimaan pyrkiviin ratkaisuihin suhtauduttaisiin kielteisesti. Kesällä 2001 lehden pääkirjoituksessa asennoidutaan selkeän myönteisesti hoidon mahdollisuuksiin:

Huumeongelmaa ei ratkaista suurilla toiveilla ja eritaisilla työryhmillä. Ilman rahaa ei laitospaikkoja saada syntymään, ilman laitospaikkoja ei nuoria huumehelvetistä pelasteta. Hoitopaikkoihin on syytä panostaa, sillä hoidon tulokset ovat erinomaisia. Peräti 40 prosenttia hoitajaksot käyneistä palaa takaisin työelämään. (29.5.2001 P.)

Kommentti vastaa Hakkaraisen ja Törrösen (2002, 546) tulkintaa, jonka mukaan hoitopalveluiden kehittäminen ei vuosituhannen vaihteessa enää näyttäytynyt sanomalehtien pääkirjoituksissa kuvaan kuuluvana pehmoiluna, jolla ei ole kovinkaan tärkeää merkitystä, vaan pikemminkin toimena, jota ilman tilanteesta ei selvitä.

Ilkan tekstissä huumeiden käyttäjien rankaiseminen näyttäytyy toisinaan itseisarvona. Tulkitsen painotukset kuitenkin tyylikeinoksi. Niillä pyritään vakuuttamaan lukijat huumeongelman vakavuudesta. Pääkirjoituksen tuki hoitotoimille tasapainottaa lehden huume poliittista linjaa. Hoitoa ja rankaisemista ei nähdä toisensa poissulkevinä vaihtoehtoina vaan toisiaan täydentävinä toimina huumeongelman ratkaisemiseksi. Oleellista on toiminta. Ongelmaa ei saa jäädä ihmettelemään tai haudata sitä tehottomiin työryhmiin. Tärkeintä on se, että asialle tehdään jotain konkreettista. Painotuksessa näkyvät eteläpohjalaiset aktivistiset perinteet. Ongelmien edessä on tehtävä jotain, sillä pahinta on ihmetellä ja katsoa toimettomana vikasuuntaan menevää kehitystä.

Ilkka huume politiikan ratkaisuehdotusten tuottajana

Osallistuminen huume politiikkaan ei jäänyt *Ilkassa* vain yleisen keskustelun tasolle. Lehti toimi myös uusien aloitteiden kehittelijänä. Keijo Korhonen osoittaa kolumnissaan myötämielisyyttään jopa kuolemanrangaistuksen käyttöön huume kauppiaiden kohdalla:

Ei tässä ole välinpitämättömyydelle tai sallivuudelle sijaa. Itse vastustan kuolemanrangaistusta myös raa'oista henkirikoksista. Mutta huume kauppiaas ei ansaitse inhimillistä sääliä eikä armoa. Sellaisen paholaisen olisin valmis omin käsin teloittamaan, niin paljon olen huume kurjuutta nähnyt. Murhaaja murhaa

yleensä vain kerran, mutta huumekauppias rikastuu tuhoamalla nuorta elämää kymmenittäin, sadoittain vuodesta toiseen. Hiipivän kuoleman kauppiaille ei saa olla elämisen oikeutta inhimillisessä yhteiskunnassa. (19.8. 1999 K.)

Kari Hokkanen myötäilee Korhosen ajatuksia seuraavassa kolumnissaan todeten kuitenkin, että kuolemanrangaistuksen mahdollisuus oli jo kansainvälisten sopimusten vuoksi utopiaa. Hokkanen kertoo kuitenkin olevansa Korhosen kanssa siinä samaa mieltä, että jos jollekin, niin huume-tukkureille hirsipuu tai sähkötuoli sopii. Hokkanen julistaa myös, että on vaadittava määrätietoisesti, kovaan ääneen ja joka käännteessä lisää rahaa ja valtuuksia huume-poliiseille ja kovempia tuomioita gangstereille ja heidän apureilleen. (26.8.1999 K.) Retoriikassa on jo liioittelun ja ylilyönnin (*hyberbola*) makua. Huumeet muodostuvat kysymykseksi, jonka kohdalla kohtuus on selvästi liian vähän.

Pohdintansa seurauksena Hokkanen päätyy ehdottamaan, että Seinäjoki varaisi seuraavaan talousarvioonsa määrärahan, jolla palkattaisiin pelkästään koululaisten turvaksi pätevä huume-poliisi. Päätoimittaja kertoo tekevänsä asiasta seuraavassa kaupunginvaltuuston kokouksessa valtuustoaloitteen. Budjetin valmistelijoita päätoimittaja kehottaa jo miettimään asiaa. (26.8.1999 K.) Itsevarmuus tässä kohdin kertoo kirjoittajan vahvasta vallan tunteesta. *Ilkan* päätoimittajan valtaan valtuustopakinoiden julkaisijana oli kiinnittänyt huomiota aiemmin jo *Suomen Kuvalehti*, joka katsoi Hokkasen pystyneen yhdistämään päätöksen teon ja julkisuusmonopolin tavalla, josta moni muu vallanpitäjä olisi kateellinen. (Hokkanen 2006, 427.) Myös Jaana Hujanen näkee journalismin alueellisuutta käsitelleessä tutkimuksessaan *Ilkan* konstruoivan lehdelle ahkerasti alueen hyväksi toimivan maakuntalehden identiteettiä. *Ilkan* artikkeleissa eivät havainnollistuneet vain lehden itselleen omaksuma aktiivisen alueellisen priimusmoottorin tehtävä, vaan myös päätoimittajan henkilön keskeisyys maakuntalehden kannalta. (Hujanen 2000, 224–225.)

Kari Hokkanen palaa kunnalliseen huume-poliisi-ideaansa kolumnissaan 22.9.1999. Hän kertoo olleensa sitä kirjoittaessaan suutuksissaan. Sitten hän on muuttanut suunnitelmaansa saatuaan asiasta uutta tietoa. Hallitus oli jo antanut poliisien palkkaamiseen niin paljon rahaa, että koulutetut poliisit uhkasivat loppua. Seinäjoen poliisit olivat kertoneet, etteivät he pitäneet suurimpana ongelmana poliisien määrää vaan muita toimintaedellytyksiä. He olivat sanoneet, että nimenomaan huume-yöhön koulutettu sosiaalityöntekijä poliisiasemalle auttaisi paljon ja säästäisi poliisien aikaa. Kuopiossa tällainen sosiaalityöntekijä oli jo ollutkin. Hokkasen aloite muuttaa näin muotoaan. Päätoimittaja luonnehtii suunnittelemansa viranomaisen toimenkuvaa melko lennokkaasti:

Eräänlainen koulukuraattorin ja poliisin välimuoto, osaava ja uskaltava tarttumaan tapahtumiin ymmärtävin, mutta kovin ottein ja heti raskaan sarjan apua saaden. Huumekauppiaiden –maailman törkeimpien rikollisten–kauhu ja ihmisten pelastaja.

Sanavalinnat tässä kohdin kertovat vahvasta luottamuksesta pelon kautta hallitsemiseen. Kovaan oli vastattava kovalla ja sosiaalityöntekijänkin toimenkuvan piti rakentua sille, että hänestä tulisi maailman törkeimpien rikollisten kauhu. Toimenkuvassa viitataan ymmärtämiseen, mutta pääpainon tuli olla konkreettisissa toimenpiteissä. Eteläpohjalaisuudelle tyypillisten hyökkäävien toimintamallien pitää näkyä myös sosiaalityöntekijän ammatillisessa orientoitumisessa. Suunnitelma toteutui ja Jussi Kankaanpää aloitti toimessaan seuraavan vuoden alussa (22.1.2000 U). Kyse on ilmeisesti hyvin toimivasta uudistuksesta. Käytäntöä on sittemmin toteutettu myös muissa kaupungeissa.

Kari Hokkanen päätyy ehdottamaan kolumnissaan myöhemmin myös yksityisiä vankilapalveluja. Näitä yritykset myisivät valtiolle urakkasuorituksina, joiden tulos määräytyisi sen mukaan, pysyisivätkö roistot sisäpuolella ja huumeet ulkopuolella. Tämä tapahtuisi tietysti viranomaisten valvonnassa. Huumebisnestä pyörittää rahanahneus. Siihen voidaan vastata samalla mitalla antamalla rangaistusten toimeenpano liikeyrityksille. Niiden omistajat tienaisivat vain, jos suoritukset olisivat hintansa väärtejä. Tämän jälkeen päätoimittaja vielä kerran toistaa konditionaalimuodossa, miten hänellä ainakaan ei olisi mitään sitä vastaan, että pahimmat huumekauppiat ammuttaisiin yhteiskunnan toimesta. (22.8.2000 K.)

Kari Hokkanen kertoo seuraavassa kolumnissaan (29.8.2000 K) saaneensa odotetusti aika paljon palautetta kommentistaan. Etelä-Suomen sanomalehdet olivat kauhistelleet ”pohjalaiseen tyyliin lahtaamista”. Ne olivat kyselleet, onko kyse Suomen Keskustan ohjelmasta, epäilleet kommenttia juoneksi saada Suomi eroon Euroopan Unionista ja ihmetelleet, mihin ollaan menossa kun professoritkin ottavat harppauksia sivistysvaltiosta barbariaan. Hokkanen kertoo tarkoituksenaan olleen ”nostaa kissa–sapelihammastiikeriäkin vaarallisempi–taas pöydälle”. Kukaan ei tuntunut tekevän rikollisuuden räjähdysmäiselle kasvulle mitään. Asiaa selitettiin ja ymmärrettiin heti tuomitsemisen jälkeen ja tällainen vie Hokkasen mukaan viranomaisilta motivaation. Päätoimittaja haluaa kohottaa nimenomaan kiinnijäämisriskiä ja uskoo, että kovemmat rangaistukset voisivat vaikuttaa juuri riskejä laskeviin viileisiin liikemiehiin (vrt. Huumausainestrategia 1997).

WTC-iskun jälkeisissä tunnelmissa *Ilkan* pääkirjoituksessa ehdotetaan Suomelle osuutta terrorismin vastaisessa taistelussa nimenomaan huumekaupan ehkäisemisessä. Suomen kykyjen tai halujenkaan ei katsota riittävän varsinaisiin taistelutoimenpiteisiin toisessa maanosassa, eikä sotatoimiin ole muutenkaan syytä sekaantua enempää kuin mikä on aivan välttämätöntä. Terrorismia kuitenkin rahoitetaan kansainvälisellä huumekaupalla ja Suomen kannattaisi panostaa kaikki irti saatava voima tuhoamaan kansainvälisen ja kotimaisen huumekaupan verkostoja. Otteet saivat olla kuin sodassa ja kustannuksiin voisi suhtautua saman

mittapuun mukaan. Pääkirjoituksen mukaan onnistuneesti markkinoille solutettu huumelasti tekee usein pahempaa jälkeä kuin itsemurhalento. (11.10.2001.) Tältä osin kirjoitus myötäilee amerikkalaista *war on drugs*-retoriikkaa. Sota-termin käytön katsotaan raivaavan tietä massiivisille panostuksille ja lähes rajoittamattomille toimintaoikeuksille huumeiden vastaisessa toiminnassa (Esim. Elwood 1994, 4–7, 99). Sotametaforilla varmistetaan myös toiminnan jatkuvuus ja pitkäjänteisyys (Hautamäki 2002, 125).

Syylisten nimeäminen

Huumeongelman syylisten etsinnässä ilmeni myös poliittisia painotuksia. Ennen kaikkea Heidi Hautalan ja Vappu Taipaleen nuoruuden huumeidenkäyttötunnustukset nostivat esiin viittauksia vihreiden ja vasemmiston huumemyönteisyydestä. Hautalan kannabiskokeiluja ei sinänsä pidetty pääkirjoituksen mukaan yllättävinä. Euroopassa kerrotaan olevan kohtalaisen voimakkaana liike, joka haluaa laillistaa kaikki huumeaineet, ei vain Hautalan sanoin ylimainostettua kannabista. Hautalan koettiin kehuskelleen kokemuksellaan vaikka hänen asemassaan olevan ihmisen olisi lehden mukaan syytä käyttää erityisen suurta harkintaa huumeista puhuessaan. Pelkkä hasiksen röyhyyttely joskus nuoruudessa ei tee lehden mukaan kenestäkään huumeasiantuntijaa. (27.12.1999 P.)

Vielä jyrkemmin lehdessä tuomitaan Vappu Taipaleen kommentti Ylioppilaslehdessä. Siinä hän oli kertonut kokeilleensa nuorena lääkäriopiskelijana LSD:tä ja pitänyt kokemusta kokeilemisen arvoisena. Lehti ihmettelee pääkirjoituksessaan, kenen asialla korkea terveydenhuollon viranomaisen oikein on. Taipaleen mahdollisuudet jatkaa tehtävässään kyseenalaistetaan pääkirjoituksessa. (12.5.2001 P.) Taipaleen pyydettyä kommenttiaan anteeksi, Kari Hokkanen kirjoittaa kolumnissaan, että kyse oli ”megasarjan munauksesta”, eikä kohu ollut mitenkään liioiteltua. Hokkanen rinnastaa tapauksen Matti Ahteen sukupuolista häirintää koskeneeseen episodiin, joka johti Ahteen eroon Veikkauksen pääjohtajan paikalta. Hokkasen mukaan Ahteen juttu liikkuu inhimillisesti vielä aremmalla alueella kuin Taipaleen, mutta Taipale oli kuitenkin aiheuttanut enemmän vahinkoa hallinnonalalleen kuin Ahde omalleen. (17.5.2001 K.) Myös presidentin moitteita tiedotusvälineille niiden aiheuttaman kohun johdosta ihmetellään pääkirjoituksessa. Lehti kysyy, että onko todella niin, että tiedotusvälineet eivät saisi kertoa vallasväen typeristä puheista tai ainakin niitä pitäisi selitellä parhain päin, kuten toisenlaisen yhteiskuntajärjestelmän maissa on tapana. Presidentin solidaarisuuden Taipaleelle kerrotaan tuntuvan kummalliselta, vaikka kysymys onkin entisestä puoluetoverista. (18.5.2001 P.)

Syylisten nimeäminen onnistui myös paikallistasolla. SDP:n vaasalainen kansanedustaja Marjatta Vehkaoja kommentoi pääkirjoittaja Hokkasen kirjoituksia. Hän

---

korostaa voimakkaan tuomitsevuuden häiritsevän hoitomotivaatiota huumehoidoissa ja vaatii sallivuuden kiristämistä myös alkoholin suhteen, jos kerran huumeisiin suhtaudutaan ehdottoman kielteisesti. Vehkaoja epäilee myös huumeetiestien luotettavuutta ja kertoo niiden suunnanneen huumekeskustelua kurinpidon suuntaan. (25.1.2001 K.) Kari Hokkanen vastaa Vehkaojan kirjoitukseen kolumnissaan samana päivänä ja on jokseenkin täysin eri mieltä kansanedustajan kanssa. Päätoimittaja näkee Vehkaojan näkemyksissä yhden syyn Suomen huumeongelmaan:

Sen (Vehkaojan kirjoituksen) luettuaan ymmärtää, miksi yhteiskunta on voimaton huumeiden edessä. Jos kokeneet päättäjät ovat tuota mieltä, ei muuta tosiaan liene tehtävissä kuin jakaa rahaa ja ruiskuja.

Kirjoituksen Vehkaojaa käsittelevän osuuden lopetuslause ei jätä juuri tulkinnan varaa:

Olet asenteinesi osasyylinen huumeiden käytön lisääntymiseen Suomessa, kansanedustaja Marjatta Vehkaoja. (25.1.2001 K.)

Pirita Juppi näkee eläinsuojeluliikettä käsitelleessä tutkimuksessaan lehtien pitäneen ilmiön liiallista ymmärtämistä kiellettyinä, ellei itse halunnut joutua arveluttavaan valloon ja moraalisten sanktioiden kohteeksi. Lehdet toimivat Jupin mukaan sosiaalisen kontrollin välineenä paimentaessaan muita yhteiskunnallisia toimijoita ruotuunsa. Teksteistä on ollut luettavissa vaatimus liittymisestä yhtenäiseen ja yksimieliseen rintamaan. *Ilkan* teksteistä tutkija löysi esimerkkejä näistä painotuksista. (Juppi 2004, 224, 255.) Vastaavat korostukset näkyvät myös naispolitiikkojen huumekommenteistaan samassa kritiikissä. Rajoittavaan huume politiikkaan perustuneen puheen voi todeta olevan lehdessä hegemoninen puhetapa, joka peittää alleen muita mahdollisia puhetapoja ja samalla nimeää ne keskeiset asiat, jotka keskusteluun osallistujien on huomioitava tullakseen otetuksi vakavasti. (Alasuutari & Ruuska 1999, 76–77.)

Huumekeskustelulle ylipäätään on ominaista, että rankaisevan linjan kannattajat onnistuvat esittämään näkemyksensä selkeämmin ja yksiselitteisemmin kuin vallitsevaa linjaa kritisoivat kirjoittajat. Suuntausta kyseenalaistaneiden kommenttien esitykset ovat väistämättä kompleksisempia ja sellaisina ne tarjoavat enemmän hyökkäysmahdollisuuksia arvostelijoilleen. (MacCoun & Reuter 2001, 52–54.) Hyökkäyksen strategiana käytetään usein ylyyksinkertaistamista (Berger 2000, 247), jossa vallitsevaa linjaa kritisoineiden väitteistä jätetään huomiotta erilaisia varauksia ja heidän kantansa kiteytetään huume myönteisyydeksi. Pitäytyminen yksinkertaisesti tuomitsevilla painotuksissa luo vaikutelman selkeästä ja vastuuntuntoisesta linjasta. Erityisesti Yhdysvalloissa poliitikot ovat varoneet antamasta signaaleja, joista voitaisiin päätellä heidän olevan jollain tavoin pehmeitä huumeiden suhteen. Edustajat ovat puoltaneet mielestään jopa ”kansallisen tuhon siemeniä” sisällään pitäneitä lakeja vain välttääkseen antamasta vastustajilleen mahdollisuutta lyödä heihin huumeiden suosijan leimaa. (Bertram ym. 1996, 140.)

Olisi väärin väittää, että *Ilkka*-lehden linja huumeekysymyksissä muuttuisi oleellisilta osin vuoden 2000 lopulla, sillä selkeästi entisen kaltaiset linjaukset säilyivät (esim. 25.1.2001 K). Pääkirjoituksissa kuitenkin alkaa näkyä myös painotuksia hoidon puolesta (29.5.2001 P). Huumetesteihin liittyviä eettisiä ongelmia kohtaan osoitetaan ymmärrystä (26.8.2000 P) ja neulanvaihto-ohjelmien kansanterveydelliset merkitykset myönnetään (21.1.2001 K; 13.2.2002 P).

Taulukko 6. Ilkan huumeepoliittinen linja

	1970–1972 (Ensimmäinen aalto)	1974–1995 (Suvantovaihe)	1996–2002 (Toinen aalto)
Keskeiset painotukset	<ul style="list-style-type: none"> • Kantaaottamaton valistunut informointi 	<ul style="list-style-type: none"> • Rock-henkisen nuorisokulttuurin huumeekytkentöjen korostus • Poliisikontrollin toimintamahdollisuuksien tukeminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Poliisin toimintaedellytysten tukeminen • Huumetestauksen mahdollistaminen • Rangaistusten koventaminen • Hoitopaikkojen luominen • Osallistuminen kansainväliseen huumeiden vastaiseen taisteluun • Päätäjien henkilökohtaisen vastuullisuuden korostaminen

Ilkan huumeepoliittinen linja muuttui vuosien varrella yhä selvemmin kantaaottavaksi. Lehti siirtyi informaation jakajasta itsenäiseksi huume keskustelun osapuoleksi. Tämä tarkoitti ennen kaikkea selkeän tuen antamista valvoille viranomaisille. Lehti ei epäröinyt syyllisten nimeämisessä eikä toimintalinjausten esittämisessä. Se vaati vastuullisuutta sekä päätäjiltä että kansalaisilta. Huumeiden käytöstä aiheutuneiden ongelmien konkretisoiduttua myös lehden vaateet tilanteen ratkaisemiseksi tarkentuvat. Yhteisö oli ajautumassa vaaraan ja uhkaavan tilanteeseen tuli vastata monella taholla. Valvontaviranomaisille tuli taata toimintaedellytykset. Niiden joutuessa ristiriitaan perusoikeuksien kanssa, edellytettiin kansalaisilta valmiutta tinkiä oikeuksistaan yhteisön turvallisuuden nimissä. Rankaisevien toimien rinnalla lehti kuitenkin osoitti selkeän tukensa myös huumeongelmaisten hoidon kehittämiseksi.

9.2 Ilkkalaista retoriikkaa

Ilkka-lehden huumeepoliittinen linja kiteytyy vuosituhanen vaihteessa julkaistussa pääkirjoitussarjassa. Siinä julkaistiin viisi kertaa pääkirjoitus, joka oli keskeisiltä osiltaan sanasta samaan sama. Tekstin aloitukset ja lopetukset vaihtelivat, mutta tilannekuvaukset toistuivat samoina joka tekstissä. Tällaista määrittelyä voidaan pitää keskeisenä linjanvetona. Pertti Alasuutarin mukaan pääkirjoitukset ovat hyvää

tutkimusaineistoa siinä mielessä, että niissä keskitytään käsittelemään jonkin asian puolesta tai sitä vastaan esitettyjä näkökohtia, punnitsemaan niitä ja asettamaan tuon kaiken pohjalta omat arviot tai mielipiteet. Ne ovat "inventarioita" jostain poliittisesta kysymyksestä käydyssä keskustelussa esitetystä argumenteista. (Alasuutari 1996, 29–30.) Tarkastelen lähemmin pääkirjoitusta, joka julkaistiin 19.6.2000.

Erityisopettaja Jarmo Lintala on kattavimmin huumeongelmaa käsitellyt lehden kolumnisti. Hänen teksteissään tilanne sidotaan vahvasti paikalliseen ympäristöön ja ongelma saa persoonallisen eteläpohjalaisen tulkintansa. Lintalan tekstit avartavat käsitystä huumeongelman paikallisesta tulkinnasta. Niissä lähtökohta on toinen kuin pääkirjoituksissa tai päätoimittajan kolumneissa. Huumeiden käyttöä tarkastellaan kolumnistin teksteissä ennen kaikkea kasvatuskysymyksenä. Lintalan teksteissä korostuu yhteisöllinen vastuunotto, jolla on oleellinen merkitys eteläpohjalaisuuden konstruktiossa. Näiden painotuserojen vuoksi näen tärkeänä esitellä myös toisenlaista tulkintaa tilanteen edellyttämistä toimenpiteistä. Tarkastelen Lintalan 11.4.1999 julkaistua kolumnia, jossa kirjoittaja tuottaa erityisen selkeän kuvauksen huumeongelman paikallisista erityispiirteistä.

Näissä kahdessa kirjoituksessa tiivistyy eteläpohjalainen tulkinta vuosituhannen vaihteen huumeongelmasta.

PÄÄKIRJOITUS 19.6.2000

Huume tappaa

Huumeista on tullut yhä yleisempi kuolinsyy Suomessa. Viime vuonna rikkoutui kaikkien aikojen ennätys huumekuolemista, kiistattomia tapauksia kirjattiin 139. Määrä on kaksinkertaistunut muutamassa vuodessa. Ongelmakäyttäjien määrän arvioidaan olevan jo lähes 20 000.

Huumeista on tullut koko maata koskeva vakava ongelma. Huumeliigojen lonkerot ulottuvat kaikkialle. Huumeiden vastaisen torjuntataistelun rintamalinjat ovat siirtyneet aikaa sitten maakuntiin, vaikka yhä kuvitellaan, että huumeet ovat vain Helsingin ja muiden asutuskeskusten ongelma. Viime vuonna takavarikkoja tehtiin 240 paikkakunnalla, siis yli joka toisessa kunnassa.

Huumekuolemien tilastointi on kirjavaa. Asiantuntijoiden mukaan tilastoihin on kirjattu vain sellaiset tapaukset, joiden välittömänä kuolinsyynä pidetään huumeiden käyttöä, esimerkiksi yliannostusta. Arvailujen varaan esimerkiksi jää, mikä osuus huumeilla on itsemurhissa ja liikenneonnettomuuksissa. Myös aids ja huumeet liittyvät usein toisiinsa.

Huumehörhöistä on tullut vakava ongelma myös täysin sivullisille. Maanteillä liikkuu poliisin mukaan yhä enemmän autoja, joissa ratin takana istuu huumeveikko. Terveyskeskuksissa ja apteekkeissa palkataan vartijoita huumeiden alaisena raivoavien asiakkaiden varalta. Yhä useammin väkivaltarikoksiin liittyy tavalla tai toisella huume.

Huumekuolemien lisääntyminen on suoraa seurausta huumeiden käytön lisääntymisestä. Käytön lisääntyminen johtuu tarjonnan kasvusta. Ongelmien kärjistymisen taustalla on kaksi perussyötä: Neuvostoliiton hajoaminen ja EU-jäsenyys. Uusien huumeittien avautuminen ja rajavalvonnan heikkeneminen ovat lisänneet tarjontaa ja pudottaneet huumeiden hintaa katukaupassa. Viro on yksi huumekaupan keskus.

Osaltaan tilanteen kärjistymiseen on vaikuttanut päättäjien lepsuus, sinisilmäisyys ja jopa tietoinen huume politiikan liberalisointi. Varoitteluista huolimatta ongelman vakavuutta ei ole tajuttu. Esimerkiksi poliisin resursseihin kohdistetut säästöt ovat osoittautuneet vääriksi. Huumeista johtuva lasku on paisumassa moninkertaiseksi säästöihin verrattuna. Huumeiden käytöstä yhteiskunnalle koituvan laskun suuruus nousee miljardeihin markkoihin.

Huumeiden ympärillä rehoittaa muutakin rikollisuutta. Prostituution ohella huume kauppaa rahoitetaan ryöstöillä, murroilla, auto-, tietokone-, kännykkä- ja pyörävarkauksilla. Poliisi on voimaton räjähdysmäisesti kasvaneen omaisuusrikosaallon edessä. Uutena ilmiönä on kiristys ja yritys vakoilu. Koukkuun jäänyt pakotetaan esimerkiksi paljastamaan työnantajansa saloja huume liigalle. Huume kaupassa liikkuu satoja miljoonia markkoja.

Kun huumeet edellisen kerran tekivät maihinnousua Suomeen 1960-luvulla, poliisi onnistui saamaan ongelman hallintaan pariksi vuosikymmeneksi katkaisemalla huume ketjun sieltä, missä se on tehokkainta katkaista, nuorista kokeilijoista.

Nyt kiinnijoutumisen riskiä ei juuri ole. Harmittomaksi luultu kokeilu johtaa kovempiin aineisiin. Huume välittäjien koukkuun jääneet ovat yhä nuorempia, jopa lapsia. Poliisiin törmätään vasta sitten, kun paluuta ei yleensä enää ole.

Näennäishumaani hyssyttely huume ongelman ympärillä on vihdoin lopetettava. Huume testit kouluissa ja työpaikoilla ovat osa ongelman ratkaisua. Testit voidaan tehdä yksilöä kunnioittavasti. Eivät autoilijatkaan koe nöyryyttävänä, että heitä silloin tällöin puhallutetaan maanteillä. Ratsialla torjutaan rattijuoppoutta. Jääminen riittävän ajoissa kiinni huume testissä voi pelastaa monta nuorta elämälle”

Ilkka-lehden huumeita käsitteleviä pääkirjoituksia voidaan Aristoteleen (2000, 12–14) esittämistä näkökulmista katsottuna pitää poliittisina puheina, jotka kuvaavat uhkaavaa asiantilaa ja antavat toimenpidesuosituksia ongelmallisiin tilanteisiin. Tarkastelen seuraavassa lähemmin tekstissä käytettyä argumentaatiota.

Logos

Lehden pääkirjoitus 19.6.2000 ei noudata täysin perinteistä puheen jäsentelyä, jossa ensin on johdanto, aiheen esittely ja sen jälkeen pääväitteen esittely, jota taas seuraavat tärkeimmät perustelut. Tämän jälkeen yleensä tarkastellaan vasta-argumentteja ja esitetään lisäperusteluita, joiden jälkeen tehdään vielä yhteenveto. (Kakkuri-Knuuttila 2003, 236.)

Kirjoitus alkaa johdannolla, jonka keskeisenä väitteenä on se, että huumeet aiheuttavat Suomessa yhä enemmän kuolemantapauksia ja että ongelma on levinnyt koko maahan. Johdanto jatkaa väitteellä siitä, että huumeet aiheuttavat yhä enemmän ongelmia myös sivullisille. Keskiosassaan kirjoitus ilmoittaa ongelmien syiksi kansainvälisessä politiikassa tapahtuneet muutokset (EU ja Neuvostoliiton hajoaminen), ongelman vähättelyn ja päätöksentekijöiden kyvyttömyyden edesauttaa ongelman ratkaisua. Loppuosassaan teksti antaa ymmärtää, että tilanteen parantamiseksi on olemassa keinoja, kunhan niiden käytölle annetaan mahdollisuus. Poliiseilla on aiempaa näyttöä toimiensa tehosta. Testauksen laajentamisella aineiden käyttäjät saadaan yhä varhaisemmassa vaiheessa kontrollikoneiston käsiin ja sen kautta ongelmat voivat ratketa.

Chaïm Perelmanin mukaan todellisuutta koskeva yksimielisyys voi perustua tosideikkoihin eli faktoihin tai oletuksiin. Faktoja ovat ne seikat, joita universaaliyleisön voi olettaa pitävän tosina. Oletukset ovat väitteitä, joille yleisö odottaa saavansa argumentoiljalta vielä lisävahvistusta. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 67–70.) Pääkirjoituksessa esitettävät seikat ilmaistaan pääosin tosiasioina, joita ei tarvitse perustella. Ne esiintuodaan suoraan objektiiviseen todellisuuteen viittaavina faktoina. Osaa tiedoista tuetaan viittauksilla asiantuntijatahoihin, mutta toiset, kuten huumeongelman kärjistyksen syynä esitelty kansainvälisen politiikan mullistukset, ilmaistaan kiistämättöminä totuuksina. Vasta tekstin lopun toimenpidevaatimuksissa on olettamuksellisia piirteitä. Niiden tueksi esitetään analogioita, jotka liittävät ehdotetut ratkaisut jo aiemmin lukijoiden hyväksymiksi oletettuihin toimenpiteisiin.

Enthymemojen (syllogistisia argumentteja, joissa jokin premissi on jätetty lausumatta) näkökulmasta tarkasteltuna tekstin perusteet, taustaoletukset ja niistä johdettavat väitteet voivat avautua seuraavasti: Esiteltyään vakavaksi koetun tilanteen, teksti lähtee taustoittamaan syitä. Lähtökohtana on markkinamekanismi. Käyttö on seurausta kysynnän ja tarjonnan välisistä suhteista. Kansainväliset mullistukset ovat lisänneet tarjontaa ja kasvanut tarjonta lisää kysyntää. Tässä tilanteessa olisi johdonmukaista pohtia keinoja tarjonnan vähentämiseen, jos sen uskotaan lisäävän kysyntää. Tarjonnan kasvun syyt ovat kuitenkin kansainvälisessä politiikassa ja siihen vaikuttaminen on jokseenkin mahdotonta. Tässä tilanteessa tekstin voi tulkita sisältävän implisiittisen taustaoletuksen, jonka mukaan huumeiden kysyntään on helpompi vaikuttaa kuin niiden tarjontaan. Tilanne voidaan tiivistää perusteiden (P), taustaoletusten (TO) ja väitteiden (V) ketjuksi:

- T01** Kysynnän ja tarjonnan vuorovaikutus määrää huumeiden käyttöä
P1 EU:n laajeneminen ja Neuvostoliiton hajoaminen ovat lisänneet huumeiden tarjontaa
P2 Lisääntynyt tarjonta kasvattaa kysyntää
T02 Kysyntään on helpompi vaikuttaa kuin tarjontaan
V1 KYSYNTÄÄ ON VÄHENNETTÄVÄ

Edellisen päättelyketjun väite toimii perusteena seuraavalle väitteelle. Jos huumeiden kysyntää on vähennettävä, niin täytyy pohtia keinoja, joilla tähän voidaan päästä. Pääkirjoitus väittää poliiseilla olevan näyttöä kyvyistään hillitä kysyntää:

- P3** Kysyntää on vähennettävä
P4 Poliisi pystyy todistettavasti vähentämään kysyntää
P5 Poliisin toimintamahdollisuuksia on vaikeutettu
V2 POLIISIN TOIMINNAN VAIKEUTTAMISEN ON LOPUTTAVA

Tekstin loppuosa kuitenkin kertoo, että poliisin puuttuessa tilanteeseen ongelmat ovat usein kehittyneet jo liian pitkälle. Oleellista on se, että ongelmiin päästään puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tämä puolestaan on mahdollista ulottamalla huumeetestausta kouluihin ja työpaikoille:

- P6** Poliisin puuttuessa tilanteeseen ongelmat ovat usein jo liian pitkällä
P7 Ongelmiin on puututtava alkuvaiheissaan
P8 Testit mahdollistavat varhaisen puuttumisen
P9 Testien tekemistä on vaikeutettu
PÄÄVÄITE: TESTIEN TEKEMISEN VAIKEUTTAMISEN ON LOPUTTAVA

Tulkitsen tämän vaatimuksen testien tekemisen helpottamisesta koko pääkirjoituksen pääväitteeksi. Kyseessä on toimenpidevaatimus, jonka uskotaan olevan ratkaisu koko ongelmaan. Vaatimus on realistinen ja toteutettavissa oleva, vaikka siihen liittykin oikeudellisia ja laitteiden erottelukykyyhin liittyviä ongelmia. Kirjoitus ei noudata aivan perinteistä rakennetta, sillä siinä varsinainen pääväite esitetään vasta perustelujen jälkeen. Selkeä toimintavaatimus kuitenkin tekee tekstistä poliittisen puheen ja esittää konkreettisen vaihtoehdon ongelmaan puuttumiseksi.

Tulkintaa toimenpidesuosituksen nostamisesta tekstin pääväitteeksi tukee myös se, että *Ilkka*-lehti toisti pääkirjoituksen keskeisen sisällön kaikkiaan viisi kertaa lyhyen ajan sisällä. Näin voimakas painotus kertoo tietenkin siitä, mitä lehti pitää tilanteessa oleellisena. Toistetut osuudet ovat tilanteen taustoitusta ja selittävien tekijöiden esittelyä. Vuosituhannen vaihteessa lehdessä kuitenkin yleisemminkin vaadittiin nimenomaan toimia, ei pelkästään ymmärrystä. Lehti tarjosi erilaisia vaihtoehtoja

---

kärjistyneeseen tilanteeseen. Edellä analysoidun kirjoituksen (19.6.2000) pääväite puolustaa huumeitestejä. Sarjan aloittanut kirjoitus (5.7.1999) päätty korostamaan kansainvälisen yhteistyön lisäämistä ja poliisien resurssien parantamista. Sarjan toinen teksti (14.11.1999) lopettaa vaatimukseen kouluille annettavista riittävästä oikeuksista tilanteeseen puuttumiseen. Kolmannessa pääkirjoituksessa (27.12.1999) edellytetään mielipidevaikuttajilta harkintaa huumeista kommentoidessaan. Neljännessä kirjoituksessa (29.1.2000) kerrataan lopuksi vaatimukset poliisien lisäresursseista ja kouluille annettavista oikeuksista. Koko sarjaa tarkasteltaessa perusteltua olisi pitää myös poliisiresurssien lisäämisvaatimusta pääväitteenä, sillä se esiintyy jossain muodossa jokaisessa tekstissä. Esimerkkinä ollut sarjan viimeinen pääkirjoitus (19.6.2000) esittää kuitenkin ajatuksen vielä varhaisemman puuttumisen keskeisestä merkityksestä. Tämän vuoksi pidän testausvaatimusta tuon kyseisen kirjoituksen pääväitteenä. Sarja on siis rakennettu siten, että väittämiin pohjalta voi johtaa erilaisia toimenpidesuosituksia.

Pääkirjoitus rakennetaan määrän *lokukseen* pohjalle. Siinä käytetään ilmaisuja, jotka kertovat kaiken huumeisiin liittyvän kasvaneen määrällisesti. Tekstin laatimista on motivoinut tieto kaikkien aikojen korkeimmista huumekuolemalukemista (139 vuonna 1999). Kirjoittaja ilmoittaa tämän luvun kiistattomana, vaikka seuraavan kappaleen jälkeen kertookin huumekuolemien tilastoinnin olevan kirjavaa. Teksti viittaa nimeltä mainitsemattomiin asiantuntijoihin, joiden mukaan tilastoihin on kirjattu vain sellaiset tapaukset, joiden välittömänä kuolinsyynä pidetään huumeiden käyttöä (esim. yliannostukset). Huumekuolemista puhuttaessa voidaan tarkoittaa huumeiden käyttäjien kuolemantapauksia tai huumeisiin liittyviä kuolemia. Edellisessä kategoriassa kuolemantapaukset eivät välttämättä liity suoraan huumeisiin kun taas jälkimmäisissä huumeiden käyttö esiintyy jonkinlaisena, joko välittömänä tai myötävaikuttavana syytekijänä. Huumekuolemilla tarkoitetaan usein juuri näitä huumeisiin liittyviä kuolemantapauksia. (Hakkarainen 2002, 118.)

Tekstissä kerrotaan huumekuolemien tulleen *yhä yleisemmäksi* kuolinsyiksi Suomessa. Sanavalinta on dramaattisempi kuin esimerkiksi toteamus huumekuolemien yleistymisestä. Se tavallaan esiintuo tilanteen, jossa huumekuolemat olisivat olleet jo aiemminkin yleinen kuolinsyy ja että tilanne olisi pahentunut entisestään. Tarkat luvut tuovat kvasilogisiin argumentteihin vakuuttavuutta, mutta mahdollistavat myös päinvastaisten tulkintojen syntymisen. Huumeiden käyttö esitetään lehdessä äärimmäisen vakavana terveysriskinä, mutta ajatus 139 huumeisiin kuolleesta voi tuntua melko pieneltäkin, jos ongelmakäyttäjien lukumääräksi mainitaan samassa kappaleessa lähes 20 000. Luku on alle prosentti ongelmakäyttäjien joukosta.

Huumeiden käytön alueellista levinneisyyttä kuvaavassa kappaleessa luodaan vahva vaikutelma siitä, että ongelma on läsnä jo kaikkialla. Teksti kuvaa pääkaupunki-

seudun jo menetetyksi ("torjuntataistelun rintamalinjat ovat siirtyneet aikaa sitten maakuntiin"). Rintamalinjat ovat *siirtyneet*, ei siirretty. Kirjoitus luo käsityksen suuresta hyökkäyksestä, jonka alta on jouduttu perääntymään parempiin puolustuslinjoihin. Maakunta-sanan käyttö korostaa aiheen paikallisuutta. Maakuntien on otettava nyt vastuu. Ilmaus nostaa esiin vaikutelman siitä, että kamppailua ei käydä enää esimerkiksi valtakunnallisten poliisivoimien johdolla. Viittaus maakuntien aktivoitumiseen sopii hyvin Etelä-Pohjanmaan historialliseen perinteeseen. Etelä-Pohjanmaa on usein haluttu nähdä maakuntana, joka on historiallisesti noussut vastarintaan silloin kun asioiden maassa on ymmärretty kehittyneen arveluttavaan suuntaan (ks. Luku 3). Vaikutelmaa tilanteen vakavuudesta vahvistetaan vielä toteamalla, että siirtymä on tapahtunut jo *aikaa sitten*, mutta osa kansasta ei ole tilannetta vieläkään oivaltanut.

Teksti mainitsee myös Viron olevan yksi huumekaupan keskus. Tällä saadaan aikaan vaikutelma siitä, että elämme erityisen vaarallisen alueen lähinaapurina. Ja Viro on vain yksi huumekaupan keskuksista.

Takavarikkoja kerrotaan tehdyn kaikkiaan 240 paikkakunnalla. Tästä rakentuu kvasiologinen argumentti, jonka mukaan huumeista on tullut koko maata kattava ongelma. Siirtymä taustatiedosta johtopäätökseen on melko uskalias. Tulkitseen johtopäätöksen perusteena olleen oletuksen siitä, että vain pieni osa huumeiden käytöstä johtaa kiinnijäämiseen. Tämän perusteella voidaan ajatella, että aineita käytetään kaikkialla, jos kerran joka toisessa kunnassa on pystytty saamaan kiinni huumeiden käyttäjiä. Argumenttien luomisessa käytetty logiikka palautuu hokemaan optimistin ja pessimistin suhtautumisesta puolillaan olevaan juomalasiin. Lehden korostuksessa näkyy osoitus huolestuneisuudesta. Siinä oletetaan, että aineiden ei vielä pitäisi olla tuttuja ainakaan maaseudun väestölle. Toisenlaisesta näkökulmasta olisi ollut mahdollista tulkitä saadut tiedot myös positiivisessa valossa toteamalla, että lähes puolet maamme kunnista oli edelleen sellaisia, joissa huumetakavarikkoja ei oltu jouduttu tekemään.

Poliisien resursseihin kohdistettujen säästöjen kerrotaan tekstissä olleen virheratkaisuja. Huumeista johtuva lasku on paisumassa moninkertaiseksi säästöihin verrattuna. Todellisuuden rakenteeseen perustuva väite houkuttelee esiin vaikutelman siitä, että näiden kahden asian välillä vallitsee korrelaatio. Teksti luo mielikuvan tilanteesta, jossa näitä rikoksia ei olisi tapahtunut, jos poliisien resursseja ei olisi leikattu. Virheratkaisun suuruuden vaikutelmaa vahvistetaan vielä kertomalla kappaleen lopussa, että yhteiskunnalle huumeiden käytöstä koituva lasku on paisumassa moninkertaiseksi säästöihin verrattuna. Muotoilu jättää sisäänsä varauksen, sillä ilmaus siitä, että lasku *on paisumassa* näihin lukemiin, ei kerro tarkalleen sitä, koska nuo lukemat mahdollisesti joudutaan kohtaamaan.

Myös kaikkinaisen huumeista yhteiskunnalle koituvan laskun kerrotaan *nousevan* miljardeihin markkoihin. Ilmaisu jättää avoimeksi sen, onko nouseminen jo jotenkin todistettu tosiasia vai tilanne, johon tulevaisuudessa vielä joudutaan.

Pääkirjoituksen viesti on kauttaaltaan selvästi ja suorasukaisesti ilmaistu, mutta huumeongelman syiden kohdalla tekstissä käytetään varauksia. Ensin käytön lisääntymisen kerrotaan johtuvan tarjonnan kasvusta, mutta tämän jälkeen turvaututaan suojauksiin. Kirjoitus ei puhu suoraan huumeongelman syistä, vaan ongelman kärjistymisen syistä, joiksi se näkee kansainvälisen politiikan muutokset, liberalisoinnin ja päättäjien sinisilmäisyyden. Tiukemman kontrollin suoraviivaisesta vaikutuksesta aineiden käyttöön voidaan olla montaa mieltä, mutta lehti perustelee näkemyksensä 1970-luvun alun ensimmäisellä huumeaallolla, jonka taltuttaminen tulkitaan yksinomaan poliisin ansioksi.

Pääkirjoitus ei konkretisoi niitä toimenpiteitä, joilla poliisin työtä on vaikeutettu. Se antaa lopuksi melko jyrkän kuvan tilanteesta väittämällä, ettei tilanteessa ole enää juuri lainkaan kiinnijäämisriskiä. Teksti ei varsinaisesti kerro syitä siihen, miksi kiinnijäämisriski on kadonnut. Se viittaa kuitenkin poliisien resurssivähennyksiin ja omaisuusrikollisuuden kasvun aiheuttamiin kiireisiin, joiden paineissa oleva poliisi kuvataan voimattomaksi. Kirjoitus vaatii kontrollitoimien tehostamista uskoen, että näin kierre saadaan poikki mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Se ei kerro sitä, mitä kiinnijääneille tehtäisiin. Se jättää ilmaan kuitenkin vaikutelman suojaansa ottavan koneiston olemassaolosta. Artikkelin ei pelkää leimautumisesta aiheutuvaa ongelmien syvenemistä vaan luottaa jonkinlaiseen heräämisvaikutukseen, joka kiinnijääneissä oletetaan tapahtuvan. Kontrollitoimien korostus nostaa ne osittain päämääräksi sinänsä (Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 274). Kaikella pyritään huumeiden käytön vähentämiseen, mutta tavoite saattaa olla niin kaukainen haavekuva, että kamppailu haluttujen keinojen puolesta näyttäytyy toisinaan itsenäisenä päämääränään.

Kirjoitus alkaa huolella huumekuolemien kasvusta ja päättyy vaatimukseen tehokkaammasta huumetestauksesta. Näiden kahden ilmiön yhdistämiseen teksti käyttää porttihilypoteesia. Testeissä todennäköisimmin paljastuvat käyttäjät olisivat kannabiksen käyttäjiä ja noihin aineisiin ei voida liittää varsinaista yliannostuskuoleman riskiä. Suomalaiset huumekuolemat johtuivat kuitenkin vuosituhatien vaihteessa lähinnä heroinin käytöstä (Hakkarainen 2002, 118). Pääkirjoituksessa tämä ristiriita ylitetään linkittämällä selitys porttihilypoteesiin, jonka mukaan miedomprien aineiden käyttö ajan myötä johtaa kovempiin aineisiin ("Harmittomaksi luultu kokeilu johtaa kovempiin aineisiin"). Tämä todellisuuden rakenteeseen pohjautuva argumentti perustelee vaatimuksen mahdollisimman aikaisesta käyttöön puuttumisesta koko ongelman ratkaisuna.

Ethos

Onnistuneen retoriikan edellytyksenä on, että esittäjä kykenee mukauttamaan tekstinsä sellaiseksi, että sillä on edellytyksiä tavoittaa hyväksyntä pääasiallisessa yleisössään. *Ilkka*-lehden pääkirjoitus on teksti, joka on suunnattu paitsi lehden lukijoille maakunnassa, myös kannanotoksi valtakunnalliseen huumekeskusteluun. *Ilkka* on keskeisin väline, jonka kautta Etelä-Pohjanmaan ääni tulee kuulluksi valtakunnallisessa politiikassa. *Ilkan* pääkirjoituksen laatija pystyy kuitenkin profiloimaan yleisönsä keskimääräistä tarkemmin. Kyse on maakunnasta, jossa vallitsee pitkälle menevä yksimielisyys keskeisistä *lokuksista*. Näitä jaettuja esisopimuksia *Ilkka*-lehti on osaltaan rakentanut läpi satavuotisen historiansa. Tässä tekstissä kirjoittaja on tukeutunut muutamiin keskeisiin teemoihin, joiden pohjalta löytyvän yksimielisyyden varaan voi laatia melko haastavankin tekstin.

Huumeongelman kärjistymisen syinä nähdään Neuvostoliiton hajoaminen ja EU-jäsenyys. *Ilkka* vastusti aikanaan voimakkaasti Euroopan Unioniin liittymistä. Huumeongelman kytkeminen jäsenyyden seuraukseksi vahvistaa mielikuvaa lehdestä instituutiona, jonka tulkinat yhteiskunnallisesta kehityksestä on syytä ottaa vakavasti. Etelä-Pohjanmaa on keskimääräistä maatalousvaltaisempi maakunta ja tämän kautta sen väestöllä on ollut kovin vähän mitään positiivista odotettavana Suomen eurooppalaistumiselta. Toisaalta tekstin laatija on voinut luottaa myös siihen, että vielä vähemmän maakunnassa luotetaan Venäjän suunnasta saapuvaan hyvään. *Ilkka* ja Etelä-Pohjanmaa eivät olleet aikanaan eturivissä rakentamassa luottamuksellisia suhteita Neuvostoliittoon. Huumeongelman vakavuutta saattoi rakentaa kytkemällä se tähän kansainvälisen politiikan kehikseen ilman pelkoa mahdollisista maakunnallisista vastaväitteistä.

Kirjoituksen taustalla olevassa yleisökäsityksessä korostuvat myös esioletukset, joiden mukaan lukijoiden ajatellaan olevan valmiita luopumaan osasta oikeuksiaan ja vapauksiaan suojautuakseen huumeiden käytöstä aiheutuvalta uhalta. Tekstissä rakentuva yleisökäsitys ei tue ajatusta perusoikeuksien keskeisestä asemasta lukiakunnan *lokuksena*. Oikeudet on suhteutettava velvollisuuksiin ja toisinaan yhteisön suojautumistarpeet ylittävät yksilölliset perusoikeudet. *Lokus* pohjautuu pragmaattiseen perusteluun, jonka mukaan suotuisat seuraukset oikeuttavat velvollisuuksien korostamisen (Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 266). Valtiolla on oltava oikeus turvata yleinen hyvinvointi vaikka vähemmistön tahdon vastaisesti. Tämä painotus poikkeaa oleellisesti esimerkiksi yhdysvaltalaisen libertaristien kannoista, joiden mukaan valtion puuttumattomuus yksilön elämään on ehdoton lähtökohta. Osa heistä kannattaa huumeiden laillistamista tämän *lokuksen* perusteella, vaikka eivät itse aineita halua käyttääkään. (Esim. (Bertram ym. 1996, 181–182; Musto 1999, 286–287.) Eteläpohjalaisuudessakin yksilöä on mielellään puolustettu alistavaksi

---

koettua valtiota vastaan, mutta vaaran uhatessa yhteisöä, arvoja voidaan sovittaa yhteisen edun nimissä. Perinteisen elämäntavan puolustamisen esteenä ei saa olla humanismi eikä ylilyövä vapauksien ja oikeuksien korostus. Etelä-Pohjanmaalla ovat konkreettiset arvot olleet aina abstraktien arvojen yläpuolella (vrt. Perelman & Olbrechts-Tyteca 2000, 77–80). Konkreettiset arvot kiinnittyvät tiettyihin ihmisryhmiin ja ne ylittävät abstraktit arvot, kuten oikeuden ja totuuden.

Teksti päättyy kommenttiin, jossa kerrotaan aikaisen kiinnijäämisen voivan pelastaa monta nuorta elämälle. Käyttäjien kohtalosta huolestuneista painotuksista huolimatta kirjoitusta ei voi pitää kovinkaan lempeänä huumeiden käyttäjiä kohtaan. He ovat kansainvälisen rikollisuuden uhreja, mutta samalla myös itse rikollisia. Univer-saaliyleisölle asiansa suuntaava kirjoittaja joutuu miettimään sitä, miten leimaavasti hän pystyy kärsivistä ihmisistä kirjoittamaan. Ajatus apua tarvitsevien auttamisesta on yleismaailmallinen *lokus*. Eteläpohjalaisyleisölle kirjoitettaessa toimittaja voi kuitenkin luottaa siihen, että lukijakunnan kynnyksistä lähtee puolustamaan syrjäytyneitä, on melko korkea. Maakunnassa luokkaerot ovat olleet keskimääräistä vähäisempiä, mutta pilkka pudonneita kohtaan on ollut perinteisesti avointa. Yhteisössä on ollut selkeä käsitys siitä, mitä hyvään elämään kuuluu. Ihmisen elämän ei tarvitse olla menestystarina, mutta oleellista on se, että hän pärjää omillaan. Ne jotka eivät ole pystyneet näihin normeihin sopeutumaan, ovat ansainneet kohtalonsa. Heidän sijoittamisensa pärjäävän enemmistön alapuolelle, rakentuu teksteissä toisinaan implisiittisenä itsestäänselvytenä.

Maakunnan valtalehden lukijakunta on kirjavaa, mutta yksimielisyys todennäköisesti löytyy ainakin siitä, että päihteiden liikakäytöstä ei seuraa mitään hyvää. Ne symboloivat tappion tunnelmia ja vetäytymistä niiltä kentiltä, joilla ihmisen tulisi kyetä kohtuulliseen menestykseen. Päihteiden käyttö maakunnassa on keskimääräistä vähäisempää, mutta perinteet kertovat taipumuksesta äärimmäisyyksiin. Ongelmia ei yleensä ole, mutta jos ne maakuntaan saapuvat, eivät erilaiset ylilyönnitkään ole yllätyksiä.

Ilkan pääkirjoituksen *ethos*-elementtejä tarkasteltaessa on myös huomioitava asetelma, jonka puitteissa tekstit laaditaan. Kyse on keskustavaltaisen maakunnan ehdottomasta valtalehdestä. Lehden linjauksia vastustavilla lukijoilla ei ole käytännössä vaihtoehtoa, mikäli he haluaisivat lukea *Ilkka*-konsernista irrallaan olevaa paikallista sanomalehteä. *Ilkka* on pyrkinyt viime vuosina profiloitumaan maakunnan rakentajana. Tämä asema alueellisuuden puolustajana on korostunut aiempaa puoluepainotteisuutta enemmän. Tästä huolimatta lehti esittää asiansa anteeksi pyytelemättä. Se luottaa korkeaprofiilisuuteen ja lukijoiden kykyyn sietää omista näkemyksistään poikkeavia mielipiteitä. Lehti on kautta historiansa halunnut haastaa. Se seisoo näkemystensä takana ja luottaa lukijoidensa kykyyn ymmärtää,

---

mitä ilmaisia ei ole tarkoitettukaan otettavaksi aivan kirjaimellisesti. Etelä-Pohjanmaalla suora sanominen on ollut aina arvossaan ja ihmisten on kasvonsa säilyttääkseen kestävä pientä provosointia. Päätoimittaja näyttää tästä itse mallia hyväksyessään tulkinnat, joissa lehteä syytetään provokatiivisuudesta tai tiettyjen ryhmien demonisoimisesta. (ks. s. 97, 180.)

Tarkasteltaessa sitä, miten kirjoittaja rakentaa luotettavuuttaan ja auktoriteettiaan, voidaan tekstistä löytää lähinnä kaksi eri strategiaa. Ensinnäkin kirjoitus kertoo perehtyneisyydestä huometutkimukseen ja luo vaikutelman kytkennöistä eri asiantuntijatahoihin. Se sisältää sekä tarkkaa että suunnittaista numerotietoa aiheesta. Nimeämättöminä asiantuntijoina viitataan tutkijoihin ja poliiseihin. Kirjoituksesta ei varsinaisesti käy ilmi, että sen laatijalla olisi omakohtaista kokemusta huume maailmasta, mutta tyyliltään asiat esitetään varmasti ja vakuuttavasti. Tietojen ajan tasalla olon vaikutelmaa vahvistetaan kertomalla esimerkkejä alan uusimmista vitsauksista.

Toisaalta vakuuttavuutta tekstiin luodaan myös vaikutelmalla siitä, että ongelmien syyt tunnetaan ja niihin voitaisiin vaikuttaa, kunhan esiteltyjen linjojen vastustus saataisiin loppumaan. Kirjoituksessa on piirteitä väheksymispuheesta (ks.s. 110). Päättäjät tuomitaan lepsuiksi ja sinisilmäisiksi. He eivät ole tajunneet asian vakavuutta, vaikka paremmin tietävät ovat heitä varoitelleet. Toimimattomuuden katsotaan johtuvan nimenomaan ymmärtämättömyydestä eikä esimerkiksi erilaisista huume poliittisista linjauksista. Vastustajat yhä kuvittelevat tai eivät ymmärrä tilanteen vakavuutta ja tämä rakentaa kuvaa kirjoittajasta todellisen tiedon haltijana. Kirjoitus ei jää pohtimaan eri toimintavaihtoehtojen etuja tai haittoja, vaan esittää selvät toimintalinjat, joiden oletetaan toimivan ratkaisuina vallitsevaan ongelmaan. Tekstissä rakennetaan vaikutelma kahdesta tahosta, joista asioiden todellista tilannetta ymmärtämätön osapuoli on kuitenkin vallassa ja vaikeuttaa niiden tahojen toimintaa, joilla olisi jo aiempaa näyttöä kyvykkyydestään ja todelliset mahdollisuudet asian ratkaisemiseen. Kirjoittaja identifioi itsensä selkeästi tähän toimintakykyiseen ja tilanteen vakavuuden ymmärtävään osapuoleen. Teksti edellyttää implisiittisesti myös lukijaa valitsemaan puolensa ja toimimaan laajempien valtuuksien saamiseksi kirjoittajan tukemalle ryhmittymälle.

Kirjoittajan vaatima linja voi vaikuttaa ankaralta ja perusoikeuksia vaarantavalta, mutta sen vastustus on ilmaus vääränlaisesta humanismista. Kritiikki rajoittavaa huume politiikkaa kohtaan nähdään ihmisyuden kunnioittamisen valepukuun puettuna harmintekona, joka on päässyt jatkumaan jo liian pitkään. Vihdoinkin-sana luo vaikutelman kärsivällisesti odottaneiden todellisten asiantuntijoiden mitan täyttymisestä.

Vallassa olevan ja kirjoittajan kannattaman linjan vastaisen ryhmittymän näkemykset kiteytetään *hyssyttelyksi*, joka on ollut paljon käytetty termi lehden huumekirjoituksissa. Hyssyttelyksi kutsutaan yleensä rankaisevan huume politiikan vastaisia linjauksia, joiden esittäjinä ovat ihmisoikeuksia painottavat radikaaleiksi tai liberaaleiksi mielletty poliitikot tai tutkijat. Hyssyttelijät leimataan todellisesta maailmasta vieraantuneiksi hölmöiksi, jotka arvovaltaisista asemistaan tai intellektuellin rooleistaan huolimatta, eivät ymmärrä paljonkaan tosimaailman realiteeteista. Englannissa 1960-luvun lopulla huumeriippuvuutta tutkineen *Wootton*-komitean raportti (1967), joka piti kannabista vaarallisena tietyille ihmisille, mutta väitti kuitenkin sen riskejä ylikorostetun, sai osakseen runsaasti hyssyttely-retoriikkaan perustuvaa kritiikkiä ennen kaikkea konservatiivisilta parlamentin jäseniltä. Sen väitettiin edustavan ”*hamby-pamby*”-asennetta, joka on käännettävissä hyssyttelyksi. Edustajat väittivät, että koko sukupolvi saattaa mennä historiaan suurina hyssyttelijöinä (”*as the great appeasers*”), jonka toiminnan seurauksena maan sosiaalinen järjestys tuhoitiin. Luojalta pyydetty varjelus viisaiden hölmöjen vallalta (”*God save us from rule of the clever fool*”) oli myös kommentti raportin kritiikiksi. (Davenport- Hines 2001, 336–337.)

Hyssyttely-retoriikan ja vääränlaisen humanismin kritiikin voi todeta painottuneen *Ilkan* pääkirjoituksissa verrattuna muihin suomalaisten sanomalehtien pääkirjoituksiin. Jukka Törrösen tutkimuksessa pääkirjoitusten tarinalinjojen vastasubjekteina/vastustajina olivat tyypillisesti järjestäytynyt rikollisuus, rankaisumieliala ja byrokraattinen viranomaistoiminta. (Törrönen 2004, 47.) Eteläpohjalaisessa huume tilanteen tulkinnassa puolestaan painottuvat liian leväperäiseksi ja hellämieliseksi ymmärretty päätöksenteko ja rankaisevaa politiikkaa arvosteleva rikollisten ymmärtäminen. Lehti on valmis antamaan lainvalvojille varauksettoman tukensa eikä näe ongelmia kontrollitoimien lisäämisessä.

Pathos

Millaisin keinoin kirjoitus pyrkii luomaan tunnetiloja lukijoissaan ja vakuuttamaan heidät näillä keinoin puolelleen? (*pathos*) Tämä tapahtuu ennen kaikkea tavallisen, huume maailmasta erillään elävän normaalikansalaisen kokemien turvallisuusriskien korostamisena. Käytön lisääntymisen myötä kasvaa myös omien lasten riski ajautua huumeiden pariin. Turvassa asialta ei kuitenkaan voi olla, vaikka tältä riskiltä pystyisikin suojautumaan, sillä aineiden alaisina hallitsemattomasti käytettyvät ihmiset tekevät omaisuusrikoksia ja aiheuttavat uhkatilanteita keskelle arjen rutiineja.

David Garlandin mukaan rikosten uhrien suojeluväitteestä on tullut nykyajalle ominainen uusi poliittinen imperatiivi. Aiempi kriminologinen tutkimus keskittyi

tekijöiden analysointiin ja heidän tilanteensa ymmärtämiseen. Uudempi tutkimus asettaa etualalle kärsivän uhrin, jota yhteiskunnan on pystyttävä suojelemaan. Uhri ei ole enää tyypillisesti epäonnekas kansalainen, joka on sattunut joutumaan rikoksen uhriksi. Tilalle on tullut edustuksellisempi hahmo, jonka kokemusta käsitellään yleisenä ja kollektiivisena, pikemmin kuin yksilöllisenä ja epätyypillisenä. Hän, joka puhuu uhrin puolesta, puhuu meidän kaikkien puolesta. Julkaistut kuvaukset rikosten uhreista ovat personalisoituja, todellisen elämän, ”se-voisit-olla-sinä” metonymioita turvallisuusongelmille, joista on tullut nykykulttuuria määritteleviä piirteitä. (Garland 2006, 11.) Pääkirjoituksessa rakennetaan huolestuneisuutta kuvaamalla kaikki kansalaiset huumeiden käytön lieveilmiöiden potentiaalisina uhreina.

Huumeita käyttäneet kuvataan raivoavina olentoina, joilta suojautuminen edellyttää turva-alan ammattilaisten apua. Teksti kuitenkin lieventää ilmaisuaan kertoessaan, että apteekkeihin ja terveyskeskuksiin palkataan vartijoita huumeiden alaisina raivoavien asiakkaiden *varalta*. Tilanteen ei väitetä olevan vielä täysin arjen todellisuutta (esim. huumeiden käyttäjien vuoksi), vaan luodaan kuva varautumisesta mainitun kaltaisiin asiakkaisiin. Toisaalta kirjoitus pitää vartijoiden tarvetta huumeiden käytöstä johtuvana eikä jää pohdiskelemaan esimerkiksi alkoholin käyttäjien aiheuttamia suojautumistarpeita. Vartijoiden olemassaolo luo läsnäoloa ongelmalle siinä mielessä, että vaikka lukija ei itse olisikaan nähnyt liikkeissä huumeiden alaisena riehuvia asiakkaita, hänellä on kuitenkin kokemus vartijoiden olemassaolosta ja tämän myötä uhka muuttuu todellisemmaksi. Kuka tahansa voi joutua myös lieverikollisuuden uhriksi ja uhat monipuolistuvat esimerkiksi kiristyksen kautta. Kirjoitus sitoo uhkia tavallisen ihmisen elämään luettelemalla listan koneita ja laitteita, joita jokseenkin kaikki omistavat ja jotka voivat joutua huumeista aiheutuvan ryöstelyn kohteeksi.

Kuvatessaan huumeiden käytön ongelmia liikenteessä teksti käyttää toiminnan kontrollittomuutta korostaakseen ilmauksia, joissa asiat vain tapahtuvat, niitä ei suoranaisesti tehdä tai suoriteta. Maantiellä liikkuu autoja, joissa ratin takana istuu huumeveikko. Autot liikkuvat, niitä ei ohjata. Teksti luo pelottavan mielikuvan toimintakyvyttömästä ratin takana istujasta. Mielikuvaa huumeidenkäyttäjien kontrollikyvyttömyydestä vahvistetaan vielä toisessa yhteydessä toteamalla, että poliisiin *törmätään* vasta sitten kun paluuta ei enää ole.

Koko kirjoitus on laadittu passiivimuotoon. Jari Aron (1999, 26) mukaan passiivinen ja epäpersoonallinen esitystapa koetaan yleensä vakuuttavaksi. Passiivinen kertojaääni ilmaisee ikään kuin yleisesti päteviä tosiasioita. Ne eivät viittaa lausujan henkilökohtaiseen kokemukseen tai mielipiteen muodostukseen, vaan houkuttelevat vastaanottajan näkemään asiat samasta perspektiivistä kuin niiden tuottaja. Passiivin käytöllä kerrontaan saadaan läpinäkyvyyttä, jossa tekstin kommunikaatio-

---

---

rakenteet jäävät huomaamatta. Teksti luo vahvan vaikutelman siitä, että se esittää objektiivisen todellisuuden sellaisena kuin se on.

Teksti asemoi sen osapuolet eri rooleihin. Paatuneet rikolliset levittävät aineita maahan ja tämä tapahtuu siksi, että hyväntahtoiset hölmöt tekevät sen mahdolliseksi. Nämä eivät varoituksista huolimatta ymmärrä tilanteen vakavuutta, vaan elävät yhä omissa kuvitelmissaan. Huumeiden käyttäjät ovat toisaalta uhreja, mutta toisaalta myös uhkia tavalliselle kansalle, jota teksti patistelee vaatimaan suoraviivaisempia otteita. Poliiseilla olisi kyvyt ratkaista ongelma, mutta he tarvitsevat lisää valtuuksia ja resursseja. Huumetestien kautta ongelmiin voidaan vaikuttaa ja kirjoittaja pyrkii hälventämään testeihin liittyviä pelkoja rinnastamalla ne autoilijoiden rattijuopumusratsioihin. Hän tuo esiin mahdolliset pelot testien nöyryyttävydestä ja rauhoittelee lukijoita kertomalla, että ne *voidaan* tehdä yksilöä kunnioittaen. Miten tämä tehtäisiin, jää tekstistä epäselväksi. Testien ei välttämättä luvata olevan yksilöä kunnioittavia, mutta tarvittaessa ne voidaan tehdä sellaisiksi. Huumetestien tekemiseen liittyy kuitenkin monia yksilön perusoikeuksiin liittyviä ongelmia (esim. Bible & McWhirter 1992, 137–148). Asianmukaisesti suoritettussa huumetestissä voi olla kyse esimerkiksi virtsaamisesta tarkan valvonnan alaisena ja tähän liittyvä kiusallisuus ei välttämättä ole rinnastettavissa alkoholimittariin puhaltamiseen. Kirjoitus samastuu kuitenkin voimakkaasti tavallisten ihmisten elämäntilanteeseen ja pyrkii rinnastuksella liikenneratsiaan tuomaan tuttuuden tuntua huumeongelmien ratkaisuun.

Analogiat ja metaforat

Koko yhteiskuntaa ja sen todellisuutta kuvaavana juurimetaforana (Aro 1999, 42) tulkitseen tekstissä olevan ajatuksen yhteiskunnan näkemisestä huumetodellisuuden yhteydessä taistelulentänä. Kirjoitus konstruoi analogian, jossa tilanne kuvataan kaupunkisodaksi. Rintamalinjat ovat repeytyneet ja vihollinen on päässyt tunkeutumaan maakuntiin asti. Osa valtaapitävistä ei kuitenkaan suostu näkemään tilanteen vaarallisuutta. Tämä vaikeuttaa tehokkaan puolustuksen järjestämistä. Vihollisen toiminta aiheuttaa yhä monipuolisempia vitsauksia arjen toiminnoille ja uhkakuvat tulevaisuudesta vakavoituvat. Sotametaforalla oikeutetaan vaatimukset, joiden mukaan yhteiskunnan jäsenten on puolustautuakseen luovuttava osasta subjektiivisia oikeuksiaan ja ymmärrettävä kriisitilan edellyttämät vaatimukset. Lukijoiden on hyväksyttävä laajojen toimivaltuuksien antaminen lainvalvojille, koska he ovat tuon sodan sotilaita. Kotirintaman on tuettava sotaponnistuksia. Toimittajien osalta tämä tarkoittaa osallistumista ”tarinoiden taisteluun”, jossa käydään kamppailua tilanteen asianmukaisesta tulkinnasta. Sotaponnisteluja vaikeuttavat vääränlaiset humanistit. *Ilkka* haluaa antaa kuitenkin tukensa niille, joiden se uskoo taistelevan puhtaimmin vallitsevan elämänmuodon puolesta.

Tarkasteltavassa pääkirjoituksessa ensimmäinen metafora viittaa kilpailun ja urheilun maailmaan. Edellisvuonna kerrotaan rikkoutuneen kaikkien aikojen ennätyksen huumekuolemista. Kyse on tuttuudessaan kivettyneestä metaforasta. Se nostaa esiin mielikuvan tilanteesta, jossa itsetuhoinen käyttäytyminen on muodostunut tavallaan tavoitteelliseksi toiminnaksi, joka on vertailtavissa aiempiin tilanteisiin. Nyt kentälle ovat astuneet entistä motivoituneemmat ja kyvykkäämmät kilpailijat. Ilmaisuu on tunteisiin vetoavampi (*pathos*) kuin esimerkiksi vaihtoehto, jossa todettaisiin huumekuolemia sattuneen enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Ennätys sanana luo käsityksen tavoitellusta tilanteesta ja sen käyttö tässä yhteydessä voidaan nähdä ironiana, jossa leikitellään vastakohtien välisellä yhteydellä (esim. Blomstedt, 2004, 100).

Seuraavassa kappaleessa esitetään tekstile ominaisia merellisiä metaforia. Huumeliigojen lonkeroiden kerrotaan ulottuvan kaikkialle. Huumerikollisten toiminnasta luodaan mielikuva mustekalana, jolla on useita lonkeroita (kenties uudelleen kasvavia), joiden puserruksesta on vaikea irrottautua. Teksti sisältää yhteensopimattomuuden eri kohdissaan siinä mielessä, että kun sen loppuosassa kuvataan poliisin toiminnan tehokkuutta, niin vertauskuvana onkin ketju, joka on yksinkertaisesti katkaistavissa. Muita tekstin käyttämiä merellisiä vertauskuvia ovat käyttäjien koukkuun jääminen, omaisuusrikosaalto ja huumeiden maahantulon kuvaaminen maihinnousuna.

Huumeiden käyttäjät kuvataan tekstissä huumehörhöinä ja huumeveikkoina. Ottaen huomioon lehden voimakkaat painotukset huumeiden käytön vakavuudesta yhteiskunnallisena ongelmana, voidaan käyttäjien nimityksiä pitää yllättävän lempeinä. Hörhö luonee yleensä mielikuvan pikemminkin reppanasta kuin äärimmäisen vaarallisesta rikollisesta. Vielä pidemmälle menee veikko-sana, jonka merkitystä suomen kielessä voidaan pitää jopa positiivisena. Olisi aika vaikea kuvitella puhuttavan esim. raiskaajaveikoista, ryöstäjäveikoista, pahoinpitelijäveikoista tai rattijuoppoveikoista. Tulkitseen sanavalinnat siten, että huolimatta siitä, että huumerikollisuutta pidetään lehdessä jopa kaikkein vaarallisimpana rikollisuuden muotona, on kyse kuitenkin rikostyyppistä, jossa lieveilmiöitä (esim. omaisuusrikokset) lukuun ottamatta rikoksen uhrina on kuitenkin lähinnä käyttäjä itse. Mielikuva kontrollikykynsä menettäneestä narkomaanista on kauhistuttava, mutta kyse on kuitenkin itsetuhosta. Tämä esiin nostaa säälin tunteita ja mahdollistaa jopa sympatisoivan nimittelyn, koska ei ole olemassa varsinaista rikoksen uhria, jonka kärsimysten kokemusta rikollisen ymmärtäminen voisi loukata. Tosin tässä yhteydessä huumeveikko-sanaa käytettiin huumeiden vaikutuksen alaisena autoa ajavista ihmisistä ja heidän toimintansa aiheuttaa todellista riskiä muille tien käyttäjille.

Muita tekstin käyttämiä metaforia ovat rikollisuuden rehottaminen huumeiden ympärillä. Ilmaisuu liittyy aiheelle tyypilliseen tapaan luoda mielikuva kontrolloii-

---

mattomasta kasvusta ja leviämisestä, jolle olisi syytä tehdä jotain ennen kuin on liian myöhäistä. Tekstissä käytetään kahdesti myös ilmausta huumeista johtuvasta laskusta. Sanavalinta konkretisoi ongelmaa verrattuna esimerkiksi puheeseen huumeiden käytöstä aiheutuvista kustannuksista. Raha viimeistään konkretisoi riskit. Lasku on jotain, joka on maksettava ja maksajiksi joutuvat veronmaksajat.

JARMO LINTALAN KOLUMNI 11.4.1999

nape

Kun uutinen kertoo poliisin saaneen kiinni sata kiloa hasista matkalla kohti Pohjanmaata, tulee hyvä mieli ja tulee paha mieli. Hyvä, että poliisi on onnistunut hillitsemään myrkynkylvöä. Paha, että on kääntöpuoli. Jos satakiloinen tarttuu verkkoon, mitä on uinut ohi? Seinäjoen seudulla todettiin toissa syksynä poliisin toimesta n. 150 huumeiden käyttäjää. Kaikki mittarit osoittavat, että määrä on kasvanut. Otsikko on murkkuslangia ja tarkoittaa, että asialla ei ole suurtakaan väliä, että se "ei paljon nappaa" tai on "aivan sama".

Päihdekysymyksissä asenne on kuolemanvakava. Poliisi välittää, resurssien puitteissa. Jokainen poliittinen ryhmä vannoi ennen vaaleja turvallisuuden nimiin, joten olettaa sopii... Enkä tarkoita turvallisuudella kiihkonatolaisia, jotka ovat ensimmäisinä vaihtamassa isänmaalliset arvot palkka-armeijoiden ja USA:n ylivaltaan, tai näitä kurin ja järjestyksen ystäviä, joille paras nuorisotyöntekijä on virkapukuinen poliisi, en suinkaan, vaan sitä vanhaa kansanvaltaista turvallisuutta, jota edustaa mm. suomalainen asevelvollisuuteen perustuva maanpuolustus tai aikuisten huoli lasten tulevaisuudesta.

Kun Seinäjoen päihdetyöryhmän toimesta on puolentoista vuoden ajan välitetty tietoa seinänaapurien vanhemmille, on eri tilaisuuksissa tavattu 4–5000 huoltajaa. Ajatus on, että ne, jotka vielä lapsiinsa voivat vaikuttaa, kykenisivät nostamaan kaljapussi-ikärajan rippikoulun yli ja samalla hiukan paimentamaan isompienkin menemisiä–ja sitä myöten luomaan patoa alueen kasvavalle huumetarjonnalle. Nämä kun eivät ole erillisiä kysymyksiä.

Vanhempien nape perustuu muutamaan harhaan. Ensimmäinen on miehillä: että pojat on poikia ja "kyllä mekin ennen". Muutos on ollut sen laatuinen, ettei kiireinen isä ole siitä jyvällä pysynyt. Kun naispuolinen ammatti-ihminen lähestyy tällaista huoltajaa esim. huume-epäilyn merkeissä, reaktiot voivat olla erikoisia. Myös perheen koskemattomuus, ei kuulu sivullisille–korostuu. Asenne korjautuu keväisenä yönä, kun poliisi tuo ojaan nukahtaneen lapsen kotiin. Naapuruston makuuhuoneiden ikkunoista välähtelevät siniset valot herättävät yleensä reaaliaikaan.

Toinen harha on liekanarun heltiäminen. Lapsi on pompottanut perhettään kenties päiväkodista lähtien. Kolmas on helppo epäusko: että ei meidän lapset. Ja neljäs välinpitämättömyys. Teemme jälkeläisiä maailmaan ilman sen kummempaa ajatusta vastuusta ja muusta sellaisesta.

Paha houkuttelee enemmän kuin hyvä, jos kasvavalla on elämisen hallintaa heikentäviä ominaisuuksia. Hänellä on epäterve itsetunto, joka kulkee rinnan tunne-elämän ja sosiaalisten kykyjen heikkouden kanssa. Häntä ei arki tydytä, vaan taipumus etsiä jännitystä, merkittäviä ystäviä tai harrasteita on korostunut.

Hänhän ei ole mikään nössö. Toisaalta hänen kykynsä kontrolloida viettejään ja päähänpälähdyksiään on pieni. Aamulla ei liioin tahdo päästä ylös. Koulut menee kuinka menee eikä elämässä ole yli viikon ulottuvia päämääriä. Tämän lisäksi perheen aikuisia vaivaa joku em. harhoista.

Seinäjoen kaduilla astelee vapaana henkilöitä, jotka myyvät huumeita. Heidän asiakaspiirinsä on nuorten joukossa. Toiset ovat tarjouksille alttiimpia kuin toiset.

Heille elämä on nape.”

Logos

Tulkitsen Lintalan kirjoituksen kommunitaristiseen perinteeseen kuuluvaksi (esim. Etzioni 1993) siinä mielessä, että siinä esitellyt toimintavaatimukset eivät ulotu julkisen hallinnon tasolle, vaan niiden kärki on selkeästi suunnattu perhe- ja yhteisötasolle. Tekstissä viitataan poliisin toimintaan ja sen arvo myönnetään, mutta lähtökohtaisesti asia nähdään kasvatuskysymyksenä, jossa nimenomaan vanhemmuus on avainasemassa. Turvallisuus on lähtökohta huumeidenvastaiselle kamppailulle. Se olemukseltaan perustuu perinteisiin, vastuuseen ja kansalaisten yhteiseen toimintaan (Termi II). Viranomaistoiminta ja vieraaseen apuun turvautuminen ovat toissijaisia seikkoja (Termi I), jotka hämärtävät käsitystä asian ytimeistä.

Kirjoitus on muodoltaan perinteisen jäsentelyn mukainen. Teksti alkaa johdannolla, jossa viitataan ajankohtaiseen, isoon Seinäjoen aluetta koskettaneeseen huumeita-kavarikkoon. Ongelman todetaan vaikeutuneen, mutta asiaa ei kuitenkaan näytetä otettavan kyllin vakavasti. Tämän jälkeen esitellään pääväite, joka vaatii vanhempia valvomaan ja rajoittamaan lastensa toimia entistä tehokkaammin. Tärkeimmät perustelut ja vastaväitteet (”kyllä mekin ennen, yksityisyyden puolustus”) esitellään seuraavassa kappaleessa. Viimeistä edeltävässä kappaleessa kerrotaan lisää syitä ja perusteluja vallitsevalle tilanteelle. Viimeisessä kappaleessa palataan aloituksen teemoihin ja vedetään yhteen väite yleisestä piittaamattomuudesta.

Aristoteleen jaon pohjalta tarkasteltuna on tässäkin kyseessä poliittinen puhe, jossa vaaditaan tiettyjä toimenpiteitä. Ongelman kärjistymisen syiksi nähdään lisääntynyt tarjonta ja nuorten lyhytjännitteisyys, mutta keskeiseen asemaan kirjoituksessa nousee kuitenkin vaatimus vanhempien vastuullisuuden vahvistamisesta. *Enthymemaksi* muotoiltuna väitteet voidaan kiteyttää seuraavasti:

P1 Lisääntynyt tarjonta altistaa nuoria huumeiden käytölle

P2 Aineiden kysyntää voidaan vähentää aktiivisella vanhemmuudella

PÄÄVÄITE: VANHEMPIEN VASTUULLISUUTTA ON KOROSTETTAVA

Lintalan kirjoitus poikkeaa aiemmin esitellystä pääkirjoituksesta siinä mielessä, että siinä pyritään selvittämään ongelmassa osallisena olevien tapaa hahmottaa maailmaa. Pääkirjoitus käsitteli huumeiden käyttäjiä ulkopuolelta tarkasteltuina olentoina, joiden toiminnasta aiheutuvilta riskeiltä yhteiskunnan tulisi suojautua esitellyillä keinoilla. Lintalan tekstissä ihmiset on sijoitettu arkiseen tilanteeseensa, jossa he tekevät ratkaisujaan sen ymmärryksen varassa, joka heillä sattuu olemaan. Edellisessä tekstissä aihetta selitettiin ennen kaikkea kansainvälisen poliittisen tilanteen muutoksilla. Tässä puolestaan on kyse tavallisten ihmisten arjesta, johon vaikuttaa yhteiskunnan muutoksessa oleva arvomaailma ja siihen liittyvä oletus kasvattajakykyjen rapistumisesta. Lintala käyttää argumentaatioissaan todellisuuden rakenteeseen perustuvaa rinnakkaisuutta. Hän liittyy kaksi erillään olevaa aluetta selittämään syntyneeseen tilanteeseen. Siihen liittyy toisaalta nuoren oma tapa hahmottaa maailmaa ja toisaalta vanhempien avuttomuus, piittaamattomuus ja epärealistisuus. Näiden asioiden välinen keskinäinen yhteisvaikutus luo asetelman, jota kasvanut huumetarjonta pystyy käyttämään hyväkseen. Ratkaisuna ongelmaan ei ole ulkoisen kontrollin lisääminen vaan ennen kaikkea aikuisten henkinen ryhdistäytyminen. Rinnakkaisuus eksplikoidaan myös alkoholin ja huumeiden käytön välille. Kyse on kokonaisvaltaisesta elämäntilanteesta, joka altistaa ongelmille. Periksiantaminen alkoholin suhteen avaa tietä myös huumeongelmille.

Ethos

Kolumni on suunnattu eteläpohjalaisnuorten vanhemmille, mutta siinä käytetty argumentaatio perustuu ajatukseen vastuuntuntoisesta universaaliyleisöstä. Väitteet ovat provosoivia, mutta perusteluiltaan sellaisia, että hyväntahtoisesti esitystä tulkitseva universaaliyleisö voi ne johdonmukaisesti hyväksyä. Teksti tavoittelee ”henkien kohtaamista” ja yhteisymmärrystä. Kirjoittajan yleisökuvaa raamittavana esioletuksena korostuu ajatus välinpitämättömyyden vaarallisuudesta. Elämässä täytyy olla päämääriä, joiden saavuttamiseksi on oltava valmius ponnistella. Huumeiden käyttö ja velvollisuuksien laiminlyönti tarkoittavat selän kääntöä symboliuniversumille, jonka puitteissa mielekäs elämä voisi mahdollistua. Eteläpohjalaisuuden rakentavat elementit mahdollistavat elämänhallinnan säilyttämisen. Tämä edellyttää kuitenkin ryhdistäytymistä ja sitä voidaan tarvittaessa vaatia kovasanaisestikin. Yksilöllisyys ja yksityisyys saavat väistyä yhteisön perusrakenteiden joutuessa uhatuiksi. Konkreettinen yhteisöllisyys ylittää arvona abstraktin vapauden, joka väärin ymmärrettynä johtaa välinpitämättömyyden leviämiseen.

Kirjoituksessa näkyy myös oletus arjen ensisijaisuudesta hyvän elämän lähtökohdaksi. Elämän hallinta on arjen hallintaa. Tämän näkökulman hämärtyessä paha alkaa houkuttaa hyvää enemmän. Sosiaalisen arvostuksen etsintä persoonallisuuden ja yksilöllisyyden kautta johtaa ongelmiin.

Lintala luo tekstiinsä vakuuttavuutta vaikutelmalla vahvasta arjen tuntemuksesta. Hän esiintyy tiedollisena ja taidollisena auktoriteettina, mutta tämä kompetenssi perustuu arjen tuntemiseen, ei huumemaailmaan sinänsä, josta kirjoittaja saa tietonsa muiden tapaan uutisista. Erityisopettajana hänen voidaan olettaa tuntevan syvällisesti sekä nuorisokulttuuria että nuorten vanhempien tapaa hahmottaa ympäröivää todellisuutta. Kirjoittaja pystyy nuorisolangiviiittausten ohella valottamaan taitavasti ongelmanuorten elämäntilannetta, mutta esittää oman asiansa kuitenkin aikuisen ihmisen äänenpainoilla.

Kirjoituksen loppuosan näköalattomuuden kuvaus taustoittaa kiinnostusta aineiden käyttöön toisella tasolla kuin pääkirjoitus, jossa ei paneuduttu käyttäjien sisäiseen motivaatioon. Vanhempia kohtaan osoitettu kritiikki ilmaistaan anteeksipyytelemättömästi. Teksti kuitenkin esitetään yhteisöön vahvasti kuuluvan jäsenen näkökulmasta siinä mielessä, että jyrkimmässäkin kohdassa asia esitetään monikon ensimmäisessä persoonassa. ”Teemme lapsia maailmaan ilman sen kummempaa ajatusta vastuusta ja muusta sellaisesta” Me teemme, vaikka vaihtoehtona olisi ollut myös passiivimuoto: Lapsia tehdään... Lintala liittyy oman persoonansa vahvasti maakunnassa huumeidenvastaista työtä tekevien ammattilaisten toimintaan. Teksti luo vaikutelman siitä, että sen laatija on osa kokonaisuutta, joka tekee parhaansa vaikeassa tilanteessa. Lievä irtikytkentä suoritetaan luottamushenkilöiden kohdalla. Näiden luotettavuudesta ei ole täysisiä takuita. Etäisyyden otto on siinä mielessä mielenkiintoinen, että kirjoittaja oli tuolloin paitsi erityisopettaja myös kaupunginvaltuutettu.

Kirjoittaja pyrkii luomaan itsestään kuvaa selväjärkisenä aristotelisen keskittien opin kannattajana. Hän osoittaa luottavansa suomalaisiin turvallisuutta tuottaviin instituutioihin (poliisi, kansalliset puolustusvoimat) ja jyrkistä vaatimuksistaan huolimatta rajaa itsensä ulos ylilyöviksi kokemistaan kurin vaatijoista. Suomalaisten on huolehdittava omista asioistaan ja turvallisuutta luovat ennen kaikkea perinteiset toimintamallit. Koko maailmaa ei pyritä muuttamaan, vaan keskeistä on toiminta omassa elinpiirissä. Huumeiden käyttö perustuu arjessa tehtäviin ratkaisuihin (pelko nössöksi leimautumisesta) ja siihen pystytään myös vaikuttamaan arjessa toteutettavalla ryhdistäytymisellä.

Tekstin vakuuttavuutta luodaan realistisen tavoiteasettelun kautta. Vastuu lapsista on vanhemmilla, ei viranomaisilla. Kirjoittaja osoittaa ymmärtävänsä rajojen asettamisen vaikeutta ja pyrkii pitämään vaatimuksensa toteuttamiskelpoisina. Alkoholien käytössä lain mukainen 18 vuoden ikäraja ymmärretään epärealistiseksi vaatimukseksi. Tavoite asetetaan maakunnassa perinteisesti tansseissa käynnin alaikärajaksi määritettyyn rippikouluikään. Rajaus luo vaikutelman perheiden arjen ongelmien tuntemuksesta. Tekstissä ei tavoitella täysraittiutta, vaikka siinä luodaan kytkentä varhain aloitetun alkoholin käytön ja huumeongelman välille.

Tekstin vakuuttavuus perustuu myös sen opettajamaisuuteen. Teksti on selkeästi kirjoittajansa näkemys asiasta. Kolumnissa ei pyritä mielistelemään lukijoita, vaan asia esitellään anteeksi pyytelemättä ylivoimaisen tietäjän äänenpainoilla. Kirjoittaja ei epäröi asiansa suhteen eikä juuri pohdiskele vaihtoehtoja. Asian vakavuutta ei vähätellä vaan se todetaan kuolemanvakavaksi. Tilanteeseen vaikuttavat tekijät esitellään selkeästi, samoin kuin ongelmaa helpottavat keinotkin. Asiat pystytään jopa numeroimaan ja erittelemään sukupuolittain (Ensimmäinen on miehillä ...). Kirjoittaja viittaa isien vaikeuteen asioida neuvovan naispuolisen työntekijän kanssa, mutta lause jää irralliseksi heitoksi eikä sitä tekstissä perustella tarkemmin. Tässä Lintalan tekstissä ei kyseenalaisteta viranomaisten osaamista tai toimien tarkoituksenmukaisuutta. Ongelman ydin on nuorissa ja heidän vanhemmissaan, jotka täytyisi saada hoitamaan oma osansa.

Pathos

Lukijoiden tunnetiloihin vaikuttamisen näkökulmasta (*pathos*) tarkasteltuna tekstin kommunitaristisuus korostuu edelleen. Yhtenä keskeisenä syynä ongelmalle esitellään perheen yksityisyyden varjelu. Havahtumisen todellisuuteen kuvataan kuitenkin tapahtuvan naapurihäpeän kautta. Teksti luo elokuvamaisen näkymän naapurien ikkunoissa välähtelevistä sinisistä valoista (*metonymia*) ja sosiaalisen kontrollin ajatellaan tässä tapauksessa toimivan yhteisöllisen kasvojen menettämisen kautta. Vetoaminen julkisivun säilyttämisen tärkeyteen naapuruston edessä on eteläpohjalaisuuteen usein liitetty ominaisuus. Myös valtakunnallisessa huumeapolitiikassa yhteisöllisen paheksunnan on katsottu vaikuttavan pelotteena vähintäänkin yhtä paljon kuin teosta saatavan rangaistuksen (Nuorten huumeiden käytön ehkäisytoimikunnan mietintö 2000, 28).

Kommunitaristinen näkemys nousee esiin myös kappaleessa, jossa Nato-myönteisyys ja poliisivalvontaan luottava nuorisotyö nähdään ylilyöväne kiihkoiluna (vrt. Rahkonen 2006). Turvallisuus tarkoittaa kirjoittajalle perinteisyyttä ja kansanvaltaisuutta. Huumeet ovat uudenlainen uhka, jonka vakavuutta ei ymmärretä, mutta siihenkin ratkaisuna toimivat ennen kaikkea vanhat hyväksi koetut mallit. Kirjoittaja viittaa laadun *lokukseen* käsitellessään isien epärealistisia käsityksiä nykytilanteesta. Kyse ei ole kuitenkaan sellaisesta laadullisesta muutoksesta, jossa oltaisiin täysin uudessa tilanteessa, vaan yhteiskuntaan on ilmaantunut uusi ongelma, jonka juuret ovat edelleen samat kuin perinteisissäkin ongelmissa. Siihen on syytä myös reagoida pitäytymällä entistä tiukemmin siinä perinteisessä hyvässä (kasvatus), joka nyt näyttää päässeensä rapistumaan. Eteläpohjalaisesta symboliuniversumista löytyy ainekset myös huumeongelman asettamiselle sille kuuluvaan paikkaansa.

Koko tekstin ydin on vastuullisuuden korostamisessa. Kirjoitus tavallaan perustelee asiansa ajatuksella piittaamattomuuden kauhistuttavuudesta. Siinä luodaan vaikutelma heikosta elämän hallinnasta kuvauksella, jossa epäterve (ei kuitenkaan sairastunut) itsetunto kulkee rintarinnan tunne-elämän ja sosiaalisten kykyjen heikkouden kanssa. Teksti luo mielikuvan sattumanvaraisten impulssien mukaan ajeltavasta henkilöstä, jonka toimintaa ei säätele vallitseva kulttuuri (vrt. Törrönen 2002). Jos nuorisolle kaikki on samantekevää ja aikuiset avuttomuudessaan välinpitämättömiä, on kasvavien keskuudessa myös niitä, joilta mitään parempaa ei voi odottaakaan. Huumeakauppiat, joiden olemassaolosta on selkeät merkit, ovat vapaana levittämässä aineitaan. Heiltä voidaan odottaa vielä vähemmän moraalialta kuin otteensa menettäneiltä vanhemmilta.

Lintala luo melko lohdutonta kuvaa joidenkin vanhempien kyvyistä vaikuttaa lapsiin. Osa vanhemmista katsotaan menetetyiksi tapauksiksi jo alusta asti (lasten teko maailmaan vailla vastuun ajatusta) ja puhe tavallaan suunnataan enää sille osalle, jolla vielä voi olla mahdollisuuksia vaikuttaa tilanteeseen (Ajatus on, että ne, jotka vielä lapsiinsa voivat vaikuttaa...). Kyse voi olla kovaosaisten perheiden arjen tunteeseen perustuvasta realismista, tai tyylikeinosta, jossa ylilyönnillä houkutellessaan lievästä avuttomuudesta kärsivät perheet ottamaan voimavaransa käyttöön.

Analogiat ja metaforat

Perinteisen elämänmenon arvostaminen ja siihen turvautuminen näkyy myös kirjoituksessa käytetyissä metaforissa, jotka ovat vahvasti alkutuotantoon viittaavia. Metaforien sisältö viittaa yleensä aiempiin yhteisöihin ja kulttuureihin (Hellsten 2002, 32). Juurimetaforana tekstissä on maatalousyhteisö. Huumeiden levittäminen on myrkynkylvöä, joka vahvistaa mielikuvaa kasvusta ja otollisesta maaperästä. Kiinni saatua suurta huume-erää kuvataan kalastustermein (jos satakiloinen tarttuu verkkoon). Poliisin toiminta rinnastetaan verkkojen asettamiseen. Niillä pystytään puuttamaan kokonaisuuteen vain satunnaisesti. Yksittäinen huume-erä on kala, mutta koko huumetarjontaa kuvataan vesimassana, jonka virtauksen estämiseksi luodaan pata. Nämä veden leviämiseen liittyvät mielikuvat ovat hyvin yleisiä huume-erästä. Lapset ovat jotain *paimennettavaa* ja heidät liittää vanhempiinsa *liekanaru*. Tilanteen vakavuutta ymmärtämätön isä ei ole metsästystermein pysynyt *jyvällä*. Tätä ilmausta voidaan pitää kaksoismetaforana, jossa jyvä on alun perin siirretty aseeseen tähtäimen kuvaukseksi ja nyt sitä käytetään ajan tasalla olon metaforana. Kirjoittaja käyttää huumeista myrkky-metaforaa. Valinta korostaa aineiden käytön kohtalokkaita seurauksia, mutta on vähemmän loukkaava kuin esimerkiksi syöpä-metaforat, joissa ihmisten sairaus rinnastetaan rikollisuuteen.

Lintala ei käytä tässä kohdin esimerkiksi sotaan liittyviä metaforia. Teksti on muutenkin ilmaisuissaan maltillinen huolimatta sisällön jyrkkyydestä. Potentiaaliset käyttäjät kuvataan lähinnä lapsina tai kasvavina. He ovat jotain, joista pitäisi pitää huolta (huolimatta siitä, että he ovat saattaneet *pompottaa* perhettään päiväkotikäisestä asti). Toisaalta he ovat myös subjekteja (hän), jotka tekevät valintojaan omilla elämäntilanteissaan. Tekstissä ei nostateta tunteja myöskään nimittelemällä huumekauppiaita, vaan heidänkin kuvauksissaan pysytään korrektiudessa. Viimeisessä kappaleessa huumekauppiaat nimitetään jopa henkilöiksi. Ensimmäisessä kappaleessa huumeet kuvataan aiheelle tyyppisesti itsestään liikkuviksi aineiksi. Poliisi on saanut kiinni sata kiloa hasista, joka on ollut matkalla kohti Pohjanmaata. Ajatus itsestään liikkuvista tai leviävistä vaarallisista huumeista on kauhistuttavampi kuin mielikuva kuljettajia ja kauppiaita leviämiseensä tarvitsevista aineista.

9.3 Kirjoittajat herättäjinä ja tien näyttäjinä

Ilkan huumepolitiikkaa linjaavissa kirjoituksissa asian kiinnostavuus luodaan tavallisten ihmisten arkea vaarantavien uhkakuvien kautta. Aiemmin tarinoina eläneet huumehelvettikuvaukset ovat muuttuneet tai muuttumassa todellisuudeksi myös lukijakunnan elinpiirissä. Kirjoittajat esiintyvät mielipidevaikuttajina, joiden tehtävänä on kertoa kansalaisille totuuksia, että nämä saataisiin mobilisoitua toimintaan huumeuhkaa vastaan. Yhteiskunnan tasapaino on järkkymässä ja nyt tarvitaan toimintaa. Kirjoitukset edustavat hallinnan retoriikkaa. Tekstien laatijat antavat vahvan vaikutelman siitä, että he tietävät miten tässä tilanteessa tulisi toimia. Teksteissä ei näy toimintalinjojen suhteen juurikaan epäröintiä tai varauksia. Epävarmuus linjauksissa voisi vesittää asian perille menoa ja viestin selkeys nähdään tärkeämpänä kuin kaikkinaisen nyanssien ja epäilyttävien mahdollisuuksien esiintuonti.

Stephen Toulminin (2003) orgaanisen skeeman näkökulmasta tarkasteltuna keskeisissä kirjoituksissa on lähtökohtana tiedotusvälineiden kautta saatu uutinen, joka on saanut kirjoittajat pohdiskelemaan ongelmaa. Tiedot ovat herättäneet huolestuneisuutta. Tämä on johtanut ehdottamaan jotain, jonka avulla uhkaa voitaisiin lieventää. Johtopäätöksiä yhdistää pyrkimys vaikuttaa tavallisten kansalaisten asenteisiin. Tekstit suunnataan aikuisille, huumekehien ulkopuolella oleville kansalaisille. Heidän on ymmärrettävä uuden tilanteen edellyttämät vaatimukset. Vastuullinen ja valistunut asennoituminen tarkoittaa tuen antamista kirjoittajien esittämille johtopäätöksille. Lukijoilta vaaditaan alttiutta luopua vapauksistaan ja myötämielisyyttä valvonnan ja vastuullisuuden korostamiselle.

Taulukko 7. Kaksi kirjoitusta orgaanisen skeeman näkökulmasta tarkasteltuna

	Pääkirjoitus: Huume tappaa	Jarmo Lintala: nape
Lähtötiedot (D)	Huumekuolemien lisääntyminen ja yleisen turvallisuuden heikkeneminen	Suuri takavarikko aineesta, jota oltiin tuomassa Pohjanmaalle
Johtopäätös (C)	Kansalaisten on suostuttava huumetesteihin	Vanhempien kasvatusvastuun korostaminen
Peruste (W)	Kiinnijääminen voi irrottaa huumekehistä ja pelastaa elämälle	Rajojen asettaminen vahvistaa elämäntilintaa Perinteiset arvot suojaavat lasten kasvua
Taustatuki (B)	Rajojen avautuminen ja virheelinen politiikka ovat lisänneet tarjontaa Kasvava tarjonta lisää käyttöä, josta aiheutuu yhä monipuolisempia ongelmia Aiemmat kokemukset todistavat kiinnijäämisen suotuisista seurauksista	Paha houkuttelee syrjäytymisvaarassa olevia nuoria Välinpitämättömyys ja yksityisyyden varjelu vaikeuttavat avun antamista
Tarkennukset (Q)	Kiinnijääminen on hyväksi, kunhan se tapahtuu kyllin aikaisin	Huumeilta suojautuminen ei ole irrallinen kysymys vaan se on kytköksissä kokonaiskasvatukseen
Varaukset (R)	Testit ovat osa ongelman ratkaisua	Osa nuorista on erityisen altista huumeiden houkutuksille

Pääkirjoituksessa rakennetaan asetelma, jossa kansalaisten on luovuttava vapauksistaan ja oikeuksistaan mahdollistaakseen huumeongelmalta suojautuminen. Johtopäätöstä perustellaan sillä, että kiinni jääminen voi irrottaa huumekehistä ja pelastaa elämälle. Tässä kohdin painotus on huumeiden käyttäjien auttamisessa eli Perelmanin käsittein väitettä voisi perustella laadun *lokuksella*, jossa vähemmistön kärsimyksen helpottaminen edellyttää uhrauksia enemmistöltä. Toisaalta teksti kuitenkin rakentaa ongelman vahvasti myös enemmistölle huumeiden käytöstä aiheutuvien riskien varaan. Tältä osin johtopäätöstä tukee myös määrän *lokus* ja turvallisuutta korostava arvohierarkia. Enemmistön on oman etunsa nimissä luovuttava yksityisyydestä saadakseen turvallisuutta, joka on kuitenkin itsemääräämisoikeutta korkeampi arvo.

Toulminin näkökulmasta tarkasteltuna tekstissä säädellään sitoutumista modaalisella termillä *voi*. ("Jääminen riittävän ajoissa kiinni huumetestissä voi pelastaa monta nuorta elämälle") Käytetty sanamuoto on kenttäriippuvainen ja se jättää

---

väitteen sisällön avoimeksi. Ilmaisua voidaan ymmärtää siten, että kiinnijääminen mahdollisesti, joissain tapauksissa voi pelastaa nuoren. Toisaalta väite voidaan tulkita myös niin, että kiinnijääminen pystyy pelastamaan nuoria elämälle. Se on keino, jolla tämä pelastuminen voidaan toteuttaa. Esimerkiksi muoto *voidaan* olisi painottanut tekstissä selkeämmin jälkimmäistä merkitystä, mutta ilmaus *voj* jättää merkityksen avoimeksi.

Pääkirjoituksessa säätelevien termien käyttö lisääntyy tekstin loppuosassa. Alun tilanteenkuvauksissa asiat esitetään kiistattomina totuuksina, mutta esitellessään ongelman ratkaisukeinoja kirjoittaja käyttää varauksia. Huumeet tekivät 1960-luvulla *maihinnousua*, eivät suoranaisesti nousseet maihin. Poliisi *onnistui* saamaan ongelman hallintaan. Kyse ei ollut varmasta voitosta vaan tuolla kertaa tapahtuneesta onnistumisesta. Huumeettestit ovat osa ongelman ratkaisua. Niitä tarvitaan, mutta kirjoittaja ei väitä tilanteen ratkeavan pelkästään niiden avulla.

Lintalan tekstissä peruste (W) johtopäätökselle (C) on kokonaisvaltaisempi kuin pääkirjoituksessa, jossa tilanne kuvataan tavallaan kausaalisuhteina. Lintalan kolumnissa rakennetaan puolestaan kuvaus uhkaavasta tilanteesta, jossa asetelma on tiettyjen nuorten kohdalla kääntymässä vaaralliseksi. Kyse on elämäntilanteesta, joka altistaa ongelmille, ei tiettyjen toimenpiteiden suorista seurauksista. Kettil Bruun ja Nils Christie korostavat myös tätä kokonaistilanteen merkitystä huumeongelman selittäjänä. Kyse ei ole aina huumeen voimasta vaan altistavasta elämäntilanteesta. (Christie & Bruun 1986.) Lintalan esityksessä suojautumisen perusteena toimivat arvot, kun taas pääkirjoituksessa suojautuminen mahdollistuu yksittäisillä toimenpiteillä.

Myös taustatukena (B) toimivissa osioissa asetelma Lintalan kolumnissa rakennetaan situationaalisille tekijöille. Syrjäytyminen on vuorovaikutusta nuoren ja hänen ympäristönsä välillä. Välinpitämättömyys ja päämäärättömyys altistavat pahalle, jonka yksi ilmenemismuoto on huumeet.

Tekstit eroavat painotuksiltaan siinä, että pääkirjoitus näkee huumeongelman taisteluna, jossa rintamalinjojen pitäisi suojata nuorisoa kosketuksilta huumemaailmaan. Siinä ei luoteta symboliuniversumin voimaan tarjota suojaa huumeiden houkutuksilta. Lintalan kolumnissa puolestaan pyritään vahvistamaan niitä elementtejä, joiden varassa voidaan elää maailmassa, johon huumeet ovat jo tunkeutuneet. Pitäytyminen perinteisissä arvoissa tarjoaa pohjan, jonka varassa pystytään vastustamaan väistämättömiä houkutuksia. Asetelma muistuttaa Lynn Payerin tulkintaa yhdysvaltalaisen ja mannereurooppalaisen terveysajattelun eroista. Yhdysvalloissa suojautuminen taudeilta on tarkoittanut kamppailua sairaudelle altistavia tekijöitä vastaan. Ne on pyritty pitämään erillään ihmisistä. Tämä on tapahtunut suojautumalla erilaisista

---

kosketuksista taudinaiheuttajiin. Saksassa ja Ranskassa taas kytkennät taudeille altistaviin tekijöihin on nähty väistämättöminä. Suojautuminen Euroopassa on tarkoittanut immuniteetin ja kehon sisäisten voimien vahvistamista. (Payer 1990)

Zygmunt Baumanin mukaan ”Me” ja ”He” saavat merkityksensä vain yhdessä keskinäisestä vastakkaisuudestaan. Sisäryhmän kiinteys edellyttää ulkoryhmää, joka on juuri se kuvitteellinen vastavoima, jonka sisäryhmä tarvitsee identiteetilleen, eheydelleen, sisäiselle solidaarisuudelleen ja emotionaaliselle tasapainolleen. Ryhmien välille muodostuu kuitenkin harmaa alue, joka vaikeuttaa ehdottomien jaotteluiden säilymistä. Aikaa saattaa kulua enemmän taisteluun omia toisinajattelijoita vastaan kuin kiistelyyn ”todellisten” vihollisten kanssa. Pettureiksi ja luopioksi nimettyjä vihataan yleensä jopa katkerammin kuin varsinaisiksi vastustajiksi tunnustautuneita vihollisia. Henkilöt, jotka eivät riittävän selvin sanoin tuomitse vihollista ovat erityisen vastenmielisiä. Sovitteleva asennoituminen saatetaan tuomita jyrkemmin kuin suorainen vihollisuus. (Bauman 1997, 55, 70–75.)

Uhkakuvat *Ilkan* huumeteksteissä tulevat oikeastaan kahdesta suunnasta: Ensinäkin huumekauppiasta, joita häikäilemättömässä piittaamattomuudessaan voidaan pitää varsinaisina vihollisina. Kyse on kuitenkin melko epämääräisiksi jäävistä hahmoista, jotka tuskin ovat *Ilkan* kirjoituksilla palautettavissa takaisin oikealle tielle. Niinpä varsinaisen oikean toiminnan vastustajat nousevat teksteissä kohteiksi, joiden suuntaan syyttävä sormi osoitetaan. Viholliseksi nimeäminen olisi heidän kohdallaan liikaa, mutta vastustajia, jotka seisovat esteinä järkeville toimille, he ovat. Nämä vastustajat ovat jaettavissa kahteen ryhmään: Pääkirjoituksessa toiseen ryhmään kuuluviksi määritetään ne tietoisesti tiensä valinneet, jotka pyrkivät ymmärtämään huumeongelmaa ja pohtivat vaihtoehtoja rajoittavalle huumeapolitiikalle. Toisen ryhmän muodostavat molemmissa teksteissä tietämättömät, ymmärtämättömät ja piittaamattomat, jotka eivät tajua tilanteen vakavuutta. Kirjoittajat korostavat omaa asemaansa totuuden haltijoina suhteessa näihin ymmärtämättömiin. Heillä on asianmukaista ja ajankohtaista tietoa aiheesta sekä kyky päätellä tilanteen edellyttämät oikeat toimintalinjat.

Vastustajat kuvataan pääkirjoituksessa yllättävät vahvoiksi. Heillä ymmärretään olevan tavallaan hegemoninen valta. Kirjoittaja edustaa kantaa, jonka tukijat ovat kärsivällisesti odottaneet ja purreet hammasta nähdessään kehityksen menevän huonoon suuntaan. Nyt ongelmat ovat kuitenkin muuttumassa niin vakaviksi, että haihattelut ja leikki tulee lopettaa ja ryhtyä kirjoittajan esittämiin toimiin.

Tekstien laatijoiden toimintaa ohjaavina arvoina ovat huoli nuorison terveydestä, tulevaisuudesta ja koko elämästä. Samalla kyse on koko yhteiskunnan turvallisuudesta, joka nyt on huumeiden kautta uhattuna. Nämä ovat kirjoituksissa tavallaan

arvoja, joiden uhattuna ollessa muiden arvojen pohtiminen muuttuu arvottomaksi. Huumeet muodostavat kentän, jolla toimimattomuus on suurin synti. Ylilyönnit ovat anteeksiannettavia, koska huumeongelman kauhistuttavuus oikeuttaa tietynlaisen heittäytymisen lukijoiden tulkinnan hyväntahtoisuuden varaan. Harkitsevuus vaikuttaa välinpitämättömyydeltä teksteissä, jotka tarjoavat linjaukset tilanteen edellyttämistä toimista. Kirjoittajat näyttävät osaltaan esimerkkiä suurelle yleisölle siitä, miten ei ole syytä pelätä leimakirveitä näin vakavan asian yhteydessä. Liika pohdiskelu on tässä kohdin pahasta ja oman yhteisön puolustus maineestaan piittaamatta on osoitus rohkeudesta ja oikeasta moraalista.

Tekstien viittaukset alkoholiin kertovat kulttuurin säätelemästä käyttäytymisestä, jonka hallintaan on jo keinoja olemassa. Huumeet sen sijaan symboloivat nykyajan kielteisiä piirteitä ja tulevaisuuden uhkia. Ne eivät kuulu suomalaiseen kulttuuriin vaan ovat muualta tulevia vitsauksia. Huumeissa korostuu substanssi-ajattelu. Aineet itsessään esitetään niin voimakkaina, ettei kulttuurisilla keinoilla pystytä säätelemään niiden vaikutuksen alaisena olevan ihmisen käyttäytymistä (vrt. Törönen 2002, 525–526).

Kirjoituksia yhdistää samankaltainen aikaorientaatio. Niissä luodaan kuva hyvästä menneisyydestä. Tulevaisuus näyttyy uhkakuvana, joka muuttaa laadullisesti päihdeongelmien luonnetta. Ajan teemalla rakennetaan myös kuvaa vastustajien hölmöydestä. He ovat ymmärtämättömiä, jotka eivät tajua ajan kuluu. He *yhä* kuvittelevat, vaikka muutokset ovat tapahtuneet jo *aikaa sitten* ja tämän on vihdoinkin loputtava (pääkirjoitus). Isät eivät pysy mukana *muutoksessa* ja *yli viikon ulottuvat päämäärät* ovat kateissa niin nuorilta kuin mahdollisesti myös aikuisilta. Myös viittaus niihin, jotka *vielä* voivat lapsiinsa vaikuttaa, luo läsnäoloa ajankulun merkityksellisyyteen (Lintala). Kirjoittajat luovat vahvan vaikutelman, että juuri he ovat asiassa ajan tasalla.

Teksteissä on mukana myös ajatus nukkuvista keski-ikäisistä kasvattajista. Heidän pitäisi olla ryhmä, joka on avainasemassa huumeiden vastaisessa kamppailussa. Kirjoitukset eivät vetoa nuoriin itseensä vaan heidän vanhempiinsa, joiden voidaan olettaa lukevan *Ilkan* pääkirjoituksia ja kolumneja. Ne rakentavat vaikutelman hyvää tarkoittavista kontrollikoneiston ammattilaisista, jotka ovat valmiita tulemaan apuun, kunhan nukkuvat vanhemmat saataisiin heräämään. Ammattilaiset tarvitsevat tukea ja ovat valmiita sitä antamaan. Vanhempien tehtävänä on antaa tukensa ammattilaisille ja tehdä oma osuutensa huoltajina. Vanhempien tavoin nukkuvina kuvataan myös luottamushenkilöt, joiden vastuullisuudesta ja kyvyistä ymmärtää nykyaikaa ei voida mennä takuuseen. Toivon ja pelon retoriikan (esim. Hellsten 2002) näkökulmasta pelko perustuu ymmärtämättömyyteen ja piittaamattomuuteen. Toivo liitetään hyvää tarkoittaviin ammattilaisiin ja vanhempien mahdolliseen heräämiseen, jonka seurauksena he ymmärtävät antaa tukensa kirjoittajien esittelemille linjauksille.

Tekstien näkökulmaeroja voidaan jäsentää David Garlandin (2006) esittelemän käsitteistön avulla. Garland puhuu ”uudesta kriminologisesta ahdingosta”, joka perustuu siihen, että viranomaiset ovat joutuneet tunnustamaan rajansa rikollisuuden torjunnassa. Pekka Hakkarainen ja Christoffer Tigerstedt tulkitsevat Garlandin näkevän tilanteen jonkinlaisen kyllästymisteesin kautta. Rikokset ovat muuttuneet osaksi normaalia arkea ja entiset rikoksen torjunnan strategiat ovat menettäneet hallitsevan asemansa. Julkinen valta on tämän seurauksena pyrkinyt jakamaan vastuuta yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpidosta muille tahoille, kuten yrityksille, vapaaehtoisjärjestöille ja paikallistoimijoille. Painopiste on siirtynyt yksilön moraalisesta tuomitsemisesta asenteellisesti neutraalimpaan riskien yhteiseen hallintaan. (Hakkarainen & Tigerstedt 2002, 251.) Kyse on vastuullistamisen strategiasta, ”minuuden kriminologiasta” (*a criminology of the self*), jossa ohjelmien interventio kohdistuu valtaväestön epävirallisten kontrollimuotojen ja -mekanismien elvyttämiseen tai uudelleen suuntaamiseen. Tarkoituksena on saada paikallistoimijat ”moraalistumaan” ja kontrolloimaan lähiympäristössään ilmenevää häiriökäyttäytymistä. (Törrönen 2004, 18–19.) Näiden sopeuttavien näkökulmien rinnalla on kuitenkin edelleen ei-sopeuttavia vastauksia rikolliseen toimintaan. Niissä valtio kuvataan yhä tehokkaana ja toimintakykyisenä toimijana. Kyse on ekspressiivisestä politiikasta, jossa vastuullisuuden sijasta korostetaan rangaistusten koventamista ja lisäämistä. Tällaisessa Garlandin mukaan antimodernissa tai arkaaisessa politiikassa rikoksen tekijät pyritään sulkemaan ulos enemmistön keskuudesta. Kyse on ”toiseuden kriminologiasta” (*a criminology of the other*), jossa valtio kuvataan tilanteessa kuin tilanteessa suvereenina hallitsijana, joka pysty palauttamaan lain ja järjestyksen. (Garland 2006; Hakkarainen & Tigerstedt 2002, 252; Törrönen 2004, 21.)

Lintalan kolumnissa painottuu vastuullistamisen strategia, jossa kamppailu huumeita vastaan tarkoittaa ennen kaikkea lähiyhteisöjen uudelleen moraalistumista. Tekstissä korostuu uuden yhteisöllisyyden uuskonservatiivinen muoto (Törrönen 2004, 20). Kyse on paikallisyhteisöjen menetetyistä arvovallasta, jonka kirjoittaja haluaa palauttaa. Eteläpohjalaisilla ihmisillä on taustallaan perinne, jonka puitteissa elämänhallinta on pystytty säilyttämään aiemminkin. Pitäytyminen tuossa perinteisessä hyvässä on vastaus myös uudenlaisin uhkiin. Lähiyhteisön kontrolli ja kasvojen menettämiseen liittyvä häpeä pystyvät pitämään nuorison oikealla tiellä tehokkaammin kuin rangaistukset. Huumeongelman potentiaaliset uhrat ovat omia lapsiamme eivätkä ulkopuolisia, jotka voidaan poistaa keskuudestamme. Pääkirjoitus sen sijaan ylläpitää kuvaa kykenevästä valtiosta, joka pystyisi ratkaisemaan ongelmat, mikäli esitetyille linjauksille annettaisiin riittävä tuki. Se kuvaa huumeiden käyttäjät toisina, jotka tulisi pystyä erottelemaan oman etunsa nimissä lainkuuliaisesta enemmistöstä. He ovat rikollisia, jotka aiheuttavat uhkia ja vaaratilanteita muille ihmisille. Kyse on sodasta, jossa nämä huumeiden käyttäjät ovat tavallaan

---

luopioita, jotka ovat siirtyneet hyökkääjien puolelle. He tekevät ymmärtämättömyyksissään pahaa sekä itselleen että muille. Heidän auttamisensa sosiaalisen tuen kautta ei ole mahdollista, vaan tilanteessa tarvitaan pakkokeinoja käyttävää valtiota, joka poimii suojaavaan huomaansa hairahtuneet nuoret ja samalla luo turvaa huumemaailman ulkopuolella elävälle enemmistölle.

Uuteen aikaan kuuluu myös avoimuuden ymmärtäminen arvoksi. Tekstit on laadittu aikana, jolloin suomalainen yhteiskunta oli kytkeytynyt lähimenneisyydessä yhä tiiviimmin kansainvälisiin yhteisöihin. Pääkirjoitus taustoittaa johtopäätöksiään EU-kytkentöjen aiheuttamilla vaikeuksilla. Jäsenyys Euroopan Unionissa on rajoittanut mahdollisuuksia toteuttaa huumeilta suojautuvaa politiikkaa. Eurooppalaisena olemisen tarkoittaa myös eurooppalaisten ongelmien tuloa.

Lintala viittaa tekstissään ”kiihkonatolaisiin”, jotka vaihtaisivat isänmaalliset arvot USA:n ylivaltaan. Suomalaisuus tarkoittaa hänelle yhteisyydestä kasvavaa turvallisuutta ja vastuunottoa. Ihminen on ennen kaikkea lähiyhteisönsä jäsen ja pyrkimys kasvojen säilyttämiseen yhteisön silmissä takaa mahdollisuudet huumeiden vastaiselle kamppailulle. Merkilliset harrastukset ja ystäväpiirit sekä pelko ”nössöksi” leimautumisesta ovat avoimuutta, jotka tuottavat vaikeuksia. Onni pitäisi löytyä arjesta, jossa asiat ovat kohdallaan. Velvollisuudet on hoidettava ja viettejä pystyttävä kontrolloimaan.

Kirjoittajat näkevät nimenomaan maaseudun olevan nyt vaarassa. Huumeet on ymmärretty kaupunkien ongelmaksi. Kaupunkilaisuus symbolisoi kansainvälistymistä ja avoimuutta uusille muotivirtauksille. Maaseutujen puolestaan pitäisi olla hallittavia kokonaisuuksia, joissa perinteiset arvot suojaavat vieraiden kulttuurien ongelmilta. Kaupungit kuvataan tavallaan maaseudun suojakilpinä. On ymmärrettävää, että niissä innostutaan arveluttavista houkutuksista, mutta ongelmien ilmeneminen myös maaseudulla kertoo arvoperustan vakavasta rakoilusta.

Myös ongelman näkymättömyys antaa aihetta huolestuneisuuteen. Kirjoittajat eivät viittaa omiin havaintoihinsa tai oleta lukijoiden nähneen merkkejä huumeiden käytöstä. Tästä huolimatta teksteissä rakennetaan kuvaa siitä, että ongelmat ovat levinneet kaikkialle. Vihollisen näkymättömyys vahvistaa pelkoja oman asennoitumisen sinisilmäisyydestä. Jos aineet ovat levinneet kaikkialle ja siitä huolimatta merkkejä niistä ei ole näkynyt, niin silloin liiallisen hyväuskoisuuden vaara on ilmeinen. Tämä voi selittää sitä, että huolestuneisuus huumeiden käytöstä on suurempaa maaseuduilla kuin kaupunkikeskuksissa. (Hakkarainen & Metso 2004, 40–41.)

---

10 HUUMEET ILKAN ETELÄPOHJALAISESSA RETORIIKASSA

Tämä luku on yhteenveto tutkimuksen tuloksista. Esitän luvun alussa kiteytyksen *Ilkan* huumeiteksteissä käytetystä retoriikasta. Pohdin eteläpohjalaisuuden merkitystä huumeongelman tulkintahorisonttina sekä tarkastelen huumeongelman instituutioitumista tutkimusaineistossa. Vertailen myös tutkimustulosten suhdetta aiempaan sanomalehtiaineistojä käyttäneeseen suomalaiseen huumeutkimukseen. Lopuksi pohdin *Ilkan* tekstien omaleimaisuutta ja niiden suhdetta eteläpohjalaisuudesta luotuun konstruktion.

10.1 Retoriikan kiteytys

Kokoan tutkimukseni keskeiset teemat tuloksia jäsentävien kysymysten kautta (vrt. Root Jr.1987, 21). Selvitän yhteenvedossa sitä, ketkä asiasta ovat kirjoittaneet tai sitä kommentoineet, kenelle esitykset on suunnattu ja mikä on niiden konteksti. Tarkastelen myös sitä, miten esittäjät asemoivat itseään, millaisia tunteisiin vetoavia keinoja he käyttävät ja mikä on esitysten muoto ja tarkoitus sekä miten esitykset suunnataan yleisölle ja millaisia ovat esitysten keskeiset väitteet ja niiden perustelut.

Kuka asiasta puhuu/kirjoittaa?

Ilkan sivuilla rakentuneen huumekonstruktion painopiste siirtyy tutkimusaineiston aikana terveysongelmista suojautumisongelmiin. Kommentoijien kohdalla tämä tarkoittaa siirtymää lääkäripainotteisuudesta tilanteeseen, jossa huumeongelman asiantuntijoina esiintyvät hyvin monien ammattiryhmien edustajat. Keskeisin huumeetilannetta kommentoiva ammattiryhmä 1970-luvun loppupuolelta lähtien on poliisi. Huumeiden käyttö muodostuu sosiaalisesti ongelmaksi myös maaseudulla ja sen seurauksena saavat lääkärien ohella myös muut hoito- ja sosiaalialan työntekijät mahdollisuuksia tilanteen kommentointiin. Poliitikot ja toimittajat aktivoituvat huumeongelman kommentoijina 1990-luvulla. Huumeista tulee teema, jota poliitikot käyttävät vakuuttavuutensa rakentamisessa (esim. 26.10.2000).

Kenelle esitykset on suunnattu?

Ilkka on Etelä-Pohjanmaan ehdoton valta-lehti ja maakunnan asukkaat muodostavat lehden pääasiallisen lukijakunnan. Lehti tavoittelee päätoimittajansa mukaan kuitenkin myös valtakunnallisia noteerauksia (ks. Lehto 2006, 350–351). Toimituksellisessa linjauksessaan *Ilkka* ilmoittaa kokoavansa ja kiteyttävänsä maakunnan mielipidettä ja välittävänsä sen maakunnalle sekä sen ulkopuolelle. Tämän perus-

---

teella *Ilkan* huumekirjoitusten voidaan tulkita olleen ennen muuta maakunnallisia kommentteja, mutta myös kannanottoja valtakunnalliseen huumepoliittiseen keskusteluun.

Mikä on esitysten konteksti?

Tutkitut tekstit ovat *Ilkka*-lehdessä julkaistuja huumekirjoituksia. Tämä tarkoittaa sitä, että ne esitettiin Suomen Keskustan vanhimman ja keskeisimpänä pidetyn sanomalehden sivuilla. Vuodesta 1997 lähtien lehti on ilmoittanut olevansa riippumaton puolueesta, mutta se ei ole missään vaiheessa peitellyt sitoutumistaan keskustalaiseen arvomaailmaan. Lehti on perustamisestaan lähtien ilmoittanut tehtäväkseen maaseudun ongelmien esiin nostamisen. Se ei ole halunnut esiintyä sovinnon hierojana vaan taistelijana niiden aatteiden puolesta, joita se on pitänyt oikeina. Viime vuosikymmeninä tämä on tarkoittanut kamppailua suomenkielisen Etelä-Pohjanmaan maakunnan puolesta.

Etelä-Pohjanmaa kirjoitusten kontekstina tarkoittaa vahvan maakunnallisen itse-tietoisuuden aluetta. Maakuntaan ja sen ihmisiin liitetään historiallisiin tapahtumiin perustuvia voimakkaita mielikuvia. Kyse on maatalousvaltaisesta alueesta, jossa vallitsee vahva yrittäjähenkki. Eteläpohjalaisuus on läpi historian tarkoittanut orientaatiota, jossa maailmankuva rakentuu talonpoikien ja pienyrittäjien vahvalle liitolle. Heidän asemansa ja elämäntapansa puolustaminen on ollut eteläpohjalaisuuden ytimenä.

Maakunta on aina luottanut asiansa oikeutukseen. Väitteet on totuttu sanomaan suoraan. Hienotunteisuus ja toisten loukkaamattomuus eivät ole olleet tyypillisintä eteläpohjalaisuutta. Maakunnan ihmiset ovat reagoineet voimakkaasti kokemiinsa epäoikeudenmukaisuuksiin. Tämä on johtanut vahvoihin ilmauksiin, joissa kuitenkin on usein samalla ollut mukana myös itseironisia elementtejä.

Etelä-Pohjanmaa on keskimääräistä köyhempi maakunta, jossa myös koulutustaso on alhainen. Kiinnittyminen yhteisöön on kuitenkin vahvaa ja monet sosiaaliset ongelmat, kuten huumeiden käyttö, ovat maakunnassa keskimääräistä paremmin hallinnassa. Yhtenäiskulttuuri on tuottanut turvaa siihen sopeutuneille alkupe-
räisasukkaille, mutta erilaisena eläminen ja epäonnistumisten kokeminen ei aina ole ollut helppoa henkilökohtaista menestystä arvostaneessa yhteisössä.

Miten esittäjät asemoivat itsensä?

Huumeteksteille on ominaista niissä esiintyneiden kommentojien varmuus asiastaan. Toimintavaatimukset ja tulkinnat esitetään epäroimättä, huolimatta siitä, että ne käsittelevät ongelmaa, johon maailmassa ei ole löydetty ehdottoman toimivia

---

ratkaisuja. Tutkitun ajanjakson alkupuolella kommentoijat rakentavat vakuuttavuuttaan esittelemällä runsaasti huumeita koskevaa tietoa, joka perustuu yleensä kokemuksiin narkomaanien hoidosta tai tutkimuksiin. Ajanjakson loppupuolella vakuuttavuutta luodaan ennen kaikkea asennoitumisen lujudella. Jyrkkä ja periksi antamaton suhtautuminen huumeiden käyttöön on osoitus vastuuntunnosta. Oma asemaa vahvistetaan kautta aineiston kritisoimalla muita toimijoita. Kommentoijat antavat ymmärtää, että heillä olisi edellytyksiä ratkaista ongelma, kunhan toimintaa vastustaneet vääräuskoiset ja ymmärtämättömät vastaanpanijat saataisiin raivattua tieltä.

Millaisia tunteisiin vetoavia keinoja esittäjät käyttävät?

Tyypillisin tunne, jota esityksillä pyritään esiin nostamaan, on huoli. Tätä tavoitellaan erityisesti korostamalla käyttäjien nuoruutta, vaikka kirjoituksen pohjana oleva materiaali antaisi aihetta puhua pikemminkin nuorten aikuisten ongelmasta. Myös tyttöjen osuuden korostaminen herättää huolta. Huolestuneisuutta vahvistetaan myös korostamalla sitä, miten huumeita on jo kaikkialla ja kenen tahansa lapsi saattaa olla vaarassa.

Osa kirjoituksista pyrkii avoimesti herättämään syyllisyydentuntoja. Erityisesti lasten vanhempien kyvyt ja sitoutuneisuus kasvatustehtäväänsä kyseenalaistetaan. Vanhempien väitetään olevan piittaamattomia, ymmärtämättömiä ja avuttomia. Heidät kuvataan myös todellisuuden kieltäjinä. He eivät suostu näkemään maailmaa sellaisena, joksi se huumeiden tulon myötä on muuttunut.

Huumeiden vanhempien esiintulo näkyy sympatian hakemisena. Vastuuntuntoiset ja hyvää tarkoittaneet vanhemmat ovat kokeneet lastensa huumeiden käytön raskaasti. Huumeet ovat olleet ylivoimainen vastustaja ja lapsen menettäminen tuohon maailmaan on aiheuttanut vanhemmille suurta tuskaa. Kertomalla kokemuksistaan he tulevat lähelle lukijoitaan (tykö-tulemispuhe) ja kärsimykset saavat nämä eläytymään tarinoihin.

Huumeikauppiaiden piittaamattomuuden kuvauksilla herätellään vihaa. Kommentoijat päästävät esityksissään toisinaan omat tunteensa esiin ja tällä tavoitellaan yhteisyyden kokemuksia. Huumeikauppiaiden häikäilemättömyys tekee heistä uhkaavia ´toisia´, joiden käsittelyssä ei ole tarvetta sitoutua perusoikeuksiin. Kommentoijat sallivat itselleen vahvasti ylilyövien vaateiden esittämisen. Niissä luotetaan vastaanottajien tulkinnan hyväntahtoisuuteen ja kykyyn ymmärtää esitykset ylilyönteinä (päästökuvaukset).

Mikä on esitysten muoto?

Tutkimusaineisto koostuu monenlaisista teksteistä. Osa artikkeleista on suoria kirjoituksia, joissa niiden tekijä esittää asiansa suoraan lukijoilleen ilman tulkintaa. Tällaisia tekstejä ovat ennen kaikkea puhtaat uutiset, esimerkiksi tietotoimistojen tuottamat tekstit huumeepoliittisesta tilanteesta. Toisinaan kyse on toimittajien rakentamista teksteistä, joihin he upottavat erilaisia asiantuntijakommentteja. Yleensä niissä käsitellään jotain huumeisiin liittyvää teemaa (esim. tyrmäystipat ravintoloissa) ja toimittaja sitoo omalla tekstillään eri asiantuntijajäät yhteen. Oman ryhmänsä huumekirjoituksissa muodostavat selostukset erilaisista puhetilanteista. Näissä yleensä joku huumetilanteen asiantuntija on tullut pitämään maakuntaan luennon, jota toimittaja sitten referoi ja liittää siihen kuulijakunnan näkemyksiä ja omia kommenttejaan. Pääkirjoituksissa näkyy niiden asema lehden huumeepoliittisen linjan määrittäjänä. Teksteissä asemoidaan huumeekysymys suomalaisten sosiaalisten ongelmien kenttään ja esitetään näkemykset lehden edellyttämistä toimista. Kolumneissa aiheen käsittely on vapaamuotoisempaa ja tekstien henkilökohtaisuus näkyy selvemmin. Kolumnistit tulkitsevat tilanteita persoonallisesti ja teksteissä näkyy kytkeviä eteläpohjalaiseen symboliuniversumiin.

Selkeimmin esitysten muoto vaikuttaa pidettyjä luentoja esitelteisiin raportteihin. Niissä on huomioitava se, että luennon pitäjä on suunnannut varsinaisen esityksensä tilaisuuden kuulijoille, ei lehden lukijoille. Esitelmöitsijät ovat joutuneet pohtimaan keinoja, joilla pystyvät säilyttämään kuulijoiden mielenkiinnon ja tämä on saattanut vaikuttaa myös asian muotoiluun. Osa esityksistä on nimenomaan nuorille pidettyjä valistustilaisuuksia ja aiheen esillepano saattaa olla tämän mukainen. Asia selittää osaltaan esimerkiksi huumeepuheelle ominaisen tavallista yleisemmän slangisanojen käytön. Osa esiintyjistä tavoittelee nuorison suosiota pyrkimällä esityksessään rentouteen. Toisinaan esityksistä laadituissa kuvauksissa näkyy myös merkkejä suoranaista väärinymmärryksistä toimittajien referoimissa luennoitsijoiden esityksiä.

Mikä on esitysten tarkoitus?

Tutkimusajanjakson alkupuolen teksteissä painottuu informatiivisuus. Niissä pyritään selvittämään, mistä huumeiden käytössä on kysymys. Aiheen käsittelyssä korostuvat käyttäjiä auttamaan pyrkivät näkökulmat. Suvantovaiheen tekstien keskeisenä teemana on ongelman olemassaolon vakuuttelu. Huumeiden käyttö Suomessa oli edelleen melko vähäistä, mutta kirjoitukset pyrkivät herättelemään lukijoita. Tekstit painottavat huumeiden käytön rikollisia Aspekteja. Tämän myötä poliisista tulee huumeiden keskeinen määrittäjä ja toimija. Huumeiden käyttö vakavoituu suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisena ongelmana 1990-luvun puolivälissä. *Ilkan*

kirjoituksissa painottuu huumeiden käyttöön liittyviltä uhkilta suojautuminen ja niissä tuodaan esille tilanteiden edellyttämiä toimintavaatimuksia. Huumekirjoittelu politisoituu siinä mielessä, että teksteissä asemoidutaan avoimesti tukemaan tiettyjä toimintalinjoja (lähinnä rajoittava huume politiikka) ja vastustamaan toisia tilannemäärittäjiä (hyssyttelyksi ymmärretty pyrkimys suhteuttaa huumeongelman merkitys sosiaalisena ongelmana).

Miten esitykset suunnataan yleisölle?

Ensimmäisen aallon aikaisissa teksteissä korostuu sivistävyys. Artikkelit ovat nykyisiin verrattuna pitkiä ja niissä luotetaan lukijoiden haluun saada yksityiskohtaista tietoa aiheesta. Ne tavallaan kutsuvat lukijoita mukaan luomaan parempaa maailmaa. Artikkelit ovat kuvauksia ongelmista ja kärsimyksistä.

Lähestymiskulma lukijoihin muuttuu 1970–1980-lukujen vaihteessa. Puhtaasti tiedonjakoon liittyvät painotukset vähenevät ja tilalle tulee pyrkimys muokata lukijoiden asenteita. Kommentoijat esiintyvät erittäin varmoina näkökulmiensa oikeellisuudesta. Tekstit asemoivat lukijansa melko tietämättömiksi huumeista. Lukijoita vakuutetaan siitä, että heidän tulisi oman etunsa nimissä antaa tukensa kulloisenkin kommentoijan linjauksille. Aineiston loppuosassa tekstit ovat yhä selkeämmin pysäytettyjä kertomuksia, joissa kirjoittaja näyttää lukijoille tien, jota kulkea, mutta vastuu asian onnelliseen loppuun saattamisesta siirretään lukijoille.

Mitkä ovat keskeiset väitteet ja niiden perustelut?

1970-luvun alussa keskeisenä väitteenä on ajatus huumeongelmasta epäinhimillisten yhteiskunnallisten olosuhteiden seurauksena. Käyttöä selitetään yhteiskunnan rakenteellisilla tekijöillä ja myös itse aineiden käytöllä nähdään pyrittävän vaikuttamaan rakenteisiin. Aineelliseen tuotantoon liiaksi keskittynyt yhteiskunta saa aikaan vieraantuneisuuden kokemuksia, joita sitten pyritään lievittämään huumeiden käytöllä.

1970-luvun toisella puoliskolla ja 1980-luvulla keskeiseksi väitteeksi nousee vakuuttelu siitä, että huumeet ovat leviittäytyneet suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen osana myös Etelä-Pohjanmaalle. Asia nähdään jokseenkin välttämättömänä seurauksena kansainvälisten kytkentöjen lisääntymisestä. Suomalainen yhteiskunta kiinnittyi yhä laajempiin kokonaisuuksiin ennen kaikkea poliittisten ja informaatioteknisten uudistusten kautta. Globalisaatiokehityksen ajateltiin johtavan myös huumeongelman leviämiseen. Julkinen keskustelu herätteli kansaa varautumaan tähän uhkaan.

1990-luvun loppua ja 2000-luvun alkua luonnehtii parhaiten väite siitä, että meidän on ryhdyttävä itsekkäisiin toimiin suojautuaksemme huumeiden käytöstä aiheutuvilta

---

vaikeuksilta. Kirjoitukset kannustavat lukijoita luopumaan liiallisesta vieraskoreudesta ja antamaan tukensa linjauksille, jotka vaativat kovia otteita huumekauppaa vastaan. Sivistyneen suvaitsevaisuuden arvo kyseenalaistetaan ja vaikeutuneen tilanteen katsotaan edellyttävän ankarampia toimenpiteitä. Yksilöiden on luovuttava osasta oikeuksiaan ja vapauksiaan yhteiskunnallisen suojautumisyrittämisen hyväksi.

10.2 Eteläpohjalaisuus huumeongelman tulkintahorisonttina

Symboliuniversumi, jonka perustalta huumeongelma *Ilkka*-lehdessä konstruointiin, pohjautuu vahvasti perinteisten arvojen ja elämäntapojen kunnioitukselle. Nämä muodostavat eteläpohjalaisen *locos communiksen*, jolla antiikin retoriikan teoriassa tarkoitettiin ”yhteistä kohtaa”, argumenttia joka on yhteisössä laajasti jaettu (Torkki 2006, 195). Etelä-Pohjanmaa on maakunta, jolla on poikkeuksellisen selkeä identiteetti ja pitkälle menevä yksimielisyys kunniasa pidettävistä arvoista. Talonpoikaisuuteen ja yrittäjyyteen pohjaava maailmankuva arvostaa työntekoa ja ahkeruutta. Isänmaa, uskonto ja perheyhteys ovat yhteisöllisen elämisen peruspilareita. Huumeiden käytön kaltaiset sosiaaliset ongelmat tulkitaan tämän kolminaisuuden näkökulmasta. Kulttuuri maakunnassa on perinteisesti ollut pärjäämisen eetosta korostava ja edellyttänyt yksilöllistä selviytymistä. Menestys on nähty omista toimista riippuvaksi. Kynnys pudonneiden tuomitsemiselle ei ole yleensä ollut kovinkaan korkea. Näkemykset toisten toimien arvosta on totuttu esittämään suorasanaisesti ja oman vision oikeellisuuteen luottaen.

Huumeiden käyttö symbolisoi kaaosta tässä symboliuniversumissa. Kyse on toiminnasta, jolla käännetään selkä yleisesti hyväksytyille arvoille ja päämäärille. Nautinnollisia kokemuksia itseisarvonaan tavoittelevaksi ymmärretty huumeiden käyttö nähdään hairahduksena pois tieltä, jonka varaan hyvän ja tavoiteltavan elämän on koettu rakentuvan. Kyse on niin kokonaisvaltaisesta vetäytymisestä, että ilmiö tulkitaan tietämättömyydeksi, johon on vastattava uudelleen tapahtuvalla sosialisatiolla. Tässä sosialisatiossa on kuitenkin nykyään mukana yhä enemmän kilpailevia tahoja, joiden sanoma voi olla pohjimmiltaan hyvinkin arveluttavaa. Yhteisön on uusinnettava maailmankuvansa peruspilarit niin hairahuneille nuorille kuin välinpitämättömille tai ymmärtämättömille aikuisillekin. Itsenäisyys tai itseohjautuvuus eivät voi olla keskeisiä arvoja tilanteessa, jossa irrationaaliset elementit uhkaavat oikeaksi ymmärretyn elämäntavan perusteita. Lasten kasvun aikuisuuteen tulee tapahtua vanhempien turvallisen holhouksen alaisena ja vanhempien vastuullisuutta tehtäviensä hoidossa tulee voida vaatia kovasanaistakin. Heidän on toimittava itse esimerkkinä vastuullisuudesta maailmassa, joka tarjoaa nuorille täysin uudenlaisia houkutuksia.

Onni ja hyvä elämä eivät kuitenkaan ole tavoitettavissa hetkellisten nautintojen kautta, vaan ne edellyttävät kykyä pidättyvyyteen. Itsehillintä ja työteliäisyys ovat kestävien ilojen lähteitä. Huumeiden tarjoamat riemut ovat illuusioita, joiden varaan ei voi mitään rakentaa eikä niitä pidä arvostaa. Tilannetta voi kuvata eteläpohjalaisella kansanviisaudella, jonka mukaan näiden nautintojen todetaan olevan kuin housuihinsa virtsaamisen, jonka seurauksena hetken on lämmin, mutta pian sitäkin kylmempi. Liiallinen hedonismi on halveksittavaa. Haihatteluihin ei löydy vastakaikua yhteisössä, jossa ihmisen elämässä onnistuminen on vahvasti sidoksissa hänen kykyynsä tehdä työtä ja elättää itsensä ja perheensä.

Huumeet esittäytyvät läpi tutkimusajanjakson ulkopuolelta suomalaisen yhteiskuntaan ja Etelä-Pohjanmaalle tunkeutuvana uhkana. Ne edustavat lisääntyvää kansainvälistymistä ja konkretisoivat Suomenkin asemaa osana globaalia järjestelmää, jossa hyötyjen ohella on valmistauduttava kohtaamaan myös saapuvat vitsaukset. Huumeongelman kohdalla tilanne konstruoidaan vahvasti sotaan ja hyökkäykseen liittyvin linjauksin. Hädän uhatessa katsotaan lähes kaikkien keinojen olevan sallittuja. Yhteisöllä on oikeus puolustaa itseään ja uhkien äärellä on tehtävä valintoja. Kun on toiminnan aika, saavat yksilöllisyys ja vapaudet väistyä. Yhteisön oikeus turvallisuuteen ylittää yksilölliset perusoikeudet. *Ilkka* sitoutuu huumeekysymyksessä vahvasti hyvinvointiyhteiskuntaan. Sen on taattava ihmisten turvallisuus. Lehden linjaa voi pitää korostuksiltaan kollektiivisena pikemminkin kuin individualistisena. Ongelmien edessä ei saa jäädä toimeettomaksi. Jotain on tehtävä, vaikka toimenpide-ehdotukset saattavat olla alttiita kritiikille. Vahvaa vallankäyttöä ei tule pelätä. Ongelmat ratkeavat kurinpidon ja järjestyksen luomisen kautta. Ellei luotu järjestys sovi kaikille, on se poikkeavien yksilöiden ja ryhmien oma ongelma, jota enemmistön ei ole syytä jäädä liikaa pohtimaan. Myöskään yhteisön ulkopuolelta tulevaa kritiikkiä ei ole syytä pelätä, vaan on luotettava omiin perinteisiin. Maailma on täynnä vaaroja, joilta on tähän asti pystytty suojautumaan, eikä nytkään olet syytä poliittisen korrektiuden tai näennäisen suvaitsevaisuuden nimissä antautua hyväksynnän kaipuussaan hyväuskoisiksi hölmöiksi.

10.3 Huumeongelman instituutioituminen

Huumeongelma instituutioituu lehden kirjoituksissa tyypittelyjen kautta. Keskustelussa esiintyy eri asemissa olevia henkilöitä, joita ei välttämättä voida personoida, vaan kyse on tajunnassa elävistä mielikuvista. Huumeita koskeva todellisuus rakentuu piittaamattomista ja ahneista huumekauppiaista, jotka väijyvät uhkana kasvavalle nuorisolle. Käyttäjät ovat aluksi lähinnä uhreja, mutta jatkossa yhä selvemmin myös rikollisia. Tilannetta tulkitsevat erilaiset kommentoijat, jotka käyvät kamppailua omien näkemystensä relevanssista. Vastaavaa keskustelua käyvät myös eri auttajatahot,

joiden toiminnassa on kyse paitsi kärsivien auttamisesta ja yhteiskunnallisten uhkien vähentämisestä, myös kamppailusta omien toimintaedellytysten ja työpaikkojen puolesta. Kyse on herkästä ja vakavasta asiasta, jossa virheratkaisujen seuraukset voivat olla kohtalokkaita. Kamppailu hegemonisesta vallasta johtaa vaihtoehtoisten kantojen näkemiseen vaarallisina ja vastuuttomina haihatteluiluina. Omien ratkaisujen toimivuuteen luotetaan ja niiden mahdollisesti sisältämiä riskejä ja haitallisia seurauksia vähätellään. Tilanteen tulkinnat yksinkertaistuvat ja empiirisen näytön hankkiminen omien näkemysten toimivuudesta on vaikeaa. Harvoilla on omakohtaista kokemusta asioista, mutta instituutioitunut keskustelu tuo tilanteen kaikkien tietoisuuteen. ”Tietona” huumeista esitetyt näkemykset ovat kansainvälisistä lähteistä suomalaisiin oloihin sovellettuja kuvauksia tapahtumaketjuista.

Ilkka-lehden konstruoima kuvaus suomalaisesta huumeongelmasta on ankaruudessaan persoonallinen. Lehti luottaa voimakkaasti kantaaottavan journalismin hyväksyttävyyteen. Se yksinkertaistaa monimutkaisia ilmiöitä ja pyrkii tietoisesti välttämään kaiken kattavasta spekulatiosta mahdollisesti seuraavaa toimintakyvyttömyyttä. Linja säilyy kuitenkin kovasanaisena yleensä vain silloin kun tyyppitykset esiintyvät vielä kasvottomina. Kovia ja säälimättömiä otteita vaaditaan yleisesti ottaen huumekaupan osapuolille. Lehdessä ei kuitenkaan lyödä lyötyjä siinä mielessä, että osallisuutensa huumeongelmaan myöntäneitä ei enää avoimesti tuomita. Kun vihollinen saa inhimilliset kasvot, muuttuvat lehden linjaukset korrektimmaksi. *Ilkka* on julkaissut pitkiä artikkeleita huumeita käyttäneistä ihmisistä ja jopa niiden laajamittaisesta maahantuonnista toistuvasti tuomion saaneista henkilöistä (esim. 24.1.1999). Näissä elämäntarinoiden kuvauksissa on pidättäytytty tuomioista. Osataan niissä näkyä piirteitä jopa puukkojunkkariuden kaltaisesta rikollisromantiikasta. Erityisen suopesti lehdessä on suhtauduttu entisiin käyttäjiin, jotka ovat kyenneet irrottautumaan aineista ja esiintyvät nykyisin huumevalistajina. Heidän sanomaansa ei kyseenalaisteta. Toisinaan heille ollaan tarjoamassa jopa jonkinlaista sankarin roolia. Ilmiössä on nähdäkseni kyse Bergerin ja Luckmanin termin terapiasta, jossa poikkeava yksilö on onnistuttu sosiaalistamaan uudelleen symboliuniversumin objektiiviseen todellisuuteen. Tämä paluu normaaliuteen tuottaa huomattavaa subjektiivista tyydytystä kaikille osapuolille. Vallitseva käsitejärjestelmä pystyy selittämään poikkeavuudet ja säilyttää uhatuksi tulleet todellisuuden määritelmät.

Lehden huume politiikkaa linjaavissa kirjoituksissa rakennetaan huume keskustelua tietynlaisen vastapuheen idean kautta (Jokinen ym. 2002). Tekstit käyvät tavallaan vuoropuhelua muualla esiintuotujen näkemysten kanssa. Ne antavat ymmärtää, että jossain on esitettyjen näkemysten vastustajia, jotka haluavat ohjata tilannetta vastakkaiseen suuntaan. Nämä toisenlaiset näkemykset ovat hyssyttelyä, jolla vaikeutetaan huumeongelman ratkaisemista. Lehden kirjoituksissa luodaan kuvaa vastustajista, jotka kaikissa mahdollisissa väleissä ovat valmiita mitätöimään lehden esittelemät ratkaisuvaihtoehdot.

Lehti on linjassaan erittäin lojaali paikallisille huume poliittisille toimijoille. Poliisin arvostus ongelman ratkaisijana on keskeistä, mutta ei mattoa vedetä muidenkaan viranomaistoimijoiden alta. Varsinaiset nimellä osoitetut hyökkäävät kommentit suunnataan vain poliitikkoja kohtaan. Suorasanaiset arviot näkemyksistään saavat niin Vappu Taipale, Heidi Hautala kuin Marjatta Vehkaojakin. Kyse on korkeissa asemissa toimineista henkilöistä, joiden esiintuloa kohtaan katsotaan voitavan käyttää mitätöimistä. He toimivat kentillä, joissa vaaditaan keskimääräistä korkeampaa kritiikinsietokykyä. He eivät ole uhreja, eivätkä varsinaisia asiantuntijotakaan ja siten sopivia suoran hyökkäyksen kohteita. *Ilkka*-lehden linjana on ollut pitää huumeiden käyttö yksinkertaisesti ja yksiselitteisesti tuomittavana toimintana. Liian monitahoisen ja suhteellistavan pohdiskelun ajatellaan vievän pohjaa pois valitulta linjalta. Paljon puhuttu hyssyttely lehden sivuilla saa kasvonsa oikeastaan vain näiden kommentoijien kautta. Hieman yllättävää tässä mielessä on se, että rajoittavaa huume poliittikkaa kritisoineet tutkijat eivät ole joutuneet suoraan nimellä osoitetun kritiikin kohteeksi.

Toimituksellisen linjansa mukaisesti *Ilkka*-lehdessä on huumeita käsiteltäessä pidetty uutis- ja mielipideaineisto selkeästi toisistaan erossa. Lehti esittää väkevästi omat linjauksensa, mutta se julkaisee myös tietotoimistojen kautta hankittuja artikkeleita, joissa näkemykset poikkeavat lehden omista painotuksista. Kirjoitusten selkeä painopiste on rankaisevassa linjauksissa, mutta jonkin verran palstatilaa annetaan myös vaihtoehtoisille näkemyksille.

Kontekstuaalisen konstruktionismin näkökulmasta voidaan kysyä, miten *Ilkassa* rakennettu huume metodellisuus suhteutuu koko suomalaisen huume tilanteen kehitykseen. Määrällisesti tarkasteltuna ainakin paneutuminen huume kysymykseen vastaa selkeästi yleisen kehityksen muutoksia. Aiheesta kirjoitettiin runsaasti 1970-luvun alussa. Tekstit eivät vielä tuolloin juurikaan ottaneet itsenäisiä, omassa toimituksessa tuotettuja kantoja tilanteeseen, mutta asiaa kuitenkin pidettiin esillä ja lukijoille tarjottiin informaatiota sinällään vielä oudosta ilmiöstä. Vuosina 1974–1995 kirjoittelu aiheesta on vähäistä, mutta tekstit toisinaan luovat kuvaa melko vakavasta tilanteesta. Aiheen tiimoille ilmaantuu uusia asiantuntijatahoja ja ammattiryhmiä, joiden toimenkuvaan kuuluu asian esillä pitäminen. Ennen kaikkea tämä tarkoittaa kolmannen sektorin ja vapaaehtoistoiminnan aktivoitumista. Huume ongelma rakentuu yhä selkeämmin koko kansaa koskettavana uhkana. Suomalaisen huume ongelman vakavoiduttua vuosituhanen vaihteessa, seurasi *Ilkka* kehitystä erittäin aktiivisesti. Aihetta käsiteltiin tiiviisti aina pääkirjoitustasolla asti. Lehti toi esiin omalta osaltaan näkemyksensä tilanteesta ja se tarjosi hyvin konkreettisia ja persoonallisia toimenpide-ehdotuksia.

Kaiken kaikkiaan *Ilkka*-lehden voidaan sanoa toimineen aktiivisena ongelman esiin nostajana ennen kaikkea 1990-luvulta lähtien. Lehti pyrki herättelemään tavallista kansaa ja antoi tukensa pääosin kontrolloivalle ja rankaisevalle viranomaistoiminnalle, mutta myönsi myös hoidollisten toimien merkityksen osana huumeongelman ratkaisua. Lehti pidättäytyi pohdiskelemasta tarkemmin annettavan hoidon sisältöä. Haittojen vähentämiseen tähänneet toimet, kuten neulanvaihto-ohjelmat, aiheuttivat lehden linjaajille enemmän päänvaivaa. Ensi käden tietojen pohjalta ajatukset tyrmättiin, mutta jatkossa asiassa suostuttiin näkemään jo hieman ymmärrettäviäkin piirteitä.

10.4 Onko *Ilkka* omaleimainen?

Ilkka-lehden kirjoitusten teemat ja painotukset vastaavat melko pitkälle aikaisemmissa sanomalehtiaineistoja tarkastelleissa tutkimuksissa esiin nousseita korostuksia. Poliisin roolin merkityksellisyys 1970-luvun lopulta lähtien vastaa valtakunnallisten sanomalehtien linjaa. *Ilkka*-lehden sivuilla viranomaiset eivät jakautuneet eripuolille väittelylinjoja. Pääsääntöisesti sekä paikalliset poliisi- että sosiaali- ja terveystoimikunnat olivat kommentissaan jokseenkin samoilla linjoilla. Molemmat suhtautuivat toisiinsa pääosin kunnioittavasti eikä varsinaisista kiistoista eri viranomaisten välillä voida *Ilkan* kirjoitusten perusteella puhua. Poliiseille annettaviin toimintavaltuuksiin *Ilkka* suhtautuu erittäin myönteisesti. Sosiaalityöntekijöiden osuus huume keskustelussa ei näy vielä 1970-luvulla, mutta tilanteen pahennuttua vuosituhatvaihteessa myös heidän asiantuntemuksensa sai palstatilaa ennen kaikkea lastensuojelun ja päihdehuollon palvelujen järjestäjän rooleissa. (vrt. Hakkarainen 1992.)

Helsingin Sanomien tapaan *Ilkan* sivuilla yleisin käytetty näkökulma on kontrollipoliittinen. Sosiaalisen tai psykologisen näkökulman käyttö teksteissä on melko harvinaista. Mielenterveyteen ja psyykkisiin ongelmiin viittaavat selitykset painoutuivat erityisesti 1970-luvun alussa. Psykooseja ei tuolloin niinkään nähty huumeiden käytön seurauksiksi kuin pikemminkin niiden käyttöä selittäviksi tekijöiksi. *Ilkassakin* tuolloin psyykkiset ilmiöt ymmärrettiin välittäviksi tekijöiksi, joiden kautta yhteiskunnalliset olosuhteet vaikuttivat huumeiden käyttöön. Perheiden syyllistämässä *Ilkan* kirjoituksissa ei oltu kovinkaan varovaisia. *Irti huumeista ry:* n edustajat pyrkivät korostamaan huumeiden voimakkuutta ongelman selittäjänä, mutta yleisempänä linjana *Ilkan* teksteissä on ollut melko vahvasti esitetyt vaatimukset vanhempien vastuullisuuden suuntaan. Perheet nähdään kuitenkin myös voimavaroina, joista pitäisi löytyä edellytyksiä huumehoukutusten vastustamiseen. Mallioppimisen korostus vanhempien päihdekäytöstä painottuu myös *Ilkan* huume-kirjoituksissa. (vrt. Rantanen 1997.)

Esitetyt kausaalisuhteet ovat *Ilkassa* muiden lehtien tapaan tyypillisesti hyvin suoraivaisia eikä niissä juuri turvauduta varauksiin, jotka voisivat problematisoida esitetyjä väitteitä. Lehdessä ei käytännössä kritisoida ylilyövimpiäkään väitteitä, joita aiheen asiantuntijoina esiintyneet kommentoijat esittivät. *Ilkan* linjauksissa annetaan ymmärtää, että lehden linjaa vastustavat ennen kaikkea erilaiset hyssyttelijät. Näiden esittämiä väitteitä ei kuitenkaan yksilöidä niin tarkasti, että niistä voitaisiin käydä varsinaista argumenttien uskottavuuteen perustuvaa keskustelua. Toisaalta tältä osin voi esittää myös kritiikin kritiikkiä. Voidaan aiheesta kysyä, kuinka syvälle menevää ja monipuolista aiheen käsittelyä sanomalehtitekstilä voidaan kohtuudella odottaa. Artikkelit 1970-luvun aineistossa olivat laajempia ja syvällisempiä kuin myöhemmin, mutta vastaavassa laajuudessaan ja opettavaisuudessaan esitetyt ne näyttäisivät kieltämättä oudoilta vuosituhannen vaihteen lehdissä julkaistuna. Päätoimittaja Hokkanen näkee sanomalehtien tehtävänä tietynlaisen asioiden yksinkertaistamisen (16.3.2006). Tässä kontekstissa on kohtuutonta edellyttää maakunnan sanomalehdeltä tieteellisen tekstin kaltaista paneutumista asian monimuotoisuuteen. *Ilkan* huumeepoliittisissa artikkeleissa painotukset ovat enemmän vahvoissa mielipiteen ilmaisuissa kuin viileässä ja kaiken kattavassa analyysissä.

Ilkankin teksteissä näkyy vahva usko siihen, että tarjonnan kasvu johtaa riippuvuuden kautta ongelmakäyttöön. Erityisesti pääkirjoituksissa käytettiin tältä osin rakenteellisia selityksiä, joissa huumeiden käyttö kytkettiin sen konteksteissa tapahtuneisiin muutoksiin, kuten rajojen avautumiseen ja muihin kansainvälispoliittisiin muutoksiin. Lehden keskeisissä linjauksissa ei juurikaan pyritty ymmärtämään huumeiden käytön syitä, vaan paino oli muiden lehtien tapaan aineiden käyttöön ja siihen liittyviin seurauksiin vaikuttamisessa. Lehdessä julkaistuissa kolumneissa käytön syiden pohdintaa on jo enemmän. (vrt. Rantanen 1997.)

Ilkassa tarjotut huumeviestit ovat myös hyvin samankaltaisia kuin Matti Piispan (2001) löytämät painotukset valtakunnallisista sanomalehdistä vuodelta 2001. Huumeiden kerrottiin olevan läsnä kaikkialla ja klassiset pelottelukuvat huumeepiikistä ja kyynärtaipeesta löytyvät myös eteläpohjalaislehden sivuilta. Tiedot siitä, miten huumeongelmat ovat monissa muissa Euroopan maissa Suomea pahemmat, eivät luo lohtua *Ilkankaan* sivuilla, vaan pikemminkin toimivat uhkakuvana tulevaisuudesta. Huumeiden tulo maahan rinnastetaan monessa tekstissä eurooppalaisuuden Suomeen tuloksi. Myös varoitukset siitä, miten yksikään lapsi ei ole turvassa ja miten ”huumehörhöt” uhkaavat kenen tahansa turvallisuutta, löytyvät monesti myös tästä aineistosta. Suomalainen huumerikollisuus kytkettiin osaksi kovaa kansainvälistä rikollisuutta jo 1980-luvun teksteissä. Toimittajat ja asian kommentoijat vaikuttivat hyvin halukkailta näkemään kaiken huumeiden käytön takana mystisiä liigoja ja pitkälle menevää järjestäytyneisyyttä, vaikka usein lukujen perusteella näyttää olevan kyse vielä melko vaatimattomasta toiminnasta. Huumerikollisuus kuvattiin kovana

ja säälimättömänä. Samalla nostettiin poliisin ja kontrollikoneiston merkitystä vahvoina vastatoimijoina. Seinäjoen poliisi ei kuitenkaan omista kommenteissaan rakentanut asemaansa minään suurena yksinäisenä sankarihahmona, joka kävi taisteluaan ylivoimaisia rikollisliigoja vastaan. Se suhteutti oman merkityksensä muiden tahojen toimintaan ja korosti huumeiden vastaisen kamppailun olevan yhteistyötä. Myös väitteet siitä, että ongelmat eivät olleet enää oikein kenenkään hallinnassa, ovat yksi tyypillisimmistä huumekirjoitusten viesteistä myös *Ilkan* sivuilla. Kirjoitusten tulkitseminen lehden taholta tapahtuvaksi huumeiden vastaiseksi mobilisaatioksi on perusteltua ainakin vuosituhannen vaihteesta lähtien. (vrt. Piispa 2001.)

Ilkankin huume politiikkaa linjanneet tekstit ovat tyypillisesti ns. pysäytettyjä kertomuksia (Törrösen 1997; 2002). Ne pyrkivät luomaan yleisölle toimintavalmiuksia konstruoimalla vastakkainasetteluja. Huumeiden kanssa tekemisissä olevat kuvataan 'toisina', joiden toimintaa ohjaa huumeiden voima. Lukijakunnan ja kirjoittajien välillä taas vallitsee selkeä me-henki. Tämän ryhmän toimintaa säätelee kulttuuri (moraalisen vastakkainasettelun diskurssi). Lehti esittelee myös toimintaohjelmia tilanteen parantamiseksi (paremman maailman luomisen diskurssi). Näiden vaatimusten tukena käytetään erilaisia asiantuntijalausuntoja (totuusdiskurssi). Huumerikollisuutta vaaditaan torjuttavaksi ja paljastettavaksi ja tukea osoitetaan myös hoitojärjestelmän luomiselle. Sen sijaan teksteissä on melko vähän suoranaisia vaatimuksia kokonaan päihteettömästä elämäntavasta. *Ilkan* kirjoituksissa raittiuden suhteen pysytään realismissa. Alkoholin käyttöä ei puolustella, mutta sen olemassaolo osana suomalaista nuorisokulttuuria otetaan tavallaan annettuna tosiseikkana. Holtittomana alkoholin käytön nähdään raivaavan tietä kohti huumeita, mutta kontrolloidun alkoholin käytön koetaan toisinaan jopa luovan edellytyksiä huumeista kieltäytymiselle.

Jännitteiden poistamiseksi luodut tarinalinjat vastasivat pääosin Törrösen *Helsingin Sanomista* löytämiä versioita. Huumerikollisuutta vaadittiin torjuttavaksi ja paljastettavaksi. Törrösen aineistossa sanomalehtien pääkirjoitukset kritisoivat toisinaan poliisia huumeongelmalla politikoinnista (2002, 531). *Ilkan* pääkirjoituksissa ei missään vaiheessa syytetty poliiseja politikoinnista lisäresurssien vaadinnassa. Lehti vaati avoimesti poliisien resurssien turvaamista ja toimi asiassa jopa innovaattorina. Lehti painotti kontrollipoliittisia toimia, mutta näki myös hoitojärjestelmän kehittämisen oleellisena osana ongelman ratkaisua. Tuki hoitotoimille lehdessä oli kuitenkin hyvin yleisluontoista, eikä teksteissä juurikaan pohdiskeltu tarjottavan hoidon luonnetta koskevia ongelmia. Tämä pidättyväisyys hoitotoimien tarkemmasta määrittelystä näyttäisi olevan ominaista maaseutulehdille. Törrösen aineistossa *Helsingin Sanomat* ja *Aamulehti* vaativat pääkirjoituksissaan esimerkiksi korvaushoitoja huumeriippuvaisille, kun taas *Etelä-Saimaa* pidättäytyy *Ilkan* tavoin melko yleisluontoisessa tuessa tarkemmin määrittelemättömille hoitotoimille. (2002, 533.)

Ilmiötä voi tulkita siten, että huumeongelma kuitenkin näyttäytyy maaseudulla vielä epämääräisempänä ja vieraampana kuin suuremmissa kaupungeissa. Tämän kautta myös ehdotukset hoitotoimista jäävät tarkemmin määrittelemättömiksi.

Ilkan ei voi sanoa varsinaisissa huume politiikka linjaavissa teksteissään purkaneen käyttäjiin iskostettuja stereotyyppioita. Hakkaraisen ja Törrösen mukaan sanomalehtien pääkirjoitukset alkoivat argumentoida 1990-luvulla sen puolesta, että käyttäjät nähtäisiin tavallisina suomalaisina nuorina, joita oli autettava, eikä eristettävä (Hakkarainen & Törrönen 2002, 549). *Ilkka* sen sijaan näki pääkirjoituksissaan tärkeäksi korostaa huumeiden käyttäjien roolia rikollisina, huolimatta siitä, että heidän elämäntilanteessaan myönnettiin olevan aineksia usein myös uhrin rooliin asemoitumiselle. Lehden ei voida sanoa ainakaan pääkirjoitustasolla korostaneen käyttäjien näkemistä yhden ominaisuuden sijasta monikerroksisina ihmisinä. Huumetesteille *Ilkka* tarjosi muista lehdistä poiketen yhtä pääkirjoitusta lukuun ottamatta täysin avoimen tukensa (vrt. Törrönen 2004).

Löytyikö *Ilkan* kirjoituksista sitten jotain omaperäistä, jolla se olisi erottunut muusta suomalaisesta sanomalehdistöstä? Käsitellyt teemat eivät juuri valtaviirasta poikenneet, mutta maakunnallista omaleimaisuutta löytyi lähinnä aiheen käsittelytavoista. Lehdessä tiedetään millaisille lukijoille sitä tehdään ja aiheiden käsittely on sen mukaista. Suora sanominen ja hieman ylilyövätkin vaateet ovat osa eteläpohjalaista kulttuuria. Tietty performatiivinen aspekti liittyy kaikkeen tekemiseen. Kirjoituksissa näkyy halu haastaa ja provosoida. Niitä voi pitää tulkintanäkökulmasta riippuen joko rohkeina tai röyhkeinä. Oleellista on, että niissä esitetään selkeitä kantoja ja ollaan valmiita kyseenalaistamaan arvostettujakin tulkintoja ja esioletuksia. Viileä analyttisyys ei välttämättä ole lakeuksilla arvossaan, vaan asiat esitetään sellaisina kuin niiden koetaan siinä tilanteessa olevan. Innostus voi joskus ylittää ymmärryksen, mutta se on tavallaan anteeksiannettavampaa kuin toimeton latteus. Asiat halutaan panna paikoilleen ja tätä toimintaa ohjaa perinteinen käsitys hyvästä ja oikeasta elämäntavasta. Vahvoin vaatimuksiin liittyy yleensä kuitenkin ääneen lausumaton ironinen elementti, joka luottaa lukijoiden kykyyn ymmärtää ylilyönit tyylikeinoksi. Kuoleman merkityksillä leikittelevä huumori on ollut osa maakunnan perinnettä ja alttius muun muassa kuolemantuomioiden jakamiseen vapaamuotoisissa teksteissä on syytä suhteuttaa tähän taustaan.

David Garland näkee professionaalisen keskiluokan olleen keskeisin tuki humanistiselle kriminaalipolitiikalle. Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa tämä on tarkoittanut koulutetun keskiluokan "sivistynyttä" asennoitumista rikollisuuden torjuntaan. He ovat painottaneet sosiaalisia olosuhteita, pikemmin kuin henkilökohtaista vastuuta, rikollisuuden selityksinä. Kyse on ollut Garlandin mukaan sosiaalisesta erottautumisesta, jolla keskiluokka on halunnut irrottautua toisaalta pikkuporvariston omaisuut-

---

ta korostavasta maailmankuvasta, ja toisaalta maalaisten ja työläisten ankarammista näkemyksistä. Tämä myötätuntoinen ja humanistinen asenne mahdollistui siksi, että keskiluokan sosiaalinen etäisyys rikollisuuteen oli suuri. He elivät turvallisilla asuinalueilla ja heidän lapsensa kävivät kouluja, joissa he olivat suojassa rikollisuudelta. He eivät kokeneet päivittäin rikollisuuden uhkaa ja tämän seurauksena heidän kriminaalipoliittinen ajattelunsa perustui modernin kriminologian luomille stereotyypioille. Professionaalisen keskiluokan suvaitsevaisuus kuitenkin väheni 1980-luvulta lähtien, kun heidän kytkentänsä rikolliseen maailmaan lisääntyivät. Kasvava uhka kovensi asenteita ja monet siirtyivät kannattamaan rankaisevampaa politiikkaa. (Garland 2006, 148–154.)

Miltä eteläpohjalainen asennoituminen huumeongelmaan voisi näyttää Garlandin näkökulmasta tulkittuna? *Ilkan* kirjoituksissa huumeongelmaan suhtauduttiin maltillisesti aineiston alkuosissa. Fyysinen ja sosiaalinen etäisyys huumeiden käyttöön oli tuolloin vielä suuri. Aiheen konkretisoiduttua myös maakunnassa, asennoituminen koveni. Omaa elämäntilannetta vaarantavat uhkakuvat muuttivat kommentointia jyrkemmäksi. Etelä-Pohjanmaalla liberalismi ja humanismi eivät ole koskaan olleet kaikkein keskeisimpiä arvoja. Maakunnan väestö on maan vähiten koulutettua ja korkeasti koulutetut ovat viihtyneet Etelä-Pohjanmaalla keskimääräistä huonommin. *Ilkassa* on aina tiedetty, millaiselle lukijakunnalle lehteä tehdään. Liiallinen liberalismi rikollisuuden käsittelyssä olisi voinut olla lehdelle kohtalokasta. Käydessään 1990-luvun alkuun asti kestänyttä kamppailua maakunnan ykköslehden asemasta, *Ilkka* varmisti aina oikean laidan pitävyyden. Sen ei saanut antaa kokoomuslaiselle *Vaasa*-lehdelle mahdollisuutta esiintyä konservatiivisempana kuin keskustalainen *Ilkka*. Eteläpohjalaista symboliuniversumia haastaneet uhkat oli tuomittava ankarasti, eikä tämä ole koskaan ollut vastenmielistä *Ilkan* toimituskunnalle. Maakunnassa arvostetaan korkeasti koulutettuja henkilöitä, mutta yleensä aidon arvostuksen edellytyksenä on, että nämä henkilöt esiintyvät asemastaan huolimatta kansanomaisina hahmoina. *Ilkan* toimituskunta on ymmärtänyt asemansa eikä se ole lähtenyt hakemaan tukea humanistiselta keskiluokalta. Tekijät ovat pitäytyneet lukijoidensa näköisinä ja tämä asennoituminen on ollut menestystarina arvokonservatiivisessa maakunnassa.

Huumeilannetta koskevat näkemykset ja toimintasuositukset esitetään lehdessä hyvin suorasanaisesti, mutta *Ilkkaa* ei voi syyttää varsinaisesta huumeepaniikin lietsomisesta. Seinäjoella sattui tutkimusajanjakson loppuvuosina huumeisiin liittyviä erittäin vakavia onnettomuuksia ja väkivallantekoja, mutta lehti ei käsitellyt näitä tapahtumia mitenkään paisutellen. Lehden painotukset ovat olleet enemmän yhteiskunnallisen keskustelun herättelyssä kuin yksittäistapausten tarkassa kuvailussa.

Lehti määrittää huumorikollisuuden jopa pahimmaksi olemassa olevaksi rikollisuuden muodoksi. Kirjoitukset kertovat poikkeuksellisesta valmiudesta pitkälle meneviin panostuksiin uhkien torjumiseksi. Teksteistä välittyy erityinen luottamus omien näkemysten oikeellisuuteen. Eteläpohjalaisuuteen on usein liitetty huoli siitä, mitä muut mahtavat omista edesottamuksista ajatella. *Ilkka*-lehden huumekirjoituksissa tämä poliittisen korrektiuden säilyttäminen ei ole ollut keskeisestä. Lehti esittää mielipiteensä muiden osapuolten mahdollisesta kritiikistä liikaa välittämättä. Se pyrkii olemaan herättelijä ja toimija huumeiden vastaisessa taistelussa. Nykyaikaistuminen, kansainvälisyys, suvaitsevaisuus ja yksilölliset oikeudet nähdään usein tietynlaisina itseisarvoina, joihin kaikkien sivistyneiden ihmisten tulisi sitoutua. *Ilkka* kuitenkin rohkeni asettaa mainittuja itsestäänselvyyksinä pidettyjä arvoja kyseenalaiseksi ja innosti ihmisiä vaatimaan konkreettisia toimia uhkaavaksi koetussa tilanteessa. Lehden johto omalla esimerkillään näytti mallia omaan linjaansa luottavasta toiminnasta. Siinä korostui pyrkimys tehdä jotain pikemminkin kuin hyväksynnän saaminen mahdollisimman laajoilta piireiltä. Ehdotetuista toimenpiteistä ja linjauksista voidaan olla montaa mieltä, mutta eteläpohjalaiseen tapaan sitoutuneisuus asian hoitamiseen ei lehden linjauksissa jää epäselväksi.

Eteläpohjalaisuuden henkisestä perinnöstä löytyy aineksia niin pelkoon altistumiselle huumeiden kaltaisille äärimmäisyyksille kuin näistä pidättäytymisellekin. Ilmari Turjan mainitsema ”kaistapäinen kollous” on kuitenkin myyteistä huolimatta maakunnassa poikkeuksellista. Asian kiteytti oivaltavasti *Ilkan* uusi päätoimittaja Matti Kalliokoski⁸ esitellessään tuttavansa tapaa perehdyttää muualta tulleita Etelä-Pohjanmaan maakunnalliseen sielunmaisemaan. Mies kertoo, että eteläpohjalaisista kolmekymmentä prosenttia on tyypillisiä eteläpohjalaisia ja seitsemänkymmentä prosenttia epätyypillisiä. (1.7.2007 K.) Huomiota saaneen uhon taustalla on aina ollut enemmistönä eräänlainen hiljainen eteläpohjalaisuus. Tarkoitin tällä omaan itseensä ja maailmankuvaansa luottavaa maltillisuutta, jossa pystytään säilyttämään oma linja, vaikka ympäröivä maailma tarjoaisi kosolti mahdollisuuksia panikoitumiseen. Kyse on toisia aliarvioimattomasta oman arvon tunteesta, jonka varassa kohdataan erilaisuus. Maakunnassa on totuttu suoraan sanomiseen ja vahvoin ilmaisiin, mutta ne yleensä osataan sijoittaa omalle paikalleen. Huumeekysymys oli vuosituhannen vaihteessa voimakkaasti esillä, mutta asiaa seurattiin kuitenkin maltillisesti. Lukijat eivät aiheen tiimoilta suuremmin hälyä nostaneet ja ilmiö näyttää hiljalleen löytäneen sille kohtuudella kuuluvan paikan maakunnallisessa puheavaruudessa. Ongelman olemassaolo tunnustetaan ja se toimii helposti käyttöön otettavana tulkintakehikkona erilaisille irrationaalisille toimille, joita ympäristössä nähdään. Syytä on kuitenkin muistaa, että aivan ongelmatonta ei aika ollut ennen huumeiden tuloakaan ja vieläkin erilaisista päättömyyksistä suuri osa pystytään tekemään aivan perinteisen alkoholin voimalla.

⁸ Valtiotieteiden maisteri Matti Kalliokoski aloitti *Ilkan* päätoimittajana vuonna 2007

Viime vuosien huume keskusteluissa on puhuttu huumeongelman normalisoitumisesta suomalaisessakin yhteiskunnassa (Esim. Hakkarainen & Tigerstedt, 2002). Aivan tästä ei kuitenkaan nähdäkseen vielä ole kysymys eteläpohjalaisessa arjessa. Asia on aiheuttanut vakavia vaikeuksia käyttäjille ja heidän toimistaan kärsineille ihmisille, mutta normalisoitumisen sijasta puhuisin maakunnallisesta näkökulmasta kuitenkin vielä eräänlaisesta konkretisoitumisesta. Huumeongelma on vuosien varrella muuttunut eksoottisesta erikoisuudesta konkreettisia toimia edellyttäväksi kysymykseksi myös Etelä-Pohjanmaalla. Se on hahmottunut lieveilmiöineen yhä tarkemmin ymmärretyksi kokonaisuudeksi. Tässä prosessissa *Ilkka*-lehti on toiminut linjansa mukaisesti maakunnan keskeisimpänä vaikuttajana. Se on nostanut ilmiön selkeästi esiin ja tuonut keskusteluun omat persoonalliset näkemyksensä.

LÄHTEET

- Adler, Emily Stier & Clark, Roger (1999) *How It's Done. An Invitation to Social Research*. Wadsworth Publishing Company, Belmont CA.
- Alanen, Aulis J. (1981) *Taisteleva sanomalehti I. Ilkka Alkion aikana (1906–1930)*. Seinäjoki.
- Alapuro, Risto (1994) *Suomen synty paikallisena ilmiönä 1890–1933*. Hanki ja jää, Helsinki.
- Alasuutari, Pertti (1996) *Toinen tasavalta. Suomi 1946–1994*. Vastapaino, Jyväskylä.
- Alasuutari, Pertti & Ruuska Petri (1999) *Post Patria? Globalisaation kulttuuri Suomessa*. Vastapaino, Tampere.
- Alkio, Santeri (1964) *Puukkojunkkarit*. WSOY, Porvoo. Alkuperäisteos 1894.
- Anderson, Benedict (2006) *Imagined Communities*. Verso, Quebecor World, Fairfield.
- Aristoteles (2000) *Retoriikka*. Suomentanut Paavo Hohti & Päivi Myllykangas. Gaudeamus, Jyväskylä.
- Aro, Jari (1999) *Sosiologia ja kielenkäyttö. Retoriikka, narratiivi, metafora*. Acta Universitatis Tamperensis 654. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Autio, Orvokki (1986) *Pesärikko*. Kirjayhtymä, Helsinki.
- Bauman, Zygmunt (1997) *Sosiologinen ajattelu*. Suomentanut Jyrki Vainonen. Vastapaino, Tampere.
- Bauman, Zygmunt (2002) *Notkea moderni*. Suomentanut Jyrki Vainonen. Vastapaino, Jyväskylä.
- Beckett, Kathrine (2003) *Setting the Public Agenda: "Street Crime" and Drug Use in American Politics*. Teoksessa Orcutt J.D. & Rudy, David R. (toim.) *Drugs, Alcohol and Social Problems*. Rowman & Littlefield Publishers, Inc, Lanham, Maryland, 71–92.
- Berger, Arthur Asa (2002) *Media and Communication Research Methods*. Sage, Thousand Oaks.
- Berger, Peter L. & Luckman, Thomas (2002) *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Suomentanut Vesa Raiskila. Gaudeamus, Helsinki.
- Bertram, Eva; Blachman, Morris; Sharpe, Kenneth & Andreas, Peter (1996) *Drug War Politics. The Price of Denial*. University of California Press, Berkeley.
- Best, Joel (1995) *Images of Issues: Typifying Contemporary Social Problems*. Aldine De Gruyter, New York. (www.questia.com)
-

-
- Bettelheim, Bruno (1998) *Satujen lumous*. Suomentanut Mirja Rutanen. WSOY, Porvoo.
- Bible, Jon D. & McWhirter, Darien A. (1992) *Privacy as a Constitutional Right: Sex, Drugs, and the Right to Life*. Quorum Books, New York. (www.questia.com)
- Blomstedt, Jan (2003) *Retoriikkaa epäilijöille*. Loki-Kirjat, Helsinki.
- Burr, Vivien (2003) *Social Constructionism*. Routledge, New York. (www.questia.com)
- Christie, Nils & Bruun, Kettil (1986) *Hyvä vihollinen*. Huumausainepolitiikka Pohjolassa. Weilin + Göös, Espoo.
- Davenport-Hines, Richard (2001) *The Pursuit of Oblivion. A Global History of Narcotics 1500–2000*. The Orion Publishing Group, London.
- Dearin, Ray D. (2000) *Chaim Perelman (1912–1984)*. Teoksessa Moran, Michael G. & Ballif, Michelle (toim.) *Twentieth-Century Rhetorics and Rhetoricians: Critical Studies and Sources*. Greenwood Press, Westport CT.
- De Quincey, Thomas (1985) *Confessions of an English Opium-Eater and Other Writings*. Oxford University Press, Oxford. (www.questia.com) Alkuperäisteos 1820.
- Elwood, William N. (1994) *Rhetoric in the War of Drugs. The Triumphs and Tragedies of Public Relations*. Praeger, USA.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2001) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Jyväskylä.
- Etelä-Pohjanmaan alueellinen ennakointi. Etelä-Pohjanmaan liitto. <http://www.etelapohjanmaa.fi/ennakointi/html>. (Viitattu 6.6.2006)
- Etzioni, Amitai (1995) *The Spirit of the Community*. Fontana Press, Glasgow.
- Fairglough, Norman (2002) *Miten media puhuu*. Suomentanut Virpi Blom & Kaarina Hazard. Vastapaino, Jyväskylä.
- Fiske, John (2000) *Merkkien kieli*. Suomentanut Veikko Pietilä & Risto Suikkanen & Timo Uusitupa. Vastapaino, Tampere.
- Frank, David A. (1998) *Dialectical rapprochement in the new rhetoric*. *Argumentation and Advocacy* 34:3, 111+.
- Frank, David A. (2004) *Argumentation Studies in the Wake of the New Rhetoric*. *Argumentation and Advocacy* 40:4, 267+.
- Gahlinger, Paul M. (2001) *Illegal Drugs. A Complete Guide to Their History, Chemistry, Use and Abuse*. Sagebrush Press, USA.
- Garland, David (2001) *The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford University Press, Oxford.
-

-
- Haavio-Mannila, Elina (1958) *Kylätappelut. Sosiologinen tutkimus Suomen kylätappeluinstituutiosta*. WSOY, Porvoo.
- Hakkarainen, Pekka (1992) *Suomalainen huumeekysymys. Huumeaineiden yhteiskunnallinen paikka Suomessa toisen maailmansodan jälkeen. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja no. 42*, Helsinki.
- Hakkarainen, Pekka (2002) *Huumeekulttuurin muutos ja huumekuolemat*. Teoksessa Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka (toim.) *Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa*. Gaudeamus, Helsinki, 110–136.
- Hakkarainen, Pekka & Metso, Leena (2003) *Huumeiden käytön uusi sukupolvi. Yhteiskuntapolitiikka 68:3*, 244–256.
- Hakkarainen, Pekka & Metso Leena (2004) *Suomalaisten suhtautuminen huumeisiin ja huumepolitiikkaan. Mielipiteet ja asenteet väestössä 2002. Yhteiskuntapolitiikka 69: 1*, 39–52.
- Hakkarainen, Pekka & Tigerstedt, Christoffer (2002) *Ristiriitojen huumepolitiikka-huumeongelman normalisaatio Suomessa*. Teoksessa Heikkilä, Matti & Kautto, Mikko (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2002*. Stakes, Helsinki, 250–269.
- Hakkarainen, Pekka & Törrönen Jukka (2002) *Huumeet ja hyvinvointivaltiollisen kehityksen muutos lehtien pääkirjoituksissa. Yhteiskuntapolitiikka 67:6*, 539–550.
- Hautamäki, Tiina (2002) *Tuberkuloosin ja aidsin kulttuuriset merkitykset*. Tampere University Press, Tampere.
- Hein, Ritva; Virtanen, Ari; Partanen, Airi; Virtanen, Sirpa & Wahlfors, Lennart (2004) *Alkoholi ja huumeet alueittain vuonna 2002. Tilastotiedote 14/2004*. Stakes, Helsinki.
- Hellsten, Iina (2002) *The Politics of Metaphor. Biotechnology and Biodiversity in the Media. Acta Universitatis Tamperensis 876*. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Hill, Lisa L. (2000) *Stephen E. Toulmin (1922-)*. Teoksessa Moran, Michael G. & Ballif, Michelle (toim.) *Twentieth-Century Rhetorics and Rhetoricians: Critical Studies and Sources*. Greenwood Press, Westport CT.
- Hokkanen, Kari (2006) *Ilkan vuosisata. Etelä-Pohjanmaan lehtiseura ry, Keuruu*.
- Holstein, James A. & Miller, Gale (1993) *Reconsidering Social Constructionism: Debates in Social Problems Theory*. Aldine De Gruyter, New York. (www.questia.com)
- Huhtala, A. (1955) *Eufomani i Finland. Nordisk Medicin Bd 54, nr 40*, 1540–1543.
- Hujanen, Jaana (2000) *Journalismin maakunnallisuus. Alueellisuuden rakentuminen maakuntalehtien teksteissä ja tekijöiden puheessa. Jyväskylä Studies in Communication 11*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
-

-
- Huumausaineiden ongelmakäyttäjien hoitoa kehittäneen työryhmän muistio 2001. Työryhmämuistio 2001:8. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Huumausainestrategia 1997 (1977) Huumausainepoliittisen toimikunnan mietintö. Komiteamietintö 1997:10. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Istanmäki, Sisko (1995) Liian paksu perhoseksi. WSOY, Helsinki.
- Itäpuisto, Timo (1999) Kotipesänä Pohjanmaa. Etelä-Pohjanmaan muuttajat ja kotiseudulla pysyneet. Siirtolaisinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksen tutkimuksia; nro 2, Peräseinäjoki.
- Jaakkola, Risto (1970) Huumausaineiden käyttö Suomessa. Teoksessa Taipale, Ilkka (toim.) Huumausainekysymys. WSOY, Porvoo, 118–149.
- Jaatinen, Jaana (1998) Koulun huumeongelma lehdistön retorisena tuotoksena. Teoksessa Jaatinen, Jaana; Kaukonen, Olavi; Warsell, Leena; Halmeaho, Matti & Ahtola, Raija (toim.) Huumeet ja koulu yhteisö. Stakes. Tutkimuksia 91. Gummerus, Jyväskylä, 119–142.
- Jallinoja, Piia & Helakorpi, Satu & Uutela, Antti (2003) Huumekontaktit, huume-mielipiteet ja valtakunnallisen huumeviestintäkampanjan havaittavuus: Tutkimus aktiivisista suomalaisista vuonna 2002. Kansanterveyslaitoksen julkaisu B 1/2003, Helsinki.
- Johnston, Lloyd D. (1989) America's Drug Problem in the Media: Is It Real or Is It Memorex? Teoksessa Shoemaker, Pamela J. (toim.) Communication Campaigns about Drugs: Government, Media and the Public. Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, 95–119. (www.questia.com)
- Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino, Tampere.
- Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2002) Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere.
- Jokivartio, Erkki (1947) Heroiinin väärinkäytöstä Helsingissä. Suomen Lääkärilehti 10/1947, 263–270.
- Juppi, Pirita (2004) "Keitä me olemme? Mitä me haluamme?" Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. Jyväskylä Studies in Humanities 29. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Järviluoma, Artturi (1970) Pohjalaisia. WSOY, Porvoo. Alkuperäisteos 1914.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (2003) Retoriikka. Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.) Argumentti ja kritiikki. Gaudeamus, Helsinki, 233–302.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Halonen Ilpo (2003) Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot. Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.) Argumentti ja kritiikki. Gaudeamus, Helsinki, 60–113.
-

- Karvonen, Erkki (1997) *Imagologia: Imagon teorioiden esittelyä, analyysiä, kritiikkiä*. Acta Universitatis Tamperensis 544. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Kaukonen, Olavi & Halmesaho, Matti (1996) *Yhteisellä asialla? Lehtien huumausainekirjoittelu syksyllä 1996*. Teoksessa Jaatinen, Jaana; Kaukonen, Olavi; Warsell, Leena; Halmeaho, Matti & Ahtola, Raija (toim.) *Huumeet ja koulu-yhteisö*. Stakes. Tutkimuksia 91. Gummerus, Jyväskylä, 91–118.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa (1996) *Suomalainen kansanluonne*. Teoksessa Laaksonen, Pekka & Mettomäki, Sirkka-Liisa (toim.) *Olkaamme siis suomalaisia*. SKS, Helsinki, 216–226.
- Kirkon tilastollinen vuosikirja 2004. Kirkkohallitus, Helsinki. <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents> (Viitattu 11.9.2006)
- Knuuttila, Seppo (1994) *Tyhmän kansan teoria. Näkökulmia menneestä tulevaan*. SKS, Helsinki.
- Knuuttila, Seppo & Paasi, Anssi (1995) *Tila, kulttuuri ja mentaliteetti. Maantieteen ja antropologian yhteyksiä etsimässä*. Teoksessa Kataja, Kimmo (toim.) *Manaajista Maalaisaateliin. Tulkintoja toisesta historian, antropologian ja maantieteen välimaastossa*. Gummerus, Jyväskylä, 28–94.
- Kramsu, Kaarlo (1996) *Runoelmia*. SKS, Helsinki. Alkuperäisteos 1887.
- Kulmala, Markku (2003) *Miss' laaja aukee? Antti Tuurin Pohjanmaa-sarjan merkitysrakenteita*. Acta Universitatis Tamperensis 975. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Kuusisto, Riikka (1998) *Oikeutettu sota ja julma teurastus?: läntisten suurvaltajohtajien sotaretoriikkaa Persianlahdella ja Bosniassa*. Rauhantutkimus tänään; no. 15. Like, Helsinki.
- Kärhä, Esko (1970) *Klassiset huumausaineet ja lääkkeet*. Teoksessa Taipale, Ilkka (toim.) *Huumausainekysymys*. WSOY, Porvoo, 11- 31.
- Lakeus nauraa (1971) Ilkka oy, Seinäjoki.
- Laukkonen, Ilmari (2006) *Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto alueensa yhdyssiteenä ja edunvalvojana*. Teoksessa Salokangas, Raimo (toim.) *Etelä-Pohjanmaan historia VII. 1910-luvulta 1960-luvulle*. Etelä-Pohjanmaan liitto, Vaasa. 723–760.
- Lehto, Keijo (2006) *Aatteista arkeen. Suomalaisten seitsemänpäiväisten sanomalehtien linjapapereiden synty ja muutos 1971–2005*. Jyväskylä Studies in Humanities 48. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Lehtola, Mervi; Jokiranta, Harri & Kahila, Petri (2003) *Hyvinvoinnin tila Etelä-Pohjanmaalla*. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Raportteja ja artikkeleita 86, Seinäjoki.
- Lehtonen, Tuomas M.S. (2000) *Hopeamarkkojen evankeliumi*. WSOY, Helsinki.

-
- Lindfors, Jukka & Salo, Markku (1988) Ensimmäinen aalto. Helsingin underground 1967–1970. Odessa, Porvoo.
- Linna, Väinö (1996) Täällä Pohjantähden alla. Suuri suomalainen kirjakerho oy, Helsinki.
- Linna, Väinö (2001) Sotaromaani. WSOY, Helsinki.
- Lönnqvist, Jouko (1989) Itsemurhakuolleisuus ja itsemurhien ehkäisy Suomessa. Teoksessa Achté, Kalle; Lindfors, Olavi; Lönnqvist, Jouko & Salokari, Matti (toim.) Suomalainen itsemurha. Psykiatrian tutkimussäätiön kirjasarja; 3. Yliopistopaino, Helsinki, 175–186.
- MacCoun, Robert J. & Reuter, Peter (2001) Drug War Heresies. Learning from Other Vices, Times and Places. Cambridge University Press, Cambridge.
- McCombs, Maxwell E. & Shaw, Donald L. (1989) Dealing with Illicit Drugs: The Power and Limits of Mass Media Agenda Setting. Teoksessa Shoemaker, Pamela J. (toim.) Communication Campaigns about Drugs: Government, Media and the Public. Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale. (www.questia.com)
- Malmberg, Ilkka & Vanhatalo, Tapio (1985) Heimoerot esiin ja härnäämään. Weilin+Göös, Espoo.
- Mikkilä, Timo (2000) Pohjanmaan patriootti. *Studia Historica Jyväskyläensia* 59. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Morgan, Wayne (1981) *Drugs in America: A Social History, 1800–1980*. Syracuse University Press, Syracuse, NY. (www.questia.com)
- Murphy, John M. (1994) Presence, Analogy and “Earth in the Balance”. *Argumentation and Advocacy* 31:1, 1+.
- Musto, David F. (1999) *The American Disease. Origins on Narcotic Control*. Oxford University Press, Oxford.
- Myllymäki, Arvo (2006) Etelä-Pohjanmaan taloudellinen kehitys ensimmäisestä maailmansodasta suureen muuttoon. Teoksessa Salokangas, Raimo (toim.) *Etelä-Pohjanmaan historia VII. 1910-luvulta 1960-luvulle*. Etelä-Pohjanmaan liitto, Vaasa. 27- 120.
- Niinistö, Jussi (2006) Eteläpohjalaiset ja Suomen vapaustaistelu. Teoksessa Salokangas, Raimo (toim.) *Etelä-Pohjanmaan historia VII. 1910-luvulta 1960-luvulle*. Etelä-Pohjanmaan liitto, Vaasa. 541–586.
- Nummela, Olli; Helakorpi, Satu; Laatikainen, Tiina; Uutela, Antti & Puska Pekka (2000) Terveyskäyttäytyminen ja terveydentila maakunnittain Suomessa 1978–1999. *Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 10/2000*, Helsinki.
- Nuorten huumeiden käytön ehkäisytoimikunnan mietintö. *Komiteamietintö 2000:3*. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
-

-
- Opioidiriippuvaisten lääkkeellisiä hoitoja kehittäneen toimikunnan muistio. Työryhmämuistioita 2001:21. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Orcutt, J.D & Turner J. Blake (2003) *Shocking Numbers and Graphic Accounts: Quantified Images of Drug Problems in the Print Media*. Teoksessa Orcutt, J.D. & Rudy, David R. (toim.) *Drugs, Alcohol and Social Problems*. Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, Maryland, 35–52.
- Paasi, Anssi (1986) Neljä maakuntaa. Maantieteellinen tutkimus aluetietoisuuden kehittymisestä. *Publications in Social Sciences* n:o 8. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Palonen, Kari (1997) Kootut retoriikat. Esimerkkejä poliittisesta luennasta. *Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja* 11. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Partanen, Päivi; Hakkarainen, Pekka; Holmström, Pekka; Kinnunen, Aarne; Leinikki, Pauli; Partanen, Airi; Seppälä, Timo; Välkki, Jouni & Virtanen, Ari (2004) *Amfetamiinien ja opiaattien ongelmakäytön yleisyys Suomessa 2002*. *Yhteiskuntapolitiikka* 69:3, 278–286.
- Payer, Lynn (1990) *Culture and Medicine: Notions of Health and Sickness in Britain, the U.S, France and West Germany*. Victor Gollancz, London.
- Perelman, Chaïm (1996) *Retoriikan valtakunta*. Suomentanut Leevi Lehto. Vastapaino, Tampere.
- Perelman, Chaïm & Olbrechts-Tyteca, Lucie (2000) *The New Rhetoric. A Treatise on Argumentation*. University of Notre Dame Press, Notre Dame.
- Perko, Touko (1988) *Sanomalehdistö sodan ja säännöstelyn puristuksessa 1939–1949*. Teoksessa Tommila, Päiviö (toim.) *Suomen lehdistön historia* 3. *Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle*. Kustannuskiila oy, Kuopio.
- Piispa, Matti (1997) *Valistus, holhous, suojele*. Tutkimus alkoholipoliittisesta ja tupakkapoliittisesta mielipideilmastosta. *Acta Universitatis Tamperensis* 564. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Piispa, Matti (2001) *Sanomalehtien tarjoamat huumeviestit*. *Yhteiskuntapolitiikka* 66:5, 463–470.
- Pirilä, Veikko (1981) *Taisteleva sanomalehti II. Ilkka vuosina 1930–80*. Seinäjoki.
- Platon (2000) *Faidros*. Teoksessa *Platon Viisi tutkielmaa*. Suomentanut Päiviö Oksala & J.A. Hollo. WSOY, Helsinki, 147–226.
- Prosise, Theodore O. & Miller, Greg R. & Mills, Jordan P. (1996) *Argument Fields as Arenas of Discursive Struggle: Argument Fields and Pierre Bourdieu's Theory of Social Practise*. *Argumentation and Advocacy* 33:3, 111+.
- Puro, Jukka-Pekka (2005) *Retoriikan historia*. WSOY, Helsinki.
-

- Pyökkänen, Kari (1983) Nuorten todellinen ja kuvitelu asosiaalisuus narsististen tarpeiden heijastajana. Teoksessa Hägglund Tor-Björn & Pyökkänen, Kari & Katajamäki, Marjatta & Taipale, Vappu (toim.) Itsetunto vai itseuho. Suomen nuorisopsykiatrisen yhdistyksen vuosikirja II. Gummerus, Jyväskylä, 69–81.
- Pyökkänen, Kari (1992) Syy vai seuraus? Kansalaiskasvatuksen keskus ry. Julkaisuja 95, Helsinki.
- Rahkonen, Juho (2006a) Journalismi taistelulenttänä. Suomen Nato-jäsenyydestä käyty julkinen keskustelu 2003–2004. Tampere University Press, Tampere.
- Rahkonen, Juho (2006b) Printattu hyvinvointivaltio. Sosiaali- ja terveystieteiden aikakauslehti Ilkassa, Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa 1986, 1996 ja 2006. Yhteiskuntapolitiikka 71:5, 459–470.
- Raittila Pentti & Kutilainen, Tommi (2000) Rasismi ja etnisuus Suomen sanomalehdistössä syksyllä 1999. Journalismin tutkimusyksikkö. Tiedostusopin laitos. Julkaisuja. Sarja C31/2000. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Rantanen, Teemu (1997) Lehtien huumekirjoittelu. Mihin on unohtunut sosiaalinen ja psykologinen näkökulma? Alkoholipolitiikka 62:3, 201–215.
- Riihinen, Olavi (1965) Teollistuvan yhteiskunnan alueellinen erilaistuneisuus. WSOY, Porvoo.
- Root Jr, Robert C. (1987) The Rhetorics of Popular Culture. Greenwood Press, New York. (www.questia.com)
- Ruismäki, Liisa (2006) Työväenyhdistykset osana kansalaistoimintaa. Teoksessa Salokangas, Raimo (toim.) Etelä-Pohjanmaan historia VII. 1910-luvulta 1960-luvulle. Etelä-Pohjanmaan liitto, Vaasa, 699–722.
- Salasuo, Mikko (2004) Huumeet ajankuvana. Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa. Stakes. Tutkimuksia 149. Gummerus, Saarijärvi.
- Salokangas, Raimo (1982) Puolueen aseet. Maalaisliiton sanomalehdistön synty ja sen asema puolueessa ja sanomalehtimarkkinoilla 1906–1917. Suomen Historiallinen Seura. Historiallisia tutkimuksia 116, Helsinki.
- Salokangas, Raimo (1987) Eteläpohjalaiset ja politiikka. Teoksessa Etelä-Pohjanmaan historia VI. Autonomian kausi 1809–1917. Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto. Vaasa, 745–918.
- Salokangas, Raimo (2003) ”Ankarat käskyt kohtalon.” Vaasa oy, Vaasa-lehti ja Pohjalainen kohtaavat lehtimarkkinoiden muutoksen. Vaasa oy, Vaasa.
- Salokangas, Raimo (toim.) (2006) Etelä-Pohjanmaan historia VII. 1910-luvulta 1960-luvulle. Etelä-Pohjanmaan liitto, Vaasa.
- Salokangas, Raimo & Nygård, Toivo (2006) Etelä-Pohjanmaa ja eteläpohjalaiset todellisuuksina ja mielikuvina. Teoksessa Salokangas, Raimo (toim.) Etelä-Pohjanmaan historia VII. 1910-luvulta 1960-luvulle. Etelä-Pohjanmaan liitto, Vaasa. 813–833.

- Sarvanti, Tapani (1997) Huume politiikka ja oikeudenmukaisuus. *Stakes. Tutkimuksia* 83, Jyväskylä.
- Seppälä, Pauliina & Salasuo, Mikko (2001) Aaltoja vai vedenpinnan pysyvää nousua? *Yhteiskuntapolitiikka* 66:1, 71–75.
- Sipilä, Juhani (2002) *Maa luja, taivas korkia*. Otava, Helsinki.
- Slater, Don (1999) *Analysing cultural objects: content analysis and semiotics*. Teoksessa Seale, Clive (toim.) *Researching Society and Culture*. Sage, London, 233–244.
- Soikkeli, Markku (2001a) Huume politiikka. Teoksessa Piisi, Ritva (toim.) *Huumetyö*. Tammi, Helsinki, 9–29.
- Soikkeli, Markku (2001b) Valistus osana huumeiden käytön ehkäisyä. Teoksessa Piisi, Ritva (toim.) *Huumetyö*. Tammi, Helsinki, 48–72.
- Suhola, Aino; Turunen, Seppo & Varis, Markku (2005) *Journalistisen kirjoittamisen perusteet*. Oy Finn Lectura Ab, Helsinki.
- Stares, Paul B. (1996) *Global Habit. The Drug Problem in a Borderless World*. Brookings Institution, Washington D.C. (www.questia.com)
- Summa, Hilikka (1996) Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.) *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Vastapaino, Tampere, 51–83.
- Suomen tilastollinen vuosikirja 2004. Karisto, Hämeenlinna.
- Tammi, Tuukka (2003) Huume kuri vai huume malti? Haittojen vähentämisen käsite ja huume politiikan vastakkainasettelut vuoden 1997 huume aine poliittisessa toimikunnassa. *Yhteiskuntapolitiikka* 68:5, 465– 477.
- Thompson, Kenneth (1998) *Moral Panics*. Routledge, London.
- Tilly, Charles (1976) *The Vendée*. Harvard University Press, Cambridge.
- Tommila, Päiviö & Salokangas, Raimo (1998) *Sanomia kaikille*. Edita, Helsinki.
- Topelius, Zachris (1998) *Maakuntien Suomi 2. Suomentanut Meri Utrio*. Tammi, Helsinki. Alkuperäisteos 1845–1852.
- Torkki, Juhana (2006) *Puhevalta. Kuinka kuulijat vakuutetaan*. Otava, Helsinki.
- Toulmin, Stephen (2003) *The Uses of Argument*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Turja, Ilmari (1953) *Voi hyvät ihmiset*. Tammi, Helsinki.
- Tuulari, Jyrki & Latva-Äijö, Jarmo (2000) *Provinssi rock. Ihmisten juhla*. Rytmi-insituutti, Seinäjoki.
-

-
- Tuuri, Antti (1988) Pohjanmaa. Otava, Helsinki.
- Törrönen, Jukka (1997) Intohimoinen teksti–pysäytetty kertomus suostuttelun makrorakenteena. Teoksessa Sulkunen, Pekka & Törrönen, Jukka (toim.) Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys. Gaudeamus, Helsinki, 221–247.
- Törrönen, Jukka (2002) Lehdistön huume politiittinen asemoituminen vuosina 1993–2000. Yhteiskuntapolitiikka 67:6, 523–537.
- Törrönen, Jukka (2004) Sivistyksen kajossa, rappion pelossa: päihteiden paikantuminen julkisen tilan ongelmiksi lehdistössä 1990-luvulla. Teoksessa Törrönen Jukka (toim.) Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely. Gaudeamus, Helsinki.
- Valtioneuvoston periaatepäätös huumeainepolitiikasta (1998) Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 4/1999, Helsinki.
- Warnick, Barbara & Kline, Susan L. (1992) The New Rhetoric 's argument schemes: a rhetorical view of practical reasoning. *Argumentation and Advocacy* 29:1, 1+.
- Westling, Achilles & Riippa, Jaakko (1956) Pre-War and Post-War Narcomania in Finland. *Annales Medicinæ Internæ Fenniae* 1956:45, 151–174.
- Verkko, Veli (1949) Lähimmäisen ja oma henki. Sosiopatologisia tutkimuksia Suomen kansasta. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja - B-sarja N:o 33. K.J. Gummerus oy, Jyväskylä.
- Virtanen, Ari (toim.) (2004) Huumeainetilanne Suomessa vuonna 2003. Tilastoraportti 1/2004. Stakes, Helsinki.
- Wootton Report (1968) Hallucinogens Sub-Committee. Report on Cannabis. Schaffer Library of Drug Policy. <http://www.druglibrary.org/schaffer/library/studies/wootton/sec1.htm> (viitattu 16.2.2004)
- Ylikangas, Heikki (1974) Härmän häjyt ja Kauhavan herra. Kuvaus puukkojunkareitten ja virkavallan välisestä yhteenotosta 1860-luvun lopulla. Otava, Helsinki.
- Ylikangas, Heikki (1981) Eteläpohjalaisten kansanliikkeitten selitysmahdollisuuksista. Teoksessa Ilmanen, Kalervo (toim.) Kansanliikkeitten Pohjanmaa. Helsinki.
- Ylikangas, Heikki (1984) Murtuva säätyvalta. WSOY, Porvoo.
- Ylikangas, Heikki (1985) Radikalismi ja konservatismi Etelä-Pohjanmaan historiassa. Teoksessa Auranen, Antero (toim.) Etelä-Pohjanmaan poliittishistoriallinen rakenne–Res Botnica 84. Etelä-Pohjanmaan kesäyliopiston julkaisusarja 10/1985, 43–51.
- Ylikoski, Petri (2003) Kuinka argumentti voi epäonnistua? Teoksessa Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa (toim.) Argumentti ja kritiikki. Gaudeamus, Helsinki, 158–175.
-

Zimmerbauer, Kaj (2002) Etelä-Pohjanmaan imago. Maakunnallisten mielikuvien jäljillä. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Sarja B;25, Seinäjoki.

Elokuvat

Häijt (1999) Ohjaus: Aleksi Mäkelä. Solar Films Inc. Oy.

Pohjanmaa (1988) Ohjaus: Pekka Parikka. National Filmi Oy.

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA

A. TUTKIMUKSIA

1. Timo Toikko. Sosiaalityön amerikkalainen oppi. Yhdysvaltalaisen caseworkin kehitys ja sen yhteys suomalaiseen tapauskohtaiseen sosiaalityöhön. 2001.
2. Jouni Björkman. Risk Assessment Methods in System Approach to Fire Safety. 2005.
3. Minna Kivipelto. Sosiaalityön kriittinen arviointi. Sosiaalityön kriittisen arvioinnin perustelut, teorit ja menetelmät. 2006.
4. Jouni Niskanen. Community Governance. 2006. (verkkojulkaisu)
5. Elina Varamäki, Matleena Saarakkala & Erno Tornikoski. Kasvu-yrittäjyyden olemus ja pk-yritysten kasvustrategiat Etelä-Pohjanmaalla. 2007.

B. RAPORTEJA JA SELVITYKSIÄ

1. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu – tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma. 1998.
2. Elina Varamäki - Ritva Lintilä - Taru Hautala - Eija Taipalus. Pk-yritysten ja ammattikorkeakoulun yhteinen tulevaisuus: prosessin kuvaus, tuotokset ja toimintaehdotukset. 1998.
3. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään: Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1996-1997 valmistuneiden sijoittuminen. 1999.
4. Petri Kahila. Tietoteollisen koulutuksen tilanne- ja tarveselvitys Seinäjoen ammattikorkeakoulussa: väliraportti. 1999.
5. Elina Varamäki. Pk-yritysten tuleva elinkaari - säilyykö Etelä-Pohjanmaa yrittäjämaakuntana? 1999.
6. Seinäjoen ammattikorkeakoulun laatujärjestelmän auditointi 1998-1999. Itsearviointiraportti ja keskeiset tulokset. 2000.
7. Heikki Ylihärtilä. Puurakentaminen rakennusinsinöörien koulutuksessa. 2000.

8. Juha Ruuska. Kulttuuri- ja sisältötuotannon koulutusselvitys. 2000.
9. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu. Tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma 2001. 2001.
10. Minna Kivipelto (toim.). Sosionomin asiantuntijuus. Esimerkkejä kriminaalihuolto-, vankila- ja projektityöstä. 2001.
11. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1998–2000 valmistuneiden sijoittuminen. 2002.
12. Varmola T., Kitinoja H. & Peltola A. (ed.) Quality and new challenges of higher education. International Conference 25.-26. September, 2002. Seinäjoki Finland. Proceedings. 2002.
13. Susanna Tauriainen & Arja Ala-Kauppila. Kivennäisaineet kasvavien nautojen ruokinnassa. 2003.
14. Päivi Laitinen & Sanna Väliisaari. Staphylococcus aureus -bakteerien aiheuttaman utaretulehduksen ennaltaehkäisy ja hoito lypsykarjatiljoilla. 2003.
15. Riikka Ahmaniemi & Marjut Setälä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu – Alueellinen kehittäjä, toimija ja näkijä. 2003.
16. Hannu Saari & Mika Oijennus. Toiminnanohjaus kehityskohteena pk-yrityksessä. 2004.
17. Leena Niemi. Sosiaalisen tarkastelua. 2004.
18. Marko Järvenpää (toim.) Muutoksen kärjessä. Kalevi Karjanlahti 60 vuotta. 2004.
19. Suvi Torkki (toim.). Kohti käyttäjakeskeistä muotoilua. Muotoilija-koulutuksen painotuksia SeAMK:ssa. 2005.
20. Timo Toikko (toim.). Sosiaalialan kehittämistyön lähtökohta. 2005.
21. Elina Varamäki & Tarja Heikkilä & Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v. 2001–2003 valmistuneiden sijoittuminen opiskelun jälkeen. 2005.
22. Tuija Pitkäkoski, Sari Pajuniemi & Hanne Vuorenmaa (ed.). Food Choices and Healthy Eating. Focusing on Vegetables, Fruits and Berries. International Conference September 2nd – 3rd 2005. Kauhajoki, Finland. Proceedings. 2005.
23. Katariina Perttula. Kokemuksellinen hyvinvointi Seinäjoen kolmella asuinalueella. Raportti pilottihankkeen tuloksista. 2005.
24. Mervi Lehtola. Alueellinen hyvinvointitiedon malli – asiantuntijat puhujina. Hankkeen loppuraportti. 2005.

25. Timo Suutari, Kari Salo & Sami Kurki. Seinäjoen teknologia- ja innovaatiokeskus Frami vuorovaikutusta ja innovatiivisuutta edistävänä ympäristönä. 2005.
26. Päivö Laine. Pk-yritysten verkkosivustot – vuorovaikutteisuus ja kansainvälistyminen. 2006.
27. Erno Tornikoski, Elina Varamäki, Marko Kohtamäki, Erkki Petäjä, Tarja Heikkilä, Kirsti Sorama. Asiantuntijapalveluyritysten yrittäjien näkemys kasvun mahdollisuuksista ja kasvun seurauksista Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla –Pro Advisor –hankkeen esiselvitystutkimus. 2006.
28. Elina Varamäki (toim.) Omistajanvaihdosnäkömät ja yritysten jatkuvuuden edistäminen Etelä-Pohjanmaalla. 2007.
29. Beck Thorsten, Bruun-Schmidt Henning, Kitinoja Helli, Sjöberg Lars, Svensson Owe and Vainoras Alfonsas. eHealth as a facilitator of transnational cooperation on health. A report from the Interreg III B project "eHealth for Regions". 2007.
30. Anmari Viljamaa, Elina Varamäki (toim.) Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyksäsaus 2007. 2007.
31. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus – Marja Lautamaja. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v.2004–2005 valmistuneiden sijoittuminen opiskelujen jälkeen. 2007.
32. Sulevi Riukulehto. Tietoa, tasoa, tekoja. Seinäjoen ammattikorkeakoulun ensimmäiset vuosikymmenet. 2007.
33. Risto Lauhanen & Jussi Laurila Bioenergian hankintalogistiikka. Tapauksitutkimuksia Etelä-Pohjanmaalta. 2007. (verkkojulkaisu)
34. Jouni Niskanen (toim.). Virtuaalioppimisen ja -opettamisen Benchmarking Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Seinäjoen yliopistokeskuksen sekä Kokkolan yliopistokeskuksen ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakouun Averkon välillä keväällä 2007. Loppuraportti. 2007. (verkkojulkaisu)
35. Heli Simon & Taina Vuorela. Ammatillisuus ammattikorkeakoulujen kielten- ja viestinnänopetuksessa. Oulun seudun ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun kielten- ja viestinnänopetuksen arviointi- ja kehittämishanke 2005–2006. 2008. (verkkojulkaisu)
36. Margit Närvä, Matti Ryhänen, Esa Veikkola & Tarmo Vuorenmaa. Esiselvitys maidontuotannon kehittämiskohteista. Dnro 3165/3560-2007. Loppuraportti. 2008.

37. Anu Aalto, Ritva Kuoppamäki & Leena Niemi. Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyspedagogisia ratkaisuja. Seinäjoen ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksikön kehittämishanke. 2008.

C. OPPIMATERIAALEJA

1. Ville-Pekka Mäkeläinen. Basics of business to business marketing. 1999.
2. Lea Knuutila. Mihin työhjausta tarvitaan? Oppimateriaalia sosiaali-alan opiskelijoiden työhjauskurssille. 2001.
3. Mirva Kuni & Petteri Männistö & Markus Välimaa. Leikkauspelot ja niiden hoitaminen. 2002.

D. OPINNÄYTETÖITÄ

1. Hanna Halmesmäki – Merja Halmesmäki. Työvoiman osaamistarvekartoitus Etelä-Pohjanmaan metalli- ja puualan yrityksissä. 1999.
2. Tiina Kankaanpää – Maija Luoma-aho – Heli Sinisalo. Kymmenen metrin kävelytestin suoritusohjeet CD-rom levyllä: aivoverenkiertohäiriöön sairastuneen kävelyn mittaaminen. 2000.
3. Laura Elo. Arvojen rooli yritysmaailmassa. 2001.
4. Nina Anttila. Päälle käyvää – vaatemallisto ikääntyvälle naiselle. 2002.
5. Jaana Jeminen. Matkalla muotoiluuyrittäjyyteen. 2002.
6. Päivi Akkanen. Lypsääkö meillä tulevaisuudessa robotti? 2002.
7. Johanna Kivioja. E-learningin alkutaival ja tulevaisuus Suomessa. 2002.
8. Heli Kuntola – Hannele Raukola. Naisen kokemuksia minäkuvan muuttumisesta rinnanpoistoleikkauksen jälkeen. 2003.
9. Jenni Pietarila. Meno-paluu –lauluillan tuottaminen. Produktion tuottajan käsikirja. 2003.
10. Johanna Hautamäki. Asiantuntijapalvelun tuotteistaminen case: 'Avaimet markkinointiin, kehittyvän yrityksen asiakasohjelma -pilotti projekti'. 2003.

11. Sanna-Mari Petäjistä. Teollinen tuotemuotoiluprosessi – Sohvapöydän ja sen oheistuotteiden suunnittelu. 2004.
12. Susanna Patrikainen. Nuorekkaita asukokonaisuuksia Mode LaRose Oy:lle. Vaatemallien suunnittelu teolliseen mallistoon. 2004.
13. Tanja Rajala. Suonikohjuleikkaukseen tulevan potilaan ja hänen perheensä ohjaus päiväkirurgisessa yksikössä. 2004.
14. Marjo Lapiolahti. Maksuvalmiuslaskelmien toteutuminen sukupolvenvaihdostiloilla. 2004.
15. Marjo Taittonen. Tutkimusmatka syrjäytymisen maailmaan. 2004.
16. Minna Hakala. Maidon koostumus ja laatutekijät. 2004.
17. Anne Uusitalo. Tuomarniemen ympäristöohjelma. 2004.
18. Maarit Hoffrén. Vaihtelua kasviksilla. Kasvisruokalistan kehittäminen opiskelijaravintola Risettiin. 2004.
19. Sami Karppinen. Tuomarniemen hengessä. Arkeista antologiaksi. 2005.
20. Elina Syrjänen – Anne-Mari Uschanoff. Messut – ideasta toimintaan. Messutoteutus osana yrityksen markkinointiviestintää. 2005.
21. Ari Sivula. Metahakemiston ja LDAP-hakemiston asennus, konfigurointi ja ohjelmointi Seinäjoen koulutuskuntayhtymälle. 2006. (verkkojulkaisu)
22. Johanna Väliniemi. Suorat kaaret – kattaustekstiilien suunnittelu yhteistyössä tekstiiliteollisuuden kanssa. 2006. (verkkojulkaisu)

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Seinäjoen korkeakoulukirjasto
Keskuskatu 34 PL 97, 60101 Seinäjoki
puh. 020 124 5040 fax 020 124 5041
seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-5336-91-7
ISBN 978-952-5336-92-4 (verkkojulkaisu)

ISSN 1456-1735
ISSN 1797-5565 (verkkojulkaisu)